

CONTE

Περίοδος Β', τεύχος 210, Παρασκευή 23 Ιουλίου 1982 ΔΡΧ. 40

ΟΛΑ ΤΑ ΣΥΖΗΤΗΣΑΜΕ...

ΜΟΝΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ
ΠΕΤΣΟΥ ΔΕΝ ΜΟΥ ΕΙΠΑΤΕ
ΤΙΠΟΤΑ.

ΜΠΟΡΕΙ ΚΑΙ
ΝΑ ΤΗΝ ΜΕΛΟ-
ΠΟΙΟΥΣΑ

ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ
ΛΟΥΚΙΑΝΟ ΚΗΛΑΝΔΟΝΗ

- Ο ποιητής Γ. ΠΕΤΣΟΣ
- Οικονομική Πολιτική
- Περιπέτειες εκκλησιαστικής περιουσίας
- «ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ» και συμπτώματα στον Τύπο

Δ. ΧΑΤΖΗΣ - Γράφουν: Α. Φραγκιάς
Μένης Κουμανταρέας

ΑΝΤΩΝΗΣ ΛΙΒΑΝΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ»

Σόλωνος 94, τηλ. 36.10.589 — 36.00.398

Και τώρα δυο βιβλία ξεχωριστού ενδιαφέροντος

Κυκλοφορούν

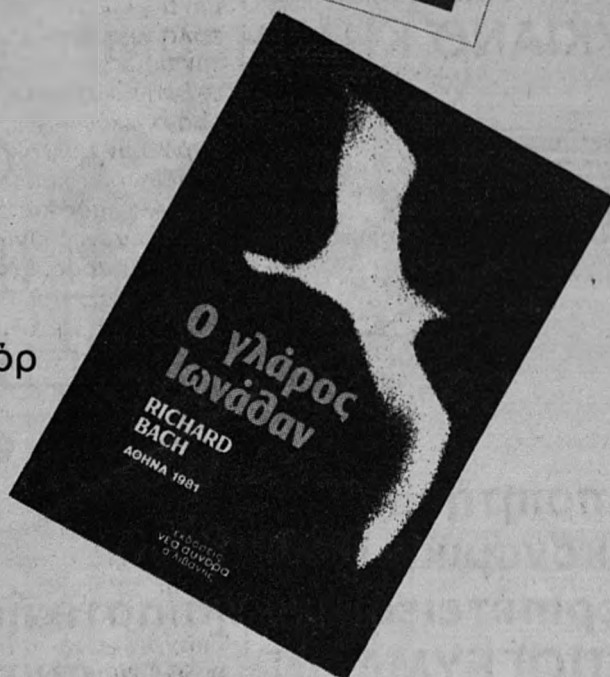
● **Ε. Γ. ΝΤΑΙΗΒΙΣ** **«Το πρώτο φύλλο»**

Από την προϊστορία μέχρι τις μέρες-
μας, μια ιστορία του πολιτισμού από
γυναικεία σκοπιά. Η σύγκρουση
Μητριαρχίας-Πατριαρχίας ανά τους
αιώνες...

● **ΡΙΤΣΑΡΝΤ ΜΠΑΧ** **«Ο Γλάρος Ιωνάθαν»**

Το αριστουργηματικό βιβλίο που
ξεπέρασε κάθε προηγούμενο ρεκόρ
κυκλοφορίας.

Δυο πολυδιαβασμένοι συγγραφείς σε υπεύθυνες μεταφράσεις
στη σειρά των εκδόσεών-μας.

Πληροφορίες - Παραγγελίες:
Αντώνης Λιβάνης «Νέα Σύνορα»
Σόλωνος 94, Τηλ. 36.10.589 - 36.00.398

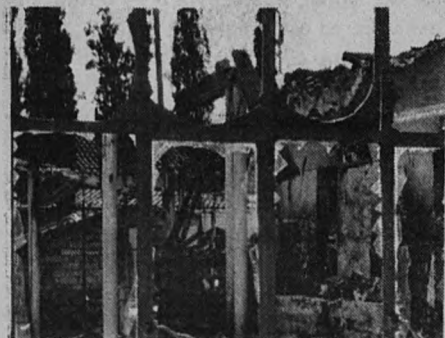
Περίοδος Β'
Χρόνος 8ος
Τεύχος 210

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
Αθήνα 601
Τηλ: 7232.713 - 7232.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΑΝΤΗΝΩΡ: Ποιός θα πληροφορήσει
το λαό για την υπόθεση Πέτσου ... 4
ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ 6
— ΚΥΠΡΟΣ: Μέρες οδύνης 9

ΕΠΙ ΤΟΥ ΔΑΚΤΥΛΙΟΥ:	10
— Γ. ΠΕΤΣΟΣ: Ένας άγνωστος ποιη- τής	11
Γ. ΚΑΛΑΪΤΖΗ: Μικρά μαθήματα πολιτικής οικονο- μίας για τις διακοπές	12
Κ. ΚΙΤΣΟΥ: Οι καλοί, οι κακοί και η α- νύπαρκτη οικονομική πολιτική	13
Φ. ΑΡΒΑΝΙΤΗ: Πόσο κάνει μια αρα- βική πρωτεύουσα	16
Ν. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ: Η σκοτεινή πλευρά του φεγγαριού	18
Κ. Β. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ: Κοινωνικοποι- ηση ή οικοίκεδοποίηση της εκκλη- σιαστικής περιουσίας;	20
Λ. ΚΗΛΑΝΔΟΝΗ: Δεν σκοπεύω να τρελάνω το πανελ- λήνιο (συνέντευξη)	24
Α. ΦΡΑΓΚΙΑ: Μια λεμονιά	28
Μ. ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΕΑ: Ο άνθρωπος από την Ουγγαρία	29
Μ. Γ. ΣΤΡΙΓΓΑΡΗ: Ιστορικό των ναρκωτικών	33
Β. ΔΡΟΥΚΟΠΟΥΛΟΥ: Σκωτία, σημειώσεις πάνω στην ιστο- ρία ενός λαού	36
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	42
ΧΡ. ΚΥΡΙΑΖΗ: Η αθέατη όψη του Β.Β. King	45
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ (Ι. Νικολαΐδου: Κ. Πλασσάρ)	46
ΘΕΑΤΡΟ: Γ. ΒΕΛΤΣΟΥ: Το σκηνοθετικό έργο του Ν. Χαρα- λάμπους Μια «θέση-αθέτηση»	48
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	49
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	51

Ο ΦΑΚΕΛΟΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Είμαστε στον όγδοο χρόνο από την Κυπριακή τραγωδία του Ιούλη του '74. Κι όμως, ούτε ο πόνος απαλύνθηκε, ούτε η ντροπή αποπλύθηκε, ούτε τα ερωτηματικά απαντήθηκαν, ούτε τα θύματα δικαιώθηκαν, ούτε η ιστορία καθάρθηκε.

Θα πρέπει πια να έχει γίνει περισσότερο από κατανοητό ότι η κοινωνική πολιτική και εθνική πορεία της Ελλάδας δεν θα σταθεροποιηθεί ποτέ, όσο υπάρχει η Κυπριακή εκκρεμότητα. Εκκρεμότητα με δύο όψεις: αυτό καθαυτό το «Κυπριακό» ως πρόβλημα αποκατάστασης του ενιαίου κυρίαρχου Κυπριακού κράτους με την απομάκρυνση του στρατού κατοχής και τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας, της ακεραιότητας και της ασφάλειας της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Και ταυτόχρονα — και όχι λιγότερο επιτακτικά — προβάλλει η άλλη εκκρεμότητα, εκείνη της επιμέτρησης των ιστορικών ευθυνών — στην περίπτωση-μας κατάπτυστου ποινικού χαρακτήρα — όλων εκείνων που συνέβαλαν ως πράκτορες ξένων δυνάμεων, ως τυπικοί προδότες χειρότεροι του Εφιάλτη στη μεγαλύτερη εθνική ταπείνωση και συμφορά της πρόσφατης ιστορίας-μας.

Είναι ανησυχητικό σύμπτωμα, στη χώρα που μετά την καταστροφή του '22 υπήρξε το στοιχειώδες ανακλαστικό υγείας με την εκτέλεση των «έξι», ότι όχι απλά δεν έχουν τιμωρηθεί οι υπεύθυνοι, αλλά δεν έχει αρχίσει καν η διαδικασία εντοπισμού του βαθμού ευθύνης και του είδους της συμμετοχής και δράσης δυνάμεων και προσώπων στον μοιραίο Ιούλη του '74.

Το «άνοιγμα του φακέλου» της Κύπρου αποτελεί — κατ' αρχήν μια ηθική επιταγή, βαρύτατης όμως ιστορικής σημασίας. Γιατί όσο ο φάκελος μένει κλειστός, ένα πνιγνό κλίμα συμενοχής στη σιωπή διατρέχει πολιτικές δυνάμεις και λαό. Δημιουργείται μια υπονομευτική αίσθηση για την αξιοπιστία των θεσμών, αμβλύνεται η εθνική συνείδηση, υποτρέχει τη σκέψη η καχυποψία μιας γενικότερης συναλλαγής, υπάρχει η φοβία ότι όσα προκύπτουν από τη μελέτη του φακέλου υπερβαίνουν την αντοχή των παρόντων πολιτικών συσχετισμών, υπάρχει η ανησυχία ότι το άνοιγμα του φακέλου θα αποδειχτεί η σύγχρονη κιβωτός της Πανδώρας.

Ένας λαός και ένα έθνος όμως που διέρχονται μια τέτοια κρίση εμπιστοσύνης είναι καίρια τραυματισμένα, έχουν υποθηκεύσει τις δυνάμεις-τους, έχουν περιστείλει τις δυνατότητές-τους.

Είναι όμως επιτακτική ανάγκη το άνοιγμα του φακέλου της Κύπρου και για λόγους «στενά» πολιτικούς. Γιατί είναι κατανοητό πως αυτή η εκκρεμότητα και τη διαπραγματευτική θέση Ελλάδας και Κύπρου αδυνατίζει και εξασθενεί, αλλά και μπορεί να χρησιμεύσει σαν τηλεκατευθυνόμενη νάρκη, σε μια καίρια καμπή εξελίξεων στο εθνικό θέμα.

Ο φάκελος της Κύπρου πρέπει να ανοίξει. Είναι μια συγκεκριμένη εξαγγελία και δέσμευση του ΠΑΣΟΚ, που πολύ πριν τις εκλογές είχε άλλωστε διαπιστώσει ότι εξέλιπαν οι λόγοι για την αναστολή της δίωξης των πραξικοπηματιών.

Και απ' αυτή τη σκοπιά είναι θετική η δήλωση του κ. Παπανδρέου ότι «το έθνος-μας, για να απαλλαγεί από την ενοχή — και υπάρχει ενοχή — είναι υποχρεωμένο να προχωρήσει στην αποκάλυψη» και η διαβεβαίωσή-του ότι η δέσμευση του ΠΑΣΟΚ για το άνοιγμα του φακέλου θα τιμθεί.

Είμαστε βέβαιοι πως η κυβέρνηση δεν αναζητά παρά τον προσφορότερο χρόνο για το «άνοιγμα» του φακέλου. Και είναι φανερό ότι προσφορότερος χρόνος στην περίπτωση-μας είναι ο ταχύτερος.

«Άνοιγμα του φακέλου» λοιπόν όχι μόνο για δικαίωση των νεκρών, ούτε για διευκόλυνση πάλι των τωρινών χειρισμών.

Άνοιγμα του φακέλου για την οριστική διασφάλιση από την πιθανότητα επανάληψης παρόμοιων τραγωδιών.

Ποιός θα πληροφορήσει το λαό για την «υπόθεση Πέτσου»;

ΤΟ «ΘΕΜΑ ΠΕΤΣΟΥ» ήταν, ασφαλώς, «το» θέμα του δεκαπενθήμερου. Και η μεν «Καθημερινή», κινήθηκε, όπως πάντα, σε χαμηλούς τόνους. Ένας από τους συνεργάτες-της, μάλιστα, με ειδικευση στις επιγραφές, έγραψε: «*Ισόπαλο, ένα-ένα, το ματς ΠΑΣΟΚ και Νέας Δημοκρατίας, μετά τις διαγραφές Πλυτά και Πέτσου*». Οι άλλες εφημερίδες της Δεξιάς όμως, κατέφυγαν στα γνωστά θηριώδη οκτάστηλα: «*Το ΠΑΣΟΚ — σημείωσε η «Ακρόπολη» — συγκλονίζεται από νέα εσωκομματική κρίση... Ο Αντρέας υπέκυψε στους σκληρούς*». Από την πλευρά-της η «Μεσημβρινή», αποφάνθηκε ότι η διαγραφή του Γ. Πέτσου «*εγείρει μέγα ηθικό θέμα*», αφού παραμένουν ανεκκαθάριστες — έτσι έγραψε — «*οι βαρύτατες κατηγορίες του τ. υφυπουργού Άμυνας*». Αλλά σε αντίθεση με την «Ακρόπολη», η αποπομπή Πέτσου — υποστηρίζει η «Μ» — υπήρξε «*προσωπική επιλογή του κ. Παπανδρέου*».

ΩΣΤΟΣΟ, το ποιός «*απέπεμψε*» τον Γ. Πέτσο, είναι θέμα προς διερεύνηση. Κι ας επιμένει το «Έθνος», συμφωνώντας με τη «Μεσημβρινή» πως η σχετική απόφαση πάρθηκε από τον ίδιο τον πρωθυπουργό, που, «*με μια αστραπιαία και δυναμική ενέργεια, έφραξε, με την πυγή του, το δρόμο των τυχοδιωκτικών στοιχείων*». Βέβαια, πάντως, είναι πως, μέχρι τις 9 το βράδυ, της περασμένης Δευτέρας, ο κυβερνητικός εκπρόσωπος, Δημ. Μαρούδας, προσπαθούσε να πείσει τους πολιτικούς συντάκτες ότι τα όσα είχε αναφέρει ο Γ. Πέτσος, στην Έδεσσα, περί «*σκοτεινών*» (κομματικών) «*μηχανισμών*», περί «*ατόμων αμφίβολης ηθικής υπόστασης*», περί, «*πιεζομένων υπουργών*», κλπ. δεν είχαν καμιά απολύτως σχέση με το ΠΑΣΟΚ! «*Σε κανένα σημείο των δηλώσεών-του — είπε χαρακτηριστικά ο Δημ. Μαρούδας, μεταφέροντας την, μέχρι εκείνη τη στιγμή, κυβερνητική και κομματική αντίληψη... — ο κ. Πέτσος δεν αναφέρθηκε στο ΠΑΣΟΚ*»... Ωστόσο, δυο ώρες αργότερα, οι πολιτικοί συντάκτες κατέγραφαν, τηλεφωνικώς, την κατεπείγουσα δήλωση του πρωθυπουργού και προέδρου του ΠΑΣΟΚ: «*Ο κ. Πέτσος, με τις δηλώσεις-του, έθεσε εαυτόν εκτός κινήματος*». Τι μεσολάβησε, στο διάωρο αυτό; That is the question — κατά που θα έλεγαν οι αγγλοτραφεϊς...

Η ΠΙΘΑΝΟΤΕΡΗ, βέβαια, ερμηνεία είναι ότι, μέχρι τις 9 το βράδυ της Δευτέρας, η κρατούσα άποψη (στο άμεσο περιβάλλον του πρωθυπουργού αλλά και σε ορισμένα στελέχη του Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ), ήταν ότι, εν όψει και των δημοτικών εκλογών, δε συμφέρει η δημιουργία «*θέματος Πέτσου*»... Ότι η «*αναδόμηση*» προκάλεσε ήδη αρκετές δυσαρέσκειες, ότι η Δεξιά κλιμακώνει την επίθεσή-της, ότι άμεση αποπομπή του Γ. Πέτσου θα μπορούσε να δημιουργήσει κάποια γενικότερα προβλήματα σχέσεων, ότι, κοντολογίς, στη συγκυρία αυτή, είναι προτιμότερο να επιδειχθεί κάποια μικρή ανοχή... Φαίνεται, όμως, πως στο διάωρο που μεσολάβησε, οι εκτιμήσεις αυτές ανατράπηκαν: Ο «*προπαιτης*» — έτσι, είτε αλλιώς, ξένο σώμα στην υπόθεση της Αλλαγής — δεν έχει θέση στους κόλπους του κινήματος», υποστήριξαν άλλα στελέχη του Εκτελεστικού Γραφείου. Και οποιαδήποτε ανοχή απέναντί-του «*βλαπτική*» αφεαυτής, θα μπορούσε να ενθαρρύνει κάποιες άλλες, μικρές ή μεγάλες, «*διεργασίες*» στις γραμμές του ΠΑΣΟΚ. Όσο για την προσπάθεια Πέτσου να διαχωρίσει τον πρωθυπουργό από τα στελέχη του κινήματος («*ανήκω σε σας,*

κύριε πρόεδρε»), «μόνον σεις είσθε ο εκφραστής των πόθων-μας», κ.ά.), είναι τόσο γλοιώδης και τόσο υβριστική για τον ίδιο τον Α. Παπανδρέου, «*ώστε μόνο γι' αυτό, θα πρέπει ν' αποπεμφθεί*».

Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ είναι γνωστή. Ο Γ. Πέτσος «*απεπέμφθη*», χωρίς, βέβαια, να τηρηθούν κάποιες δημοκρατικές διαδικασίες, χωρίς να περάσει από κάποιο πειθαρχικό συμβούλιο, χωρίς να δώσει οποιεσδήποτε εξηγήσεις... Αλλά υπήρξε και μια δεύτερη συνέχεια, παλαιοκομμουνιστικού, θα λέγαμε, στυλ. Ο Κ. Γερονικόλος, επί παραδείγματι, υπεύθυνος της Κλαδικής Δημοσιογραφών του ΠΑΣΟΚ, σκέφτηκε πως είχε την υποχρέωση να μας δώσει (τόρα) κάποια «*συμπληρωματικά*» στοιχεία από τη δραστηριότητα του Γ. Πέτσου. Ο ρόλος, λοιπόν, του πρώην αυτού υφυπουργού, μας λέει ο Κ. Γερονικόλος, από τις στήλες του «Έθνους», ήταν πολλές φορές «*περίεργος*» — διάβαζε ύποπτος. Πριν απόλα, ανέλαβε το υφυπουργείο Άμυνας, ύστερα από την επιμονή «*ισχυρότατου εξωκοινοβουλευτικού παράγοντα*» (προφανώς εννοεί τον πρόεδρο της Δημοκρατίας, κ. Κ. Καραμανλή). Δεύτερο, ο Γ. Πέτσος διατηρούσε «*στενές σχέσεις με βιομήχανους της περιοχής-του*», οι οποίοι και «*είχαν χρηματοδοτήσει την προεκλογική-του καμπάνια*». Τρίτο, είχε προσλάβει σαν ιδιαιτέρη-του στο υφυπουργείο Άμυνας, το ίδιο πρόσωπο που χρησιμοποιούσε, κατά τη δικτατορία, ο τότε αρχηγός της ΚΥΠ, Ρουφογάλης, Τέταρτο, κατά την επίσκεψή-του στην Αμερική, προχώρησε, χωρίς καμιά εξουσιοδότηση, σε συζητήσεις με Αμερικανούς επίσημους πάνω στο θέμα των βάσεων, κατά τρόπο που να «*εγκλωβίζει τους μελλοντικούς χειρισμούς της κυβέρνησης πάνω στο θέμα αυτό*». Πέμπτο... έκτο... Τελικό συμπέρασμα: Ο Γ. Πέτσος «*έπαιζε άλλα παιχνίδια*», και μετά το ταξίδι-του στην Ουάσιγκτον, «*η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ αντιλήφθηκε ότι ο ρόλος-του δεν διέφερε πλέον από αυτόν του Δούρειου Ίππου*. Είχαν αρχίσει πλέον να φτάνουν τα μηνύματα»...

ΚΑΙ ΤΑ μεν «*μηνύματα*» μπορεί να έφτασαν ή να φτάνουν ακόμη... Αυτό όμως, δεν εμποδίζει κάποια απλά ερωτήματα της δημοκρατικής κοινής γνώμης, που περιμένουν πάντοτε απάντηση: Αν ο Γ. Πέτσος δεν είχε κάνει την ομιλία που έκανε στην Έδεσσα, τι θα ήξερε ο λαός από την οκτάμηνη «*περίεργη*» δραστηριότητά-του; Και αν αληθεύουν όλα όσα του καταμαρτυρεί η νομαρχιακή επιτροπή του ΠΑΣΟΚ Πέλης — τις εκθέσεις της οποίας επικαλείται το «Έθνος» — τότε πώς συμβιβάζεται το γεγονός ότι στον Γ. Πέτσο «*προσφέρθηκαν*», στα πλαίσια της πρόσφατης αναδόμησης, τα υφυπουργεία Οικονομικών, Εμπορίου ή Γεωργίας, για να... επιλέξει; (Σημασία δεν έχει αν ο Γ. Πέτσος, «*καβαλώντας το καλάνι*», πίστεψε ότι ο λαός θα... «*μειωθεί*» αν εγκατέλειπε το υφυπουργείο Άμυνας, για ν' αναλάβει ένα από τα τρία άλλα υφυπουργεία... Σημασία έχει ότι θα εξακολουθούσε να έχει τις υποτιθέμενες «*διασυνδέσεις*»-του με τους Αμερικανούς ή τους βιομήχανους, και από τη νέα θέση-του).

Αναπάντητα ερωτήματα

ΑΤΥΧΩΣ, ΣΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ αυτά, η κυβέρνηση ή η κομματική ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, δεν έκρινε ότι χρεωσάται στο λαό κάποιαν εξήγηση. Γιατί, βέβαια, τα στοιχεία που επικαλείται ο Κ. Γερονικόλος, κάποιοι τα διοχέτευσαν... Αλλά ούτε και ο τ.

υπουργός 'Αμυνας, ένοιωσε την ανάγκη ν' απαντήσει στις συγκεκριμένες αυτές κατηγορίες, που δεν ενδιαφέρουν μόνο τον ίδιο, αλλά όλους όσους αγωνίζονται για την Αλλαγή. Από την πλευρά αυτή, είναι ενδεικτικό ότι ενώ ο Γ. Πέτσος κάλεσε τους δημοσιογράφους, το μεσημέρι της Τρίτης, στο βουλευτικό του γραφείο (στην οδό Σόλωνος, αρ. 35), για μια πρεσ κόμ-φερανς, τελικά, δεν εμφανίστηκε! Στη θέση του κ. Πέτσου, έδωσε το παρών-της μια υπάλληλος του γραφείου-του, που, φιλομειδής, παρέδινε μια σύντομη γραπτή δήλωσή-του, που έλεγε ότι «πολύ σύντομα — τότε; — ο ελληνικός λαός θα πληρο-φορηθεί ποιοι προασπίζουν και ποιοι υπονομεύουν την πραγμα-τική αλλαγή»...

ΩΣΤΟΣΟ, και πολύ πέραν από το βαθμό ευαισθησίας του ό-ποιου Γ. Πέτσου, σημασία έχει ο τρόπος αποπομπής-του. Και ενώ η «εσωκομματική πλευρά» — θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς — ενδιαφέρει, κατά κύριο λόγο, τα μέλη και τα στελέχη του ΠΑΣΟΚ, από την άλλη, παραμένει γεγονός πως ο τρόπος λειτουργίας ενός κόμματος — ιδιαίτερα όταν το κόμμα αυτό βρίσκεται στην εξουσία — συνδέεται, αντίστοιχα, με τον τρό-πο λειτουργίας του μέσα στο λαό. Και, φυσικά, ο τρόπος που αποπεμφθηκε ο Γ. Πέτσος — με μια λακωνική δήλωση του πρωθυπουργού, στις 11 το βράδυ της περασμένης Δευτέρας — δε συμβιβάζεται με τα όσα επαγγέλεται το ΠΑΣΟΚ, για οικο-δόμηση μιας δημοκρατικής πολιτείας, για ανάπτυξη των δη-μοκρατικών θεσμών, για σοσιαλισμό, για λαϊκή συμμετοχή, για αιρετά όργανα, κλπ.

«Μορατόριουμ» και δημοτικές εκλογές

ΤΟ «ΘΕΜΑ ΠΕΤΣΟΥ», δεν ανέστειλε, ωστόσο, κάποιες άλ-λες εξελίξεις: Ο υφυπουργός Εξωτερικών Ι. Καψής λ.χ., συμ-πλήρωσε τη 10η — κατά σειρά — συνάντησή-του με τον Τούρ-κο πρέσβη Φαχίρ Αλατσάμ, χωρίς να μπορέσει να του εξηγή-σει ακόμη «τι θα πει μορατόριουμ»... Ο πρωθυπουργός Α. Πα-πανδρέου, μιλώντας το βράδυ της περασμένης Τρίτης, στο Πολεμικό Μουσείο, διαβεβαίωσε — για μια ακόμη φορά — τους Έλληνες και τους Κύπριους, ότι προτίθεται ν' ανοίξει το φάκελο της Κύπρου, «για ν' αλλαχθεί το έθνος από την ενοχή-του»... () «διαγραφείς» από τη Νέα Δημοκρατία, πρώην υ-

πουργός, κ. Γ. Πλυτάς, αφού ανακάλυψε και αυτός το σοσια-λισμό, προσχώρησε, τελικά στο ΚΟΔΗΣΟ. Οι χοντρέμποροι, διαφωνώντας, ριζικά με τα μέτρα που εξαγγείλε το υπουργός Εμπορίου Γ. Μωραίτης, για τη διακίνηση και εμπορία των ο-πωροκηπευτικών, απείλησαν ότι θα «νεκρώσουν» την Κεντρι-κή Λαχαναγορά.

ΟΣΟ ΓΙΑ ΤΟ μέτωπο των δημοτικών εκλογών, ο πυρετός ο-πωσδήποτε ανεβαίνει, καθώς:

- ΑΝΑΜΕΝΟΝΤΑΙ οι συμπληρωματικοί πίνακες των υπο-ψηφίων δημάρχων του ΠΑΣΟΚ και της Νέας Δημοκρατίας...

- Ο ΑΡΧΗΓΟΣ της Νέας Δημοκρατίας, κ. Ευ. Αβέρωφ, δια-βεβαίωσε («επί τω λόγω της τιμής-του») την κ. Ελένη Βλάχου, ότι το κόμμα δε θα υποστηρίξει το χουντικό Σκυλίτση, στον Πειραιά, «κι ας διαφωνεί ο Παπακωνσταντίνου»...

- Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ του ΚΚΕ, Χαρ. Φλωράκης, επισκέφτηκε τον πρωθυπουργό Α. Παπανδρέου, για να του α-ναπτύξει — αν είναι ακριβείς οι πληροφορίες των «Νέων», μια και ο «ΡΙζοσπάστης» δεν ανέφερε τίποτε σχετικό — «την ανά-γκη να βελτιωθούν οι σχέσεις ΠΑΣΟΚ-ΚΚΕ, ιδιαίτερα στη βά-ση, εν όψει των δημοτικών εκλογών»... Ωστόσο, ούτε στην Α-θήνα, ούτε στη Θεσσαλονίκη, διαγράφεται οποιαδήποτε προο-πτική συνεργασίας ανάμεσα στα δυο κόμματα. Στην Αθήνα, ειδικότερα, το ΚΚΕ ετοιμάζεται να συμπαραταχθεί με την ομά-δα Πλυτά και το ΚΟΔΗΣΟ, υποστηρίζοντας — αν οι σχετικές συνεννοήσεις ευοδωθούν — την υποψηφιότητα της κ. Βιργινίας Τσουδερού, ενώ για το δήμο Θεσσαλονίκης, το ΚΚΕ έχει ήδη ε-ξαγγείλει την προτίμησή-του, στο πρόσωπο του σημερινού δη-μάρχου Γιαννούση...

- ΤΟ ΚΚΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ, έδωσε στη δημοσιότητα τον πίνα-κα των πρώτων 60 υποψηφίων δημάρχων που θα υποστηρίξει, «γύρω από τους οποίους διαμορφώνεται μια ευρύτερη ή στενό-τερη συνεργασία των προοδευτικών δυνάμεων». Από τον πίνα-κα αυτό, 10-12 υποψήφιοι είναι μέλη του ΚΚΕ Εσωτερικού ή α-νήκουν στο χώρο της ευρύτερης ανανεωτικής κομμουνιστικής Αριστεράς.

ΤΕΛΟΣ, και με αφορμή τις δημοτικές εκλογές, δεν μπορεί να μη σημειωθεί κάποια προσπάθεια «αναβίωσης» του Κέ-ντρου, γύρω από την οποία πολλοί και διάφοροι αποθέτουν ελ-πίδες και «σχέδια»...

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΔΗΜΑΡΧΟΥΣ ΘΑ ΕΧΟΜΕ — ΑΛΛΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥΣ ΑΡΧΟΝΤΕΣ;

Οι τροποποιήσεις του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, το νέο σύστημα εκλογών, η θε-σμοθέτηση των περιφερειακών συμβουλίων στους μεγάλους δήμους με γνωμοδοτικό χα-ρακτήρα και των παρέδρων στις Κοινότητες διαγράφουν και τα πλαίσια της αντίληψης της κυβέρνησης για τις επικείμενες δημοτι-κές εκλογές του φθινοπώρου. Είναι ενδεικτι-κές όμως και της φιλοσοφίας-της για το ρόλο της τοπικής Αυτοδιοίκησης. Το εφείρημα του κ. Γεννηματά που τόνισε ότι, «εμείς ποτέ δεν μίλησαμε για απλή αναλογική στις δημο-τικές εκλογές», δεν χαρακτηρίζει μόνο τη θέ-ση για τον τρόπο της εκλογής των δημοτικών αρχόντων. Μεγαλύτερη σημασία στην προ-κειμένη περίπτωση έχει, το γεγονός της δια-τήρησης των εξουσιών του δημάρχου με από-λυτο έλεγχο της πλειοψηφίας του δημοτικού συμβουλίου, μέσα στο γνωστό πλέγμα των σχέσεων με την Κεντρική Διοίκηση. Η παρα-χώρηση εκπροσώπησης και έκφρασης των μειοψηφιών, που διευρύνθηκε σε σχέση με την ισχύουσα επί Νέας Δημοκρατίας κατά-σταση είναι μεν θετικό βήμα δεν τροποποιεί όμως, ούτε αλλάζει την αντίληψη άσκησης των εξουσιών των δημοτικών αρχόντων. Δεν

σηματοδοτεί ούτε αλλαγή ευρύτερα του ρό-λου της τοπικής Αυτοδιοίκησης, αν και εκ-φράζεται η πολιτική βούληση, για κάτι παρό-μοιο.

Συνυπολογίζοντας τώρα την επιδίωξη της ΝΔ να μετατρέψει τις δημοτικές εκλογές σε «πολιτική μάχη» δηλαδή, σε κέρδη κομματι-κά, εκμεταλλευόμενη πιθανή φθορά του κυ-βερνώντος κόμματος, αλλά και τη διακήρυ-ξη του ΚΚΕ ότι «δεν πρόκειται να μπει σε ο-ποιοδήποτε διλήμμα του τύπου ΠΑΣΟΚ ή Δεξιά» δηλαδή ότι βάση της οποίας συνεργα-σίας-του στις δημοτικές εκλογές με το ΠΑ-ΣΟΚ είναι το αποτέλεσμα των εκλογών του 1978, το συμπέρασμα που προκύπτει για το χαράκτηρα των δημοτικών εκλογών του φθι-νοπώρου είναι οφθαλμοφανές. Θα αποτελέ-σουν πεδίο «σύγκρουσης» των κομμάτων με στόχο την επαναβεβαίωση των εκλογικών ποσοστών-τους, παρά διαδικασία μαζικού κινήματος και διαμόρφωσης νέου πλαισίου για την ανανέωση και τροποποίηση του κοι-νωνικού ρόλου της τοπικής Αυτοδιοίκησης. Ο φόβος στην προκειμένη περίπτωση ότι δη-μάρχους θα έχουμε δημοτικούς άρχοντες όχι

είναι απόλυτα δικαιολογημένος.

Αν προσθέσουμε ακόμα όμως και το πλαι-σιο των συνεργασιών — κομματικών και μη — που διαφαίνονται ήδη στον ορίζοντα, ΠΑΣΟΚ-ΚΚΕεσ.-ΕΔΑ, ΚΚΕ-ΚΟΔΗΣΟ-Πλυτάς, ΝΔ-«ανεξάρτητοι» + χουντικοί, η προηγούμενη επιφύλαξη είναι τραγική. Πά-ντως οι μέχρι τώρα διαβουλεύσεις στο κομ-ματικό επίπεδο δείχνουν, την τάση συνεργα-σίας ΠΑΣΟΚ-ΚΚΕεσ., τις αντιθέσεις στους κόλπους της ΝΔ για την πολιτική που θα α-κολουθήσει, που ενδέχεται σε περίπτωση συ-νεργασίας με γνωστούς χουντικούς να έχουν άλλου χαρακτήρα εξέλιξη, την τάση του ΠΑ-ΣΟΚ, αλλά και του ΚΚΕ για μια «ελεγχόμε-νη» αναμέτρηση, την προσπάθεια του ΚΚΕ να «διασφηνώσει» το χαρακτήρα της αντι-πολίτευσης στην κυβέρνηση και το εμφανές πια αδιέξοδο του ΚΚΕ εσ. που προσπαθεί να διασωθεί μέσα από την συμπάραταξη με το ΠΑΣΟΚ, συμπάραταξη χρήσιμη και για το κυβερνητικό κόμμα, ιδιαίτερα στους δήμους που διεκδικεί τη διακρίχια από το ΚΚΕ.

Υπόβαθρο λοιπόν κομματικών συγκρούσε-ων και πάλι «το βάθος» της Δημοκρατίας...

ΕΘΝΙΚΩΣ ΕΥΤΕΛΗ...

Η επιστολή Αιτήτση προς το «ΕΘΝΟΣ» έδωσε την ευκαιρία να επιβεβαιωθεί για άλλη μια φορά η παντελής έλλειψη δημοσιογραφικής δεοντολογίας και η πλήρης απουσία ενός κώδικα ηθικής από μερίδα του ελληνικού Τύπου.

Το θέμα είναι γνωστό. Το «ΕΘΝΟΣ» δημοσίευσε μια συνέντευξη του Φίλιπ Αιτήτση, όπου με τις ρουμπρίκες, τη διάταξη των ενοτήτων, την κατάλληλη τοποθέτηση των ερωτήσεων, εμφάνιζε ορισμένες γενικές διαπιστώσεις του Αιτήτση ως ειδικές ετυμηγορίες περί του «ΕΘΝΟΥΣ». Ο Φίλιπ Αιτήτση έλαβε γνώση του κειμένου της συνέντευξης και της χρήσης-της και έστειλε ταυτόσημη επιστολή τόσο στο «ΕΘΝΟΣ» όσο και στο ΑΝΤΙ όπου διευκρινίζει και αποκαθιστούσε όσα ειπώθηκαν στο πραγματικό-τους μέτρο.

Και το θαυμάσιο «ΕΘΝΟΣ» που τόσο τιμητική μεταχείριση επιφύλαξε στην κατάλληλα τονισμένη συνέντευξη, τέτοια απώθηση επέδειξε προς την επιστολή αποκατάστασης της αλήθειας. Έτσι, όχι μόνο δεν δημοσίευσε την επιστολή αλλά κατά το γνωστό ανέκδοτο «εσείς γιατί χτυπάτε τους νέγρους» επιτέθηκε κατά της... «Μεσημβρινής», που — σωστά απ' τη μεριά-της — καυτηρίασε την πρωτοφανή στάση του «ΕΘΝΟΥΣ» σε σχέση με τους στοιχειώδεις κανόνες της δημοσιογραφικής δεοντολογίας.

Υποθέτουμε βέβαια ότι το «ΕΘΝΟΣ» έχει τον στρατηγικό-του σκοπό: να πραγματοποιήσει όσο το ταχύτερο δηλαδή τον εφιαλτικό κόσμο του «1984» του Όργουελ όπου τα πράγματα θα σημειώνουν το εντελώς αντίθετό-τους.

Αλλά ευτυχώς για το Έθνος και δυστυχώς για το «ΕΘΝΟΣ», μακρά ιστορική πείρα αυτού του λαού, αποτυχίες και λάθη, έχουν διδάξει και προσοχή και επιφύλαξη και εγρήγορση. Και ως γνωστόν μπορείτε να κοροϊδεύετε λίγους επί πολύ αλλά πολλούς μόνο για λίγο...

Όσο για το μικρό σημείωμα του «ΕΘΝΟΥΣ» για το ΑΝΤΙ, ανώνυμο μεν αναγνωρίσιμο όμως από την οσμή του ύφους, ας το αφήσουμε να μιλήσει από μόνο-του:

«... επιστολή του Αιτήτση που επιδιώχτηκε η απόσπασή-της από τα κανάλια της Αθήνας (καλή η επιβεβαίωση ότι το σύστημα των μικρών πολιτικών περιοδικών με τις κατασκευασμένες συκοφαντίες επεκτάθηκε και στην Ελλάδα). Η απάντηση: Υπάρχουν και μαγνητόφωνα».

Το ΑΝΤΙ λοιπόν αποτελεί «επέκταση και στην Ελλάδα» του «συστήματος» (της CIA προφανώς), των περιοδικών με τις «κατασκευασμένες» συκοφαντίες — και το «ΕΘΝΟΣ» επειδή απεχθάνεται τόσο τις κατασκευές όσο και τις συκοφαντίες, δεν δημοσιεύει την επιστολή του Αιτήτση που αποκαλύπτει φυσικά τις δικές-του κατασκευές — και επ' ευκαιρία συκοφαντεί και το ΑΝΤΙ για να δείξει προφανώς έμπρακτα πόσο κακό πράγμα είναι η συκοφαντία.

Είναι βέβαιο πως για να επιβιώσει το Έθνος-μας χρειάζεται αλήθεια και αρετή. Το «ΕΘΝΟΣ» του κ. Φιλιππούλου χρειάζεται μόνο ψεύδος και διαστροφή.

ΑΝΟΙΧΤΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

Δεν συμβάλλει ιδιαίτερα στη σοβαρή αντιμετώπιση των εθνικών θεμάτων η στάση-ορισμένων εφημερίδων της Δεξιάς και η κριτική-τους στον τρόπο άσκησης της εξωτερικής πολιτικής του ΠΑΣΟΚ. Άλλοτε με κάποια ποιότητα και προσοχή, άλλοτε με χυδαιότητα, υπάρχει μια υποτίμηση της σοβαρότητας που έχουν οι συζητήσεις Καψή-Αλατσάμ, (αποκαλούνται «σήριαλ») και, πολλές φορές, υπάρχουν σαφείς υπαινιγμοί για την καταλληλότητα και την επάρκεια του κ. Καψή γι' αυτό το έργο.

Είναι βέβαια ανησυχητικό σύμπτωμα η επέκταση της αντιπολιτευτικής «τριβής» και στους ευαίσθητους χειρισμούς των εθνικών θεμάτων, και μάλιστα όταν το ΠΑΣΟΚ που ασκούσε εντονότατη κριτική στην εξωτερική πολιτική της «ΝΔ» ουδέποτε κατέπεσε στους προσωπικούς χαρακτηρισμούς και υπαινιγμούς, ούτε επί Μπίτσιου και Μητσοτάκη, ως προς την επάρκειά-τους τουλάχιστον...

Πρέπει όμως να σημειωθεί, ότι η εξωτερική πολιτική του ΠΑΣΟΚ, τείνει να χάσει σταδιακά την διαύγεια και την σαφήνεια

των προεκλογικών διακηρύξεων αλλά και των πρώτων μετεκλογικών τοποθετήσεων. Ούτε για τα θέματα ΕΟΚ, ούτε για το ΝΑΤΟ και τις βάσεις έχει εξηγηθεί ανοιχτά η κύρια στόχευση και οι προτεραιότητες και επιδιώξεις της κυβερνητικής πολιτικής. Και όλ' αυτά, βέβαια σε αντίθεση με τις διακηρύξεις του ΠΑΣΟΚ, για όσο το δυνατόν πιο «ανοιχτή» διπλωματία.

Θα πρέπει λοιπόν το Υπ. Εξωτερικών να μην παγιδευτεί στη στεγανότητα που καλλιέργησαν επί χρόνια εκείνοι που είχαν συμφέρον οι πράξεις-τους να μην γίνονται γνωστές, ενώ ελπίζουμε πως το ΠΑΣΟΚ έχει το αντίθετο συμφέρον: οι ενέργειές-του να είναι κτήμα όλου του λαού, γιατί τη δική-του θέληση εκφράζει και τα συμφέροντά-του υπηρετεί.

Μυστικότητα λοιπόν μόνο όπου χρειάζεται, (δηλαδή στους συγκεκριμένους τακτικούς χειρισμούς) και σαφήνεια και ενημέρωση όπου απαιτείται, δηλαδή στη στρατηγική στόχευση της εξωτερικής πολιτικής.

Αλλιώς η εξωτερική πολιτική της κυβέρνησης θα χάσει το κύριο έρεισμά-της, που είναι η συναίνεση του λαού, ενώ θα αποκτά αληθοφάνεια η κακόβουλη αντιπολίτευση της Δεξιάς.

(1) ΜΗΠΩΣ ΕΙΣΑΙ ΚΟΔΗΣΟ;

Το περίφημο προεκλογικό σύνθημα του ΚΟΔΗΣΟ, πενιχρά αποτελέσματα παρήγαγε την κρίσιμη εποχή των εκλογών. Να όμως που έχει βραδυφλεγείς επιπτώσεις, μια και ορισμένοι ανακαλύπτουν ότι είναι ΚΟΔΗΣΟ ή ότι το ΚΟΔΗΣΟ είναι αυτοί. Αναφερόμαστε προφανώς στην περίπτωση του κ. Πλυτά, που σηματοδοτεί μια αμφίπλευρη προσχώρηση: του κ. Πλυτά στο ΚΟΔΗΣΟ και του ΚΟΔΗΣΟ στο χώρο της Κεντροδεξιάς, με σοσιαλδημοκρατικό βέβαια μανδύα.

Βέβαια στην Ελλάδα, με τη ρευστότητα των κοινωνικών και πολιτικών-της δυνάμεων οι μετατάξεις και μεταστάσεις προσώπων και ομάδων από κόμματος εις κόμμα έχει καθιερώσει τις «σημαίες ευκαιρίας», ως κανονικό και πάγιο στοιχείο της πολιτικής σκηνής.

Η ένσταση για όσα συμβαίνουν στο ΚΟΔΗΣΟ και περί αυτό επαυξάνεται από το γεγονός της διακηρυκτικής εμμονής του κόμματος αυτού σε μια «πολιτική αρχών», που όχι απλά δεν επέζησε της εκλογικής ήττας αλλά και φαίνεται ότι θα απωλεσθεί πλήρως εν όψει της δοκιμασίας των δημοτικών εκλογών.

Το ΚΟΔΗΣΟ βέβαια έχει το ελαφρυντικό της εναρμόνισης-του προς τον περιβάλλοντα χώρο.

Είναι έτσι θεμιτό να υποθέσουμε ότι με τις προσχωρήσεις και τις συμπράξεις που ετοιμάζονται το ΚΟΔΗΣΟ δεν θα ρωτάει τους άλλους αν είναι ΚΟΔΗΣΟ αλλά τον εαυτό-του...

(2) ΜΗΠΩΣ ΕΙΣΤΕ «ΚΙΝΗΣΗ ΒΟΛΒΗΣ»

Η Κίνηση Βόλβης ξεκίνησε σαν η «αριστερά» της «Νέας Δημοκρατίας», φλερτάρησε με τον κ. Αβέρωφ και κατέληξε τελικά(;) στον κ. Μητσοτάκη. Αυτά τουλάχιστον λένε οι τελευταίες πληροφορίες, επιβεβαιώνοντας ίσως τη γνωστή ρήση του Τσώρτσιλ, ότι δηλαδή: αλίμονο στους ανθρώπους που δεν είναι αριστεροί στα νιάτα-τους ή που συνεχίζουν να είναι στα γεράματά-τους. Βέβαια η «Κίνηση της Βόλβης» δεν πρόφτασε να ενηλικιωθεί. Ίσως γι' αυτό ήταν ελκτικότερο το σύστημα της αξιοκρατίας με τις εκδημοκρατισμένες δομές «όπως εφαρμόζεται στο τοπικό Κρητικό φέουδο του κ. Μητσοτάκη...».

(3) ΜΗΠΩΣ ΕΙΣΤΕ ΕΚΚΕ — ΜΛ-ΚΚΕ;

Η πλειοψηφία του ΕΚΚΕ ενώθηκε με το ΜΛ-ΚΚΕ ή η πλειοψηφία διέγραψε τη μειοψηφία επειδή η τελευταία αποφάσισε να ενωθεί με τη μέχρι πρότινος «αδελφή» οργάνωση; Το ερώτημα ίσως έχει μικρή σημασία όταν μάλιστα οι τέτοιες κλίμακες μειοψηφο-πλειοψηφίες αντιστοιχούν σε αριθμητικά δεδομένα που ασφαλώς δεν τείνουν προς το άπειρο... Το γεγονός είναι ότι το ΕΚΚΕ υπέστη την τρίτη κατά σειρά από τις πρόσφατες διασπάσεις-του, επειδή μια μερίδα υποστήριζε κατά κάποιο τρόπο την «κριτική υποστήριξη» του ΠΑΣΟΚ, ενώ η άλλη πρόκρινε μια ριζικά αντιπολιτευτική στάση. Η τελευταία ενώθηκε με το

ΜΛ-ΚΚΕ (το οποίο έχει υποστεί δύο ή τρεις διασπάσεις) επιβιβάζοντας τη μαοϊκή θέση ότι κάθε πράγμα μετατρέπεται στο αντίθετό του. Ενωούμε δηλαδή ότι ενώ η ηγεσία του ΕΚΚΕ έλπιζε εδώ και τρία χρόνια να συσπειρώσει το ΜΛ-ΚΚΕ, το τελευταίο συσπειρώσε μια μερίδα του ΕΚΚΕ. Ακολουθούν οι κλασικές διαγραφές και αλληλοκαταγγελίες. «Σοβαρό πλήγμα για την εργατική τάξη»; Αμφιβάλλουμε.

ΙΡΑΝ-ΙΡΑΚ: ΚΙ ΑΛΛΟ ΛΑΔΙ ΣΤΗ ΦΩΤΙΑ ΤΗΣ Μ. ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Η εισβολή του Ιράν στο Ιράκ έρριξε κι άλλο λάδι στη φωτιά που έχει ανάψει στη Μέση Ανατολή. Οι Αγιατολλάχ κατάφεραν να επανακτήσουν τα εδάφη του Ιράν που κρατούσαν εδώ και δύο χρόνια τα Ιρακινά στρατεύματα, και να περάσουν στην αντεπίθεση.

Η εξαγωγή της «ισλαμικής επανάστασης» στις Αραβικές χώρες είναι ασφαλώς ένα καλό προπαγανδιστικό μοτίβο για τους Ιρανούς στρατιώτες, που σκοτώνονται κατά χιλιάδες στο μέτωπο. Πίσω όμως απ' αυτό κρύβεται η προσπάθεια ανατροπής του Σαντάμ Χουσεϊν και η ισχυροποίηση των «Αδελφών Μουσουλμάνων» του Ιράκ. Πολλοί προσθέτουν ότι η συνέχιση του πολέμου βοηθάει — τουλάχιστον μικροπρόθεσμα — τη σταθεροποίηση του χομεϊνικού καθεστώτος, και με τη συντήρηση του κλίματος της εθνικής έξαρσης και με τη διατήρηση των Ιρανικών Ενόπλων Δυνάμεων στα σύνορα.

Ο Σαντάμ Χουσεϊν από την πλευρά του, ασφαλώς δεν αισθάνεται καλά. Το τίμημα για μια τυχοδιωκτική εκστρατεία, που κατέληξε σε ήττα θα είναι — για τους γνωρίζοντες τα εσωτερικά πράγματα του Ιράκ — αρκετά σκληρό.

Οι δύο υπερδυνάμεις, δεν πρόκειται ή δεν θέλουν να αφήσουν την κατάσταση ανεξέλεγκτη, αφού όλοι φοβούνται τον «τρελό»

ΑΘΗΝΑ΄ΤΚΑ...

Η Αθήνα είναι μια πόλη που θα μετατρέψει σύντομα τους πολίτες-της σε ήρωες αντοχής ή σε ιατρικά φαινόμενα προς μελέτην των επιπτώσεων ενός άθλιου περιβάλλοντος στην ψυχοσωματική κατάσταση του ατόμου.

Απ' αυτή τη σκοπιά, και ο παραμικρότερος πνεύμονας πράσινου, και ένα τετραγωνικό μέτρο που αποσπάται από το τσιμέντο είναι πράξη μεγάλης σημασίας όχι δυστυχώς για την ποιότητα της ζωής αλλά για τη διασφάλιση της επιβίωσης.

Ο Δήμος της Αθήνας βέβαια δεν είναι υπεύθυνος για την κατάσταση που διαμόρφωσαν 160 χρόνια νεοελληνικής αυθαιρέσις, αβελτηρίας, σαλταδορισμού, προχειρότητας και ανευθυνότητας των διάφορων «υπεύθυνων».

Και στο τελευταίο μάλιστα διάστημα, πολλά θετικά μέτρα και έργα έχουν προχωρήσει με γρήγορο ρυθμό, έτσι ώστε, σε μικρή έστω κλίμακα, πολλές περιοχές της Αθήνας να ευνοηθούν από τις δημορειακές πρωτοβουλίες. Αναφερόμαστε έτσι πρόχειρα στη διαρρύθμιση του λόφου του Στρέφη, στη μετατροπή σε πράσινο του τριγώνου Ασκληπιού - Βαλααμόνος και Γρ. Θεολόγου, καθώς και την απόδοση στο λαό του «Πάρκου Ελευθερίας» (του χώρου του δυσώνυμου ΕΑΤ-ΕΣΑ) και την απελευθέρωση και δενδροφύτευση τμήματος της οδού Δουρυλαίου.

Είναι όλα αυτά πράξεις θάρρους και φαντασίας, που θέτουν κάποιες βάσεις για την επέ-

κταση τέτοιων πρακτικών και σε άλλους «αμφισβητούμενους» χώρους, που σωστά ο Δήμος αποσπά από την εμπορευματοποίηση που τους επιφυλάσσουν οι ποικιλώνομοι, διεκδικητές-τους είτε άτομα, είτε ιδρύματα είναι αυτά.

Θα εστιάσουμε λοιπόν την προσοχή-μας σε ένα θέμα που και τον Δήμο πρέπει να απασχολήσει αλλά και άλλους «αρμόδιους», όποιοι κι αν είναι αυτοί.

Πρόκειται για την κατάληψη από την Αμερικανική πρεσβεία ενός ολόκληρου δρόμου, το τμήμα δηλαδή της οδού Ευζώνων που ενώνει την οδό Λάχτης με την οδό Δουρυλαίου.

Ως το φθινόπωρο του '70, ο δρόμος αυτός (παράλληλος προς την Βασ. Σοφίας που περνάει δίπλα από την Αμερικανική πρεσβεία) χρησιμοποιούνταν — όπως όλοι οι δρόμοι άλλωστε — από όποιον πολίτη διευκόλυνε τη μετακίνησή-του. Το Σεπτέμβριο όμως του 1970, στο δρόμο αυτό ο Κύριος Γιώργος Τσικουρής με τη σύντροφό-του την Ιταλίδα κ. Αντζελόνι, ανατινάχθηκαν μαζί με το αυτοκίνητό-τους που το είχαν μετατρέψει σε βόμβα παγίδα.

Η αντιστασιακή αυτή ενέργεια, μια από τις κορυφαίες πράξεις αυτοθυσίας του αντιδικτατορικού αγώνα, έδωσε την ευκαιρία στους Αμερικάνους να επεκτείνουν την επικρατείά-τους αυθαιρέτωντας βάνουσα απέναντι σε κάθε έννοια νομιμότητας.

Η οδός Ευζώνων κλείστηκε με συρματοπλέγματα, Έλληνες αστυφύλακες φρουρούν 24 ώρες το 24ωρο την είσοδο στον περιφραγ-

χομείνι και την εκτός ελέγχου αποσταθεροποίηση του status quo στην περιοχή.

Είναι νωρίς ακόμα για να εκτιμηθούν οι επιπτώσεις της εισβολής του Ιράν στον πόλεμο της Βηρυτού. Το σίγουρο είναι ότι ο Χομείνι δεν μπορεί να φτάσει — όπως λέει — σε απόσταση βολής από το Ισραήλ. Ακόμα κι αν το ήθελε...

Κάτω τα χέρια από το Πάρκο!

Την Πρωτομαγιά φέτος ο Ανδρέας Παπανδρέου απόδωσε στους Αθηναίους τα 12,5 στρέμματα του Πεδίου του Άρεως, που επιβουλευόνταν οι γραφειοκράτες του Υπουργείου Δικαιοσύνης για τη στέγαση του Συμβουλίου Επικρατείας.

Πριν από λίγες μέρες όμως, το ΔΣ του Δικηγορικού Συλλόγου, (ο πρόεδρός-του πρόκειται στο ΚΚΕ), εισηγήθηκε στον Υπουργό Δικαιοσύνης ότι η μόνη κατάλληλη θέση για το Συμβούλιο της Επικρατείας ήταν... ο σκελετός του πρώην Μουσείου Πασά στο Πεδίο του Άρεως. Και περιέργως ο συμπαθής κατ'άλλα υπουργός, παρά τη ρητή απόφαση του Πρωθυπουργού, απάντησε διφορούμενα ότι όλα μελετιούνται, ότι το πράσινο δεν θα θιγεί, ότι ίσως θα υπάρξει λύση μεταβατική και άλλα τέτοια πονηρά. Αμέσως το θέμα το άρπαξε η αντιπολίτευση και με κύριο άρθρο της «Καθημερινής» (17 Ιουλίου 1982) στηλιτεύει την Κυβέρνηση για την ανακολουθία και αντιφατικότητα-της.

Είναι πολύ πιθανό ότι, μέσα στα πλαίσια της διαμάχης ΚΚΕ-ΠΑΣΟΚ, το θέμα του Πάρκου αποτελεί νέα πεπονόφλουδα, (που πάτησε με μεγάλη άνεση ο Υπουργός Δικαιοσύνης) και που στοχεύει πια προσωπικά στον Ανδρέα Παπανδρέου, σε μια προσπάθεια να υπονομευθεί το κύρος και η απήχησή-του στον ελληνικό λαό. Προσπάθεια που σιγοντάρει με αγαλλίαση η Νέα Δημοκρατία.

Φυσιολογικό ίσως το ενδιαφέρον του Δικηγορικού Συλλόγου για την άνετη στέγαση του Συμβουλίου Επικρατείας σε χώρο ωραίο με πράσινο και πάρκινγκ. (Δεν βλέπουμε όμως να κόπτονται το ίδιο και για τη στέγαση των άλλων δικαστηρίων! Εκτός

μμένο χώρο, που μετατράπηκε σε πάρκινγκ των αυτοκινήτων της πρεσβείας.

Πιστεύουμε λοιπόν, πως η αυθαιρέσις των Αμερικάνων που επιβραβεύτηκε από την δουλεία της χούντας κάκιστα παρατείνεται και πρέπει να λήξει το ταχύτερο.

Η πολιτεία οφείλει να απελευθερώσει αμέσως τον κατεχόμενο δρόμο και να τον απδώσει στους πολίτες. Επιβάλλεται επίσης σαν ελάχιστος φόρος τιμής στους δυο μάρτυρες της δημοκρατίας να υψωθεί μια στήλη στο χώρο της θυσίας-τους.

Πάραυτα λοιπόν, τα αρμόδια Υπουργεία — φανταζόμαστε ότι είναι τα ΥΧΟΠ, Συγκοινωνιών, Δημοσίας Τάξεως — πρέπει να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για την απόδοση της οδού στη φυσική-της χρήση.

Αν η παρανομία αυτή συνεχιστεί, τότε με ποιό ηθικό κύρος η πολιτεία, θα εμπόδιζε τη μετατροπή του οποιοδήποτε δρόμου σε ιδιωτικό. Θυμάσθαι λοιπόν θα μπορούσαν οι κάτοικοι ενός δρόμου, μετά από συνεννόηση, να έβαζαν συρματοπλέγματα στις εξόδους-του, φύλακες, και να τον μετέτρεπαν σε ιδιωτικό πάρκινγκ.

Περιμένουμε λοιπόν τη γρήγορη δραστηριοποίηση της πολιτείας για τον κατεχόμενο δρόμο. Και περιμένουμε από το Δήμο, μόλις απελευθερωθεί το κομμάτι αυτό, να τοποθετήσει αμέσως παρκόμετρα.

Κάτι επιτέλους πρέπει να πληρώνουν οι Αμερικάνοι για το «πάρκινγκ»-τους στην Ελλάδα...

Ή μήπως ζητάμε πολύ λίγα;

εάν για αυτά έχουν επιλέξει χώρο κατάλληλο στο Ζάππειο ή στον Εθνικό Κήπο). Σοβαρά, δεν καταλαβαίνουμε πως δικαιώνεται ένας σύλλογος με παράδοση δημοκρατικών αγώνων και με αριστερή ηγεσία να πηγαίνει αντίθετα με τα συμφέροντα των Αθηναίων, και να στέκει αντιμέτωπος στο Δημοτικό Συμβούλιο της πόλης, στο Τεχνικό Επιμελητήριο, στο Σύλλογο Αρχιτεκτόνων;

Οι εργολάβοι πάλι, που κινούνται δραστήρια, τα συμφέροντά τους κοιτάνε. Κάποιος όμως θα πρέπει να κόψει μια και καλή την όρεξη της ανίερης συμμαχίας πολιτικών προβοκατόρων, γραφειοκρατών και κατασκευαστών και να προστατέψει τον Πρωθυπουργό, αλλά και την αξιοπιστία της Κυβέρνησης.

Ως προς την ουσία του θέματος άλλωστε, πρόβλημα δεν υπάρχει. Ο χώρος του πάρκου ανήκει και ανήκει στους Αθηναίους. Κι αν πάνε ν' απλώσουν χέρι επάνω-του, θα κατέβουν όλοι στους δρόμους να τον υπερασπιστούν, με πρώτους, είμαστε βέβαιοι, τον Δήμαρχο και το Δημοτικό Συμβούλιο της πόλης.

● Αλλά όπως το περιοδικό ήταν έτοιμο για εκτύπωση πήραμε και το ακόλουθο γράμμα από τον δικηγόρο Γαληνό Μπρή που συνηγορεί στις απόψεις-μας. Να ποιά είναι η άποψή-του:

Αγαπητό ANTI,

Ο αγώνας που έδωσε μέσα από τις στήλες-του το περιοδικό-σας, σχετικά με το μέγαρο Πασά και τη μετατροπή-του σε μέγαρο Σ.τ.Ε., δείγμα της γενικότερης ευαισθησίας-σας στα θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, δικαιώθηκε με την πρωθυπουργική παρέμβαση για την κατεδάφιση των υπαρχόντων σκελετών και τη μετατροπή του χώρου σε πάρκο. Η προσωπική αυτή παρέμβαση του πρωθυπουργού, που οπωσδήποτε τον τιμά (αν και είμαι της γνώμης ότι δεν είναι απαραίτητο, ούτε σκόπιμο να υπάρχει πάντα πρωθυπουργική παρέμβαση για τη λύση κάποιου προβλήματος), ανταποκρίνεται στο λαϊκό αίτημα των κατοίκων της Αθήνας για διατήρηση και επέκταση των, ελαχίστων και αναμικτών σήμερα, χώρων πρασίνου.

Και ενώ φαινόταν, πως το θέμα είχε λήξει, ξανάρθε στην επιφάνεια με «πρωτοβουλία» της δημοκρατικής (φευ!) διοίκησης του Δικηγορικού Συλλόγου της Αθήνας. Συγκεκριμένα, στη Γεν. Συνέλευση του ΔΣΑ της 31.5.1982 στο θέατρο ΑΚΡΟΠΟΛ, όπου σαν θέμα αιχμής τέθηκε το κτιριακό (Δικαστικό Μέγαρο κτλ.) το ΔΣ του ΔΣΑ, δια στόματος του ίδιου του προέδρου, του κ. Μαχαιρά, ζήτησε από την Κυβέρνηση την ανάκληση της πρωθυπουργικής απόφασης και την απόδοση του χώρου για τη στέγαση του Σ.τ.Ε. Το παράδοξο είναι, πως σ' αυτή την πρόταση δεν αντέδρασε, ούτε η ΠΑΣΚΔ (παράταξη προσκεκλιμένη στο κυβερνητικό κόμμα), ούτε η ΣΠΕΔΑ, που κατά τεκμήριο δείχνει περισσότερη ευαισθησία στα θέματα προστασίας του περιβάλλοντος.

Έτσι, φυσιολογικά, σαν επιστέγασμα της πρότασης — μομφής του κ. προέδρου, ήρθε η επώδυνος του εκπροσώπου της δεξιάς παράταξης, κοπτόμενος για την αδιαφορία της κυβέρνησης στο κτιριακό πρόβλημα της Δικαιοσύνης (αλήθεια, που ήταν τόσα χρόνια;), που είπε πάνω-κάτω, πως η κυβέρνηση έσφαλε στο συγκεκριμένο θέμα, γιατί η κατάσταση εκεί που έχει φτάσει (αλήθεια, ποιός δημιούργησε αυτό το αδιέξοδο;) δεν διορθώνεται με ένα πάρκο μερικών στρεμμάτων! Άλλωστε, συνέχισε στο i-

διο έντονο και οργίλο ύφος, μέσα στο Πεδίο του Άρεως υπάρχει το Green Park' δεν το βλέπει αυτό η κυβέρνηση; (Πότε, αλήθεια, εγκαταστάθηκε εκεί το Green Park, αν και νομίζω, πως δεν μπορεί να γίνει καμιά σύγκριση ανάμεσα σ' αυτό και σ' ένα μελλοντικό κτίριο για τη στέγαση του Σ.τ.Ε.).

Βέβαια δεν περίμενε ν' ακούσει κανείς τίποτε διαφορετικό από τον εκπρόσωπο της συντηρητικής παράταξης. Το πρόβλημα όμως τίθεται και παραμένει ανοικτό για τη δημοκρατική διοίκηση και τις δημοκρατικές παρατάξεις του ΔΣΑ. Γιατί στις 15.7.82, που ο πρόεδρος κ. Μαχαιράς επισκέφθηκε τον νέο υπουργό Δικαιοσύνης κ. Μαγκκάκη, για να τον ενημερώσει σχετικά με τις αποφάσεις του Ι' Δικηγορικού Συνεδρίου, επανήλθε στο θέμα και ζήτησε τη στέγαση του Σ.τ.Ε. στο μέγαρο Πασά.

Έτσι μπαίνουν τα εξής ερωτήματα στο ΔΣ του ΔΣΑ: Επιτρέπεται στη δημοκρατική διοίκηση του πρώτου επιστημονικού συλλόγου της χώρας να προωθεί λύσεις στα (πράγματι φλέγοντα) θέματα Δικαιοσύνης, παραβλέποντας το κοινωνικό κόστος (τεράστιο στην περίπτωση αυτή) που θα σήμαινε η τυχόν αποδοχή των προτάσεών-της; Γιατί δεν εξετάζει εναλλακτικές λύσεις (που υπάρχουν) για τη στέγαση του Σ.τ.Ε.; Η μήπως, στο κάτω-κάτω, είναι πρόβλημα αιχμής η στέγαση του Σ.τ.Ε., όταν στα κατώτερα Δικαστήρια η κατάσταση είναι απελπιστική και εκεί πρέπει να δοθεί άμεση προτεραιότητα;

Εκτός και αν οι δημοκρατικοί σύμβουλοι του ΔΣΑ ασπάζονται τη λογική των συναδέλφων της συντηρητικής παράταξης του «δε βαρυνέσαι, εμείς θα σώσουμε την κατάσταση» και συνακόλουθα του «αποθανέτω η ψυχή-μου μετά των αλλοφίλων». Αλλά τότε, ας μου επιτραπεί να πω, πως η αξιοπιστία ενός συλλόγου με δημοκρατικές και αγωνιστικές παραδόσεις στην προστασία των λαϊκών συμφερόντων και των δικαιωμάτων του Έλληνα πολίτη, τίθεται σοβαρά «εν αμφιβόλω».

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία
Γαληνός Μπρή
Δικηγόρος

Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑ-ΙΡΑ: ΝΕΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΑΙΜΑΤΟΣ

Η νέα αιματηρή βομβιστική επίθεση του ΙΡΑ στο Λονδίνο, δεν έφερε μόνο στην επιφάνεια το πάντα υπαρκτό «Βορειο-Ιρλανδικό πρόβλημα», που είχε επισκιασθεί από τον πόλεμο των Φώκλαντ ή της Μ. Ανατολής.

Φαίνεται ότι θα ανοίξει μια νέα φάση στις σχέσεις και την μακρόχρονη διαμάχη μεταξύ της Βρετανικής κυβέρνησης και της Βορειο-Ιρλανδικής αντίστασης.

Ο ΙΡΑ είχε κερδίσει την συμπάθεια της κοινής γνώμης σ' όλο τον κόσμο και την μαζική υποστήριξη του λαού της Ιρλανδίας, με τις περσινές απεργίες πείνας των κρατούμενων στελεχών-του. Αδυνατώντας να αξιοποιήσει πολιτικά την επιρροή αυτή φαίνεται ότι επιλέγει ξανά την ένοπλη πάλη, σαν την κύρια μορφή δράσης. Γεγονός που ίσως οδηγήσει στην έκρηξη των εσωτερικών-του αντιθέσεων αφού είναι λίγο-πολύ γνωστό ότι οι διαφορές στρατιωτικών-πολιτικών στελεχών είχαν μεγαλώσει, μετά τις απεργίες πείνας και την ισχυροποίηση της αντίληψης για μια πολιτική λύση του προβλήματος που να στηρίζεται στην ευρύτατη λαϊκή κινητοποίηση.

Η «σιδηρά κυρία» της Μ. Βρετανίας διαθέτει τώρα όλα τα προσχήματα, για την επίθεση εξολόθρευσης του ΙΡΑ και το δυνάμωμα της καταπίεσης στην Βόρεια Ιρλανδία.

Ένας νέος αδυσώπητος «κύκλος αίματος» φαίνεται λοιπόν αναπόφευκτος. Εκτός αν κάποια πλευρά, κατανοήσει ότι το πρόβλημα είναι εθνικό και πολιτικό, και το αντιμετωπίσει ανάλογα...

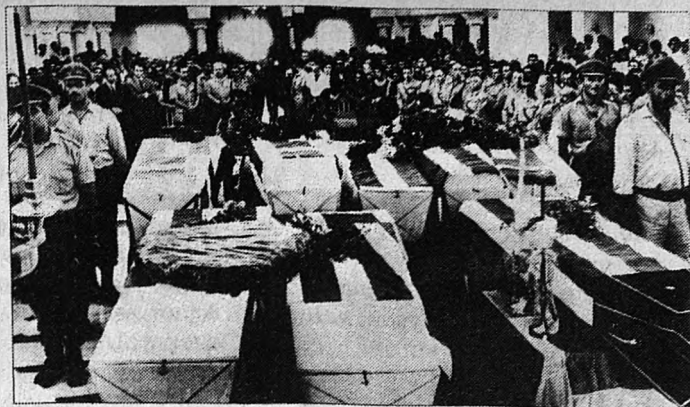

- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαβηττό λειτουργεί τό νηπιαγωγείο. «Τό άστεράκι».
- Μιά μικρή δαση μέσα στο ταϊμέντο.
- Πρόγραμμα μελετημένο – Διδασκαλία και επίδλεψη από έμπειρο προσωπικό.
- Παιχνίδι καί μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας καί αγάπης γιά τό παιδί.
- Έλάτε νά γνωριστούμε καί νά συζητήσουμε γιά τό παιδί σας.

Γκόλφο Π. Εύθυμίου
Βαλομαώνος 4 καί 'Ασκληπιού τηλ. 6447830 – 3635419.

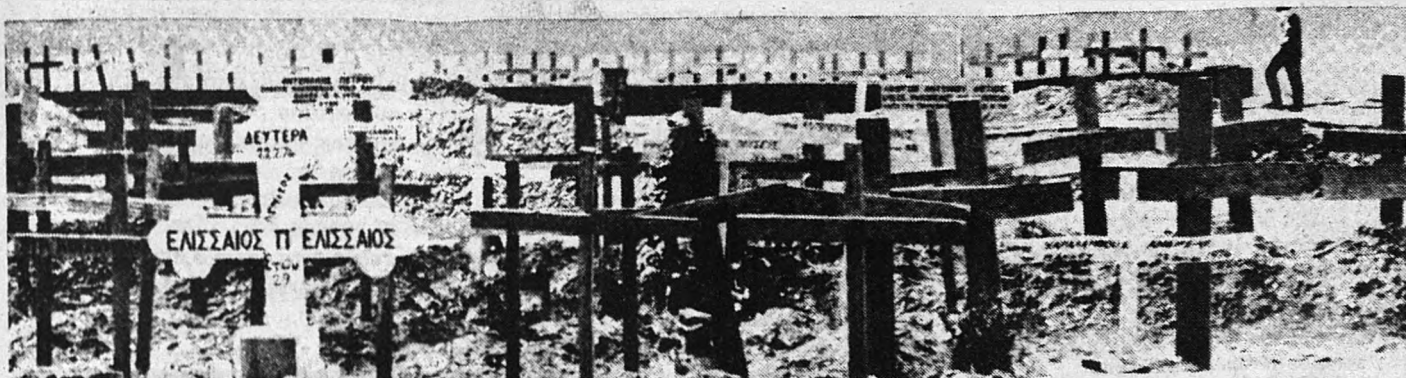

ΚΥΠΡΟΣ: Μέρες οδύνης

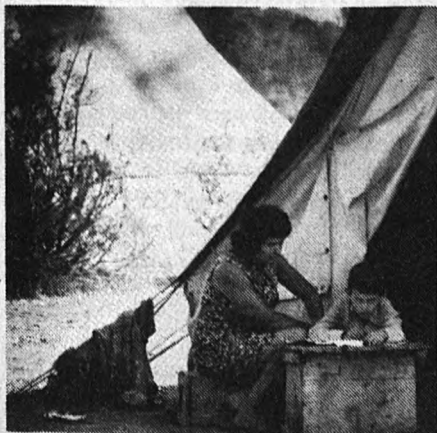
Ποιός μπορεί να ξεχάσει την τρομαγμένη έκφραση των παιδιών, τις σκηνές της προσφυγιάς, τους αιχμάλωτους του πολέμου, τους αγνοούμενους; Οκτώ χρόνια μετά την τούρκικη εισβολή στην Κύπρο η τραγωδία του κυπριακού λαού εξακολουθεί να παραμένει και τα γεγονότα του '74 στην Κύπρο έχουν σφραγίσει την νεότερη ιστορία-μας.

Οι μαυροφορεμένες γυναίκες που θρηνούν τους αδικοχαμένους ή αγνοούμενους συγγενείς-τους δεν είναι μακρινό παρελθόν. Και η σκηνή αυτή από την Κύπρο του '74, δεν μπορεί παρά να θυμίζει την ευθύνη εκείνων που προκάλεσαν την Κυπριακή τραγωδία.

Οι μαυροφορεμένες γυναίκες δεν είναι Παλαιστίνιες, που θρηνούν τους αδικοχαμένους ή αγνοούμενους συγγενείς-τους. Η φωτογραφία απεικονίζει σκηνές του '74, από την τραγωδία του κυπριακού λαού, που τείνει να λησμονηθεί με το πέρασμα του χρόνου και την επανάληψη της ίδιας μακάβριας ιστορίας.

Επάνω δεξιά, η κηδεία των θυμάτων της τούρκικης αεροπορικής επιδρομής το 1964. Κάτω το «φυλακισμένο νεκροταφείο». Έτσι αποκαλούν οι Ελληνο-Κύπριοι, το κοιμητήριο των αμέτρητων θυμάτων του μακρόχρονου αγώνα-τους.

ΤΟΥ ΔΑΚΤΥΛΙΟΥ

ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ. Ο νέος εκλογικός νόμος έτοιμος. Θα τον δοκιμάσουμε αμέσως μετά τους Πανευρωπαϊκούς. Έστειλε περίπατο την αναλογική. Γεννημάτας: — «Ποτέ το ΠΑΣΟΚ δεν είχε μιλήσει για αναλογική στις δημοτικές» — αλλά έκανε τα δύο τρία. Θα παίρνουν λέει τρία — ψηφοδέλτια — αντί για δύο, στο δημοτικό συμβούλιο. Και τη δεύτερη Κυριακή — αν χρειαστεί δεύτερη Κυριακή — δεν έχει ξανασταύρωμα. Τη δεύτερη Κυριακή θα πηγαίνουμε μόνο για το Δήμαρχο. Οι σύμβουλοι θα έχουν βγει από την ψηφοφορία και τους σταυρούς της πρώτης. Σκέφτομαι τι θα είχε γίνει στο Δήμο Αθηναίων αν ίσχυε στα 1978 η ασταυρία της δεύτερης Κυριακής. Πόσων δημοτικών συμβούλων τις υπηρεσίες θα είχαμε στερηθεί. Τις υπηρεσίες λ.χ. της κ. Αδριανής Κρικέλη, που είχε υποδείξει στο συνδυασμό Μπέη η ΕΔΗΚ του κ. Ζιγδη. Η κ. Αδριανή ατύχησε στην πρώτη Κυριακή. Δεν ήρθε ούτε εικοστή πρώτη. Την δεύτερη όμως μπήκε με τα τσαρούχια-της. Μπήκε γιατί το «κόμμα της εργατικής τάξης» έκρινε πως ο σύζυγος της Αδριανής — πρόεδρος τότε του Πανελλήνιου Ιατρικού Συλλόγου — θα κολακεύονταν, θα ευγνωμονούσε και όσο θα του ήτανε βολετό, θα ανταπέδιδε στο μέλλον την εξυπηρέτηση με κάποια — ας πούμε — υπογραφή αν όχι «αντιμπεριαλιστική» τουλάχιστο «φιλειργηνική». Και έβαλε την κ. Αδριανή στη «γραμμή». Αν ίσχυε — ακόμη — η ασταυρία στη δεύτερη Κυριακή, δεν θα είχε κοπεί η χολή-μας από αγωνία: — Θα βγει ή δεν θα βγει ο Λάμπρος Κωνσταντάρας;

Ο κ. Λάμπρος Κωνσταντάρας είχε θριαμβεύσει στην πρώτη Κυριακή. Ήταν «στην εξάδα», ήταν «στην εννιάδα», κάπου εκεί. Οι Αθηναίοι και — ιδιαίτερα φαίνεται — οι Αθηναίες τον «σταύρωσαν» με την ψυχή-τους.

Τον σταύρωσαν δεκάδες χιλιάδες χέρια. Επειδή όμως ένα ποσοστό από αυτά τα χέρια έτυχε να πιάσει στις επόμενες μέρες εφημερίδα, οι σταυροί της Δεύτερης Κυριακής μειώθηκαν σημαντικά. Ο κ. Λάμπρος Κωνσταντάρας κόντεψε να μην βγει. Σίγουρα αν η ψηφοφορία

επαναλαμβάνονταν και για τρίτη Κυριακή... αντίο Λάμπρος Κωνσταντάρας. Και τότε ποιός θα έλεγε — στη συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου για την ανακήρυξη του προέδρου της Συνεγάλης σε «επίτιμο δημότη» — εκείνο το: — «Τον ψηφίζω... παμψηφεί!»;

ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ. Ο νέος εκλογικός νόμος έτοιμος. Οψόμεθα ως το Φθινόπωρο. Οψόμεθα εις κάλπας. Εξομολογούμαι μια αδυναμία-μου. Απ' όλους τους δήμαρχους, απ' όλους τους συμβούλους εμένα με συγκινούν περισσότερο όσοι επιμένουν να διακονούν τον θεσμό της τοπικής αυτοδιοίκησης σε ένα δήμο ενώ από χρόνια κατοικούν σε άλλο. Ενίοτε μάλιστα για να μετακινηθούν από τον δήμο της κατοικίας στο δήμο της αγωνιστικής προσφοράς χρειάζεται να διασχίσουν περισσότερους από ένα άλλους ανδιάμεσους δήμους. Αναλώνονται πχ. για τον Άγιο Δημήτριο - Μπραχαμίου ενώ μένουν στη Λεωφόρο Αλεξάνδρας. Δίνουν την ψυχή-τους για το Δήμο Αθηναίων είναι όμως αναγκασμένοι να μένουν στο Ψυχικό.

ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ. Ο νέος εκλογικός νόμος έτοιμος. Για την Αθήνα το

κόμμα του σύντροφου Χαρίλαου βρίσκεται λέει σε εντατική διαπραγμάτευση με το κόμμα του κυρίου Γιάγκου (ανασυγκροτημένο με την προσχώρηση του κυρίου Πλυτά). Αν η διαπραγμάτευση πετύχει, το «κόμμα της εργατικής τάξης» θα στοιχηθί πίσω από τη Βιργινία Τσουδερού ή τον Γιώργο Κριμπά ή τον κ. Χαράλαμπο Πρωτοπαπά. Τι σου είναι αυτή η ζωή σκέφτηκα όταν πρωτοδιάβασα για τη διαπραγμάτευση. Σε μια από τις «προσυνεδριακές ημερίδες» του Τεχνικού Επιμελητηρίου — τον προπέρσινο χειμώνα '80-'81 — ο άτυπος αλλά έγκυρος εκπρόσωπος του «κόμματος της εργατικής τάξης» κ. Δραγατσάκης πρωταγωνιστούσε στο αντιμπεριαλιστικό και αντιμονοπωλικό ελεεινολογισμό του καημένου του κ. Πρωτοπαπά. Τι για πρακτοριλίκια, τι για ξεπουλήματα άκουσε ο δόλιος.

Μόλις συνήλθα από την έκπληξη για την συνεργασία ρώτησα επαίοντα:

— Μα πώς θα δικαιολογήσει «το κόμμα» τη συνεργασία με τους σοσιαλδημοκράτες;

— Το ζήτημα δεν μπαίνει έτσι — μου απάντησε — το ζήτημα μπαίνει στη βάση της ανάπτυξης της πάλης ενάντια στη σοσιαλδημοκρατική στροφή του ΠΑΣΟΚ.

ΔΑΚΤΥΛΙΔΟΣΤΟΜΙΕΣ

● «Το παιδί έμεινε στον τόπο και το κορίτσι στα θρησκευτικά».

(Από εκμυστήρευση μητέρας για τις φετινές σχολικές επιδόσεις των παιδιών-της).

● «Τα εξαρτημένα αντανάκλαστικά του Σουσλώφ».

(Από την «Καθημερινή» της 6ης Μαρτίου και της 4ης Ιουλίου).

● «Εδώ στην περιοχή-μας η πολιτιστική ανάπτυξη έχει παραμεληθεί εντελώς ενώ αντίθετα γεμίσαμε από μαγαζιά ...χουφτα-τζιδικα».

(Απόσπασμα από ομιλία του δημάρχου Ν. Μουδανιών Χαλκιδικής κ.

Ηλιόπουλου δημοσιεύεται στην τοπική «Αλλαγή»).

● — Ξεκίνησες σαν αναρχικός, αργότερα πέρασες στο χώρο της επίσημης Αριστεράς, σε είδαμε και σε δεξιώσεις του κατεστημένου. Ποιός

είσαι αλήθεια;

— «(.....) μια κάποια επικοινωνία που δεν διαμεσολαβείται από ταξικές ή πολιτικές διαφορές, είναι μερικές φορές αναγκαία. Όταν λοιπόν η Βουγιουκλάκη με κάλεσε στη δεξίωσή-της, εγώ πήγα».

(Από τη συνέντευξη στην Μεσημβρινή της 10ης Ιουλίου του Θάνου

Μικρούτσικου που απάντησε επί τέλους — έστω και έτσι έμμεσα — γιατί εμάς, μας άφησε να περιμένουμε όταν τον καλέσαμε στο «Αντι-Φεστιβάλ»).

● Πώς είσαι σαν άνθρωπος;

— Είμαι σκληρός κι εκδικητικός μέχρι σημείου υπερβολής — μασέλα αντι οδόντος!

(Από την «εξομολόγηση» του ηθοποιού και συγγραφέα Γιώργου Διαλεγμένου στο περιοδικό «Γυναίκα»).

ΔΑΚΤΥΛΙΔΟΣΤΟΜΟΣ

ΤΑ ΝΕΑΝΙΚΑ ΠΟΙΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΕΤΣΟΥ

« Άνδρα δεν έχω άλλο φαγί, πάρε το χθεσινό π' απέμεινε τυρί»

Βλέπω σε λάμψη φωτεινή
το μέλλον να γελάει,
περνά ένα συννεφο γοργά,
τ' αστέρι που κυττούσα πάει.

(ΑΓΡΥΠΝΟΣ)

Το ΑΝΤΙ έχει παράδοση στην ανακαλυψη της καλλιτεχνικής φλέβας των πολιτικών-μας. Οι αναγνώστες-μας ίσως να θυμούνται την παλιότερη παρουσίαση του έργου του ανεπανάληπτου κ. Μπάλκου που υμνούσε την αξέχαστη Βαρβάρα με το... καυτό κορμί (ή αλλιώς το καυτό κορμί της Barbara). Λέγεται μάλιστα ότι η αποκάλυψη εκείνη προκάλεσε την οργίλη αντίδραση του τότε αρχηγού-του ο οποίος κάυτηρισε τα έργα με ύφος — και όχι μόνο — ανάλογο του περιεχομένου-τους. Ίσως χρειάζεται λοιπόν οι αρχηγοί των πολιτικών κομμάτων να ζητούν να παρατίθενται στα βιογραφικά σημειώματα μεταξυ των άλλων και οι καλλιτεχνικές δραστηριότητες των στελεχών-τους, για να βρουν δείγματα δημιουργίας, λαγνείας ή και ευαισθησίας.

Αυτή η τελευταία πλευρά, αναδεικνύεται μέσα από την ποιητική συλλογή «Ανήφορος» του νεαρού τότε Γιώργου Πέτσου, που κυκλοφόρησε το 1965 από τον εκδοτικό οίκο «Γλαύξ».

Αποφασίσαμε λοιπόν και μεις να... πετσοκόψουμε τον ποιητή Πέτσο, παρουσιάζοντας ορισμένα αποσπάσματα του «Ανήφορου» προς ενημέρωση και τέρψη των αναγνωστών-μας.

Αν ο «Ανήφορος» είναι για την περίπτωση του κ. Πέτσου εν μέρει προφητικός, το πρώτο ποίημα της συλλογής είναι ακόμα περισσότερο. Επιγράφεται «Το ξέφωτο της αλλαγής»:

Μέσ' τους κορμούς, στο φύλλωμα το
πράσινο,

μυστηριακό μας θέλγει πιο κοντά,
θαρρείς μας παίρνει μόνο-του,
μας χάνει, μας ταλαιπωρεί,
λουλούδι μες στο χέρι-μας σφιχτά,
χωρίς ελπίδα, χωρίς δροσιά,
μόνο με το μαρτύριο, στο χάος το

ανθρώπινο,

μεσ' τη φωτιά.

Αλλά και το αμέσως επόμενο ποίημα τιτλοφορείται «Πόλεμος» — Προδικάζοντας το μέλλον του νεαρού ποιητή.

Η κατηγορία του «δεξιού», που απευθύνεται στον κ. Πέτσο δεν μπορεί να σταθεί, τουλάχιστον για εκείνη την εποχή και από την εικόνα που εμφανίζεται στο ποίημά-του. Στην «Σκαλωσιά», στους «Ξενητεμένους» και στις «Φωνές από το στενό» ο ποιητής πονά για τον εργάτη και τον μικρομεσαίο:

Γρυλίζουν πόρτες ξύλινες,

αλάδωτες στου χρόνου τη σκουριά,
κ' ελπίδες φτερουγίζουνε,
χασμουρητά βιοπαλαιστών, φωνές μικρών,
υστερικές κραυγές, μες την κακομοιριά.
Ήσυχος δρόμος της νυχτιάς,
σαν ξημερώσει να σβυστούν της καταχνιάς τα

σύννεφα,

φωνές γονιών που ξεκινούν,
εργάτη που ξερά φωνάζει στου σπιτιού την
κάμαρα,

«δος το σφυρί»
και η γυναίκα ανάκατη, άπλυτη, θρηγεί,
«άνδρα δεν έχω άλλο φαγί, πάρε το χθεσινό
π' απέμεινε τυρί».

Όμως οι ελπίδες του «Ξέφωτο της Αλλαγής» θα τελειώσουν γρήγορα. Και θα αρχίσουν να «πέφτουν κορμιά».

Δε θελω όμως να βλέπω,
δε θέλω να θωρρώ,
για δες κορμιά που πέφτουν, το ξέφωτο
κυττούν,

την αλλαγή, στιγμή στυγνή,
την πρόοδο σκοτώνουν,
με το μαχαίρι, το βόλι του βασανισμού,
με βασιλιά το δάσος, τέρας του
συντηρητισμού.

Ο ποιητής το ίδιο προφητικά απευθύνεται στο δεύτερο ποίημα τον «Πόλεμο» στα αδελφία, στους συντρόφους και προειδοποιεί:

Αδέρφια,
που κυτούσανε τους δείχτες στο ρολόι,
πότε θε να 'ρθει ο αδελφός,
πού να 'ναι τώρα, τρώει;
πικρό παράπονο θα πιούν,
όπως θα πίνη τώρα...

Ο γάμος του κ. Πέτσου του στοίχισε πολλά. Γράφει στο ποίημα «Επέτειος Γάμου», σαν να απολογείται, για μια μελλοντική καταγγελία:

Δώρο, φίλι, της επετείου, εικόνα,
Θά 'θελα πράγματι, να 'τανε του χρόνου όλου,
κι όχι σκληρή φωνή που λέει,
«πόνά!».

Στον «Θάνατο της πόρνης» αναφέρεται στους «φίλους», στους περαστικούς, στους δούλους των πόθων-τους, που θα φύγουν:

Φίλους πολλούς περαστικούς,
των ποθων-τους οι δούλοι,
έρχονταν μ' αναστεναγμούς
κι έφηναν με τραγούδι,
φίλοι που μόλις γέρασε ξεχάσαν τη

φωλιά-τους,

φωλιά γι' αυτούς τώρα πικρή, κι όχι της
αρεσίας-τους.

Είναι η περίοδος της απογοήτευσης:
Πάει καιρός που ήρασε
πού 'χα γλυκό χαμόγελο,
αγάπης ευτυχία,
μα τώρα μ' απομείνανε του φεγγαριού αχτίδες,

νύχτας βαρειά ανάμνηση και ξέφτια που δεν
είδες.

Θα κάνει έτσι την έκκληση στον «Άπονο πατέρα», χωρίς θετική απάντηση, και θα γράψει:

Βρώμικης νύχτας ξέσπασμα,
κατάμαυρου ουρανού αστροφεγγιάς η χάρη
ιδρώτα οργή, μάχη σκληρή,
πατέρες άπονοι εσάς θα πάρη...

Και θα αναζητήσει βοήθεια από τη λήθη:

Της λήθης στοργικό παιδί,
πλησίασε κοντά-μου.
Γίνε νερό τρεχούμενο, στις φλόγας την
αντάρα,

σβύσε παντοτεινά, εξαφάνισε αυτό που τόσο
καίει,
και δώσε ήρεμη χαρά, σ' αυτόν που τώρα
κλαίει.

Δεν φταίνε όμως οι αδελφοί, ή ο άπονος πατέρας. Φταίει η κακούργα κοινωνία, και η ζωή η πονηρή:

Αν είχε χάδια η ζωή
μ' ισότητα δωρήσει,
δεν θά 'τανε οι στεναγμοί,
ούτε κι' αυτά τα μίση,
Αν ήτανε όμως όμορφος,
κι αγγελικά πλασμένα κόσμος,
κι είχε δροσιά στα άνθη-του
κι όχι αγκαθιών λουλούδια,
ιδρώτας, θανάτου φωτιά, άγνωστη η φοβέρα,
και θά 'ταν ύπνους σίφουνας
κόσμου γλυκού ανέβασμα
πολιτισμού αγέρας.

Αν, κύριε Πέτσο. Δυστυχώς όμως, δεν είναι. Γι' αυτό αφήστε τα μίση...

ΥΓ. Πρέπει να σημειώσουμε ότι το ΑΝΤΙ εκτός από Πολιτική Επιθεώρηση είναι περιοδικό που ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για την καλλιτεχνική δημιουργία.

Απ' αυτήν την άποψη συμπαθούμε και τις αθέατες, καλλιτεχνικές πλευρές των πολιτικών-μας.

Η δημοσίευση ορισμένων απ' αυτές, δεν σκοπεύει λοιπόν να εμποδίσει τους πολιτικούς να «καλλιτεχνίζουν», πράγμα που θα έκανε την πολιτική ακόμα πιο απάνθρωπη. Αντίθετα θέλουμε να δείξουμε ότι και οι πολιτικοί είναι άνθρωποι με τα ξεχωριστά ενδιαφέροντα ή τις ιδιαίτερες αδυναμίες-τους...

Οι καλοί, οι κακοί και η ανύπαρκτη οικονομική πολιτική

... ο σοσιαλισμός που επιδιώκει το κυβερνητικό πρόγραμμα του «κινήματος», είναι ένα αριστερό μίγμα λενινιστικών υποδείξεων περί κομμουνιστικής κοινωνίας, ιστορικών εμπειριών για την αποτυχία-τους και επιθυμίας κατάκτησης και διατήρησης της εξουσίας με τη συγκατάθεση ενός καταναλωτικά «διεφθαρμένου» και δημοκρατικά «ανένδοτου» λαού...

Ο Α' ΤΑΝ υπερβολικό να υποστηρίζει κανείς ότι όσοι ψήφισαν το ΠΑΣΟΚ στις εκλογές του Οκτώβρη '81 στρέφονται τώρα εναντίον-του. Αλλά θά 'ταν εξίσου υπερβολικός και ανακριβής ο ισχυρισμός ότι εξακολουθούν να το υποστηρίζουν. Τα αισθήματα του κοινού απέναντι στην κυβέρνηση του κ. Παπανδρέου βρίσκονται σε νεκρό σημείο. Ο προεκλογικός και ο ενθουσιασμός των πρώτων μετεκλογικών ημερών έχει παραχωρήσει τη θέση-του σε ένα αίσθημα κενού. Αυτού που γεννάει, όχι τόσο η διάψευση αρχικών ελπίδων, όσο η βεβαιότητα ότι τίποτε δεν πρόκειται να βελτιωθεί στο μέλλον.

Η ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ «αναδόμηση», όσο και αν ήταν αντίθετες οι εντυπώσεις που προσδοκούσαν οι αρχιτέκτονές-της ότι θα προκαλέσει στην κοινή γνώμη, ενίσχυσε την απογοήτευση για τις κυβερνητικές ικανότητες. Ήταν φανερό πως, την «αναδόμηση» την υπαγόρευσε η διαπίστωση, από τον ηγέτη του ΠΑΣΟΚ και τους στενότερους επιτελείς-του, ότι τα πράγματα δεν ακολουθούσαν την επιθυμητή πορεία. Γι' αυτό όμως έφταιγαν ορισμένοι υπουργοί; Εκείνοι, υποτίθεται, που αντικαταστάθηκαν ή μετακινήθηκαν; Κανείς, όμως, δεν ενδιαφέρθηκε να ενημερώσει και το λαό για το ποιοί ήταν οι λαθεμένοι χειρισμοί του οκταμήνου, και ποιος ο βαθμός ευθύνης όσων απομακρύνθηκαν. Έμειναν, έτσι, όλοι, με την εντύπωση που καλλιέργησαν ορισμένες πληροφορίες, ότι, η «αναδόμηση» ήταν ένα «ξεκαθάρισμα» λογαριασμών ανάμεσα στις αντιμαχόμενες στο εσωτερικό του «κινήματος» ομάδες, και τίποτε περισσότερο. Αλλά, αν αυτή ήταν η αλήθεια, τότε γιατί οι καινούριοι αρμόδιοι θα είναι καλύτεροι από τους προηγούμενους; Γιατί, το δικό-τους έργο, θα είναι αποδοτικότερο, ορθότερα προσανατολισμένο από των προκατόχων-τους; Στα ερωτήματα, δεν έχει από πού να αντλήσει επιχειρήματα για καταφατική απάντηση, ο πολίτης. Και αυτό, ακριβώς, νεκρώνει κάθε αισιόδοξη προοπτική-του.

ΕΙΝΑΙ αλήθεια, ότι, η κυβέρνηση του κ. Παπανδρέου προχώρησε, στο πρώτο δίμηνο της ύπαρξής-της σε ορισμένα μέτρα, που αναμφισβήτητα ικανοποίησαν εισοδηματικά αιτήματα των εργαζομένων με τις χαμηλότερες αμοιβές και τους δυσμενέστερους όρους επαγγελματικής δραστηριότητας. Προέβη ακόμα σε βελτίωση του νομικού καθεστώτος που προσδιορίζει τα συνδικαλιστικά δικαιώματα και τις εργασιακές σχέσεις των μισθωτών. Σε όλους τους άλλους τομείς, οι κυβερνητικές «καινοτομίες» ήταν μάλλον αποκαρδιωτικές. Γι' αυτό και δε μνημονεύονται απ' όσους έχουν αναλάβει τις δημόσιες σχέσεις της κυβέρνησης.

ΑΛΛΑ και τα θετικά μέτρα δεν κατάφεραν, στο σύνολό-τους, να αναχθούν σε μέτρα προώθησης, έστω, της κοινωνικής δικαιοσύνης. Οι εισοδηματικές βελτιώσεις εξαιμίστηκαν πολύ γρήγορα εξαιτίας του πληθωρισμού. Και η ενίσχυση της θέσης των εργαζομένων απέναντι στους εργοδότες-τους, διατήρησε τη θεωρητική-της μόνο αξία. Η απειλή της ανεργίας, λόγω της εντεινόμενης παραγωγικής κάμψης, περιορίζει τις ευκαιρίες επιδείξεως διεκδι-

κητικού δυναμισμού. Ό,τι απέμεινε, σαν καθημερινή πραγματικότητα, από τις βελτιωτικές παροχές, είναι οι συνέπειες μιας μ ή ο λ ο κ λ η ρ ω μ έ ν η ς πολιτικής. Της πολιτικής που όφειλε, εκτός από τις φιλεργατικές, υπέρ των «μη προνομιούχων» χειρονομίες, να κατασφαλίζει την επιδρασή-τους στο επίπεδο ζωής των εργαζομένων. Διότι δε συνέβη τούτο, η τελική εκτίμηση της κυβερνητικής οικονομικής πολιτικής συγκεφαλαιώνεται στη διογκούμενη δυσφορία για την ικανότητά-της να σταματήσει τον πληθωρισμό, να προστατεύσει το εισόδημα που υποσχέθηκε να αυξήσει.

Η ΑΔΥΝΑΜΙΑ συγκράτησης του τιμαρίθμου και της οικονομικής καθίζησης, περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο αμάρτημα μπορεί να καταλογιστεί στην κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, αφυδάτωσε το σύνθημα επιχείρημα, της ευθύνης των προηγούμενων κυβερνήσεων για την τρέχουσα κακοδαιμονία-μας. Θόλωσε, ταυτόχρονα, και τη γραμμή του εθνικοοικονομικού ορίζοντα, που τόση επίδραση ασκεί πάντα στη διαμόρφωση του ψυχολογικού κλίματος. Αν δεν είχαν προηγηθεί οι «παροχές» και οι διαβεβαιώσεις, οι αντιδράσεις του κοινού θά 'ταν σημαντικά διάφορες. Είναι άλλο πράγμα η πρόσκληση σε υπομονή και θυσίες για την αντιμετώπιση των δυσκολιών που όλοι αναγνωρίζουν, και εντελώς διαφορετικό η απόδειξη της ανικανότητας για την υπερπήδησή-τους. Αφού προηγήθηκε η φάση ενεργού παραπλάνησης ως προς το μέγεθος αυτών των δυσκολιών. Δε φορτώνεται το σκέλος των δαπανών της οικονομίας, δημόσιας και ιδιωτικής, με πρόσθετες υποχρεώσεις, όταν ξέρεις — ή πρέπει να ξέρεις — ότι το σκέλος των εσόδων δεν μπορεί να τις παρακολουθήσει.

ΠΡΙΝ, λοιπόν, επιχειρηθεί η πρόβλεψη για το έργο που πιθανό να αποδώσει στον οικονομικό τομέα η νέα σύνθεση των αρμόδιων υπουργών πριν αναζητηθούν οι δυνατότητες υλοποίησης της κυβερνητικής οικονομικής πολιτικής από τους νέους χειριστές-της, βάσει των προσωπικών-τους ικανοτήτων και της προετοιμασίας-τους για την άσκηση κυβερνητικών καθηκόντων, πρέπει να δοθεί απάντηση σε ένα άλλο ερώτημα. Που ενώ είναι ιδιαίτερα κρίσιμο, δε φαίνεται, εν τούτοις, να απασχολεί και πολύ όσους κριτικάρουν την κυβερνητική πολιτική.

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ κυβέρνηση, η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, μ π ο ρ ε ι, άραγε, να έχει ξεκαθαρισμένη οικονομική και κοινωνική πολιτική; Που αν δεν εφαρμόζεται, δε θα φταίει γι' αυτό η κυβέρνηση, το «κίνημα», αλλά ο ή οι συγκεκριμένοι υπουργοί; Επομένως, δεν θα πρέπει ο ελληνικός λαός να ανησυχεί, ότι, οι αδυναμίες που ως τώρα σημειώθηκαν είναι συνέπεια της ανυπαρξίας ικανότητας οικονομικού σχεδιασμού. Αλλά θέμα ανθρώπων; Που όταν αντικατασταθούν, όλα θα πάνε καλύτερα;

ΕΙΝΑΙ δυσάρεστο, αλλά όχι λιγότερο αληθινό: Η κυβέρνηση που προήλθε από τις εκλογές του περασμένου Οκτώβρη δ ε ν ξ έ ρ ε ι τ ι ν α κ ά ν ε ι. Δεν ξέρει τι περιεχόμενο μπορεί να δώ-

σει στο «σοσιαλιστικό»-της όνομα. Τι είδους «αλλαγή» ευαγγελίζεται αυτός ο «σοσιαλισμός»!

Η ΧΡΟΝΙΚΗ σύμπτωση της ανόδου στην εξουσία της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ με την κυβέρνηση του Γαλλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος, δίνει την πολύ χρήσιμη δυνατότητα παράλληλης παρακολούθησης μέτρων και απόψεων δύο πολιτικών παρατάξεων, που οι ίδιες λένε ότι τα μόνα μ η κ ο ι ν ά σημεία-τους, είναι ότι η μία παράταξη... δρα στη Γαλλία, και η άλλη στην Ελλάδα!

ΕΙΝΑΙ εντυπωσιακό πόσο συμπίπτουν τα κοινωνικά, οικονομικά, και τα μέτρα λειτουργίας της διοίκησης, που περνούν οι δύο κυβερνήσεις. Η ενίσχυση των χαμηλότερων αμοιβών και το κλείσιμο της «ψαλλίδας» ανάμεσα σ' αυτές και στις ψηλότερες αμοιβές' η βελτίωση των κοινωνικών παροχών' η μείωση των βδομαδιατικών ωρών εργασίας' οι κρατικοποιήσεις και κοινωνικοποιήσεις' η διοικητική αποκεντρώση, καθώς και σειρά άλλων μέτρων, δίνουν την εντύπωση ότι ένα ενιαίο επιτελείο «εγκεφάλων» και θεωρητικών του «τρίτοδρομικού σοσιαλισμού» αποφασίζει για τη διαμόρφωση και των δύο πολιτικών.

ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕ, ίσως, να ισχυριστεί κανείς ότι όλα αυτά δεν είναι, στην πραγματικότητα, ιδιαίτερα χαρακτηριστικά σοσιαλιστικής αλλαγής, αφού και άλλες οικονομίες, από πολλά χρόνια πριν, και χωρίς να διευθύνονται από σοσιαλιστές, τα έχουν υιοθετήσει. Πρόκειται, δηλαδή, για μέτρα, που θα έπρεπε να έχουν πάρει οι προηγούμενες, αστικές κυβερνήσεις. Αλλά οι εξαρτήσεις-τους απ-τό ισχυρά, εγγχώρια ή αλλοδαπά συμφέροντα, ή οι αδικαιολόγητες φοβίες-τους για τις συνέπειες αυτών των μεταβολών στη σταθερότητα της εξουσίας-τους, τις εμπόδιζε να τα εφαρμόσουν.

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ έτσι. Και εδώ, επίσης, σταματάνε οι ομοιότητες των δύο πολιτικών. Για να αρχίσουν οι εξίσου εντυπωσιακές διαφορές.

ΤΑ ΜΕΤΡΑ που μνημονεύτηκαν πιο πάνω, εφαρμόζονται στη Γαλλία και στην Ελλάδα σαν τα μόνα ενδεδειγμένα για την οικοδόμηση μιας νέας, δικαιότερης και αποτελεσματικότερης στη λειτουργία-της σοσιαλιστικής κοινωνίας. Αλλά — και αυτό είναι σπουδαίο — το κοινωνικό «μοντέλο» που εμπνέει τα μέτρα' η «σοσιαλιστική» κοινωνία που επιδιώκεται να προέλθει από την εφαρμογή-τους, είναι εντελώς άλλης σύλληψης εδώ και εκεί. Και ενώ εκεί, στη Γαλλία, μεταξύ «οράματος» και μεθόδευσης για την υλοποίησή-του υπάρχει μια λογική σχέση, με το δικό-μας «σοσιαλιστικό όραμα» τα πράγματα μεπερδεύονται. Το «μοντέλο»-μας είναι σύνθετη αντιφατική επιδίωξη, που — πολύ φυσικό — εξουδετερώνουν τη θετική συμβολή κάθε μέτρου, τότε προς τη μία και τότε προς την άλλη κατεύθυνση.

ΟΙ ΗΓΕΤΕΣ του Γαλλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος, δεν παύουν, σε κάθε περίπτωση να επαναλαμβάνουν ότι επιδιώξή-τους είναι η κ ο ι ν ω ν ι κ ή ε ι ρ ή ν η. Που δεν έχει άλλη προϋπόθεση αποκτάστας, παρά μόνο την αρμονική συνεργασία των κ ο ι ν ω ν ι κ ώ ν ε τ α ι ρ ω ν (εργοδοσίας, συνδικάτων, κυβέρνησης) για την επιτυχία ενός κοινού στόχου: να βελτιωθεί ποσοτικά και ποιοτικά το επίπεδο ζωής ό λ ω ν των Γάλλων. Τον πολιτικό πλουραλισμό — που και το ΠΑΣΟΚ φαίνεται να υποστηρίζει — τον εννοεί, το Γαλλικό Σοσιαλιστικό Κόμμα, σαν έκφραση, στο πολιτικό πεδίο, του κ ο ι ν ω ν ι κ ο ύ πλουραλισμού. Αυτά όλα σημαίνουν, ότι, επιδίωξη της σοσιαλιστικής αλλαγής στη Γαλλία είναι να αποκατασταθεί π λ ή ρ η ς ι σ ο δ υ ν α μ ί α ανάμεσα στην εργοδοσία και στην εργασία, σε ό,τι αφορά τα δικαιώματα τούτης και εκείνης, όχι μόνο στην κατανόμη του προϊόντος της παραγωγής, αλλά και στην απόφαση του τ ι π ρ έ π ε ι να παραχθεί.

ΑΠΟ ΤΗΝ παραπάνω παραδοχή για το πως πρέπει να οργανωθεί η κοινωνία, καθοδηγούνται και τα μέτρα για την επιτυχία της επιδίωξης. Όταν αναγνωρίζεται στην ιδιωτική πρωτοβουλία ένας εντελώς ισοδύναμος ρόλος για την προαγωγή της εθνικής οικονομίας και τη διαμόρφωση εθνικού εισοδήματος που θα επιτρέψει τη βελτίωση της ζωής των εργαζομένων, με το ρόλο των κρατικοποιημένων επιχειρήσεων. Και όταν, για να υπογραμμιστεί αυτή η ισότητα προσφοράς έργου, διακηρύσσεται ότι «το κράτος είναι φτιαγμένο για να διοικεί, να συντονίζει, να κατανέμει, και όχι να πα ρ ά γ ε ι, γι' αυτό και οι κρατικές επιχειρήσεις λειτουργούν με ιδιωτικοοικονομικούς κανόνες, χωρίς καμιά κρατική παρέμβαση», τότε, η μεταχείριση από το κράτος της ιδιωτικής πρωτοβουλίας δεν επιτρέπεται με κανένα τρόπο να είναι υπονομευτι-

κή του έργου-της. Και το υπονομεύει αυτό το έργο, ότι όταν εμποδίζει τις παραγωγικές ή κερδοσκοπικές αυθαιρεσίες-της, αλλά όταν της αφαιρεί κάθε βεβαιότητα για το μέλλον-της.

ΣΥΝΕΠΕΣ προς αυτή την αρχή ήταν το περιεχόμενο του αντίστοιχου με τον δικό-μας 1264/82, νόμου περί συνδικαλισμού, της κυβέρνησης του κ. Μωρουά. Δε δέχτηκε τις απαιτήσεις του γαλλικού ΚΚ για περιορισμό των πρωτοβουλιών της εργοδοσίας. Για ανατροπή, δηλαδή, της ισότητας των δικαιωμάτων κεφαλαίου και εργασίας προς όφελος της δεύτερης, που, ακριβώς, προσπαθεί να αποκαταστήσει η γαλλική κυβέρνηση.

ΑΛΛΟΙΩΤΙΚΑ είναι όσα συμβαίνουν εδώ.

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ του κ. Παπανδρέου, από την πρώτη στιγμή του σχηματισμού-της δε σταμάτησε να υποστηρίζει ότι το συνδικαλιστικό κίνημα είναι τ α ξ ι κ ό . Βρέθηκε, βέβαια, αργότερα η «φόρμουλα» της «ορθής ερμηνείας» του ταξικού, ότι, δηλαδή, αντιδιαστέλλεται προς τις «συντεχνιακές» διεκδικήσεις κατηγοριών εργαζομένων, ενώ θα πρέπει όλοι οι εργαζόμενοι, όταν ξεκινάνε για την προβολή των αιτημάτων-τους να μη σκέφτονται μόνο τους εαυτούς-τους, αλλά και όλους τους άλλους. Η αλήθεια, εντούτοις, είναι ότι η έννοια του «ταξικού» έδρασε σαν καθοδηγητικό στοιχείο κατά την επεξεργασία του συνδικαλιστικού νομοσχεδίου. Για να διακηρύξει την κυβερνητική πρόθεση π ρ ο ο δ ε υ τ ι κ ή ς ε ξ α φ ά ν ι σ η ς της ιδιωτικής επιχείρησης, και την αντικατάστασή-της από την «αυτοδιαχειριζόμενη» κοινωνικοποιημένη επιχείρηση.

ΜΙΑ ΕΠΟΜΕΝΗ, πολύ πιο αποκαλυπτική κυβερνητική πρακτική, που πηγάζει από το ιδιότυπο «μοντέλο» περί σοσιαλισμού του ΠΑΣΟΚ, είναι ο χαρακτηρισμός των συνδικαλιστικών κινητοποιήσεων όσων απασχολούνται σε οργανισμούς και επιχειρήσεις που ελέγχονται από το κράτος, σαν εκδηλώσεις που στρέφονται εναντίον των συμφερόντων των ίδιων των Ε λ λ ή ν ω ν ε ρ γ α ζ ο μ έ ν ω ν . Εννοώντας ότι, το σημερινό κράτος είναι κράτος των εργαζομένων. Δεν μπορεί, συνεπώς, να το κατηγορήσει κανείς ότι ακολουθεί, στη μία ή στην άλλη περίπτωση, πολιτική που δεν υπαγορεύεται αποκλειστικά και μόνο από τ α ξ ι κ ά συμφέροντα των εργαζομένων. Όταν, λοιπόν, αυτό αμφισβητείται, και μάλιστα με απεργιακές κινητοποιήσεις, τότε πρόκειται για α ν τ ι τ α ξ ι κ έ ς , α ν τ ι σ ο σ ι α λ ι σ τ ι κ έ ς δραστηριότητες, που τείνουν στην α ν α τ ρ ο π ή του κράτους των εργαζομένων.

Η ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ αυτή συμπεριφορά, είναι διπλά λαθεμένη. Πρώτο, γιατί επαληθεύει όλες τις ανησυχίες της ιδιωτικής επιχείρησης για τις πραγματικές προθέσεις του ΠΑΣΟΚ σε ό,τι αφορά τον οικονομικό-της ρόλο. Την ειλικρίνειά-του, επομένως, για τον πολιτικό πλουραλισμό στον οποίο λέει ότι πιστεύει, αφού αρνείται τον κοινωνικό πλουραλισμό που προϋποθέτει τον πρώτο. Δεύτερο, γιατί αποδίνει στο σημερινό κράτος ιδιότητα που δεν έχει. Την ιδιότητα του αντικαπιταλιστικού, του καθεστώτος που έχει καταργήσει την ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής. Με αποτέλεσμα, όλη η πλουτοπαραγωγική δραστηριότητα να ασκείται από το κράτος, και τα κέρδη που αυτή αποφέρει να αποτελούν δημόσιο έσοδο. Κατανεμόμενο ακριβόδικαia μεταξύ εισοδήματος εργαζομένων για κατανάλωση, και αποθέματος για επενδύσεις ή για την κάλυψη αμυντικών, διοικητικών, κοινωνικών κλπ. αναγκών του κράτους.

ΚΑΜΙΑ σχέση με αυτή την εικόνα δεν έχει η φυσιογνωμία του σημερινού ελληνικού κράτους. Η ιδιωτική, η καπιταλιστική επιχείρηση, όχι μόνον υπάρχει, αλλά η ίδια η κυβέρνηση εξαιρεί τον πλουτοπαραγωγικό-της ρόλο. Αυτό σημαίνει ότι, η κυβέρνηση, το κράτος, διαμορφώνει την πολιτική-του — ή υπόχεται να τη διαμορφώσει — με τρόπο που θα διευκολύνει τη συμβολή του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας στην προαγωγή των οικονομικών και κοινωνικών-της επιδιώξεων. Οι αποφάσεις, συνεπώς, που η κυβέρνηση παίρνει για τούτα ή εκείνα τα προβλήματα, δεν εμπνέονται μόνον από τα συμφέροντα των εργαζομένων, αλλά και των εργοδοτών. Η λειτουργία του κρατικοποιημένου τομέα της οικονομίας, είναι και αυτή, μέσο για την επιτυχία της επιδίωξης. Οι απασχολούμενοι σ' αυτόν τον τομέα, κατά ποιά λογική δεν έχουν λοιπόν, το νόμιμο δικαίωμα να προβάλουν τις δικές-τους απόψεις, τα δικά-τους αιτήματα, ώστε η κυβέρνηση, που ψάχνει για την καλύτερη ισορροπία μεταξύ αυτών των διεκδικήσεων, και εκείνων που της υποβάλει ο «επιχειρηματίας», να βρει την οικονο-

μικά επωφελέστερη και κοινωνικά δικαιότερη λύση; Πού βρίσκεται η αντιστασιακή εργαζομένων και κράτους;

ΤΑ ΠΑΡΑΠΑΝΩ, δε θά'πρεπε να αποτελούν την κυβερνητική πρακτική, αν η κυβέρνηση είχε επεξεργαστεί και σεβόταν κάποιο συγκεκριμένο τύπο σοσιαλιστικής κοινωνίας. Την αποτελούν, γιατί το κυβερνητικό πρόγραμμα του «κινήματος», ο σοσιαλισμός που επιδιώκει, είναι ένα αριτεγννητο μίγμα λενινιστικών υποδείξεων περί κομμουνιστικής κοινωνίας, ιστορικών εμπειριών για την αποτυχία-τους και επιθυμίας κατάκτησης και διατήρησης της εξουσίας με τη συγκατάθεση ενός καταναλωτικά «διεφθαρμένου» και δημοκρατικά «ανένδοτου» λαού!

ΤΟ ΓΑΛΛΙΚΟ Σοσιαλιστικό Κόμμα έχει παράδοση πολλών δεκαετιών στην υποστήριξη απόψεων για την καλύτερη οργάνωση της κοινωνίας υπέρ των εργαζομένων, διάφορη από εκείνη που πρότεινε η Τρίτη Διεθνής, και που εξελίχθηκε στα σημερινά παραπαίοντα οικονομικά και πολιτικά καθεστώτα των χωρών του «υπαρκτού σοσιαλισμού». Λογική συνέπεια αυτής της μακράς ζωής του σοσιαλιστικού κινήματος ήταν η προσπάθεια απαλλαγής-του από όσα η πραγματικότητα έχει αποδείξει ότι είναι αδύνατο να την επηρεάσουν θετικά, και εμπλουτισμού-του με όσα οδηγούν σε μικρές, έστω, επιτυχίες, αλλά με τις λιγότερες αντιδράσεις. Με το μικρότερο, επομένως, κόστος για τους ίδιους τους εργαζόμενους.

ΔΕ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ότι η εφαρμογή αυτού του σοσιαλισμού, όπου επιχειρήθηκε, πέτυχε ό,τι επιδίωκε, ή ότι τα θεωρητικά-του παραγέγματα μεταφέρθηκαν στην πράξη χωρίς αβάρεις. Καθοδήγησε, όμως, άμεσα τις επιλογές συγκεκριμένων μέτρων η συγκεκριμένη άποψη για τον τύπο της επιθυμητής κοινωνίας. Έτσι, ώστε, η επιτυχία ή η αποτυχία της ασκούμενης πολιτικής να εκτιμάται σαν απόδειξη του ορθού ή του λαθεμένου της σύλληψής-της, και όχι σαν επάρκεια ή ανεπάρκεια των προσώπων που κλήθηκαν να την εφαρμόσουν.

ΣΤΡΑΤΟΛΟΓΟΝΤΑΣ το ΠΑΣΟΚ τα στελέχη-του από τους πολιτευτές μιας αστικής παράταξης (του Κέντρου) ή ανάμεσα σε άλλους αστούς, που ήταν, όμως αρκετά δημοκρατικοί ώστε να εναντιωθούν στη δικτατορία, δε διέθετε την παραμικρή υποκειμενική προϋπόθεση για να γίνει, από τη μία μέρα στην άλλη, κόμμα, που, όχι απλώς θα υιοθετούσε κάποια σοσιαλιστική «πεπατημένη», αλλά θα χάραζε καινούριο δρόμο προς το σοσιαλισμό. Το περισσότερο, συνεπώς, που δικαιούτο να περιμένει κανείς από τα μέλη του «κινήματος» στα οποία ανατέθηκαν υπουργικές ευθύνες, ήταν ακριβώς αυτό που συνέβη. Να μάχεται, δηλαδή, το καθ' ένα απ' αυτά τα, εντελώς απaráσκευα, κυβερνητικά μέλη, να εφαρμόσει ό,τι νόμιζε πως ήταν σύμφωνο με σοσιαλιστικά καθήκοντα, προσδιορισμένα από σοσιαλιστικά προηγούμενα που έπρεπε να... αποφύγουν.

Η ΔΙΑΛΛΑΚΤΙΚΟΤΗΤΑ, του πρώην υπουργού Συντονισμού κ. Απ. Λάζαρη, απέναντι στα προβλήματα του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας, στην επιθυμία-του να κινητοποιήσει την ιδιωτική πρωτοβουλία υπέρ της οικονομικής ανάκαμψης του τόπου και η αδιαλλαξία του πρώην υπουργού των οικονομικών κ. Δρεττάκη απέναντι στο ιδιωτικό κεφάλαιο και στην ιδιοκτησία γενικότερα, πιστεύοντας ότι έτσι «κουβαλάει υλικά για το χτίσιμο του σοσιαλισμού», ήταν δυο, τέλεια αντιφατικές νοοτροπίες. Θα ήταν αδιανόητο να συνυπάρχουν στα πλαίσια μιας κυβέρνησης με ξεκαθαρισμένη πολιτική γραμμή, με συντονισμένα — αν μη τι άλλο — μέτρα για την εφαρμογή-της. Διόλου περίεργο, λοιπόν, γιατί η πολιτική του ενός και του άλλου, από τους δύο υπουργούς, αποδοκιμάστηκε, και οι «υπεύθυνοι» της εκτροπής πήγαν στα σπίτια-τους.

ΓΙΑΤΙ, όμως, αυτοί που τους διαδέχτηκαν θά 'χουν καλύτερη τύχη; Γιατί θα αποφευχθούν καινούριες πρωτοβουλίες, οι οποίες, εξαιτίας αρνητικών-τους συνεπειών στην πορεία της οικονομίας ή της καταδικαστικής κριτικής που θα υποστούν από τούτη ή εκείνη την ομάδα στελεχών δε θα στείλουν στα σπίτια-τους και τους νέους οικονομικούς αρμόδιους σαν αποτυχημένους; Τί καθησυχάζει ότι θα ληφθούν, π.χ. μέτρα για την τιθάσευση του πληθωρισμού ή για την πρόληψη επέκτασης της ανεργίας σε καθαρά παραγωγικές απασχολήσεις, όταν ο συντονισμός των ενεργειών — δηλώνεται επίσημα — πως θα γίνει, όχι βάσει μια προδιαγεγραμμένης οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής, αλλά των συσκέψεων τεσσάρων ή πέντε υπουργών, υπό την προεδρία του υπουργού Εθνικής Οικονομίας; Ο οποίος, ανεξάρτητα από τα οικονομολογικά-του προσόντα, δε ν ή θ ε λ ε το χαρτοφυλάκιο, που με πολύ επιμονή του κ. Παπανδρέου, τελικά δέχθηκε να το αναλάβει;

Η ΚΟΙΝΗ γνώμη, στο σύνολό-της, δεν παρασκευάζει, ασφαλώς, τις αντιδράσεις-της απέναντι στην κυβέρνηση και στο αναμενόμενο απ' αυτή έργο, με παρόμοιες αναλύσεις. Τις διαμορφώνει, ξεκινώντας από γεγονότα, όπως ο έντονος πληθωρισμός και η διογκούμενη απειλή της ανεργίας. Για την αντιμετώπιση των οποίων, ούτε πρακτική δράση βλέπει, ούτε να εξαγγέλεται κάποιο πειστικό πρόγραμμα καταπολέμησής-τους. Δικαιολογημένο, συνεπώς, το αίσθημα της ανασφάλειας και του κενού που κυριαρχεί στη συνείδηση του μέσου πολίτη, ανεξάρτητα από την αντιπασοκική ή την φιλο-πασοκική-του τοποθέτηση.

ΠΡΙΝ επιχειρήσει, ωστόσο, κανείς κριτική της ασκούμενης κυβερνητικής οικονομικής πολιτικής, και προσπαθήσει να προβλέψει την κατεύθυνση προς την οποία θα οδηγήσει τα οικονομικά-μας πράγματα, υποχρεώνεται να παραδέχεται ότι παρόμοια πολιτική δε ν υ π ά ρ χ ε ι . Και αυτό είναι χειρότερο και από μια κακή πολιτική.

□

ΚΑΘΕ ΠΡΟΙ

αφραζε
διαβαζε
διαδιδε

ΑΥΓΗ

Καταληψεις σπιτιων
στη Δυτική Ευρωπη

Εκδόσεις «Κομμούνα»
Σελόν 9

τηλ. 3602.952 και 3602.611

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΚΟΜΜΟΥΝΑ»

Κυκλοφορούν

ΠΑΝΤΣΙΕΡΙ - ΝΕΓΚΡΙ
ΤΡΟΝΤΙ

- Νεοκαπιταλισμός και επαναστατικό κίνημα

Γ. ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ

- Κρίση του κεφαλαίου και αυτονομία

ΝΤ. ΚΟΥΠΕΡ Α. ΧΕΛΛΕΡ

- Οι ριζικές ανάγκες
- Καταλήψεις σπιτιών στη Δυτική Ευρώπη

- Αγγλία: Η εξέγερση των νέων

(απο το Μπρίξτον στο Λίβερ-
πουλ)

- Ο καταληψίας

(Η εικονογραφημένη ιστορία των
καταλήψεων σπιτιών στη Δυτική
Γερμανία)

Ετοιμάζονται

ΑΝΤΟΝΙΟ ΝΕΓΚΡΙ

- Απο τον εργάτη μάζα στον κοινωνικό προλετάριο

ΜΠΕΝΖΑΜΕΝ ΚΟΡΙΑ

- Το ατελείο και ο χρονομέ-
τρης

Γ. ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ

- Η μικρομεσαία δημοκρα-
τία

Σ.Ρ.Κ. ΧΑΪΔΕΛΒΕΡΓΗΣ

- Οι «φυχασθενείς» ενάν-
τια στο κεφάλαιο

Εκδόσεις «Κομμούνα»

Σουλίου 9

Τηλ. 3602.952 και 3602.644

Πόσο κάνει μια αραβική

Η τιμή της Δυτ. Βηρυτού στο πολιτικό χρηματιστήριο της Μέσης Ανατολής μέρα με τη μέρα ανεβαίνει όλο και περισσότερο. Κάθε ώρα «διαπραγματεύσεων» που περνάει αυξάνει το ειδικό βάρος της απόφασης των ταμπουρωμένων μαχητών, Παλαιστίνιων και άλλων, να πεθάνουν αντί να παραδοθούν στον εισβολέα. Η ανταλκτική αξία αυτής της απόφασης μοιάζει να πολλαπλασιάζεται σταθερά. Και συνάμα για το Τελ Αβίβ, για τα αμερικανοδυτικά συμφέροντα στην περιοχή, για τους παραλυμένους Άραβες μονάρχες, το κόστος της στρατιωτικής κατάληψης τείνει να καταστεί δυσβάστακτο. Απέχουμε αρκετά από την ημέρα που ο Αριέλ Σαρόν «παραχωρούσε» προθεσμίες για να ρυθμιστούν «οι τελευταίες λεπτομέρειες της εξαφάνισης της ΟΑΠ»! Λες και κάπου τον πρόδωσαν τα βιβλικά-του οράματα: η Δυτ. Βηρυτός δεν είναι Ιερικώ, και τα τείχη-της θέλουν κάτι πολύ περισσότερο από εκφοβιστικά σαλπίσματα για να καταρρεύσουν.

Είναι φανερό ότι σε μια μάχη για την κατάληψη της Δυτ. Βηρυτού, η αριθμητική και οπλική υπεροχή του ισραηλινού στρατού θα έχει πολύ μικρότερη σημασία απ' όσο στις συγκρούσεις σε αναπεπταμένο πεδίο ή σε μικρές σχετικά πόλεις σαν τη Σιδώνα και την Τύρο. Σε οδομαχίες και σε συγκρούσεις από σπίτι σε σπίτι κι από τετράγωνο σε τετράγωνο, ενάντια σε 15.000 περίπου (τόσοι υπολογίζονται ότι είναι συνολικά οι υπερασπιστές της Δυτ. Βηρυτού αν υπολογίσει κανείς και τους Σίτες της Αμάλ, και τους Αριστερούς Λιβανέζους και τους Σύρους) βαριά εξοπλισμένους αντάρτες που δε θά 'χουν πια τίποτα να χάσουν, μέσα σε μια εχθρική πόλη 500 χιλιάδων κατοίκων, οι ανθρωπίνες απώλειες των Ισραηλινών θα είναι πολύ μεγάλες. Κι αυτές οι απώλειες γίνονται πολύ

έντονα αισθητές σε μια ολιγάνθρωπη κοι-
νωνία όπως η ισραηλινή.

Ένα τέτοιο εγχείρημα από πλευράς Ισραηλινών θα κατέληγε επίσης σε φοβερό λουτρό αίματος μεταξύ του άμαχου πληθυσμού, το οποίο μάλιστα θα παρατεινόταν επί αρκετές μέρες, μέχρις ότου ολοκληρωθεί η κατάληψη της πόλης. Οι Μπέγκιν και Σαρόν διστάζουν ν' αναλάβουν αυτή την ευθύνη μόνοι-τους. Για κάτι τέτοιο χρειάζεται η ανεπιφύλακτη συναινεση ολόκληρης της ισραηλινής κοινότη-
τας, κι αυτή έχει πάψει νά 'ναι δεδομένη. Οι πολιτικές δυνάμεις που καταδικάζουν εκ των προτέρων τη στρατιωτική κατάληψη της Δυτ. Βηρυτού αντιπροσωπεύουν αυτή τη στιγμή το μισό περίπου του ισραηλινού πληθυσμού. Και το κυριότερο: υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός ισραηλινών φαντάρων και αξιωματικών που εκδηλώνονται ανοιχτά ενάντια σ' ένα τέτοιο εγχείρημα. Είναι, άλλωστε, η πρώτη φορά μετά το 1948 που το *sine qua non* για την επιβίωση του Ισραήλ, η απόλυτη ομοψυχία των πολιτών-του, δοκιμάζεται δεινά.

Υπάρχουν, τέλος, και οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις για τα δυτικά συμφέροντα στην περιοχή από ένα ολοκαύτωμα της Δυτ. Βηρυτού. Κανείς δεν αμφιβάλλει για την αποσταθεροποιητική επίδραση που θα είχε κάτι τέτοιο στις φυλοδυτικές αραβικές χώρες. Κανείς δεν αμφιβάλλει για το χαρακτήρα της καινούριας ΟΑΠ που θα γεννιόταν από τις στάχτες της λιβανικής πρωτεύουσας. Η μεγάλη ευκαιρία για τη Δύση σήμερα είναι να μπορέσει να αποσπάσει από τα αραβικά καθεστώτα τη νομιμοποίηση του ισραηλινού καρκινώματος στην περιοχή-τους, προσφέροντας ως αντάλλαγμα τη δική-της εκδοχή περί αυτοδιάθεσης σε μια τσακισμένη ΟΑΠ και σ' ένα γονατισμένο παλαιστινιακό λαό. Μια

Νεοκαπιταλισμός
και
Επαναστατικό
Κίνημα

Ρανιερο Πανταιερί
Αντόνιο Νεγκρί
Μαρίο Τρόντι

POTERE OPERAIO

classe operaia

LENIN IN

IMMILTARI

«Κομμούνα»
Θεωρία 2

Γιώργος Καραμπελιάς

Κρίση του
Κεφαλαίου
και
ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ

«Κομμούνα» Θεωρία 1

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Ο 15ος τόμος

του «ΑΝΤΙ»

Εκδόσεις «Κομμούνα»

Σουλίου 9

τηλ. 3602.952 και 3602.644

πρωτεύουσα;

του Φοίβου Αρβανίτη

ισραηλινή εισβολή στη Δυτ. Βηρυτό θα εξανέμιζε αυτή την ευκαιρία, ανοίγοντας το δρόμο προς έναν αραβοϊσραηλινό «Εκατονταετή Πόλεμο» με έκβαση εξαιρετικά αβέβαιη για την ύπαρξη του Ισραήλ.

Υπ' αυτές τις συνθήκες, η πολιορκημένη ΟΑΠ έχει ανακτήσει ένα μέρος από την πολιτική-της πρωτοβουλία και διόλου δε βιάζεται να συμφωνήσει σε αποχώρησή-της από τη Βηρυτό. Οχυρώνεται, τραινάρει, παζαρεύει, προσπαθεί να φθείρει τον εισβολέα στα μετόπισθεν. Φαίνεται αποφασισμένη και ικανή ν' ανταλλάξει την ενδεχόμενη μετακίνησή-της με το μάξιμουμ των πολιτικών παραχωρήσεων από τον εχθρό. Και δεν είναι ακόμη βέβαιο ότι θ' αναγκαστεί τελικά ν' απομακρυνθεί από τη Βηρυτό. Από και που τις πρώτες μέρες της πολιορκίας το θέμα ήταν η «έντιμη» αποχώρηση, σήμερα συζητιέται η μεταφορά της έδρας του παλαιστινιακού στρατηγείου στην Τρίπολη του Βορείου Λιβάνου, ύστερα μάλιστα από την εξυπηρέτηση που ακουσίως προσφέρει ο Άσσαντ στην ΟΑΠ αρνούμενος να δεχθεί τις παλαιστινιακές δυνάμεις στο έδαφος της Συρίας.

Αλλά, βέβαια, η ΟΑΠ ως όλο, και οι οργανώσεις που την απαρτίζουν δεν αντλούν τη δύναμή-τους από την οποιαδήποτε διπλωματική αναγνώριση ή διεθνή βοήθεια αλλά από το γεγονός ότι αποτελούν το «νευρικό σύστημα» του μαχόμενου παλαιστινιακού λαού αντιπροσωπεύοντας μια διαρκή απειλή για την ασφάλεια του Ισραήλ και των αντιδραστικών καθεστώτων της περιοχής. Αν η ΟΑΠ έχανε αυτό-της το χαρακτήρα, θα εκμηδενίζονταν πολιτικά. Και προς μια τέτοια πολιτική εκμηδένιση κατατείνουν φυσικά όλες οι προσπάθειες του «ειρηνόφιλου» δυτικού κόσμου. Και αναπτύσσονται προς δύο κύριες και συμπληρωματικές κατευθύνσεις.

Η μία, που συγκεντρώνει όλους τους προβολές της διεθνούς δημοσιότητας, εκδηλώνεται στα παζάρια του Χαμπίμπ στο Λίβανο. Αλλά εκεί, στο καθαρά διπλωματικό επίπεδο, έχει βρει το μάστορά-του: η διαπραγματευτική δεινότητα του Γιάσερ Αραφάτ είναι όντως απaráμυλλη.

Η δεύτερη κατεύθυνση, λιγότερο γνωστή αλλά εξίσου σημαντική, έχει να κάνει με την τύχη των εκατοντάδων χιλιάδων Παλαιστινίων του Νότιου Λιβάνου. Στόχος είναι η φυσική εξόντωση όσο το δυνατόν περισσότερων μάχιμων Παλαιστινίων και η απομάκρυνση, ο εξανδραποδισμός και η διασπορά των υπολοίπων. Το ευγενές, αυτό έργο έχουν αναλάβει από κοινού τα ισραηλινά στρατεύματα κατοχής και οι Χριστιανοί πολιτοφύλακες του διαβόητου δολοφόνου Ταγματάρχη Χαντάντ. Ο ωμά νεοναζιστικός χαρακτήρας του σιωνιστικού κράτους δεν εκδηλώνεται πουθενά αλλού τόσο ανάγλυφα. Και όλοι καταλαβαίνουν για ποιο λόγο το Τελ Αβίβ δεν επιτρέπει όχι μόνο σε δημοσιογράφους (Ισραηλινούς και ξένους) αλλά ούτε στον Ερυθρό Σταυρό, ούτε στις διάφορες τεθλιμένες παρηγορητρίες του ΟΗΕ να πλησιάσουν στην περιοχή. Αξίζει ν' αναφέρουμε ενδεικτικά ορισμένες σχετικές δηλώσεις και πληροφορίες:

- «Δε θέλουμε παλαιστινιακά στρατόπεδα σε ζώνη βάθους 45 χιλιομέτρων από τα σύνορά-μας. Τα στρατόπεδα είναι σχολές τρομοκρατών. Αν υπάρχουν έστω και σκηνές, τότε θά 'χουμε στρατόπεδο και τρομοκρατία». Η δήλωση ανήκει στον βοηθό του ισραηλινού υπουργού οικονομικών κι έγινε στις 15 Ιουλίου.

- Ο ταγματάρχης Χαντάντ δήλωσε πριν από μια βδομάδα ότι σκοπεύει ν' αυξήσει την αριθμητική δύναμη της πολιτοφυλακής-του, από 2.000 σε 50.000 άνδρες!

- «Κύριε διευθυντά,

Υστερα από τον αδιστακτο και αδιάκριτο βομβαρδισμό τόσων πόλεων και χωριών, υπάρχουν σοβαρά στοιχεία ώστε να υποθέσει κανείς ότι κάτι πολύ χειρότερο συμβαίνει στο Νότιο Λίβανο. Να τι έγραψε ο πολεμικός ανταποκριτής της Γεντιόθ Αχρονότ (σ.σ. Ισραηλινή εφημερίδα) στις 18 Ιουνίου: «Οι στρατιώτες του Χαντάντ έχουν ενεργοποιηθεί μετά την έναρξη της επιχείρησης «Ειρήνη στη Γαλιλαία» και μέχρι σήμερα είναι πολύ απασχολημένοι. Και μη ρωτάτε με τι ασχολούνται». Μια άλλη μασημένη πληροφορία εμφανίστηκε στις 11 Ιουνίου στην εφημερίδα Χααρέτζ: «Οι στρατιώτες του Σαάντ Χαντάντ περνάνε από σπίτι σε σπίτι στα χωριά που κατέλαβε ο ισραηλινός στρατός κι εξοντώνουν τα εναπομείναντα δίκτυα τρομοκρατών».

Αν προσθέσουμε σ' αυτά τις σχετικές πληροφορίες που φτάνουν σε μας ανεπίσημα, κι αν θυμηθούμε τις παλιότερες επιδόσεις του Χαντάντ, στη γενοκτονία (το 1978, κατά τη διάρκεια της ισραηλινής επιχείρησης ως τον ποταμό Λιτάνι, είχε δολοφονήσει εν ψυχρώ όλους τους κατοίκους της κωμόπολης Χαγιάμ, η οποία είχε καταληφθεί από τον ισραηλινό στρατό), τότε προκύπτει η ακόλουθη εικόνα. Έχει αρχίσει και συνεχίζεται φυσική εξόντωση των Παλαιστινίων, ανδρών ειδικά, του Λιβάνου. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι πολλοί από τους Παλαιστινίους που «αιχμαλωτίστηκαν» ή «εξαφανίστηκαν» δεν πρόκειται να ξαναεμφανιστούν ποτέ, και το ότι κάποτε ζούσαν θα διαψεύδεται από τους δράστες».

Ιερουσαλήμ
Ισραήλ Σαχάκ

Η επιστολή αυτή ισραηλινού πολίτη δημοσιεύτηκε στο γνωστό για τις φιλοισραηλινές-του θέσεις «Economist», στις 10 Ιουλίου.

Δεν έχει άδικο ο Μπέγκιν που φοβάται τις επιπτώσεις της πολιτικής-του πάνω στη συνοχή της ισραηλινής κοινότητας. Άλλωστε το δήλωσε σχεδόν καθαρά όταν είπε προ ημερών ότι οι Αμερικανοί έχασαν τον πόλεμο του Βιετνάμ επειδή βγήκε στην τηλεόραση το Μάι Λάι.

«Επτά κείμενα για τον Νίκο Καββαδία»

Γράφουν: Αλέξανδρος Αργυρίου,
Γιώργος Ιωάννου, Στρατής Τσίρκας
και Ντίνος Χριστιανόπουλος.

Μια έκδοση βασισμένη σε κείμενα ήδη
δημοσιευμένα στο ANTI.

Αλλά και δύο ανέκδοτες εργασίες:
Αλεξ. Αργυρίου, «Λούλης κατά Καββαδία»
και Ντίνος Χριστιανόπουλος,
«Ο Γάλλος ποιητής Η. J.-M. Levet
και η επίδρασή-του στον Νίκο Καββαδία»

Μια συμβολή στη γνωριμία του ποιητή
των «μακρινών οριζόντων»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Δεσφ. κράτος 131 τηλ. 72.29.237 - 72.32.713

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΕΠΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ
ΓΙΑ ΤΟΝ ΝΙΚΟ ΚΑΒΒΑΔΙΑ

Άλέξανδρος Άργυρίου • Γιώργος Ιωάννου
Στρατής Τσίρκας • Ντίνος Χριστιανόπουλος

ΑΘΗΝΑ 1982
ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Η σκοτεινή πλευρά του φεγγαριού

του Ν. Μητρόπουλου

κρίση του Τύπου είναι πανθομολογούμενη. Ομολογείται εδώ και καιρό από όλες τις πλευρές και ήδη έχει αναγγελθεί επίσημα η συγκρότηση αρμόδιας επιτροπής για την κατάρτιση νέου νομοσχεδίου. Υπάρχει δηλαδή μια συμφωνία στο θέμα της κρίσης. Συμφωνία που δεν επιτρέπει σε καμιά πλευρά να θίγει τις αιτίες της κρίσης, να μελετήσει τα προβλήματα, να διατυπώσει προτάσεις, να ορίσει τελικά την κρίση. Και, από ό,τι δείχνουν οι στατιστικές, η διάσταση εφημερίδων και αναγνωστικού κοινού θα μεγαλώνει, ενώ η ποιότητα του ελληνικού Τύπου βαθμιαία χειροτερεύει.

Το ΑΝΤΙ είχε επισημάνει βασικές πλευρές της κρίσης στον Τύπο. Οι επισημάνσεις εκείνες και η κριτική είχαν στόχο να ανοίξει ένας ουσιαστικός διάλογος για τον Τύπο, την σημερινή κρίση και τις νέες πραγματικότητες στα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Μέχρι σήμερα δεν μπορεί κανείς να ισχυρισθεί ότι το θέμα «Τύπος» αντιμετωπίστηκε με σοβαρό τρόπο. Και δεν εννοούμε εδώ μόνο την κυβέρνηση και τους άμεσα ενδιαφερόμενους, τις εφημερίδες. Κατά τη γνώμη-μας το θέμα αφορά όλους κόμματα κοινωνικές οργανώσεις, πολίτες. Και η αντιμετώπιση των αιτιών που προκαλούν την κρίση στον Τύπο δεν είναι μόνο ζήτημα οικονομικής ενίσχυσης και νόμων.

Η εισβολή της τηλεόρασης στην ενημέρωση εκτός από τις ανακατατάξεις που προκαλεί στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τις συνεπίψεις που έχει για τον ημερήσιο Τύπο και το οικονομικό κενό που προκαλεί στις εφημερίδες με την απορρόφηση μέρους των διαφημίσεων, προβάλλεται σαν ένα — το κύριο — επιχείρημα για

τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο καθημερινός και περιοδικός Τύπος. Με το επιχείρημα όμως αυτό, καλύπτονται τα ουσιαστικά προβλήματα και οι αιτίες της κρίσης στον Τύπο. Δεν μπορούμε δηλαδή να εντοπίσουμε την σημερινή κρίση στις κοσμογονικές μεταβολές των οπτικοακουστικών μέσων στη μαζική ενημέρωση, παρ' ό,τι πολλές εφημερίδες στον κόσμο έκλεισαν και για αυτό το λόγο.

Με λίγα λόγια η φωτεινή πλευρά του φεγγαριού, αυτή που περιγράφουν όλες οι εφημερίδες — τηλεόραση, ραδιόφωνο, οπτικοακουστικά μέσα, οικονομικά προβλήματα, μείωση διαφημίσεων, η «παλαιωμένη» είδηση στην εφημερίδα κτλ. — είναι αποδεκτή, περιγράφει την κατάσταση, την εξηγεί εν μέρει, αλλά η κρίση δεν βρίσκεται εκεί. Πρέπει να εντοπισθεί στη σκοτεινή πλευρά του φεγγαριού, στην ίδια τη λειτουργία του Τύπου σήμερα, στο είδος της πληροφόρησης που προσφέρει, στην κριτική, στην αρθρογραφία, στο ρεπορτάζ, στην είδηση, στη σχέση-του με την εξουσία, με το κράτος, με τα κόμματα, την αντιπολιτευτική ή την συμπολιτευτική στάση, την έρευνα στις πηγές των γεγονότων, στο σχολιασμό.

Να δούμε δηλαδή και τι γίνεται «εντός των τειχών». Γιατί και σε τι συνίσταται η καχυποψία του αναγνώστη απέναντι στην εφημερίδα.

Η συζήτηση για την κρίση στον Τύπο πρέπει να κινηθεί και σε άλλα επίπεδα. Ήδη μια εφημερίδα ο ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΚΟΣΜΟΣ έκλεισε. Μια άλλη η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ σε σχόλιο της κ. Ελένης Βλάχου στις 27-28 Ιουνίου κατέληξε στη διαπίστωση: «Φτάσαμε σε έ-

Η «ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ», ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ-ΤΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΚΟΔΑΙΜΟΝΙΕΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ:

Αθήναι, 23.1.1982

Φίλοι,

Εν όψει των νέων προσπαθειών που καλείται να καταβάλει η «Α» για να διατηρήσει και να βελτιώσει τη δεσπόζουσα θέση-της στον ελληνικό Τύπο, θα ήθελα να διατυπώσω μερικές σκέψεις γύρω από τη δουλειά-μας, την πρόσφατη και τη μελλοντική.

Από τετραμήνου και πλέον η εφημερίδα-μας αντιμετωπίζει το δυσμενέστερο για το είδος-της πολιτικό κλίμα. Ο προεκλογικός φανατισμός, η ήττα της Δεξιάς, η σαρωτική νίκη του ΠΑΣΟΚ, η έντονη πολιτικοποίηση των πάντων δημιουργήσαν ατμόσφαιρα εκτάκτως δυσμενή για τη φυσιογνωμία της εφημερίδας αυτής που με τα κοινωνικά και ανθρώπινα θέματα-της προσείλκυσε ένα μεγάλο κοινό και, με νέο δημοσιογραφικό στυλ, έδωσε από επιτακτίας μια άλλη διάσταση στην εξέλιξη του ελληνικού Τύπου.

Χωρίς να παραιτηθεί από τον προσανατολισμό-της αυτό η «Α» έδωσε και στις 18 Οκτωβρίου την πολιτική μάχη-της, όπως συνέβαινε και στο παρελθόν με σοβαρές, αν και αναμενόμενες, απώλειες κατά την προεκλογική περίοδο, μέχρι την ημέρα των εκλογών. Η διαφορά μεταξύ των προηγούμενων πολιτικών μαχών και αυτής της τελευταίας είναι ότι τότε εκέρδιζε η συντηρητική παράταξη και το καθεστώς ηρεμίας επανερχόνταν ύστερα από λίγες μέρες, ενώ τώρα εκέρδιζε μια νέα πολιτική παράταξη που οι δομικές αλλαγές-της διατήρησαν και διατηρούν το έντονο πολιτικό κλίμα, με αποτέλεσμα:

Οι κατ' εξοχήν πολιτικές εφημερίδες, πρωινές και απογευματινές, δεξιάς και αριστερές, να κερδίζουν φύλλα σε σύγκριση με την περσινή περίοδο, ενώ ο «Α» παραμένει στα ίδια κυκλοφοριακά επίπεδα, με αισθητό και πάλι το άγχος της διατή-

ρήσεως της δεύτερης θέσης που διεκδικούν η «Ελευθεροτυπία» και το «Έθνος» και που έχει ζωτική σημασία από πλευράς γοήτρου και διαφημίσεων, αλλά και με την δυνατότητα της ΠΡΩΤΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ αν δώσει σωστά τη μάχη-της στα προσεχή δύο χρόνια.

Στο ίδιο διάστημα, από το θάνατο των αδελφών Μπότση, οι διοικήσεις των εταιριών της «Α» ξεπέρασαν διάφορα εσωτερικά προβλήματα και βρήκαν λύσεις ομαλής λειτουργίας ενώ το Ίδρυμα Μπότση άρχισε τις δραστηριότητές-του με πρώτη την αποστολή δημοσιογράφων στο εξωτερικό για μετεκπαίδευση.

Βεβαίως σήμερα, αν και οι οικονομικές επιχειρήσεις έχουν νοικοκυρευτεί, δεν υπάρχει πια η ίδια οικονομική άνεση που υπήρχε προ της κρίσεως του Τύπου. Οι εκδοτικές δαπάνες έχουν αυξηθεί πάνω από 30% ενώ τα έσοδα παραμένουν στάσιμα, λόγω κυρίως της γενικής πτώσεως των διαφημίσεων κατά το τελευταίο εξάμηνο.

Παρά ταύτα η Διοίκηση της «Α» όχι μόνο υπήρξε συνεπής προς τις υποχρεώσεις-της έναντι του προσωπικού της εφημερίδας αλλά και υπερέβαλε σε έκτακτες παροχές κάθε άλλη εφημερίδα. Ήδη όμως καλούμεθα να συμμετάσχουμε εθελοντικά σ' ένα πρόγραμμα καθημερινών μικρών οικονομιών, το προϊόν των οποίων θα επιστρέψει στους εργαζόμενους.

Πανθομολογούμενο εξαλλου πλεονέκτημα της εφημερίδας-μας είναι και το καθεστώς εσωτερικής δημοκρατίας και ασφάλειας που υφίσταται, αλλά και τα αμοιβαία φιλικά αισθήματα ανάμεσα στα στελέχη και τους συντάκτες, τεχνικούς και υπαλλήλους, που δύσκολα συναντά κανείς σε άλλες εφημερίδες.

Θα πρέπει να αναφέρω εδώ ότι η Διοίκηση της επιχειρήσεως επεξε-

ργάζεται διάφορα σχέδια για νέες εκδοτικές προσπάθειες μέσα στο 1982 που σκοπό έχουν να αυξήσουν την δύναμη και το γοήτρο-της και συνάμα θα δώσουν ευκαιρίες απασχολήσεως στους εργαζόμενους ώστε να μην καταφεύγουν αλλού για να αυξήσουν τα εισοδήματά-τους.

Σοβαρές επενδύσεις έχουν ήδη γίνει για τη μετατροπή του πιεστηρίου-μας, μέχρι το Πάσχα, σε ημιόψευτο με το σύστημα Dillitho ενώ μπαίνει σε εφαρμογή η νέα τεχνολογία της φωτοσυνθέσεως, με το δάνειο που αναμένεται να δώσει το κράτος στις εφημερίδες.

Παρά τις εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες υπό τις οποίες εκδίδεται σήμερα η «Α», με πανίσχυρους ανταγωνιστές που βαδίζουν σε επιπορευτική γραμμή, διαθέτουν ανεξάντλητες οικονομικές πηγές, σπαταλούν άφθονο και πανάκριβο χαρτί, ξεδοθούν δεκάδες εκατομμύρια σε διαφήμιση και — ιδίως οι νεότερες εφημερίδες — επωφελοούνται της δυνατότητας πιεστικού και εκβιαστικού χειρισμού του συντακτικού-τους προσωπικού, ενώ διατηρούν το βασικό εκδοτικό πλεονέκτημα της αρχής εκ του μηδενός, οι προοπτικές-μας είναι από καλές ως άριστες γιατί πιστεύουμε πως τελικά ο χρόνος εργάζεται υπέρ ημών σε όλα τα πεδία.

Όπως επανειλημμένα έχουμε βεβαιώσει στο κοινό-μας, η «Α» θα διατηρήσει τη σημερινή αδέσμευτη και ανεξάρτητη γραμμή-της, ενυπάρχοντας τα «πλάνα» ανάμεσα σε πολιτικά και ανθρωπιάνα θέματα ή συνδυάζοντας και τα δύο, ανάλογα με την κρατούσα ατμόσφαιρα αλλά και με τις ενδείξεις του δελτίου.

(Σ.Σ.: Έννοει το δελτίο κυκλοφορίας).

Η πάγια φιλοσοφία-της όμως παραμένει όπως ήταν, συντηρητική και συγκρατημένη στα θεμελιώδη εθνι-

κά και πολιτικά θέματα, προδευτική στα κοινωνικά. Ήταν και μένει μια εφημερίδα φιλολαϊκή, βαθιά ανθρώπινη, φανατικά προσηλωμένη στην είδηση, ελκυστική στο στυλ-της, με καλή αίσθηση του χιούμορ, χωρίς κομματικές εμπάσεις, με μεγάλη έμφαση στα σπορ, στις τέχνες, στις έρευνες μάχης, στο κουσ - κους, στην ύλη εξυπηρετήσεως, στους ζωηρούς τίτλους, στη συναρπαστική φωτογραφία και σε μερικές νέες εφαρμογές που θα δούμε παρακάτω.

Η μελλοντική τύχη της εφημερίδας βρίσκεται φυσικά στα χέρια των συντακτών-της, γιατί το χειρόγραφο-τους αποτελεί την πρώτη ύλη-της και το πνεύμα-τους είναι το ευγενές καύσιμό-της. Όσο υπερβολικό κι αν φαίνεται αυτό, είναι απόλυτα ρεαλιστικό.

Ας προσπαθήσουμε όμως να προδούμε μερικές εξελίξεις βασισμένες στα σημερινά δεδομένα: **ΠΟΛΙΤΙΚΗ:** Δυστυχώς το έντονο πολιτικοποιημένο κλίμα φαίνεται ότι θα συνεχισθεί για μακρύ χρονικό διάστημα. Η προϊούσα φθορά της σημερινής κυβερνήσεως, οι επερχόμενες δημοτικές εκλογές και τα συζητούμενα ενδεχόμενα νέων σχηματισμών, με υπαρκτή πάντοτε την απειλή ελληνотουρκικών περιπετειών, ενισχύουν την πρόβλεψη αυτή. Οπωσδήποτε η «Α» θα έχει να ωφεληθεί από τις οποίες εξελίξεις, αν και όχι όσο θα ωφελείτο από ένα ήπιο και ήρεμο πολιτικό κλίμα. Η προοπτική όμως αυτή την υποχρεώνει να «λογαριαστεί» σοβαρά και με την πολιτική να αξιολογήσει την επιρροή-της, πιθανώς και με έκφραση ΓΝΩΜΗΣ, οπωσδήποτε όμως με άριστη πολιτική ειδησεογραφία, με συνεντεύξεις και αναλύσεις διακεκριμένων συνεργατών, με γελοιογραφίες που «τσούζουν». **ΤΥΠΟΣ:** Σημειώνεται, ως αξιόλογο φαινόμενο, η συνολική αύξηση των

να σταυροδρόμι και η μελλοντική πορεία, τουλάχιστο της «Καθημερινής» θα εξαρτηθεί από την αναγνώριση — από όλους τους αρμόδιους — των προβλημάτων που την οδηγούν σ' αυτό το «έντιμο τέλος» που όπως είναι σήμερα τα πράγματα, μοιάζει σχεδόν αναπόφευκτο». Την επόμενη δε μέρα το κύριο σχόλιο της πρώτης σελίδας στην ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ είχε το ίδιο θέμα.

Είναι καιρός πιστεύουμε να μιλήσουμε για τα ουσιαστικά προβλήματα της κρίσης στον Τύπο. Αυτό σημαίνει όμως να ασχοληθούμε και με τη σκοτεινή πλευρά του φεγγαριού. Αυτή που μέχρι τώρα ήταν στο παρασκήνιο της κρίσης αν και εκεί πρέπει να αναζητήσουμε τα αίτιά-της. Και θα πρέπει να γνωρίζουμε πολύ καλά ότι σ' αυτά τα ζητήματα τα συγκροτήματα έχουν το δικό-τους λόγο...

Σήμερα δημοσιεύουμε στις σελίδες αυτές, ένα ενδεικτικό κείμενο, που αποτελεί είδος «εσωτερικής εγκυκλίου» της ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗΣ, για το πώς μία από τις μεγαλύτερες σε κυκλοφορία ελληνικές εφημερίδες «βλέπει» και αντιμετωπίζει τη θέση της εφημερίδας σήμερα και με τα νέα δεδομένα της πολιτικής κατάστασης στην Ελλάδα, αλλά, και με την κατάσταση στον Τύπο. Υπογράφεται από τον Χ. Πασαλάρη, διευθυντή της εφημερίδας και απευθύνεται στο συντακτικό-της προσωπικό.

Η «Α» αποτελεί μια ιδιόμορφη περίπτωση του ελληνικού Τύπου. Παρακολουθείται από ένα ξεχωριστό αναγνωστικό κοινό, προβάλλοντας ένα ιδιαίτερο στυλ γραφής και παροχής ειδήσεων. Συνεπώς ορισμένα από τα προβλήματα που θίγονται στο κείμενο είναι εξειδικευμένα. Για παράδειγμα, η «Α» δεν έχει να αντιμετωπίσει μια άλλη εφημερίδα σαν «άμεσο ανταγωνιστή» του ίδιου αναγνωστικού κοινού. Έτσι απουσιάζουν οι συνεχείς αναφορές, συγκρίσεις αλλά και προτάσεις «πολεμικής» απέναντι στον «αντίπαλο» που απασχολούν, αν δεν βασανίζουν, τις εσωτερικές «ζυμώσεις» άλλων εφημερίδων.

Παρόλα αυτά μέσα από το κείμενο διαγράφονται ορισμένα από τα κρίσιμα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα ο Τύπος στην Ελλάδα:

- Την προσπάθεια προσαρμογής στα δεδομένα που διαμορφώνει η παρουσία της τηλεόρασης και ο νέος τρόπος ζωής του πολίτη - αναγνώστη. Το κείμενο προτείνει την εφημερίδα γνώμης, το πρωτότυπο ρεπορτάζ, την σύντομη περιεκτική γραφή, την προβολή της εικόνας - φωτογραφίας και την «παροχή υπηρεσιών».

- Οι τελευταίες μαζί με τις διαφημίσεις αποτελούν μεγάλη πηγή εσόδων για τις εφημερίδες.

- Την ανυπαρξία ζωντανού αποκλειστικού ρεπορτάζ και ικανού δημοσιογραφικού δυναμικού και συνεπώς την κυριαρχία των ειδήσεων - «καρμπόν».

Τέλος,

- Τα προβλήματα που σχετίζονται με την πολιτική συγκυρία και την πολιτική των εφημερίδων απέναντι στη νέα κυβέρνηση.

Το κείμενο έχει γραφτεί τον Ιανουάριο. Από τότε φαίνεται ότι μεσολάβησαν κάποιες αλλαγές.

Με την ευκαιρία του τέλους του «Ελεύθερου Κόσμου» η «Α» αναγκάστηκε μέσα από τις στήλες-της να παραδεχτεί ότι ακόμα και η ίδια «έχει τώρα οικονομικά προβλήματα» αν δεν «διέρχεται δεινή οικονομική κρίση».

Στο ίδιο φύλλο μετρήσαμε δύο γυμνές και τρεις φωτογραφίες ερωτικών περιπτώσεων από «το ερωτικό κρυσφάγετο της Καρολίννας και του Βίλας», παρ' ότι το κείμενο κάνει την «αυτοκριτική-του» για τις παλιότερες δημοσιεύσεις «σκληρού σεξ» που «κόλλησαν την ρετσινιά της πορνοφυλλάδας». Ίσως επειδή η απώλεια της δεύτερης θέσης στην κυκλοφορία — που σύμφωνα με την «εγκύκλιο» έχει «ζωτική σημασία» — είναι σήμερα πια πραγματικότητα...

ΜΙΑ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

αναγνωστών αθηναϊκών εφημερίδων κατά 20% (με παράλληλη αύξηση της ακροαματικότητας των δελτίων ειδήσεων στα ραδιοτηλεοπτικά μέσα). Σήμερα πωλούνται 100.000 φύλλα εφημερίδων περισσότερα από πέρσι, στην περιοχή πρωτεύουσας. Εν τούτοις την κυκλοφορία, (αλλά και την διαφήμιση), εξακολουθούν να μοιράζονται 15 αθηναϊκές εφημερίδες εκ των οποίων οι 7 είναι βαρέως παθητικές και οι δύο μόνον καθαρά ενεργητικές, (Νέα και Απογευματινή). Υπάρχει πάντοτε το ενδεχόμενο να κλείσουν ορισμένες, άλλες να αλλάξουν χέρια κι άλλες να μεταβάλουν προσανατολισμό. Οποιαδήποτε εξέλιξη στον τομέα αυτό θα ωφελήσει την «Α» δεδομένου ότι ο ανταγωνισμός θα γίνει μεταξύ απλών εφημερίδων του ίδιου ιδεολογικού στρατοπέδου. Άλλωστε τίποτε δεν μπορεί να την ζημιώσει, περισσότερο από την πρόσφατη περίοδο πολιτικής αιχμής, οπότε και έδειξε αξιοσημείωτη αντοχή, αφού διατηρεί τα περσινά-της φύλλα.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ: Ίσως είναι ο πιο ενοχλητικός για την εφημερίδα-μας τομέας, με σειρά προβλημάτων που οφείλονται σε εσφαλμένες νοοτροπίες, κακές συνήθειες, αεσιπρασθή δυσκινησία. Το τράσι, το καρμπόν, η πολυθεσία και το ωράριο εξακολουθούν ν' αποτελούν σοβαρά εμπόδια για τις εφημερίδες, (ιδιαίτερα τις απογευματινές), που περισσότερο από κάθε άλλη φορά έχουν ανάγκη ελεύθερου ανταγωνισμού και ανανεώσεων. Το αξιοσημείωτο είναι ότι για τις νεογέννητες εφημερίδες («ΕΘΝΟΣ - ΑΥΡΙΑΝΗ») δεν υφίστανται τα περισσότερα από τα εμπόδια και συνεπώς μπορούν να μας ανταγωνίζονται με 2-3 πλεονεκτήματα που επαυξάνονται κάτω από την απειλή «δεν μου κάνεις, σε απολύω και άντε να δούμε που θα

βρεις δουλειά». Καλούμεθα λοιπόν να εξισορροπίσουμε την κατάσταση αυτή επιστρατεύοντας όσες ικανότητες, εφευρετικότητα και πείρα διαθέτουμε, επικαλούμενοι την φιλοτιμία και ευσυνειδησία της πλειονότητας των συντακτών-μας και υπολογίζοντας στην εκ των προτέρων αποδοχή-τους σε ανώδυνες αλλά εξαιρετικά ωφέλιμες «θυσίες» στον καθαρά λειτουργικό τομέα.

Εφαρμόζοντας στην «Α» το μοντέρνο σχήμα «30-40-30», όπου, στα βασικά-μας θέματα όλων των σελίδων η αναλογία του χώρου-τους θα είναι 30% τίτλος, 40% εικονογράφηση και 30% κείμενο, καλούμεθα να βασανίσουμε τα χειρόγραφα-μας κατά τρόπο πειστικό, ώστε να εξελειφούμε τελείως τη φλυαρία. Όποιος το δοκιμάσει θ' ανακαλύψει ότι με λίγο κόπο, μπορεί να πει τα ίδια πράγματα με πολύ λιγότερες λέξεις...

Ακολουθούν υποδείξεις και οδηγίες για την μέθοδο και το στυλ γραφής των άρθρων — τον τρόπο δουλειάς των ρεπόρτερς, των στελεχών της εφημερίδας, και το κείμενο συνεχίζει:

Η πείρα της δουλειάς-μας στην «Α» μας έχει διδάξει (με σκληρά παθήματα) ότι κάθε ακρότητα φέρνει καταστροφή, όπου κι αν γίνεται, είτε στο δημοσιογραφικό τομέα, είτε στο διοικητικό, είτε στον τεχνικό. Το σκληρό σεξ μας έκανε ζημιά, μας κόλλησε τη ρετσινιά της «πορνοφυλλάδας» που δύο χρόνια τώρα δεν μπορούμε να τη βγάλουμε. Οι πολιτικοί εξτρεμισμοί της προεκλογικής περιόδου μας έκαναν ζημιά. Η αδέξια πολεμική-μας εναντίον μεγάλων επαγγελματιών τάξεων μας έκανε ζημιά. Οι μεταστροφές-μας, ακόμη και στις σελίδες των σπορ, μας έκαναν ζημιά. Οι μεταφορές των ενθέρων-μας από μέρα σε μέρα μας έκαναν ζημιά.

Ας κρατήσουμε λοιπόν το «μετρο» σε όλα, ας αποφύγουμε στο μέλλον τις απότομες στροφές, τους μελλομνησμούς, την οργή, το πάθος, τα ξεσπάσματα. Όλα αυτά φέρνουν μέθη δύναμεις αλλά καθλώνουν το δελτίο και αδειάζουν το ταμείο. Η ψυχραιμία είναι ασφάλεια.

Σκιαγραφώντας τώρα μια μεσοπρόθεσμη κυκλοφοριακή στρατηγική θα ήθελα να συνοψίσω τους τομείς δράσεως:

1. ΕΙΔΗΣΗ: Ν' αποκτήσουμε μεγαλύτερη πληρότητα σε όλους τους τομείς και ιδιαίτερα στον πολιτικό. Οι ειδήσεις-μας να είναι γραμμένες σύντομα, ελκυστικά, ειδικά για την «Α», έξω από καρμπόν, έξω από τράσι.

2. ΕΛΕΥΘΕΡΟ: Χρειάζεται να γίνει πιο ζωντανό, πιο ανήσυχο, πιο ορεξάτο. Με δραστηρία παρέμβαση στα θέματα που εξηρητημένω ρεπορτάζ, με τακτικές έρευνες μάχης σε επαγγελματικά και λαϊκά θέματα, με συγκινητικές ανθρώπινες ιστορίες και με αφιερώματα παροχής υπηρεσιών (όπως το αφιέρωμα περί βουλευτών και περί ανθρώπων - κλειδιών), με προέκταση των βασικών θεμάτων που συνήθως τα εγκαταλείπουμε και τα ξεχνάμε την επομένη.

3. ΦΩΤΟΡΕΠΟΡΤΑΖ: Καλά εξοπλισμένο όπως είναι, αλλά με κάποια απολαμία και έλλειψη φαντασίας, βοηθάει μεν σημαντικά το ελεύθερο, αλλά, αν και μπορεί δεν μας έδωσε ακόμη κανένα μεγάλο θέμα, ίσως γιατί οι φωτορεπόρτερς-μας δεν έχουν συνειδητοποιήσει ότι είναι κι αυτοί αυτοδύναμοι και αυτόνομοι ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΙ και οφείλουν να βγάλουν μόνον τους ΕΙΔΗΣΗ με το φακό-τους. Σ' αυτή τη νέα φάση της δουλειάς-μας περιμένουμε πολλά από το τμήμα αυτό που πολύ θα το βοηθούσε η σκέψη τι θα έκανε αν δούλευε «φρη λανς» και έπρεπε

να πουλάει τα θεμάτά-του.

4. ΥΛΗ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ: Είναι ο ζωτικότατος τομέας που όλοι παραγνωρίζουμε γιατί ελάχιστα και πολύ αθόρυβα εργάζονται σ' αυτόν. Και είναι αφάνταστο πόσοι άνθρωποι αγοράζουν σήμερα εφημερίδα:

- * για να βρουν διημερεύοντα φαρμακεία και γιατρούς,
- * για να μάθουν που διανυκτερεύει βενζινάδικο,
- * για να ψαρέψουν ευκαιρίες στις Μικρές Αγγελίες,
- * για να ιδούν τι καιρό θα κάνει αύριο,
- * για να πληροφορηθούν την κίνηση των μετοχών,
- * για να διαβάσουν τα προγράμματα TV και ραδιοφώνων,
- * για να μην χάσουν προμήρες, επιδείξεις, εκθέσεις, διαλέξεις,
- * για να διαλέξουν θέατρο, κινηματογράφο, ντίσκο, ταβέρνα.

Όλα τα ένθετα που περιέχουν αυτές τις πληροφορίες, με ακρίβεια, πληρότητα και νοικοκυρό έχουν επιτύχει γιατί αποτελούν το «σέρβις» της εφημερίδας στον αναγνώστη και βασικό πλεονέκτημα έναντι της TV...

Στη συνέχεια αφού ασκείται ένα είδος κριτικής για τις μόνιμες στήλες της εφημερίδας, καταλήγει:

... Όλες αυτές οι γκρίνιες δεν θα ελέγοντο και δεν θα εγράφοντο εδώ αν δεν υπήρχε η πεποίθηση ότι τα κακώς κείμενα μπορούν να ΠΡΕΠΕΙ να διορθωθούν. Σ' αυτή την εφημερίδα δεν έχουμε άλλη δυνατότητα πρόδου παρά μόνο την ελευθερία, εθελοντική συμμετοχή σε βελτιώσεις. Αν αλλού το κίνητρο είναι ο φόβος εδώ δεν μπορεί να είναι άλλο από το «μεράκι». Πιστεύω ότι όλοι ανεξαιρέτως έχουμε αρκετά αποθέματα.

Ευχαριστώ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΣΑΛΑΡΗΣ

Κοινωνικοποίηση ή οικοπεδοποίηση της εκκλησιαστικής περιουσίας;

του Κ.Β. Σακελλαρίου

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ Ι. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΚΥΔΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ

Νέο σκάνδαλο, αντίστοιχο με εκείνο της Μονής Βελλά. φαίνεται ότι τεκταίνεται σε άλλο γεωγραφικό στίγμα, αλλά πάλι, εκκολλαπτόμενο απ' την αδράνεια, τουλάχιστον, και τις παραλείψεις του Υπ. Παιδείας.

Πρόκειται, συγκεκριμένα για την προσπάθεια διάφορων «παραγόντων» — που βρήκαν υποστηρικτές σε «παράγοντες» του Υπ. Παιδείας — να μετακινήσουν την εκκλησιαστική σχολή Κρήτης από την έδρα-της — λίγο έξω από τα Χανιά — σε άλλη τοποθεσία, πολλά χιλιόμετρα έξω από την πόλη και σχεδόν κάτω από το πεδίο βολής Κρήτης.

Αν αυτοί οι κύριοι καταφέρουν να μεταφέρουν την εκκλησιαστική σχολή Κρήτης, τότε αυτοί οι ίδιοι θα ζημιώσουν τη σχολή, δηλαδή το ίδιο το Δημόσιο, με ποσό πάνω από εκατόν πενήντα εκατομμύρια δραχμές (η σχολή είναι δημόσια σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. Διατάγματος 476/76 και του Π. Διατάγματος 1025/77).

Ταυτόχρονα, οι ίδιοι αυτοί κύριοι θα προσφέρουν ένα αμύθητης αξίας θησαυρό στη μητρόπολη Κυδωνίας και Αποκορώνου (Χανίων).

Η πελώρια ζημιά της δημόσιας σχολής — που δεν έχει κανένα οικονομικό πόρο εκτός από τα όσα καταβάλλει γι' αυτήν το Δημόσιο — και το ανυπολόγιστο κέρδος της πλούσιας Μητρόπολης της Εκκλησίας της Κρήτης θα προκύψουν, αν εφαρμοσθεί ο όρος μιας δωρεάς.

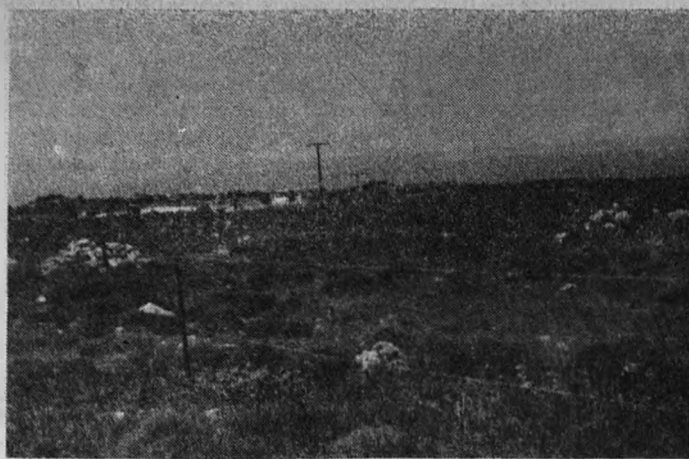
Γιατί θα χάσει η σχολή και θα θησαυρίσει η Μητρόπολη;

Συγκεκριμένα, με το υπ' αριθμ. 2.547/15.7.1977 δωρητήριο συμβόλαιο του συμβολαιογράφου Χανίων Δημητρίου Μπαλμενάνη ο ιερός ναός «η Γέννησις της Θεοτόκου» Κουνουπιδιανών δωρίζει στην Ιερατική Σχολή Κρήτης ένα οικοπεδαγό, που βρίσκεται στη θέση Μάρες κι έχει έκταση είκοσι χιλιάδες τετρακόσια ενενηντα τετραγωνικά μέτρα με τον απαράβατο όρο, ότι η ιερατική σχολή θα εδρεύει στον Άγιο Ματθαίο, δηλαδή στη σημερινή-της έδρα.

Το δωρητήριο συμβόλαιο στη συνέχεια υπογραμμίζει, ότι «εις περίπτωσιν κατά την οποίαν η Ιερατική Σχολή της Εκκλησίας της Κρήτης νυν Μέση Ιερατική Σχολή Κρήτης (Ν. Δ. 476/18.11.75) ήθελεν μεταφερθεί μονίμως και οριστικώς εν όλω ή εν μέρει εις άλλην περιοχήν εκτός του Αγίου Ματθαίου Χανίων, ο δωρηθείς οικοπεδαγρός ή και ο εξ αυτού πιθανώς αποκτηθόσμενος εξ ανταλλαγής ή δι' οιοδήποτε άλλου τρόπου θα ανήκει εις την πλήρη νομήν, κατοχήν και κυριότητα της Ιεράς Μητροπόλεως Κυδωνίας και Αποκορώνου».

Άθλιες οι συνθήκες στην Αγία Τριάδα

Η Ιερατική Σχολή Κρήτης στεγαζόταν πολλά χρόνια στη μονή της Αγίας Τριάδας, όπου οι συνθήκες της λειτουργίας-της και της διαμονής των μαθητών-της ήσαν άθλιες. Επειδή η κατάσταση είχε φτάσει σε σημείο απροχώρητο, η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Κρήτης αποφάσισε ομόφωνα να μεταφερθεί η σχολή από την Αγία Τριάδα στην περιοχή της Μονής του Αγίου Ματθαίου και αυτή η μεταστέγαση να είναι οριστική.

Αυτό το κτήμα θα καρπωθεί η Μητρόπολη...

Ειδικότερα, για τους απαράδεκτους όρους λειτουργίας της σχολής στην Αγία Τριάδα αναφέρεται η Ιερά επαρχιακή Σύνοδος της Εκκλησίας της Κρήτης, η οποία στο υπ' αριθμ. 6228/2619 της 5 Ιουλίου 1974 έγγραφό-της προς το υπουργείο Παιδείας, γράφει τα ακόλουθα:

«Η Ιερά επαρχιακή Σύνοδος της Εκκλησίας της Κρήτης εις την έκτακτον σύσκεψιν ταύτης της 4ης Ιουλίου 1974 ησχολήθη λεπτομερώς επί του θέματος της μεταφοράς της Ιερατικής Σχολής Κρήτης εις Άγιον Ματθαίον και κατέληξεν εις την γνώμην, ότι ορθώς επραγματοποιήθη η μεταφορά αυτής, διότι όντως οι όροι λειτουργίας αυτής εις την Μονήν της Αγίας Τριάδος ήσαν παντελώς απαράδεκτοι». Επίσης η Σύνοδος της Εκκλησίας της Κρήτης στη συνεδρίαση-της στις 22 Ιανουαρίου 1976 ασχολείται και πάλι με τη μεταστέγαση της Σχολής στον Άγιο Ματθαίο και στα σχετικά πρακτικά καταχωρείται η ακόλουθη απόφασή-της:

«Η Ιερά Σύνοδος αποφασίζει ομοφώνως, ότι η μεταστέγασις της Ιερατικής Σχολής της Εκκλησίας Κρήτης εν Αγίω Ματθαίω είναι οριστική, αποκλείει δε οποιανδήποτε επαναστέγασιν αυτής εν τη Ιερά Μονή Αγίας Τριάδος».

Στην ομόφωνη απόφαση της Ιεράς Συνόδου μετέχει και ο μητροπολίτης Κυδωνίας και Αποκορώνου κ. Ειρηναίος, ο οποίος συμφωνεί και συνυπογράφει το πρακτικό της συνοδικής απόφασης.

Επίσης ο κ. Ειρηναίος, ως πρόεδρος της σχολικής εφορίας της Ιερατικής Σχολής Κρήτης, καθώς και όλα τα μέλη της εφορίας στην υπ' αριθμ. 9 πράξη της σχολικής εφορίας (19 Ιανουαρίου 1976) τονίζουν τα εξής:

1. Ότι εξέλιπον οι ιστορικοί λόγοι της εις Αγίαν Τριάδα φιλοξενίας της Σχολής.
2. Ότι το συμφέρον των ιεροσπουδαστών (κοινωνικόν, πνευματικόν, μορφωτικόν) δεν δύναται να ικανοποιηθεί η θέσις της Μονής της Αγίας Τριάδος.
3. Ότι εκ των πραγμάτων αποδεικνύεται ο τόπος του Αγίου Ματθαίου ιδεώδης δια μαθητάς και Σχολήν.

«Πειρασμός» τα εκατομμύρια του οικοπέδου

Πολύ μεγάλο πειρασμό — όπως φαίνεται — αποτελούσε για τον «Άγιο» Κυδωνίας και Αποκορώνου κ. Ειρηναίο Αθανασιάδη ο όρος του δωρητηρίου συμβολαίου, που καθορίζει, ότι σε περίπτωση μετακινήσεως της εκκλησιαστικής σχολής από την τοποθεσία Άγιος Ματθαίος σε άλλη, η σχολή θα χάσει τον οικοπεδαγό με την έκταση των 20,5 στρεμμάτων κι αυτή η έκταση — χρυσάφι θα περιέλθει στη μητρόπολη Κυδωνίας και Αποκορώνου. Έτσι, ο κ. Ειρηναίος, που φαίνεται ότι είναι άνθρωπος πολύ έξυπνος, σκέφθηκε, ότι μπορεί πολύ εύκολα να γράψει στα παλιά-τους τα παπούτσια τις αποφάσεις της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας Κρήτης, να αλλάξει γνώμη και να ξεχάσει, όσα έχει πει (ο ίδιος εισηγήθηκε τη μεταφορά της σχολής από την Αγία Τριάδα), έχει γράψει και έχει υπογράψει για τους λόγους, που επιβάλλουν τη μετακίνηση της σχολής από την Αγία Τριάδα και την οριστική

Η μονή Αγίας Τριάδας που θα φιλοξενήσει την Ιερατική Σχολή Χανίων βρίσκεται σε γειτνίαση με το Πεδίο Βολής. Με τα βέλη σημειώνονται τα σημεία που έπεσαν τελευταία πυράυλοι (Η φωτογραφία προέρχεται από την εφημερίδα του Ηρακλείου «Ελευθερία» της 7.7.82).

εγκατάστασή-της στον Άγιο Ματθαίο, αφού με ένα δικό-του «είπα - ξείπα» και χάρη στην υποστήριξη κάτι φίλων-του θα μπορούσε να κερδίσει η μητρόπολή-του ένα πραγματικά αμύθητης αξίας θησαυρό.

Επίσης ο κ. Ειρηνάιος οπωσδήποτε θα έχει υπολογίσει, ότι αν η σημερινή αξία του οικοπεδαγρού της εκκλησιαστικής σχολής υπερβαίνει τα 150 εκατομμύρια, η ίδια έκταση θα έχει πολύ μεγαλύτερη αξία, όταν τη χάσει η σχολή και την κερδίσει η μητρόπολη, γιατί αυτός, ως μητροπολίτης Κυδωνίας και Αποκορώνου, θα την οικοπεδοποιήσει και κομμάτι - κομμάτι που θα πουλάει, θα εισπράττει, για την μητρόπολη, φυσικά, αστρονομικά ποσά.

Βέβαια, τον κ. Ειρηνάιο δεν ενδιαφέρει το γεγονός, ότι με την οικοπεδοποίηση των 20,5 στρεμμάτων σε μια περιοχή προνομιακή, με θαυμάσια θέα προς τη θάλασσα, σε υγιεινότητα τοποθεσία με ζηλευτό υψόμετρο, που βρίσκεται μόλις δύο χιλιόμετρα έξω από τα Χανιά, θα καταστραφεί ολοκληρωτικά η ασύγκριτη ομορφιά του τοπίου. Ο κ. Ειρηνάιος ενδιαφέρεται για το «ψητό»...

Ο πειρασμός του τεράστιου κέρδους για τη μητρόπολη Κυδωνίας και Αποκορώνου κατανίκησε τελικά τον κ. Ειρηνάιο, ο οποίος άρχισε να κινείται για τη μεταφορά της εκκλησιαστικής σχολής στην Αγία Τριάδα — την παλιά τοποθεσία με τις απαράδεκτες συνθήκες λειτουργίας όπως ο ίδιος τόνιζε — ώστε η σχολή να χάσει τον οικοπεδαγρό και να τον αποκτήσει η μητρόπολή-του.

Ο κ. Ειρηνάιος έδινε εντολές σε υφισταμένους-του κληρικούς και λαϊκούς να υποστηρίξουν τις νέες απόψεις-του για τη μεταφορά της Σχολής, αλλά ταυτόχρονα, έδινε και εντολές για δήθεν οικονομική ενίσχυση της σχολής ή και για άλλες παροχές προς αυτήν, ώστε να μη φανεί ότι ζημιώνεται η εκκλησιαστική σχολή Κρήτης.

Τέτοιου είδους «συμπαραστάση» προς τη σχολή έδειξε, με εντολή του κ. Ειρηνάιου, η μονή Αγίας Τριάδας, που υπάγεται σ' αυτόν, η οποία προσφέρθηκε να παραχωρήσει στη σχολή έκταση 60 ή και περισσότερων στρεμμάτων, για να ανεγερθούν νέες κτιριακές εγκαταστάσεις της σχολής στην τοποθεσία της Αγίας Τριάδας, ως και να της παραχωρήσει κι άλλη έκταση, για την αντιμετώπιση των εξόδων κατασκευής των νέων κτιρίων και με την προϋπόθεση, ότι η σχολή θα εγκατασταθεί κάτω από το πεδίο βολής της Κρήτης (για να τρώνε, προφανώς, οι σπουδαστές τα ουρανόπεμπτα βλήματα στα κεφάλια-τους!).

Το ηγουμενοσυμβούλιο της μονής Αγίας Τριάδας, που ελέγχεται από τον κ. Ειρηνάιο, έχει θέσει περιοριστικούς όρους για την παραχώρηση εκτάσεων κλπ. που καθιστούν στην πραγματικότητα, το δώρο άδωρο.

Επίσης πρέπει να τονιστεί, ότι η αξία των 60 στρεμμάτων στην περιοχή Αγίας Τριάδας δεν υπερβαίνει τα 6 εκατομμύρια δραχμές, ενώ η αξία του οικοπεδαγρού των 20,5 υπερβαίνει τα 150 εκατομμύρια. Κι αυτά τα 150 εκατομμύρια κινδυνεύει άμεσα να χάσει η δημόσια σχολή, για να τα κερδίσει η μητρόπολη Κυδωνίας και Αποκορώνου, υπέρογκα ποσά!...

Επίσης ο κ. Ειρηνάιος, ως πρόεδρος της σχολικής εφορίας της εκκλησιαστικής σχολής, κατόρθωσε να πείσει τα μέλη-της να

συμφωνήσουν με τη γραμμή-του, ότι η σχολή πρέπει να μεταφερθεί στην Αγία Τριάδα και να αποδεχθεί τους όρους της «προσφοράς» της μονής Αγίας Τριάδας.

Ο κ. Ειρηνάιος αποτάθηκε και στο συμβούλιο του ναού της Γεννήσεως της Θεοτόκου, για να δεχθεί και να αλλάξει τον όρο της δωρεάς, ώστε και σε περίπτωση μεταφοράς της σχολής να παραμείνει ο οικοπεδαγρός στη σχολή.

Η απάντηση του συμβουλίου στο μητροπολίτη Χανίων είναι σκόπιμα διατυπωμένη με τη δέουσα δόση αοριστίας και ασάφειας και μοιάζει να λέει:

«Ας πάει πρώτα η σχολή στην Αγία Τριάδα — δηλαδή να χάσει πρώτα τον οικοπεδαγρό — και μετά έχει ο Θεός για την τροποποίηση του όρου της δωρεάς!».

Ο Δούρειος Ίππος «αγίων» αδελφών

Κάτω από την απόφαση του σκιώδους ηγουμενοσυμβουλίου της Αγίας Τριάδας να προβεί σε παραχώρηση εκτάσεων στην εκκλησιαστική σχολή Κρήτης — απόφαση που είναι απόλυτα άκυρη, γιατί υπάρχει απαγορευτική διαταγή της Πολιτείας — κρύβεται το σχέδιο μερικών «αγίων» αδελφών, που αποβλέπουν να πάρουν την έγκριση της Νομαρχίας Χανίων, ώστε η Μονή Αγίας Τριάδας να εκποιήσει χιλιάδες στρέμματα — και μάλιστα παραλιακά — από τα οποία θα κερδίσει η Μονή αστρονομικά σε ύψος ποσά. Η Μονή υπέβαλε κιόλας σχετική αίτηση στη Νομαρχία Χανίων.

Έτσι, η «παραχώρηση» έστω και 100 στρεμμάτων αποδεικνύεται, πως αποτελεί τον Δούρειο Ίππο, μέσα στον οποίο κρύβεται η ασυγκράτητη ορμή κάποιων «αγίων» αδελφών να ξεπουλήσουν την περιουσία της Μονής και να καταπατήσουν την απόφαση της κυβέρνησης, που απαγορεύει την εκποίηση της μοναστηριακής περιουσίας.

Ωστόσο, ορισμένοι υπεύθυνοι του υπουργείου Παιδείας θέλουν να αγνοούν την εξαγγελία του ΠΑΣΟΚ και τις προγραμματικές δηλώσεις του πρωθυπουργού κ. Α. Παπανδρέου για την κοινωνικοποίηση της μοναστηριακής περιουσίας και σπεύδουν να συνεργαστούν με εκείνους, που τόσο προκλητικά ονομαζούνται κυβερνητικές εξαγγελίες υπέρ του κοινωνικού συνόλου.

Ο «Άγιος» Κυδωνίας και Αποκορώνου, έχοντας βάσει στόχο να κερδίσει για τη μητρόπολή-του τον οικοπεδαγρό της δημόσιας σχολής, υπέβαλε επανειλημμένα αιτήσεις στο υπουργείο Παιδείας, για να εγκρίνει τη μεταφορά της σχολής στην Αγία Τριάδα, αλλά το υπουργείο της απέρριπτε, γιατί διασφάλιζε τα συμφέροντα του Δημοσίου. Πρέπει να σημειωθεί, ότι ο πρώην υπουργός Παιδείας κ. Α. Ταλιαδούρος διέταξε να τεθεί ο σχετικός φάκελος με τις αιτήσεις του κ. Ειρηνάιου στο αρχείο, γιατί, προφανώς είχε καταλάβει τι κρύβεται πίσω απ' αυτή την υπόθεση.

Με την κυβέρνηση της Αλλαγής φαίνεται πως ξεθάρρεψε ο μητροπολίτης κ. Ειρηνάιος κι έτσι επανήλθε και μάλιστα δριμύτερος — στο αίτημά-του.

Ποιός άναψε το πράσινο φως

Το πράσινο φως άναψε κι έλαμψε εκθαμβωτικά για τον κ. Ειρηνάιο, όταν μπήκε στο υπουργείο Παιδείας ο κ. Αλ. Παπαδερός, ως ειδικός σύμβουλος του πρώην Υπουργού Λευτέρη Βερυβάκη, ο κ. Παπαδερός στήριξε τις επιδιώξεις του «Αγίου» και επέτυχε και την κάλυψη του κ. Βερυβάκη.

Η αντίθεση του διευθυντή κι η οργή των «αγωνιστών»

Έντονη αντίθεση στις προσπάθειες του μητροπολίτη κ. Ειρηνάιου, του κ. Α. Παπαδερού και των άλλων φίλων-τους για τη μεταφορά της Σχολής στην Αγία Τριάδα εκδηλώσε και ο διευθυντής της σχολής κ. Αντ. Πεζανάκης, ο οποίος έχει υποβάλει εκτενείς αναφορές στο υπουργείο Παιδείας, στις οποίες επισημάνει την πελώρια ζημία που θα υποστεί η σχολή, αν αυτή μετακινηθεί στην Αγία Τριάδα. Η αντίθεση του κ. Πεζανάκη προκάλεσε προσπάθειες με σκοπό την εκπαρθύρωση-του. Πρώτο βήμα ήταν η επιλογή του αντικαταστάτη-του στη διεύθυνση της σχολής. Κι αυτή την επιλογή την έκαναν οι διώκτες του κ. Α. Πεζανάκη με κριτήριο και στόχο να βάλουν δικό-τους άνθρωπο ως διευθυντή, ο οποίος θα συμφωνεί με όσα αυτοί θα του υπαγορεύουν. Έτσι προχώρησαν στην επιλογή.

Επιτυχέστερη εκλογή απ' αυτή που έκαναν οι εκλεκτορές — μέσα κι έξω από το Υπουργείο Παιδείας — ήταν αδύνατο να γίνει. Κι αυτό, γιατί ο εκλεκτός-τους κληρικός — είναι αρχιμανδρής,

δηλαδή αγαμος παπάς — συγκεντρώνει σπάνια χαρίσματα, διαθέτει εξαιρετικά προσόντα, παρουσιάζει άπειρες ικανότητες αλλά και... αδυναμίες απείργαπτες.

Ανίκανος, απομονωμένος, και... καγκελόφρακτος!

Ανίκανος να παρακολουθήσει τα μαθήματα στη Σχολή Χάλκης, υπαίτιος σκανδαλισμού των πιστών, αλλά και απομονωμένος και «καγκελόφρακτος» (τον κλειδωναν στο δωμάτιό-του και τον έδεναν στο κρεβάτι-του, για να μην κάνει... αταξίες και άλλα πολλά).

Έτσι χαρακτηρίζεται σε επίσημα και αναμφισβήτητου κύρους έγγραφα ο μέλλων σχολάρχης της εκκλησιαστικής σχολής Κρήτης.

Συγκεκριμένα:

● Η Θεολογική Σχολή Χάλκης, όπου φοιτούσε ο «οσιολογιώτατος ιερομόναχος», τον θεωρεί ανίκανο να παρακολουθήσει τα μαθήματα και τον καλεί να διακόψει τις σπουδές-του σ' αυτή. Τα ίδια γράφει προς τον «οσιολογιώτατο» και ο μητροπολίτης Κυδωνίας και Αποκορώνου Αγαθάγγελος στην υπ' αριθμ. 602/13.8.55 επιστολή-του.

● Η επισκοπή Κυδωνίας και Αποκορώνου στην υπ' αριθμ. 964/15.10.60 επιστολή-της στον ίδιο κληρικό του υπογραμμίζει, ότι με τις πράξεις-του «προκαλείται ο σκανδαλισμός των ευσεβών Χριστιανών, και καταλήγει:

«Σοι απαγορεύομεν την τέλεσιν πάσης ιεροπραξίας και την κήρυξιν του Θείου Λόγου εφ' όσον θα παραμένεις εις την καθ' ημάς Θεόωστον επαρχίαν».

● Ο διευθυντής της εκκλησιαστικής σχολής Κρήτης στο δελτίο ποιότητας του «εκλεκτού» κληρικού (ημερομηνία 15.7.1970) υπογραμμίζει και τα εξής:

«Είναι κατά τινα τρόπον διαβεβλημένος από αδελφούς της Μονής, οίτινες έχουν και εγγράφους μαρτυρίας.

Ωσαύτως ο πρώην διευθυντής της Σχολής τον είχαν απομονωμένον και καγκελόφρακτον εις το δωμάτιόν-του...

Είναι μεγάλη ζημία η παραμονή-του υφ' οιανδήποτε ιδιότητα εν τη Σχολή».

Καφεδάκι, κουβεντούλες και άλλα πολλά...

Ο «απομονωμένος» και «καγκελόφρακτος» αρχιμανδρίτης αισθανόταν πολύ άνετα στο γραφείο του ιδιαίτερου του κ. Βερυβάκη, κ. Γ. Μαργακουδάκη, που είναι και συμπατριώτης-του (μερικοί λένε πως είναι και στενός συγγενής-του). Πηγιανοερχόταν συχνά σ' αυτό, έπινε το καφεδάκι-του, τα συζητούσαν με τον φίλο-του και ιδιαίτερο του υπουργού Παιδείας και μιλούσε με τον υπουργό

κ. Α. Βερυβάκη, από τον οποίο και αξίωσε μια μέρα να γίνει το γρηγορότερο η μεταθέσή-του, πως η σχολή δεν λειτουργεί καλά, γιατί δεν είναι καλός ο διευθυντής-της.

«Να σταματήσεις τον έλεγχο!»

Επίσης τον κ. Α. Πεζανάκη θέλουν να διώξουν από τη σχολή όσους φοβούνται, ότι υπάρχουν παρανομίες στα οικονομικά της σχολής. Εξάλλου ο κ. Α. Πεζανάκης ζήτησε να γίνει οικονομικός και διαχειριστικός έλεγχος σ' αυτή.

Ωστόσο, μόλις άρχισε αυτός ο έλεγχος στις 18 Μαΐου ε.έ. και ώρα 8.30 το πρωί από τον αρμόδιο επιθεωρητή κ. Νοδάρη, μετά από μισή ώρα ακριβώς ο ξάδερφος του υπουργού Παιδείας, ο κ. Δημ. Βερυβάκης, τηλεφώνησε από το γραφείο-του (ήταν αποσπασμένος στο ιδιαίτερο γραφείο του κ. Α. Βερυβάκη) και διάταξε τον επιθεωρητή κ. Νοδάρη να σταματήσει τον έλεγχο!...

Η διαταγή για την άμεση διακοπή του οικονομικού ελέγχου, που θα άρχιζε από το 1975 και θα είχε αντικείμενο τη διαχείριση μερικών διευθυντών της σχολής (αρχιμανδριτών κτλ.) φαίνεται ότι προήλθε από τις έντονες πιέσεις ενδιαφερομένων, για να μην αποκαλυφθούν παρανομίες και άλλα πολλά. Αλλά όλα αυτά γρήγορα θα ξεσκεπαστούν...

Ο υπουργός κ. Α. Βερυβάκης δεν πρόφτασε να υπογράψει την απόφαση για την εκπαράθρυνση του κ. Α. Πεζανάκη. Ωστόσο, λέγεται, ότι πρόφτασε να υπογράψει στις 2 Ιουλίου — τη μέρα της παραιτήσής-του από το υπουργείο Παιδείας — την «απόφαση», με την οποία διόρισε τον «ειδικό»-του σύμβουλο, τον κ. Α. Παπαδερό, στο υπηρεσιακό συμβούλιο εκκλησιαστικής εκπαίδευσης του υπουργείου Παιδείας.

Και αυτό, βέβαια, σαν ανταμοιβή για τις προσφερθείσες υπηρεσίες-του!

Μετά τις σημερινές αποκαλύψεις και καταγγελίες του «ΑΝΤΙ» που στηρίζονται σε επίσημα και αναμφισβήτητα στοιχεία — και παρά τις φιλότιμες προσπάθειες του «Αγίου» Κυδωνίας και Αποκορώνου και των στενών-του φίλων κ. Α. Παπαδερού και Γ. Μαργακουδάκη ως και άλλων ορατών και αοράτων συνεργατών-της, η εκκλησιαστική σχολή Κρήτης θα παραμείνει στη σημερινή της θέση, στον Άγιο Ματθαίο.

Βέβαια, από τις αποκαλύψεις — καταγγελίες του «ΑΝΤΙ» θα χάσει ανυπολόγιστα ποσά η μητρόπολη του κ. Ειρηναίου, αλλά δεν θα ζημιωθεί εκατόν πενήντα εκατομμύρια δραχμές η δημόσια εκκλησιαστική σχολή Κρήτης κι ούτε το Δημόσιο θα ρεζιλευτεί.

Αυτά για σήμερα...

Κώστας Β. Σακελλαρίου

ΝΕΩΤΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΧΟΛΗ ΒΕΛΛΑΣ

● Από τέσσερα μέλη της Σχολικής Εφορείας της Σχολής Βελλάς πήραμε το γράμμα που ακολουθεί και αναφέρεται σε άρθρο του ΤΧ. 208:

Στο τεύχος 208/25.6.82 του περιοδικού «ΑΝΤΙ» διαβάσαμε το άρθρο του δημοσιογράφου κ. Κ. Β. Σακελλαρίου με τίτλο «Ο ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ». Στο άρθρο αυτό γίνεται λόγος και για τη Σχολική Εφορεία της Βελλάς. Φοβούμαστε ότι ο αρθρογράφος σε αρκετά σημεία διαστρέψε απώγειν ανακρίβειες διαστρεβλώνοντας έτσι την αλήθεια.

Ας έρθουμε όμως στα συγκεκριμένα σημεία.

Συμφωνούμε αρχικά με τον αρθρογράφο ότι ο Μητροπολίτης Ιωαννίνων παράνομα και αυθαίρετα κατακρατούσε και κατακρατεί τις προσόδους απ' την περιουσία της Βελλάς, και εκποιήσε περιουσιακά-της στοιχεία. Αυτήν την παρανομία την καταγγείλαμε ζήτησαμε με εξώδικη πρόσκληση την απόδοση των

προσόδων στη Σχολή και κινήσαμε όλη τη νόμιμη διαδικασία, αθόρυβα αλλά αποτελεσματικά για την οριστική διευθέτηση του θέματος. Σ' αυτήν την περίπτωση το λόγο και την ευθύνη τελικά θα έχει η πολιτεία.

Καταλογίζει ο αρθρογράφος στη Σχολική Εφορεία ότι παράλειψε «παράνομα και αδικαιολόγητα» να διορίσει πληρεξούσιο δικηγόρο για να παραστεί και να αντικρούσει την αναγνωριστική αγωγή που η Μονή Βελλάς είχε εγείρει κατά του Ιεροδιδασκαλείου της Βελλάς. Αυτό είναι ψέμα. Δικηγόρος ορίστηκε, ικανότατος μάλιστα, ο κ. Ντίνος. Παρουσιάστηκε και ζήτησε την αναβολή της συζήτησης στις 6.5.82, μελετά την υπόθεση της περιουσίας της Βελλάς με όλη την επιβαλλόμενη σοβαρότητα και υπευθυνότητα. Το θέμα της ερημοδικίας στη δίκη της 10 Ιουνίου 1982 που θίγει ο αρθρογράφος, είναι ζήτημα καθαρά διαδικαστικό και δε ζημιώνει καθόλου την υπόθεση και τη δικονομική θέση του Ιεροδιδασκαλείου Βελλάς. Αυτά ας τα αφήσει ο αρθρογράφος να

τα εκτιμήσουν οι δικηγόροι και να τα κρίνουν τα δικαστήρια.

Δεν παράλειψε ο αρθρογράφος να μεγαλοποιήσει τα πράγματα μιλώντας για περιουσιακά στοιχεία αξίας, «πάνω από πέντε δισεκατομμύρια». Σε πρόσφατη απογραφή της περιουσίας της Βελλάς, που έγινε από επιτροπή του Δημοσίου (μέλος της επιτροπής ήταν και ο κ. Κορακίδης) γίνεται λόγος για περιουσία αξίας 414.000.000 δρχ. Το πρακτικό το υπογράφει κι ο κ. Κορακίδης. Εμείς πιστεύουμε ότι η αξία της περιουσίας είναι μεγαλύτερη απ' αυτή που αναφέρει η επιτροπή. Δυσκολευόμαστε όμως να συμφωνήσουμε με τον αρθρογράφο που μιλάει για πέντε δισεκατομμύρια.

Στη συνέχεια ο αρθρογράφος αναλαμβάνει την υπεράσπιση του πρώην διευθυντή της Βελλάς κ. Κορακίδη. Γράφει γι' αυτόν ότι «εκπαράθρυνθηκε» και ήταν ο μόνος που «αγίσταθηκε και πολέμησε τον Άγιο Ιωαννίνον». Κι εδώ τα πράγματα είναι εντελώς διαφορετικά.

Ο κ. Κορακίδης δεν εκπαράθρυν-

ρώθηκε. Μπήκε βέβαια στη Βελλά ως διευθυντής απ' το παράθυρο, με προκήρυξη - φωτογραφία του προστάτη-του πρώην Υπουργού Βαρβιτσιώτη, χωρίς να έχει προϋπηρετήσει σε δημόσια σχολεία και χωρίς να έχει συνεπώς τα ανάλογα προσόντα. Η απομάκρυνσή-του απ' τη Σχολή έγινε για διοικητικές και διαχειριστικές παραλείψεις που επισημάνθηκαν απ' την πρώτη μάλιστα συνεδρίαση της νέας σχολικής Εφορείας υπό την προεδρία του ίδιου του κ. Κορακίδη. Οι παραλείψεις αυτές είναι καταχωρισμένες στα πρακτικά της σχολικής Εφορείας. Επίσης η συμπεριφορά του κ. Κορακίδη προς τα μέλη της Σχολικής Εφορείας, μάλιστα σε γονείς και καθηγητές, σε σπουδαστές και μαθητές της Σχολής υπήρξε αχαρκτήριστη. Για τους λόγους αυτούς ζητήσαμε την απομάκρυνσή-του.

Λέει ο αρθρογράφος πως ο κ. Κορακίδης πολέμησε τον Άγιο Ιωαννίνον. Πώς όμως; Μήπως με άσκοπες αναφορές και παροχή πληροφοριών προς τον Τύπο που μπορεί να δημιουργούσαν ε-

ντυπώσεις, δεν έφεραν όμως αποτελέσματα; Και πως ο κ. Κορακίδης διασφάλιζε τα συμφέροντα του Δημοσίου, τη στιγμή που ως διευθυντής της Σχολής και οικονομικός υπόλογος διαχειριζόταν εκατομμύρια κάθε χρόνο χωρίς προϋπολογισμό, χωρίς βιβλία συσσιτώνων και περιουσίας της Σχολής και με αναληθή στοιχεία εξαγωγής τροφίμων; Απλούστατα λοιπόν με την τακτική του κ. Κορακίδη δημιουργήθηκε σκόπιμα ένα τεχνητό κλίμα εχθρότητας ανάμεσα σ' αυτόν και τον Δεσπότη - Πρόεδρο της Σχολικής Εφορείας (μέχρι τον Απρίλιο 1982) που βόλευε μεν και τους δυο, οδηγούσε όμως τη Σχολή στο σημεινικό της κατάντημα. Αυτή είναι η αλήθεια για τον «πόλεμο» που έκανε ο κ. Κορακίδης.

Αναφέρεται τέλος ο αρθρογράφος στην «αποκαλυπτική αναφορά» του κ. Κορακίδη προς το Υπουργείο Παιδείας. Για όσους δεν ξέρουν την υπόθεση μπορεί η αναφορά αυτή να προκαλεί εντυπώσεις. Εμείς όμως που ξέρουμε καλά τα πράγματα διαπιστώνουμε και στην περίπτωση του κ. Κορακίδη τη γνώριμη στον τόπο μας τακτική: Αυτοί που βαρύνονται ως κατηγορίες, παρουσιάζονται ως τιμητές και κατηγοροί, προπαντός δε ως υπερασπιστές των συμφερόντων του Δημοσίου. Πολύ παράξενο, σ' αλήθεια, το ενδιαφέρον του κ. Κορακίδη για τη Βελλά και το Δημόσιο!!

Τελειώνοντας θέλουμε να τονίσουμε τούτο. Τα μέλη της σημερινής Σχολικής Εφορείας, έκαναν, κάνουν και θα κάνουν στο ακέραιο το καθήκον τους. Γνωρίζουν την προσφορά της Βελλάς στον Ηπειρωτικό και γενικότερα τον ελληνικό χώρο. Ας μην ανησυχούν λοιπόν ο αρθρογράφος και προπαντός ο κ. Κορακίδης. Ο τελευταίος δεν έχει κανένα δικαίωμα να μιλάει για τη Βελλά. Έκανε ό,τι μπορούσε για να οδηγήσει τη Σχολή στα πρόθυρα της διάλυσης.

Στον αρθρογράφο κ. Σακελλαρίου θέλαμε να υπενθυμίσουμε όσα τονίστηκαν σ' αυτόν από μέλη της Σχολικής Εφορείας, όταν τον επισκέφτηκε στο γραφείο του. Αναγνωρίζουμε τους αγώνες του για την περιουσία της Βελλάς. Αν ο Δεσπότης ευθύνεται για την παράνομη αφαίρεση των προσόδων της περιουσίας απ' τη Σχολή, ο κ. Κορακίδης ευθύνεται για πολλές διοικητικές και διαχειριστικές παραλείψεις που ζημιώσαν τη Σχολή και το Δημόσιο. Αυτό πρέπει να καταλάβει, αν θέλει να βοηθήσει αποτελεσματικά στην ανόρθωση της Βελλάς.

Με τιμή
Σπύρος Χουλιαράς
Ευάγγελος Φαρμάκης
Ευάγγελος Τζίμας
Σπύρος Εργολάβος
Μέλη της Σχολικής Εφορείας της Βελλάς

ΚΑΙ Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ

● Ο συνεργάτης-μας Κώστας Σακελλαρίου, υπόψη του οποίου θέσαμε την παραπάνω επιστολή, παρακαλεί να δημοσιεύσουμε την ακόλουθη απάντησή του:

Δεν έχω δικαίωμα οι κ. Σ. Χουλιαράς, Ε. Φαρμάκης, Ε. Τζίμας και Σ. Εργολάβος να ενεργούν και να εμφανίζονται ως μέλη της σχολικής εφορείας της σχολής Βελλάς, γιατί ο διορισμός-τους είναι απόλυτα παράνομος.

Συγκεκριμένα:

1. Η απόφαση του υπουργού Παιδείας Ε. Βερυβάκη (υπ' αριθ. Α 2/251/15.4.82) για τη συγκρότηση της σχολικής εφορείας είναι παράνομη, γιατί στηρίχθηκε σε ανυπαρκτή κοινή απόφαση των υπουργών Προεδρίας Κυβερνήσεως και Παιδείας.

2. Η νόμιμη κοινή απόφαση των δύο παραπάνω υπουργών, η υπ' αριθμ. 62 5/5/26.4.82, εκδόθηκε και δημοσιεύθηκε την ίδια μέρα στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (τεύχος 213 β της 26.4.82), δηλαδή έντεκα μέρες μετά την άκυρη απόφαση του κ. Ε. Βερυβάκη.

3. Η συγκρότηση της σχολικής εφορείας της σχολής Βελλάς είναι παράνομη, γιατί τα μέλη-της δεν επιλέγησαν σύμφωνα με τις διατάξεις της κοινής υπουργικής απόφασης της 26.4.82, που καθορίζει, ότι τα μέλη της σχολικής εφορείας τα προτείνει ο διευθυντής της σχολής με συνεργασία εκπροσώπων της τοπικής ένωσης δήμων και κοινοτήτων.

● Γράφουν οι επιστολογράφοι, ότι από τη σχολική εφορεία «δικηγόρος διορίστηκε, ικανότατος μάλιστα, ο κ. Ντίνος. Παρουσιάστηκε και ζήτησε την αναβολή της συζήτησης στις 6 Μαΐου». Ωστόσο, οι επιστολογράφοι σκόπιμα αποκρύπτουν την αλήθεια και τα ακόλουθα γεγονότα, τα οποία συνιστούν και τη βαρύτερη αμέλεια-τους για τη διασφάλιση των συμφερόντων της δημόσιας σχολής Βελλάς.

1. Ο διορισμός του κ. Ντίνου ως νομικού συμβούλου της σχολικής εφορείας και της σχολής Βελλάς έγινε στις 27 Απριλίου 1982 με την υπ' αριθμ. 37/82 απόφαση της σχολικής εφορείας.

2. Ούτε οι επιστολογράφοι, ούτε ο πληρεξούσιος δικηγόρος φρόντισαν — όπως έχουν στοιχειωθεί καθέκον να πράξουν — να προετοιμαστούν, για να αντικρούσουν την αναγνωριστική αγωγή του «Αγίου» Ιωαννίνων κ. Σετάκη κατά της σχολής, που είχε προσδιορισθεί να γίνει — εξ αναβολής — στις 6 Μαΐου 1982 στο Πρωτοδικείο Ιωαννίνων. Έτσι, ο πληρεξούσιος κ. Ντίνος παρουσιάστηκε ανέτοιμος στο δικαστήριο και ζήτησε να αναβληθεί η συζήτηση της αγωγής.

3. Την παραπάνω αμέλεια των υπεύθυνων της σχολής κλπ. εκθέτει ο ίδιος ο πληρεξούσιος δι-

κηγόρος κ. Γ. Ντίνος στην αναφορά του (19 Ιουνίου 1982) προς τη σχολική εφορεία της σχολής Βελλάς για τον υπουργό Παιδείας, στην οποία, αφού γράφει ότι «η εντολή που μου δόθηκε τότε απ' τον κ. Εργολάβο, σαν εκπρόσωπο της σχολικής εφορείας, ήταν να ζητήσω αναβολή (σ.σ. με ποιά δικαίωμα έδωσε τέτοια εντολή ο κ. Εργολάβος;) γιατί αν θυμάμαι καλά επρόκειτο να συγκροτηθεί νέα σχολική εφορεία» στη συνέχεια, προβαίνει ο ίδιος ο κ. Ντίνος στις ακόλουθες αποκαλύψεις:

«Στις 6 Μαΐου 1982 πράγματι ζήτησα αναβολή της δίκης για χρόνο μετά τις θερινές διακοπές. Το δικαστήριο δεν δέχτηκε το αίτημά-μου και ανέβαλε για τις 10 Ιουνίου 1982 παρ' ότι εξέθεσα ότι δεν υπήρχε σχολική εφορεία να με νομιμοποιήσει και δεν είχα τα στοιχεία του φακέλλου καθώς και ανάλογη ενημέρωση για μια τόσο σοβαρή υπόθεση».

Οι επιστολογράφοι γράφουν, ότι το θέμα της ερημοδικίας στη δίκη της 10ης Ιουνίου είναι ζητήμα καθαρά διαδικαστικό και δεν ζημιώνει καθόλου την υπόθεση.

Αυτή η άποψη των επιστολογράφων είναι απόλυτα αβασίμη και ανακριβής κι αποτελεί μια ύπουλη προσπάθειά-τους να αποκρύψουν την αλήθεια, η οποία, ωστόσο, αποκαλύπτεται από τα ακόλουθα σε βάρος τους στοιχεία:

1. Μόλις το μεσημέρι της 9ης Ιουλίου 1982 — δηλαδή λίγες ώρες πριν από τη διεξαγωγή της δίκης στο Πρωτοδικείο Ιωαννίνων — και αφού είχαν περάσει 33 ολόκληρες μέρες από την αναβολή της δίκης (στις 6 Μαΐου) ξύπνησαν οι «υπεύθυνοι» της σχολής από τον βαθύτατο λήθαργό- τους (τεχνητό ή όχι) και θυμήθηκαν, ότι την άλλη μέρα έχουν δική και μόλις τότε σκέφθηκαν, ότι πρέπει να βρουν και μερικά στοιχεία.

2. Γι' αυτή την εξοργιστική αδιαφορία γράφει ο διευθυντής της σχολής κ. Ριζόπουλος στην αναφορά-του της 12 Ιουνίου 1982 προς το υπουργείο Παιδείας:

«Ο κ. Ντίνος αναμένοντας να συνεννοηθεί με το γραφείο του κ. Υπουργού (σ.σ. του κ. Ε. Βερυβάκη) μου είπε ότι ήταν ανάγκη να φύγω αμέσως για τη σχολή και να ερευνήσω για μερικά στοιχεία, ενώ ήδη κατευθυνόταν στην απόφαση να ερημοδικήσει επειδή του έλειπαν αυτά τα δυσώρετα στοιχεία...»

«Στη σχολή — συνεχίζει στην αναφορά-του ο κ. Ριζόπουλος — με τη βοήθεια του κ. Βεργωτή και δύο σπουδαστών κατεβάσαμε όλο το υπάρχον αρχείο, αλλά δεν βρήκαμε τα στοιχεία ιδρύσεως του 1911 που μου ζήτησε ο κ. Ντίνος».

Οι επιστολογράφοι αποφάσι-

σαν να «προετοιμαστούν» για τη δίκη, αφού το ΑΝΤΙ δημοσίευσε τις σε βάρος-τους καταγγελίες (25 Ιουνίου 1982) και αφού η αρμόδια υπηρεσία του υπουργείου Παιδείας, με έντονα σημειώματα, ενημέρωνε τους υπεύθυνους για τις παρανομίες της σχολικής εφορείας. Έτσι, μόλις στις 29 Ιουνίου, δηλαδή 18 ολόκληρες μέρες μετά την ερημοδικία της σχολής (για διαδικαστικούς λόγους!) οι επιστολογράφοι αποφάσισαν να προετοιμαστούν για τη δίκη...!

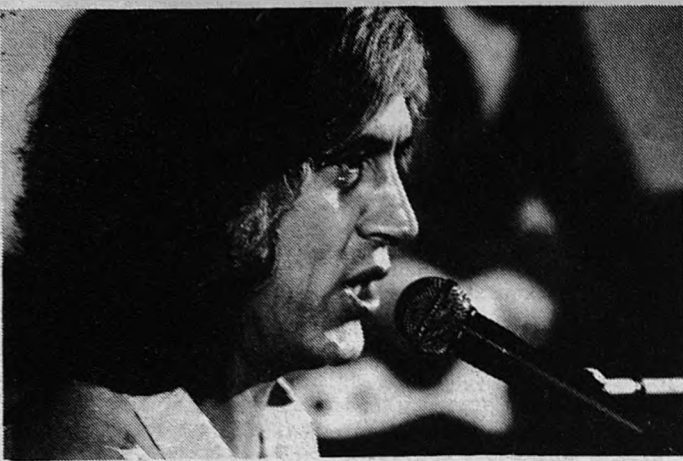
Με την απόφασή-τους (πρακτικό 43/28.6.82) οι επιστολογράφοι ζητούν από το υπουργείο Παιδείας (αναφορά 29.6.82) να ερευνήσει και να συγκεντρώσει το αναγκαίο αποδεικτικό υλικό, που έχει ζητήσει στις 19 Ιουνίου 1982 ο δικηγόρος κ. Ντίνος και ζητούν από τον «Αγίο» Ιωαννίνων να τους παραδώσει «όλο το αρχείο της σχολικής εφορείας του μέχρι το σχολικό έτος 1976-77 ιεροδιδασκαλείου Βελλάς και όλο το αρχείο της σχολικής εφορείας της από το σχολικό έτος 1977-78 εκκλησιαστικής παιδαγωγικής ακαδημίας και εκκλησιαστικού λυκείου Βελλάς στη σημερινή σχολική εφορεία, για να ερευνηθεί και συγκεντρωθεί το αναγκαίο αποδεικτικό υλικό. Το αρχείο τούτο ζητήσαμε με το υπ' αριθμ. Φ 11-4/1128/11.6.82 έγγραφό-μας, αλλά δεν μας παραδόθηκε...»

Από τα εκτεθέντα αποδεικνύεται, ότι οι επιστολογράφοι άρχισαν κάπως να ενδιαφέρονται για την υπόθεση της αγωγής του «Αγίου» Ιωαννίνων εναντίον της σχολής, αφού προηγήθηκαν οι αποκαλύψεις του ΑΝΤΙ σε βάρος-τους ενώ πριν απ' αυτές δεν είχαν προβεί στην παραμικρή ενέργεια.

Οι επιστολογράφοι, τέλος, προσπαθούν να αμφισβητήσουν την τεράστια αξία της περιουσίας της σχολής Βελλάς, αλλά φαίνεται ότι θέλουν να αγνοούν, ότι στην περιουσία της σχολής ανήκουν κι όλα τα κτήματα, που αυθαίρετα και παράνομα, πώλησε σε τρίτους ο «Αγιος» Ιωαννίνων καθώς και όλα τα εισοδήματα της σχολής, που τόσα χρόνια εισέπραττε ο κ. Σετάκης με τον συνεταίρο-του γεωπόνου κ. Μανίκα (είχαν ιδρύσει και αφανή εμπορική εταιρεία) και δεν τα έδινε στη σχολή!...

Όσα γράφουν οι επιστολογράφοι για τον κ. Α. Κορακίδη, αρμόδιος να απαντήσει είναι προφανώς ο ίδιος.

Κ. Β. Σακελλαρίου

Λουκιανός Κηλαηδόνης:

Δεν έχω κανένα σοβαρό λόγο για να δώσω συνέντευξη:
ΑΝΤΙ:

Κάπου, όταν δίνεις μια συνέντευξη στο ραδιόφωνο παίζεις το παιχνίδι της δημοσιότητας, όταν βγάζεις δίσκο είσαι και μέσα στο παιχνίδι του κυκλώματος παραγωγή-διανομή τραγουδιού κλπ. Εμείς μπορούμε να καταγράψουμε απλά μια φιλική κουβέντα.

Λουκιανός Κηλαηδόνης:

Πάμε, Ντόλυ, λοιπόν...

Δε φιλοδοξώ να τρελάνω το πανελλήνιο...

ΣΤΗΝ συζήτηση που έγινε στο ΑΝΤΙ ο Λουκιανός Κηλαηδόνης είπε τις απόψεις-του για πρόσωπα και πράγματα. Μίλησε για τις ανησυχίες-του, τον τρόπο που δουλεύει, τα βιώματά-του, τις δουλειές που έκανε και στάθηκαν για αυτόν σημαδιακές, τις βραδιές που τραγούδησε στο «ΑΝΤΙ-Φεστιβάλ», την παραγωγή τραγουδιού, το ρεμπέτικο, την πολιτική, τις εταιρείες, τη δική-του ιστορία, την ιστορία ενός «φτωχού και μόνου κάου-μπού...»

ΔΗΛΑΔΗ ο λόγος το λέει...

ΤΟ ΒΡΑΔΥ της ερχόμενης Τετάρτης στις 28 Ιουλίου, στο Λυκαβηττό ο Λουκιανός μαζί με την Αφροδίτη Μάνου και τρεις μουσικούς θα συνεχίσουν ένα κύκλο συναυλιών, που ξεκίνησε από την επαρχία. Η Ντόλυ μάλλον δεν θα ανέβει. Κάπου ξεχάσθηκε. Άλλαξε η πόλη, η Αθήνα μεγάλωσε, η Ελλάδα έχει αλλάξει. Ποιός ξέρει όμως τί μπορεί να συμβεί;

Ο ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ στα τραγούδια-του αντιμετωπίζει τα προβλήματα της σημε-

ρινής μεγαλούπολης, το άγχος, την καθημερινότητα, αλλά μέσα από εκεί νοσταλγεί και το παρελθόν. Οι δεκαετίες του '60 και του '70 ήταν δεκαετίες που σημάδεψαν την εξέλιξη της ελληνικής κοινωνίας και τα τραγούδια του Κηλαηδόνη σχετίζονται και μ' αυτές τις εξελίξεις.

Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ έγινε με τη συμμετοχή τεσσάρων συνεργατών του ΑΝΤΙ, που στο κείμενο της συνέντευξης αναφέρονται ως Α, Β, Γ και Δ.

Λουκιανός Κηλαηδόνης: Κοίταξε να δεις... Και οι δικές-μου δουλειές μπορεί να λειτούργουν έτσι μέσα σ' αυτά τα κυκλώματα. Αλλά δεν είμαι μέσα σ' αυτό το επάγγελμα μόνο και μόνο για δημοσιότητα ή για τα λεφτά. Υπάρχει ένα μεράκι, μια τρέλα. Θέλω να πω ότι γράφοντας αυτά τα τραγούδια τα απευθύνω στους φανταστικούς φίλους και αυτούς που καταλαβαίνομαστε. Δεν φιλοδοξώ ας πούμε να τρελάνω το Πανελλήνιο σε καμιά περίπτωση. Δεν νομίζω ότι κανένας από μας μπορεί να κάνει τίποτε περισσότερο, από το να καταγράψει αυτά που του συμβαίνουν. Όσο πιο κοντά βρίσκεται σε ένα στυλ ανθρώπων μπορεί τελικά μέσω αυτών να εκφράζει και κάποιους άλλους, που έχουν συναφή βιώματα. Αυτό το έχω καταλάβει και το έχω δεχθεί στη δουλειά-μου.

Με τα βιώματα της εποχής-του

Μεγάλωσα σε μια μεγάλη πόλη, στην Αθήνα, στην Κυψέλη, σε μια συνοικία, με ένα ορισμένο τρόπο ζωής, με τα πάρτυ, μ' όλες αυτές τις καταβολές. Δεν νομίζω ότι ποτέ τα τραγούδια που κάνω τώρα μπορούν να πούνε κάτι στον αγρότη. Δεν έχω γλώσσα να μιλήσω μαζί-του. Αυτά τα τραγούδια είναι σίγουρο ότι δεν λειτουργούν σε μικρές πόλεις ή σε χωριά, δεν έχουν τίποτε να πουν εκεί. Ούτε το «δέκα μείον πέντε», το «αν σηκωθείς νωρίς και θα παρκάρω νωρίς», ο ρυθμός και το άγχος, τα «θερινά σινεμά» και όλα αυτά.

Α: Θέλω να ρωτήσω κάτι για την χρονική συμβατικότητα που έχει η δουλειά-σου, αλλά και η δουλειά όλων των ομότεχών-σου. Ας πάρουμε τη μουσική του Χατζιδάκι, του Θεοδωράκη, του Σαββόπουλου, τη δική-σου. Νομίζω ότι είναι και χρονικά προσδιορισμένη. Εξέφραζαν μια ορισμένη εποχή και μια ορισμένη γενιά ο Θεοδωράκης και ο Χατζιδάκις. Αλλά αναρωτιέμαι, πόσο σήμερα, λειτουργούν πραγματικά. Εκφράζουν όμως μια ορισμένη γενιά π.χ. τα τραγούδια του Χατζιδάκι μπορεί να αρέσουν περισσότερο από εκείνα π.χ. του Σαββόπουλου, σ' αυτή την παλιότερη γενιά. Ο Σαββόπουλος πάλι κάπου είναι πιο παλιότερος από σένα. Η δική-σου δουλειά έρχεται πιο κοντά στις μέρες-μας. Αυτό δεν σημαίνει ότι τα τραγούδια όλων, δεν έχουν διαχρονική αξία ή ότι δεν υπάρχει μια συνέχεια και μια ακολούθια...

Το παράπονο για τη Μέντια Λουζ

Α.Κ : Νομίζω ότι έχουν διαφορετικά επίπεδα αναγνώσεως. Δηλαδή τα δικά-μου τραγούδια μπορούν να αναγνωσθούν διαφορετικά και όσο πιο κοντά είναι αυτός που τα ακούει στη δική-μου πραγματικότητα, τόσο πιο πολλά πράγματα βρίσκει μέσα σ' αυτά. Αλλά είναι πιθανόν, να μπορούν να λειτουργήσουν σ' ένα πρώτο άκουσμα και σε πιο ευρύ φάσμα. Μπορεί να αρέσουν και σε κάποια φίλη της μάνας-μου αλλά, για τελειώς διαφορε-

τικούς λόγους απ' αυτούς που φαντάζομαι εγώ.

Α: Λέγοντας ιστορικότητα και χρονική συμβατικότητα δεν εννοώ αναγκαστικά αναφορά σε μια περίοδο, ή συγκεκριμένα ιστορικά γεγονότα, αλλά σ' ένα γενικό πλαίσιο με αναφορές ιδεολογικές και συναισθηματικές στο «κλίμα της εποχής», όπως λέμε. Νομίζω ότι το κλίμα που δίνει ο Λουκιανός είναι άμεσο, σημερινό. Και η απορία του Ράλλη, «ποιός είναι αυτός ο Κηλαηδόνης, και γιατί στις καταλείψεις τραγουδούσαν Κηλαηδόνη» είναι, από μια άποψη, χαρακτηριστική. Και, από τη θέση-του δικαιολογημένη...

Α.Κ: Όλα αυτά είναι χρήσιμα. Αλλά θέλω να σας πω πώς έφτασα να κάνω εγώ τα τραγούδια-μου. Γύρω στο '70 ξεκίνησα με ελαφρολαϊκά τύπου «Όσο αγαπήμαστε τα δυο», «Μη χτυπάς» κτλ. Ήταν για μένα ένας δρόμος θολός και ακαθόριστος, ήδη προδιαγραφμένος από άλλους και μάλιστα πολύ καλά δουλεμένος, με τραγουδιστές σαν τον Μητσία, την Μοσχολιού και άλλους. Για πρώτη φορά μου δίνεται η ευκαιρία με τα «Μικροαστικά» του Νεγρεπόντη, να μπορέσω να διοχετεύσω βιώματα μουσικά μέσα σε εικόνες γνώριμες και για μένα. Τα «Μικροαστικά» μου ήρθαν κουτί. Χωρίς την προδοκία ότι θα βγουν σε δίσκο, τα δούλεψα με απόλυτη ελευθερία το '71, μέσα στη δικτατορία. Το ελαφρό τραγούδι σφράγισε τη ζωή

ΛΟΥΚΗΣ

ΚΥΛΑ...

ΑΪΔΟΝΗΣ

μου από το '43 που γεννήθηκα μέχρι περίπου το '60 που εμφανίστηκε ο Θεοδωράκης. Αυτή η εποχή, μετά την εμφάνιση του Θεοδωράκη και του Χατζιδάκι έφυγε, ούτε σχολιάστηκε, σαν να μην υπήρχε ποτέ όλο αυτό το πράγμα, μ' όλες τις επιρροές και τον τρόπο ζωής που ζυμώθηκαμε. Και τότε, με τα «Μικροαστικά» αρχίζουν να βγαίνουν οι προσωπικές μου απόψεις. Προσπάθησα να σχολιάσω τι σημαίνει βαλσάκι, να, αυτό το χαζοχαρούμενο «έχω δικά-μου δυο δωμάτια, χωλ και κουζίνα κτλ.», τι σημαίνει εμβατήριο, «οικονομία κάντε» γενικό σύνθημα και τίποτε άλλο. Έτσι έγινε κάποιο πρώτο ξεκαθάρισμα. Στη συνέχεια «τα απλά μαθήματα Πολιτικής Οικονομίας», μια δουλειά λιγότερο επιτυχημένη. Απλά εξασκούσα τα εκφραστικά-μου μέσα. Μάθαινα και γω να μπορώ να μιλάω με τη γλώσσα-μου. Πριν μιλούσα με τη γλώσσα αλλωνών. Και με τη «Μέντια Λουζ», μια δουλειά λίγο πιο κλειστή — και λιγότερο γνωστή — πιο αφηρημένη, πιο ποιοτική δουλειά, εκεί γύρω στο '76, ξεκαθαρίζω και πάλι τις ιδέες-μου.

Α: Είναι η εποχή που έβγαλες μια πλακέττα με ποιήματα, τους «Υδράργυρους» - δεν είναι και πολύ γνωστό πώς γράφεις στίχους.
Α.Κ: «Μέντια Λουζ» και «Υδράργυροι», βγήκαν μαζί. Και κάπου εκεί συνειδητοποιώ ότι δεν είναι δυνατόν όλη-μου τη ζωή να κάνω τον ίδιο δίσκο, δηλαδή το '43 με το '60, την εφηβεία και τα παιδικά χρόνια. Είπα ότι δεν θα ξανακάνω δουλειά νοσταλγικοκριτική πάνω σ' αυτή την εποχή.

Γράφω για αυτά που μου συμβαίνουν...

Α: Αυτή η προσαρμογή, για να βρίσκεσαι μέσα στα πράγματα, πώς γίνεται;
Α.Κ: Αποφάσισα να γράφω τραγούδια για αυτά που μου συμβαίνουν, σήμερα. Τι με πειράζει εμένα; Με πειράζει που κλείνουν τα μπαρ στις 2, θα γράφω ένα τραγούδι. Η Ρίτα, μια παλιά-μου συμμαθήτρια που είδα και είχε γίνει... άστα, αγνώριστη. Θα γράψω και για αυτή. Είπα, τώρα να μην κάθομαι να φαντάζομαι καταστάσεις. Να γράψω για υπαρκτές και οικείες.
Γ: Τελικά γιατί γράφεις;
Α.Κ: Έχουν πει διάφοροι, διάφορα γιατί γράφουν. Εγώ να, για την πλάκα-μου για μένα και δέκα φίλους που γουστάρουνε. Δεν έχω δηλαδή σοβαρούς λόγους που γράφω.

Α: Για την «Αλλαγή» κάνεις τίποτε;
Α.Κ: Όχι. Όπως και για το Ράλλη. Μου 'λεγαν κάνε... και έλεγα, πολύ του πάει τώρα!
Β: Αντιμετωπίζεις δηλαδή την «Αλλαγή» όπως και το Ράλλη;
Α.Κ: Ναι. Δηλαδή τους γράφω κανονικά και τους δύο...
Γ: Πολιτικά εσύ πού βρίσκεσαι;
Α.Κ: Δεν είμαι ούτε με το ΠΑΣΟΚ ούτε με το ΚΚΕ...
Δ: Αλλά τότε;
Α.Κ: Ε! του «χώρου». Έτσι συμπαθών γενικά. Φλου πράγματα δηλαδή...

Το ΑΝΤΙ-Φεστιβάλ

Β: Είπες ότι γράφεις για φίλους. Εμείς στο ΑΝΤΙ σε αισθανόμαστε πολύ φίλο. Στο ΑΝΤΙ-Φεστιβάλ όλα τα παιδιά, οι καλλιτέχνες ήρθαν για να τραγουδήσουν, να βοηθήσουν, για παρέα. Με σένα υπήρχε στον τρόπο συμμετοχής-σου, κάτι το ιδιαίτερο...
Α.Κ: Αυτή η ατμόσφαιρα που φτιάχτηκε την τελευταία μέρα ήταν καταπληκτική. Αυτές οι ατμόσφαιρες δεν νομίζω ότι φτιάχνονται με 500-600 άτομα. Είναι ατμόσφαιρα σπιτιού. Δηλαδή εγώ την έχω ζήσει αυτή την κατάσταση κατά καιρούς σε πάρτυ με φίλους. Έχουμε κάνει παρόμοιες βραδιές σπιτι-μου κι αλλού. Αλλά είμασταν 20-25 άνθρωποι όλο κι όλο. Δεν μπορεί να φανταστείς ζαφνικά ότι μια τέτοια πλάκα γίνεται με τόσους πολλούς ανθρώπους. Αυτό ήταν το καινούριο εκείνης της βραδιάς. Και το ενδιαφέρον ότι διαπιστώνει κανείς μέσα από αυτό την ανάγκη που έχουν κάποια νέα παιδιά, που καθίσαμε μέχρι τις 6 το πρωί, για κάτι πιο αυθόρμητο, πιο ενδιαφέρον, πιο τυχαίο προκειμένου να αισθανθούν ένα πλησίασμα ένας με τον άλλο. Δηλαδή εκεί που νοιώθεις, — ο καθένας για πάρτη-του — ότι έχει απομονωθεί, έχει αποξενωθεί, η μοναξιά που λέμε και όλα αυτά τα πράγματα, τελικά δεν είναι ένα ζόρι που το τραβάς μόνο εσύ, είναι και ένας άλλος κόσμος που τραβάει το αντίστοιχο ακριβώς ζόρι με σένα...

Δεν έχω ύφος...

Δ: Πιστεύεις ότι γράφοντας για αυτά που σου συμβαίνουν θα επηρεάσουν και το δικό σου στυλ στη μουσική;
Α.Κ: Φαντάζομαι ναι. Και εν πάση περιπτώσει νά 'ναι και τραγούδια πιο ρυθμικά

με εσωτερικό ρυθμό και όχι εξωτερικό. Κάπου δηλαδή νά 'ναι και πιο κοντά σ' ένα «ξενόφερτο» τραγούδι με την έννοια ότι μας αρέσει ένας τέτοιος ήχος. Και αυτοί παρόμοια ζόρια αντιμετωπίζουν δεν είναι τόσο μακριά από μας. Και σαν ήχος αυτό που ακούμε σε ξένα συγκροτήματα μας αρέσει και είναι πιο ξεκούραστο. Μέσα από αυτό μπορείς να πεις περισσότερα πράγματα και να σε ακούσουνε, παρά να προσπαθείς τώρα μέσα από το ζεϊμπέκικο να πεις καινούρια πράγματα. Παρένθεση τώρα. Νομίζω ότι ο στίχος του Ρασούλη είναι κάπου λάθος σε σχέση με τη μουσική. Ο Ρασούλης, από τους νεότερους, μ' αρέσει πάρα πολύ σα στιχουργός. Έγραψε κάποια πράγματα πολύ σημερινά σαν αίσθηση που δεν νομίζω ότι αντίστοιχα βγήκε μουσικά, πολλές φορές. Φαντάζομαι ότι αυτός ο στίχος με μουσική Σαββόπουλου θα έδινε μια άλλη διάσταση σε όσα περιέχει ο στίχος.

Γ: Μπορούμε να πούμε ότι υπάρχει κάποια σχέση στη μουσική-σου με κάποιους άλλους; Έχεις κάποιο πρότυπο;
Α.Κ: Όχι, γιατί βάζω τόσο ετερόκλητα στοιχεία μέσα στη δουλειά-μου. Και αυτό που λένε για μένα προσωπικό ύφος, είναι νομίζω η παντελής έλλειψη ύφους... Δουλεύω κατά καιρούς ότι μου κατέβει σαν ύφος. Δεν το φοβάμαι.

Το Αρχοντορεμπέτικο: «Μπάσταρδο και φτιαχτό...»

Δ: Νομίζω ότι έχεις ένα πλεονέκτημα και μια ιδιορρυθμία. Και αυτό είναι προσωπικό ύφος. Υπάρχει σε σένα ένα χαρακτηριστικό, ότι όλα αυτά τα στοιχεία που χρησιμοποιείς κάπου τα παρωδείς. Είναι αλήθεια αυτό; Αυτή η «μίζε κουλτούρα», του '50-'60 δηλαδή, όπου αντηχεί μέσα στα τραγούδια-σου είναι και λίγο παρωδία.
Α.Κ: Υπάρχει αυτό το στοιχείο. Είναι δύο πράγματα όμως. Κάπου τα παρωδώ, τα κοροϊδεύω, όταν πια μπόρεσα να δω τι είναι αυτά τα πράγματα, αλλά κάπου, καλώς ή κακώς, τα πονάω γιατί με αυτά μεγάλωσα. Έχω δηλαδή και ο ίδιος μια αντιφατική σχέση μ' αυτό το γεγονός.

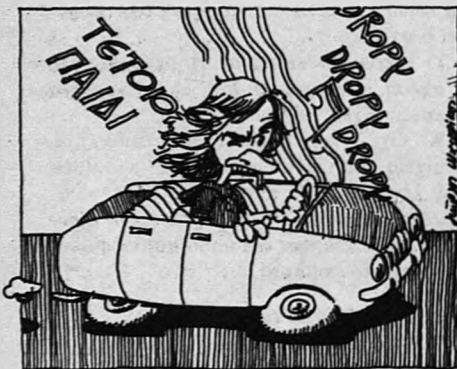
Αν τη δεις λογικά αυτή την εποχή δεν αντέχει, είναι φτιαχτή. Τι τραγούδια γραφότανε το '47, '48, '49, μετά το δεύτερο αντάρτικο, τις δίκες... και να δεις αυτή την εποχή

ποιό τραγούδι στήνανε, ποιά φούντωνε... Παρ' όλα αυτά δεν τα διάλεγε. Μ' αυτά όμως διαμορφωνόσουν, αυτά άκουγες, άκουγες ένα χύμα υλικό που σου ερχόταν από παντού στη γειτονιά. Άκουγες καντάδες. Ρεμπέτικο δεν άκουγες. Μετά άρχισε να το ανακαλύπτει το αστικό κοινό. Και κει μέσα είναι και όλη η ιστορία του αρχοντορεμπέτικου και τι ρόλο έπαιζε το αρχοντορεμπέτικο για το ρεμπέτικο. Οι ελαφροί συνθέτες βλέποντας ότι το ρεμπέτικο αρχίζει να το αναγνωρίζει όλο και περισσότερος κόσμος, — οι Μωράκης, Μουζάκης, όλοι αυτοί που γράφανε τότε — προσπάθησαν να γράψουν μιμούμενοι το ρεμπέτικο. Γράψανε καμιά σειρά τραγούδια για να πιάσουν την αγορά, να επιβιώσουν. Πράγμα μπάσταρδο δηλαδή και φτιαχτό, που δεν άντεξε.

Το ρεμπέτικο: «Όπως το μπλουζ...»

Γ: Πώς την εξηγείς την αναβίωση του ρεμπέτικου;

Α.Κ: Δεν έχω μια σίγουρη ερμηνεία πέρα από το ότι αυτό το τραγούδι είχε μια έκφραση, όταν γράφτηκε, με στίχο άμεσο, καθημερινό, στα ίσα ειπωμένο και με μια μουσική απέρρι-τη δεν έχει πολλές φιοριτούρες και τέτοια. Δηλαδή είναι ένα τραγούδι γνήσιο την ώρα που βγήκε όπως το μπλουζ. Έγινε κάποτε και αντέχει ακόμα στο χρόνο. Και πραγματικά δεν έχουνε τα νέα παιδιά πολλές εναλλακτικές λύσεις με ένα αντίστοιχο και τόσο στέρεο, καλό τραγούδι. Στις μέρες-μας, αυτό το καλό και στέρεο τραγούδι, γίνεται όλο και πιο δύσκολο να παραχθεί από την άποψη ότι, όλο και περισσότερες συνιστώσες πρέπει να συμπεριλάβει για να είναι καλό, σύγχρονο και σημερινό. Πρέπει και να τραγουδιέται

Θα ξυπνήσω νωρίς
για να παρκάρω νωρίς...

και να βάζει και το σημερινό τρόπο ζωής μιας και σήμερα αλλάζουμε γρήγορα και όλα είναι τόσο σύνθετα. Είμαστε αλλιώς το πρωί, αλλιώς με το σπιτι-μας, αλλιώς με τους φίλους-μας, αλλιώς με τη δουλειά-μας. Είμαστε πολυπρόσωποι.

Το τραγούδι είναι βιοτεχνία πολύ μικρή...

Δ: Υπάρχει μια αίσθηση για παλιότερα, στη γενιά του νέου κύματος π.χ. ότι σε κάποιο βαθμό υπήρχε μια επικοινωνία κάποια ομοιότητα κλίματος και μορφών μουσικών ακόμα. Αυτό ενδέχεται να έχει και αρνητικά στοιχεία. Διαμόρφωνε όμως εν πάση περι-

πτώσει, ένα ρεύμα κάπως ενιαίο. Αυτό δεν το ξαναζησαμε πια. Εσύ πως το αντιμετωπίζεις;

Α.Κ: Θα ήθελα να ήξερα άλλους 2-3 ανθρώπους που να δουλεύουν με τον τρόπο που δουλεύω εγώ. Όχι να μοιάζουν οι δουλειές-μας. Αλλά να κάνουμε την ίδια πλάκα όπως λένε. Και κάποτε να μιλάμε πάνω σ' αυτά τα πράγματα. Οι μουσικοί μιλάμε για στιγίηποτε άλλο, για ποσοστά, ποιος μας έριξε, ποιος δεν μας έριξε, επί της ουσίας όμως καμιά κουβέντα. Ο καθένας κάνει το κορόιδο. Τι κάνεις εσύ, τι κάνω εγώ, τι ζόρια τραβάς, κανείς δεν ενδιαφέρεται. Κάπου το συνηθισα βέβαια, έμαθα να δουλεύω μόνος-μου και είπα ότι ξέρεις το τραγούδι για μένα είναι βιοτεχνία πολύ μικρή, έτσι όπως ο παλιός τεχνίτης που κάθεσαι και φτιάχνει για το δικό-του μεράκι. Για τους δίσκους που δούλεψα ο ίδιος, και στίχο και μουσική και εκεί έχω την όλη ευθύνη του πράγματος, είναι δουλεμένα μ' αυτό το τρόπο, με πολύ κέφι, με πολύ υπομονή.

Το Πανελλήνιο μόνιμο χωρισμένο

Α: Σε κάποιο περιοδικό δημοσιεύτηκε τελευταία ένα γράμμα ομότεχνού-σου για τη δουλειά κάποιου άλλου. Ας συζητήσουμε κάποιας τη θέμα της μεταζυ-σας επικοινωνίας. Στη δική-σας δουλειά — γίνεται και με όλα τα επαγγέλματα βέβαια — τα μέσα δημοσιότητας σας «ταϊγκλάνε» πιο πολύ, σας προβάλλουν ή ακόμη και σας χρησιμοποιούν. Μερικά προβλήματα με σας είναι πιο έντονα...

Α.Κ: Ναι, εκείνα τα «ανοιχτά χαρτιά», που έγραφε ο Λευτέρης και έβγαине ο καθένας στα ΝΕΑ και έβριζε όλους τους προηγούμενους. Κατιναριό τελειώς...

Α: Όταν είμαστε δέκα άνθρωποι σ' αυτόν τον τόπο, αυτό δεν είναι κακό; Μπορεί δηλαδή κάποιος να είναι καλός και κακός, να έχει άσχημες πλευρές και καλές. Όπως γίνεται όμως όλη αυτή η βαβούρα, δημιουργεί ξαφνικά μια πόλωση και αυτό δεν συμβαίνει μόνο στη μουσική. Αλλά αυτό δεν είναι διαπάλη ιδεών, θέσεων και απόψεων. Κάπου ξεφεύγει και μετατρέπεται σε ανταγωνισμό, σε «φραξιονιστική» πάλη χωρίς αρχές», όπως λένε και οι παλααιοκομμουνιστές.

Α.Κ: Και κάπου γίνεται αυτό που λέει και ο κόσμος, ποιος την έχει πιο μεγάλη...

Εγώ έχω γενικά καλές σχέσεις με τους συναδέλφους. Σοβαρά το λέω αυτό. Μιλώ με τον Μικρούτσικο, με τον Σεβρόπουλο, με τον Λοΐζο. Το γεγονός ότι δεν βρισκόμαστε να μιλάμε πιο συχνά — παραπάνω από δύο πολύ σπάνια μπορεί να βρεθούμε — νομίζω ότι οφείλεται σ' αυτή την «κλίσε» αντίληψη για τον συνθέτη που κουβαλάνε μέσα-τους, δηλαδή τον συνθέτη σαν ξεχωριστό ον που δεν καταδέχεται... Αλλά δεν είναι όλοι έτσι. Να... ο Μάνος ο Λοΐζος είναι μαλακό παιδί. Είναι κάποιοι με μεγαλύτερους ανταγωνισμούς, οι οποίοι διεκδικούν κάποια ηγετική θέση, ένα μπροστάρικο ρόλο και νοιώθουν ότι ο άλλος πάει να τους πάρει την ηγεσία.

Β: Αυτό με τη μουσική άρχισε κυρίως από τον Θεοδωράκη και τον Χατζιδάκι. Αν και αυτοί κάπου τα βρίσκανε οι δύο-τους, είχανε δηλαδή και τον αλληλοσεβασμό.

Ησυχία, Τάξη κι Ασφάλεια...

Α.Κ: Και ακόμα αυτοί οι δυο τα βρίσκουνε και τα χαλάνε όποτε θέλουνε.

Α: Αλλά υπήρχε μια εποχή που είχαν χωριστεί οι πάντες σε «Χατζιδάκιους» και «Θεοδωρακικούς».

Α.Κ: Το Πανελλήνιο μόνιμο χωρισμένο. Βουγιουκλάκη - Καρέζη, Ολυμπιακός - Παναθηναϊκός, Αβέρωφ - Παπανδρέου, έχει δυο πόλους πάντα.

Φεστιβάλ, καλό τραγούδι και Εταιρείες

Γ: Μετά τη μεταπολίτευση έχουν γίνει αρκετά στο χώρο της μουσικής. Μεταξύ αυτών και φεστιβάλ. Ο Μουσικός Αύγουστος και το Φεστιβάλ στην Κέρκυρα. Μέσα από αυτά μπορεί να βγει κάτι καινούριο, να αναδειχτούν νέες δυνάμεις και καινούρια ρεύματα; Στο Φεστιβάλ της Κέρκυρας π.χ. τους χωρίζουν σε «Χατζιδάκιους» και «Σαββοπουλικούς». Πώς τα βλέπεις αυτά;

Α.Κ: Ήτανε και κάπως έτσι. Μπορεί να υπάρχουν και άλλα όμως. Μήπως επενέβη ο Χατζιδάκις με τις ενορχηστρώσεις-του και τ' έφερε όλα τα τραγούδια κάπου στα μέτρα-του; Ή μήπως τα παιδιά αυτά ή τα μισά από αυτά ή και τα πιο ομοφυλόφιλα, εκεί κάπου πλέκονται και τα δυο, γιατί εκεί υπήρχε και τέτοιο κλίμα και με την ευαισθησία του Χατζιδάκι βγήκε έτσι... Αλλά υπάρχει τόση ανάγκη για τραγούδι σ' αυτόν τον τόπο, δηλαδή τόσος κόσμος ψάχνει, που αν βγει ένα παιδί και γράψει ένα τραγούδι θα φανεί, δεν υπάρχει περίπτωση να χαθεί. Εδώ βγαίνουν άσχετοι. Αυτά που λένε για τα στεγανά των εταιρειών δεν τα πολυπιστεύω. Μια, δυο, τρεις θα τον ακούσουν. Οι εταιρείες κάθονται και ακούνε τον κόσμο τις βλακειές και τις βγάζουνε. Αν υπήρχε όμως καλό τραγούδι έξω από τις εταιρείες θα έβγαине. Τι φαντάζεται κανείς, ότι ο Μαρκόπουλος π.χ. πιέζει την Κολομπία, μην πάρете καινούριους και ότι έχει το φοβερό ταλέντο η Κολομπία και τους διώχνει, επειδή ο Μαρκόπουλος τους λέει όχι;

Γ: Τι πιστεύεις για το στρατευμένο τραγούδι;

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΤΖΗΣ: Ένα χρόνο μετά

Συμπληρώθηκε ήδη ένας χρόνος — 20 Ιουλίου 1981 — που έφυγε ο Δημήτρης Χατζής. Ο συγγραφέας της δικής-μας Ελλάδας, ο θερμός φίλος και συνεργάτης του «ΑΝΤΙ» ο ακούραστος αυτός μελετητής της νεοελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας, ο ακαταπόνητος μαχητής της αλήθειας, ο έντιμος δάσκαλός-μας.

Μια μικρή συμβολική κατάθεση στη μνήμη-του είναι η δημοσίευση των ενθυμήσεων των Ανδρέα Φραγκιά και Μένη Κουμανταρέα.

Μια λεμονιά

Έχω αυτή τη λεμονιά στο παράθυρό-μου! Είμαι περήφανος για το απόκτημα, την ανάστησα από το τίποτα! Κάθε φορά που τα φύλλα-της γέρνουν, εγώ στεναχωριέμαι, Κι όταν γυρίζω κουρασμένος λυγίζουν σα να καταλαβαίνει πότε με σφίγγει η απελπισία. Η συνεννόησή-μας πάει καλά. Και φοβάμαι μήπως κοπεί η ανταπόκριση. Φύτεψα το κουκούτσι στη γλάστρα. Να δούμε..., είπα. Κι έπιασε. Καθόμουν ώρες κοιτάζοντας τη μικρή πράσινη φύτρα, σα να μπορούσα έτσι να της δώσω κουράγιο, να την προστατέψω, να βρεθεί σ' ευνοϊκό περιβάλλον, να νιώσει πόση ανάγκη την είχα. Έβαλα το φυτό στο παράθυρο, μα πίσω από τα διπλά τζάμια ο ήλιος δεν έχει τη ζεστασιά που χρειάζεται. Αργότερα πέταξε δυο-τρία φυλλαράκια. Φέτος το χειμώνα μου αρρώστησε. Όταν τα χιόνια φράζουν το παράθυρο και κρέμονται τα κρύσταλλα, βάζω δίπλα-του ένα μεγάλο γλόμπο να του δίνει φως και να του κρατάει ζέστα. Ρώτησα γέροντες αγρότες τι πρέπει να κάνω κι αυτοί μ' αποκρίθηκαν πως δεν έτυχε ποτέ να μεγαλώσουν λεμονιά από σπόρο σε γλάστρα μέσα από παράθυρο. Τη χάνω, είπα, είναι αφύσικο να θέλω μια λεμονιά να μεγαλώνει κοιτάζοντας τον Δούναβη πίσω από το τζάμι. Ρώτησα νέους γεωπόνους που σπουδάζουν εδώ. Γιατρέ, τί θα κάνω με τη λεμονιά-μου; Σκέφτηκαν και μου 'δωσαν φάρμακα. Έτρεξα με τη συνταγή στο φαρμακείο. Λίγο απ' αυτό το φάρμακο παρακαλώ, ελάχιστο, μια σταλιά για ένα άρρωστο δεντράκι που 'χω σπίτι-μου. Με κοιτάξαν παράξενα όταν άκουσαν για τι δέντρο το ήθελα. Έχει τέσσερα φύλλα! τους είπα για να καταλάβουν πως δεν μιλούσα για κάτι ασήμαντο. Έζησε, όμως, και τη δεύτερη χρονιά και τώρα μήκε στην τρίτη! Το κορμάκι-της είναι λυγρό και περήφανο. Μού 'ρχεται στο νου ένα δημοτικό τραγούδι, κρητικό είναι, και παγώνω όταν το θυμάμαι. Στο τραγούδι, ένας φυλακισμένος λέει πως όταν τον κλείσανε οι Τούρκοι, η μάνα-του τού 'πεμψε στη φυλακή ένα μαντήλι με καρύδια από το δεντρί της αυλής-τους κι αυτός φύτεψε ένα στην πόρτα του κελιού-του. Πέρασαν χρόνια, το δέντρο θέριψε, του ίσκωνε την πόρτα κι αυτός έμενε και κι έτραγε καρύδια από το δέντρο που φύτεψε. Θα το βάλω σε μια συλλογή με δημοτικά τραγούδια που ετοιμάζω, όσο κι αν φοβάμαι το νόημα της ιστορίας-του. Δεν ξέρω αν θα

του Άντρεα Φραγκιά

μου δώσει κι εμένα πικρά λεμόνια τούτο το δέντρο-μου, θα το νοιάζομαι όμως όσο μπορώ. Σήμερα που βαδίζαμε στα δρομάκια της παλιάς πόλης με το καλντερίμι και τη γαλήνια ευπρέπεια, λέγαμε ότι σ' αυτούς τους δρόμους γεννήθηκε και περπάτησε ο ευρωπαϊκός διαφωτισμός, ενώ η μικρή-μας πόλη έμεινε φτωχική και μαραμένη, δεν γνώρισε ποτέ της αυτή την αναγέννηση. Έτσι είναι, δε γίνεται αλλιώς. Όταν στέκομαι μπροστά στην πρόσοψη μιας γοθτικής εκκλησίας, όσο κι αν την θαυμάζω, ξέρω ότι για να ζήσω πρέπει να καλλιεργώ ένα κομμάτι Ελλάδας. Σώνεται η ζωή-μου μόλις καταλαβαίνω πως λιγοστεύουν τα ελληνικά-μου αποθέματα. Τα κρατώ και τα τροφοδοτώ όσο γίνεται, αλλά φοβάμαι πως παλιώνουν, πως πάσχουν από την αγωνία της διατήρησής-τους. Μου λένε πως ένας συγγραφέας μπορεί παντού να σταθεί, πουθενά δεν είναι ξένος. Εγώ όμως δεν είμαι μηχανικός να υπολογίζω κτίρια ή γέφυρες και να στήνω ηλεκτρικούς σταθμούς. Αν γι' αυτούς είναι αναγκαίο να δουλεύουν στον τόπο-τους, σκέψου πόσο είναι για μένα που θέλω να ζω τις αλλαγές που παίρνει η κάθε λέξη, να νιώθω πώς μεταβάλλονται οι άνθρωποι — αυτοί οι συγκεκριμένοι άνθρωποι — με το πέρασμα του χρόνου καθώς αλλάζει το κλίμα, ο ρυθμός και οι ιδέες, πώς πλουτίζεται και τραυματίζεται η γλώσσα, πώς τραγουδιέται κάθε φορά η αγάπη για τη ζωή. Ένας φίλος μου υποσχέθηκε πως θα μου 'γραφε συχνά και πως θα μου 'στελνε και διάφορα βιβλία. Γράφει μόνο δυο αράδες το χρόνο και παραπονιέται πως βασανίζεται στο χάος της Αθήνας. Σ' αυτό το χάος, στον πανικό, στο λαχάνιασμα, σ' αυτή τη ρευστή αβεβαιότητα έχω ανάγκη να ζήσω κι εγώ για να πάρω δύναμη απ' τις μεταβολές που συντελούνται κι από την αναπνοή των καινούριων ανθρώπων. Πέρσι επιμελήθηκα τη μετάφραση και την έκδοση μιας ανθολογίας νεοελληνικών διηγημάτων κι εφέτος μια συλλογή με ελληνικά παραμύθια. Και τις δυο φορές, όταν γύρισα σπίτι, είδα το κλαράκι της λεμονιάς-μου καμαρωτό και θαλλερό.

Κάπως έτσι μίλησε ο Δημήτρης Χατζής σε μια συζήτηση, τον Οκτώβρη του 1964, στη Βουδαπέστη.

Ο άνθρωπος από την Ουγγαρία

Του Μένι Κουμανταρέα

ΘΑ ΗΤΑΝ ΓΥΡΩ στο 1976, όταν για πρώτη φορά γνώρισα τον Δημήτρη Χατζή. Είμασταν μια ομάδα λίγων ανθρώπων επιφορτισμένων να δώσουμε νέα πνοή στο περιοδικό «Ηριδανός» που είχε βγάλει μερικά δειλά τεύχη μες στη δικτατορία και που με τη μεταπολίτευση φιλοδοξούσε να δώσει ένα μέσο στα τόσα πράγματα που εφτά χρόνια είχαν λείψει από τον τόπο — ένα λογοτεχνικό περιοδικό.

Εκτός από τον εκδότη, τον Παπακώστα που δεν ζει πια, παρόντες ήταν ο κριτικός Δημήτρης Ραυτόπουλος υπεύθυνος για μερικές από τις καλύτερες παρουσιάσεις πεζογράφων του μεταπολέμου, ο Αλέκος Αργυρίου, ο Κώστας Κουλουφάκος, ο κριτικός τέχνης Πετρής, όλοι παιδιά της «Επιθεώρησης Τέχνης» που είχε αφήσει εποχή και που την απουσία-της στο βάθος ήθελαν να υποκαταστήσουν. Νεότερος εγώ, κι ακόμα νεότερη η φίλη Φραγκίσκη Αμπατζοπούλου. Ο Βασίλης Διοσκουρίδης, ο μετέπειτα εκδότης του «Εκθόλου», είχε ήδη αποχωρήσει.

Ο Παπακώστας αιωνίως αισιόδοξος ήταν πρόθυμος ν' ακούσει ολονών τις γνώμες και να προχωρήσει. Φιλόδοξος, γενναιόδωρος, μαζί και άστατος, ήθελε όλα να τα προφτάσει. Ήταν ένας από τους λόγους, όχι ο μοναδικός, που ο συμπαθητικός «Ηριδανός», στα νερά του οποίου ταξίδεψε ανάμεσα σ' άλλα κείμενα κι ένα κεφάλαιο από το «Διπλό Βιβλίο», δεν μπόρεσε τελικά να επιβιώσει. Έβγαλε μερικά τεύχη και τελείωσε.

Τότε ακριβώς, σε μία από κείνες τις πρώτες κι αποφασιστικές συνεδριάσεις σ' ένα διαμερισματάκι στη Δεξαμενή που κρατούσε ο εκδότης, εμφανίστηκε για πρώτη φορά — και τελευταία — ο Χατζής.

Τον ήξερα από το «Τέλος της μικρής-μας πόλης», βιβλίο πολυδιαβασμένο και πολυσυζητημένο. Θυμάμαι τις βραδιές στη Νέα Σμύρνη, παρέα με το φίλο-μου ποιητή Νίκο Παναγιωτόπουλο να συζητάμε τον «Ντέτε-κτιβ». Ακόμα ηχεί με τη φωνή του Νίκου η τελευταία φράση, εκεί όπου ο Χατζής μιλάει για το τέλος του ήρωά-του και όλων των χαμένων ανθρώπων της μικρής-του πόλης — «... και δεν τους βλέπουμε, δεν τους ακούμε που πέφτουν απάνω στους πάγκους, κατρακυλάνε κάποτε στο θάνατο».

Περισσότερο κι απ' τα βιβλία-του, η φήμη τον ήθελε έναν ιδιόρρυθμο εφόριστο που ζούσε στην Ανατολική Ευρώπη και που παράλληλα με αγωνιστής και συγγραφέας, είχε υπάρξει δάσκαλος, πανεπιστημιακός υψηλής, διευθύνων πνευματικού κέντρου στη Βουδαπέστη, εκπαιδευτής μιας ιστορίας της νέας ελληνικής λογοτεχνίας στα ουγγαρέζικα. Έργο που ακόμα μένει ανοιχτό το θέμα της μετάφρασής-του.

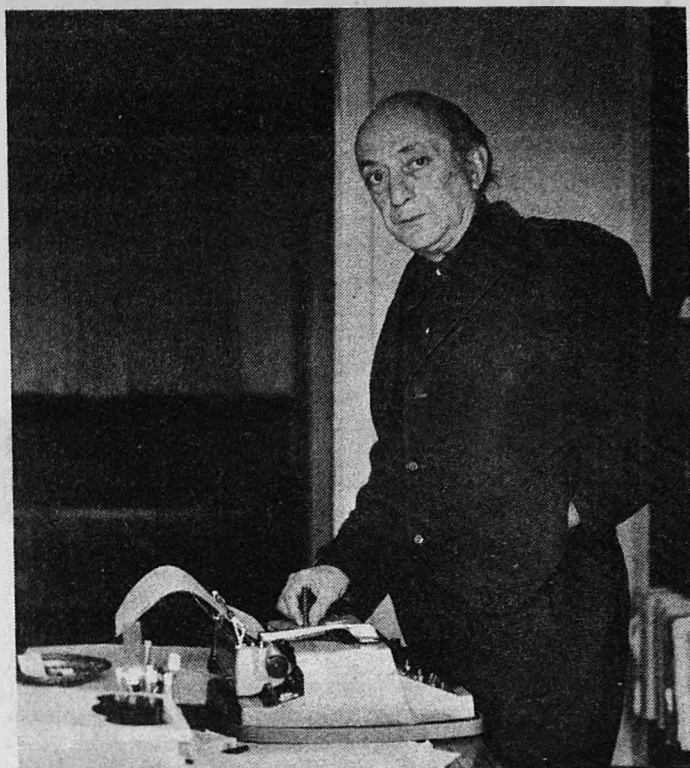
Ήδη το 1973, στην καρδιά της δικτατορίας, ο πεζογράφος Νίκος Κάσδαγλης σ' ένα καιρό άρθρο-του για το «Τέλος της μικρής-μας πόλης», έγραφε στο «Βήμα»: «Το βιβλίο έχει σταδιοδρομήσει στον ελληνικό χώρο εδώ και πολύ καιρό, και το σημείωμα τούτο δεν φιλοδοξεί να κάνει κριτική. Ξεκινάει από την έκκληση για την επιστροφή του λογοτέχνη στον τόπο-του. Είναι μια πράξη αγάπης, για έναν άνθρωπο που δεν γνωρίζω — εκτίμησης για τον σπουδαίο τεχνίτη. Και θέλει να δηλώσει μια στεγνή λογική διαπίστωση. Η απουσία του Δημήτρη Χατζή φτωχώνει τον τόπο-μας».

Ακολουθούσε μια εξαιρετικά πυκνή σύνοψη του βιβλίου, που χωρίς να παραλείπει τα τρωτά, έδειχνε καθαρά την αξία-του. Πρόκειται για μια κρίση, που για μένα τουλάχιστον, ύστερα από τόσα χρόνια, εξακολουθεί να παραμένει νηφάλια και οξυδερκής.

Σύσσωμη η διανόηση της εποχής εκείνης — με δακτυλοδεικτούμενες εξαιρέσεις — μιλούσε για τον Χατζή άλλοι μ' εκτίμηση, κι άλλοι με θαυμασμό. Ήθελαν την επιστροφή-του. Μπορεί να προβάλλονταν λόγοι πολιτικοί, αλλά η ουσία παρέμενε η ίδια. Ήταν ένας άνθρωπος, το ένιωθες, που ετοιμαζόταν να εισχωρήσει στην περιοχή του μύθου. Ευάλωτος από μικρός στους μύθους, σαν σύγχρονος Έλληνας κι εγώ, περίμενα με δέος και κάποια περιέργεια, να τον αντικρίσω.

Κι ο Χατζής μπήκε στη συνεδρίαση.

Ήταν μια μέρα μέρα ανοιξιάτικη, μα εκείνος έσερνε με το συντηρητικό κοστούμι και το παλτό-του, έναν άνθρωπο που μόλις είχε αφήσει τα χιόνια

της Βουδαπέστης για τις λιακάδες της Αθήνας. Τα μάτια-του καστανά και φωτεινά, σε κοιτάζαν αυστηρά μ' ένα χαμόγελο. Ευθύς αμέσως, μόλις μας σύστησαν, με αγάλιασε, με φίλησε, δηλώνοντας απεριφράστα ότι εκτιμούσε τη δουλειά-μου.

Είχα μείνει εμβρόντητος, ότι αυτός ο ουγγαρέζος Έλληνας της διασποράς και ακαταπόνητος εργάτης, μου άπλωνε χέρι συναδελφικό, σαν ίσος προς ίσον. Κι ακόμα ότι, ύστερα από τόσα χρόνια ξενιτειάς μπορούσε να είναι ενήμερος για τη νεότερη λογοτεχνία. Ο μύθος αντί να διογκωθεί ή να συρρικνωθεί, γινόταν συγκεκριμένος. Ήταν ένας άνθρωπος που δεν απήχε πολύ από τους ήρωές-του: επιβλητικός σαν τον Σαμπεθαί Καμπιλή, αφανής και ταπεινός σαν τον Σιούλα τον Ταμπάκο. Χωρίς να μου φύγει ο θαυμασμός, ένωσα αμέσως ζεστά και οικεία.

Στη συνέχεια της συνεδρίασης, ο Χατζής διαφώνησε με τους στόχους του περιοδικού. Για κείνον ο «Ηριδανός» παραήταν εκλεκτικός και μαζί βαλκάνειος γι' αυτό που εκείνος πίστευε ότι όφειλε να είναι ένα περιοδικό. Ήθελε ένα όργανο που ν' αγκαλιάζει ένα πλατύτερο κοινό και το ήθελε όχι τοπικιστικό. Πίστευε, όπως έλεγε, σ' ένα περιοδικό, φορέα ενός καινούριου πνεύματος που θα επιχειρούσε μια άλλη ερμηνεία του νέου ελληνισμού και όπου θα δημοσιεύονταν μελέτες για τα πνευματικά φαινόμενα και ρεύματα στον τόπο-μας. Κατά τον ίδιο τρόπο που πίστευε — κι αυτό το άφησε διακριτικά να εννοηθεί — ότι ένα μέλος συντακτικής ομάδας όφειλε να έχει μια αμοιβή. Στην Ελλάδα έχουν παρεξηγήσει τα πράγματα, μας είπε, δεν είναι ντροπή να ζει κανείς από την πένα-του, αντιθέτως το να αμείβεσαι συνιστά ήθος. Δεν ξέρω αν αυτά ακριβώς ήταν τα λόγια-του. Πάντως ήθελε το περιοδικό με πλατιά πολιτικά κριτήρια, όπως το ήθελε ένα όργανο χρήσιμο και όχι προς τέρψιν των φιλολογούντων. Νομίζω, αργότερα ξεκαθάρισε τους στόχους-του βγάζοντας το «Πρίσμα», που μπορεί να μη στάθηκε απόλυτα πιστό σ' εκείνες τις ιδέες-του, αλλά που ωστόσο έδειξε το μέτρο της τολμηρότητας, μαζί και της αντισυμβατικότητας που τον κατήχε. Κι ακόμα η συνεργασία-του με το «Αντί», όσο κράτησε, έμοιαζε να τον εκφράζει περισσότερο απ' ότι μ' ένα λογοτεχνικό περιοδικό, πράγμα που σήμερα πια προσυπογράφω πέρα ως πέρα.

Πρέπει να ομολογήσω ότι τότε με ξάφνιασε κάπως η θέση-του, κι ίσως βιάστηκα να την βρω ακαδημαϊκή. Διαφώνησα μαζί-του. Διαφωνήσαμε

σχεδόν όλοι τότε. Μέσα στην ευφορία της μεταπολιτευσης που ζούσαμε, δεν είχαμε συνειδητοποιήσει τους κινδύνους που μας επιφύλασσε. Νομίζω ότι αυτούς ακριβώς επισήμαινε ο Χατζής. Κι ακόμα, πιστεύω εκ των υστέρων, ότι τον τρόμαζε η συνεργασία-του με τους παλιούς αριστερούς με τους οποίους είχε κοφεί γέφυρες. Αν ίσως για μένα, χωρίς πολιτικό παρελθόν, μου ερχόταν ερεθιστικό να συνεργάζομαι με τους ανθρώπους της «Επιθεώρησης Τέχνης», για κείνον που είχε ζήσει στην Ουγγαρία της Ευρώπης, του ερχόταν άβολο να ξανακολλήσει με το παρελθόν. Κι αυτό φάνηκε κι από τις παρέες-του, που αν εξαιρέσεις τον Δημήτρη Ραυτόπουλο που είχε κι αυτός ζήσει εξόριστος τα χρόνια της δικτατορίας, περιορίστηκαν σ' εκείνες της Βουδαπέστης, όπως ο Μέμος Μακρής, με μόνο ξάνοιγμα στις νεότερες ηλικίες της Αθήνας. Ποιός ξέρει, ίσως αυτές τελικά τον έελξαν περισσότερο και του έδωσαν νιάτα και κουράγιο να συνεχίσει.

Πάντως, εκείνο το ανοιxiάτικο απόγευμα στη Δεξαμενή διαχωρίσαμε τις θέσεις-μας, χωρίς αυτό να χαλάσει σε τίποτα τις σχέσεις-μας. Διαφορετικά έβλεπε τα ελληνικά πράγματα από την Ουγγαρία και διαφορετικά τα βρήκε στην Αθήνα. Κι εγώ από τη μεριά-μου, είχα μια τάση να δω ξεπερασμένες τις θέσεις-του. Έχασα, βέβαια, την ευκαιρία να συνεργαστώ μαζί-του. Κέρδισα όμως τη γνωριμία. Φεύγοντας μ' έσφιξε πάλι στην αγκαλιά-του και με διαβεβαίωσε ότι χαιρόταν. Δεν ήταν σχήμα λόγου. Το ίδιο χαιρόμουν κι εγώ. Το περιοδικό είχε για την ώρα παραμεριστεί, σημασία είχε η ανθρώπινη σχέση που μπορεί να μην έγινε ποτέ φίλια, αλλά κρατήθηκε σ' αυτό που ήταν: αμοιβαία εκτίμηση, συντροφικότητα, πάθος για την ίδια ενασχόληση. Τι άλλο στερεότερο να σε συνδέσει μ' έναν ομότεχνό-του και μάλιστα παλιότερης γενιάς;

Τη δεύτερη φορά που βρεθήκαμε με τον Χατζή ήταν στα πλαίσια κάποιας δημόσιας συζήτησης τον Μάρτη του '76 στον κινηματογράφο «Ιριδα», γωνία Ιπποκράτους και Ακαδημίας, στο ίδιο μέγαρο που στέγαζε και την φοιτητική λέσχη. Ήταν και είναι ένα παμπάλαιο σινεμά με ξεφτισμένα βελούδα, μ' εκείνη τη φτωχική αρχοντιά που έχουν τα παλιά χτίρια πριν κατεδαφιστούν. Απορώ πως στέκει ακόμα. Δεν θυμάμαι πια το θέμα που μας ένωσε, τον Καμπανέλη, τον Χατζή, τον ζωγράφο Π. Γράββαλο, εμένα και τα παιδιά ενός συλλόγου πολιτιστικού με πολιτικές ανησυχίες. Αυτούς τους συλλόγους που φύτρωναν τότε στην Αθήνα όπως τα μανιτάρια σ' ένα δάσος μετά από βροχή. Υποθέτω θα ήταν κάποια από τα θέματα που ήταν φλέγοντα την εποχή στην οποία αναφέρομαι, όπως «Βιβλίο και Πολιτική», ή «Πολιτική και Τέχνη», κάτι τέτοιο. Ασυνήριστος να μιλώ εμπρός σε ακροατήριο είχα ετοιμάσει, «φρόνιμα και ταχτικά» όπως θά 'λεγε κι ο Βάρναλης, μια εισήγηση που την στριφογύριζα στα χέρια.

Ο Χατζής, θυμάμαι, είχε έρθει τελευταίος κι ώσπου να τελειώσουν κάποιες διαδικασίες, καθίσαμε κι οι δυο στο βάθος της πλατείας. «Δεν ξέρω αν θα μείνω ως το τέλος», γύρισε και μου είπε σε μια στιγμή, «απόψε στο ραδιόφωνο διαβάζουν ένα κείμενό-μου».

Δεν ξέρω αν ήθελε κι αν είχε τα μέσα να το ηχογραφήσει, πάντως το θεωρούσε σημαντικό. Δεν ήταν έπαρση, θα πρέπει να ήταν δικαιολογημένο ενδιαφέρον, κι ακόμα ήταν σαφής κάποια συγκίνηση ότι, αυτόν αντιστασιακό διωγμένο, το επίσημο ραδιόφωνο της Αθήνας, επιτέλους, τον τιμούσε. Δεν είχε συνθίσει σ' αυτά, και ίσως να μην το καλοπίστευε κιόλας.

Καθόμασταν στα τελευταία καθίσματα κουβεντιάζοντας φιθυριστά και με άνεση στον ενικό, κάτι που σε άλλες εποχές και με άλλους ανθρώπους θα με είχε παιδέψει τρομαχτικά. Τώρα μάλιστα, μόλις συνειδητοποιώ ότι χρειάστηκαν είκοσι χρόνια για να φωνάξω πρόσφατα ένα βράδυ σε σπίτι φιλικό τον Τσαρούχη, και να τον πω Γιάννη. Ο Χατζής, παντού και σε όλα δημοκράτης, σ' έβαζε αμέσως σε άνεση κι επιτέλους τον ένωθα και με ένωθε ομότεχνό-του. Σαν τον Τσίρκα κι αυτός. Και δεν είναι τυχαίο ότι οι δυο αυτοί άνθρωποι προπορεύονταν τότε και κρατούσαν τα ηνία. Μ' αυτούς δεν υπήρχε η απόσταση που η κοινωνία άλλοτε επέβαλε στα νεότερα μέλη-της, κι αυτό αναπόφευχτα μου θυμίζει την αριστοκρατική και κάπως υπεροπτική στάση της γενιάς του τριάντα — με λιγστές εξαιρέσεις — σ' εμάς τους εκκολαπτόμενους που, δειλά γύρω στο '60, βγάξαμε τα πρώτα-μας βιβλία. Πάντως, εκείνο το βράδυ στην «Ιριδα», καθισμένος πλάι-πλάι με τον Χατζή, ένωθα ότι έπαιρνα πίσω μια παρτίδα.

Περιμένονα τη σειρά-μας να μιλήσουμε, όταν ο Χατζής έσκυψε σε μια στιγμή κοντά-μου. «Εγώ», μου είπε, «δεν έχω τίποτα να πω, ότι ήταν να πω το 'χω γράψει». Προσπάθησα να τον μεταπεισω, ξαφιασμένος. Χα-

Μάρτης '76. Κινηματογράφος «Ιρις» απ' αριστερά: Δ. Χατζής, Π. Γράββαλος, Ιακ. Καμπανέλης και Μ. Κουμανταρέας.

μογελούσε επίμονα, χωμένος στο καθισμά-του, με τα πανέξυπνα μάτια-του που έπαιζαν παντού γύρω.

Σε λίγο, αραδιασμένοι σ' ένα μακρόστενο τραπέζι στη σκηνή του θεάτρου, πρώτα ο Καμπανέλης, έπειτα εγώ, είπαμε ο καθένας το μονολόγό-του, εκείνος πιο έμπειρα οπωσδήποτε, κι εγώ με τις δυνάμεις-μου, αναλύοντας τις εκ των υστέρων πια γνωστές θέσεις γύρω από λογοτεχνία και πολιτική, το θέμα στράτευση — κάτι που τότε, στα 1976, ήταν ακόμα φλέγον. Σήμερα, κι ας επιμένει να το ανακινεί μια μερίδα προσκολλημένων όψιμα στο άρμα του σοσιαλιστικού ρεαλισμού, έχει πια ξεφτίσει.

Κάποτε ήρθε η ώρα να σχωθούν και τον Χατζή. Θυμάμαι χαρακτηριστικά ότι δεν ήρθε να καθίσει μαζί-μας στο στενόμακρο τραπέζι, κι ούτε θέλησε να τοποθετηθεί πίσω από τα μικρόφωνα που εμείς χρησιμοποιούσαμε. Στάθηκε όρθιος, αριστερά στη σκηνή όπως την αντικρίζει κανείς από την πλατεία, με τα πόδια σε διάσταση, με το γκρίζο-του κοστούμι και τα χέρια πλεγμένα εμπρός-του κρατώντας το καπέλο-του. Η φωνή-του, χωρίς μικρόφωνο, βγήκε με ευχέρεια καμπανιστή χωρίς προλόγους — ένας άνθρωπος εθισμένος σε ακροατήριο. Έστειλε έναν χαιρετισμό στη νεολαία που τον άκουγε και μίλησε για τέχνη και κοινωνικές συνθήκες. Ήταν αυτά τα δύο που τον απασχολούσαν πάντα. Τόνισε πόσο αυτά είναι υποβαθμισμένα στην Ελλάδα. Μίλησε σα να τα είχε πει και άλλοτε, γι' αυτό και είχα την εντύπωση ότι τα είχα ξανακούσει. Ωστόσο, κι αν υποθέσουμε ότι τα λόγια-του ήταν μια ιδέα της περιστάσης, όπως σ' αυτές τις περιπτώσεις κάποτε συμβαίνει, η φωνή-του είχε έναν τόνο ιδιαίτερο. Ήταν ζωηρά συγχρινμένη, παλλόταν μες στον παλιό κινηματογράφο με τα ξεφτισμένα βελούδα, φέρνοντας μνήμες από κάποιες άλλες συγκεντρώσεις, τότε που ακόμα υπήρχε μια πίστη κι ένα όραμα. Γι' αυτό κι έβλεπες τα πρόσωπα όλων ξαφνικά ζωηρά και συγκεντρωμένα, η προσοχή-τους τεταμένη στον άνθρωπο που μιλούσε με το καπέλο στο χέρι. Ακόμα διατηρώ στη μνήμη-μου τη φυσιογνωμία του Καμπανέλη δίπλα-μου, που τον κοιτούσε μισά απορημένος και μισά συνεπαρμένος. Έχω διατηρήσει στο αρχείο-μου μια φωτογραφία από τις στιγμές αυτές που το επιβεβαιώνει.

Ξαφνικά, πριν τελειώσει η βραδιά κατάλαβα ότι ο άνθρωπος αυτός δεν ήταν ο οποιοσδήποτε γραφιάς, ένας ακόμα πόντικας μέσα στο χαρτομάνι. Η απροθυμία-του να μιλήσει κι αμέσως η μεταστροφή-του σ' ένα χείμαρρο, πρόδινε έναν άνθρωπο μαθημένο στις αντιφάσεις, σ' εκείνες τις υπεκφυγές που ένας συγγραφέας υποχρεώνεται από την τέχνη-του ν' ακολουθήσει. Έτσι, τουλάχιστον, ερμηνεύω σήμερα τη στάση-του. Μικροί και μεγάλοι είμασταν πιασμένοι στη γοητεία της άνεσης που μίλαγε, ενώ αντίθετα εκείνος έγραφε με μεγάλο κόπο κι όπως ο ίδιος έλεγε, η πρώτη γραφή-του ήταν σχεδόν παιδική. Κάτι που, εγώ τουλάχιστον, από πείρα καταλαβαίνω. Ξαφνικά οι λέξεις εκείνη τη βραδιά έπαιρναν άλλη διάσταση. Από τριμμένες και ξεφτισμένες, αποκτούσαν το βάρος κάποιου που τις χρησιμοποιεί επικά. Ήταν μια γλώσσα που είχε χρησιμεύσει σε μια διαμάχη, και που όταν οι άνθρωποι που την χρησιμοποιούσαν είχαν πια υποκύψει στον αντίπαλο, οι λέξεις έμεναν ακόμα ματωμένες αλλά όρθιες. Ξαφνικά, είχα εμπρός-μου το μείζον θέμα της μεταπολεμικής πραγματικότητας που ήταν ο εμφύλιος και οι επιπτώσεις-του, η αγέρωχη ήττα που καθρεφτίζουν πολλές από τις σελίδες του Χατζή.

Η αίθουσα σείστηκε από χειροκροτήματα.

Πρόλαβα να τον δω όπως κατέβηκε από τη σκηνή και γλίστρησε σ' έναν διάδρομο χωρίς να περιμένει άλλο. Είχα την αίσθηση κάποιου μικρού ράφτη, όπως μας τον περιγράφει στον «Αη Γιώργη» ή κάποιου τεχνίτη που ανήκει στο ξεχασμένο σινάφι των ταμπάκηδων, και που άπαξ και η δουλειά του τελείωσε, βγαίνει αθόρυβα από τη δράση. «Αντίο», πρόλαβε να μου γνέψει βιαστικά. Και σαν κάποιο χαμόγελο, σάμπως πονηρό και συνωμοτικό, να γράφτηκε στα αεικίνητα μάτια-του.

Έκανα να ξαναδώ τον Χατζή μήνες.

Η τρίτη φορά που βρεθήκαμε ήταν σε μια σειρά παρουσίας πεζογράφων στην αίθουσα της γκαλερί «Ωρα» στο Σύνταγμα, το 1977. Μιλούσαμε κάθε εβδομάδα διαδοχικά, στις οκτώ το βράδυ, οι μεταπολεμικοί συγγραφείς του τόπου, ο Τσίρκας, ο Ιωάννου, ο Κοτζιάς, θυμίζω μόνο μερικούς, στη φιλόξενη αίθουσα του Μπαχαριάν στο δεύτερο πάτωμα, μέσα στους πίνακες των νέων ζωγράφων. Αν εξαιρέσεις τον Τσίρκα που είχε πολύ κόσμο, το δικό-μας κοινό κυμαίνονταν γύρω στα 100 με 150 άτομα κάθε φορά. Ακούγαμε κάποιους εισηγητές να μιλάν για το άτομό-μας — συνήθως επαινετικά — διαβάσαμε αποσπάσματα από το έργο-μας και στο τέλος συζητούσαμε με το κοινό. Σηκωνόντουσαν, θυμάμαι, κάτι παιδάκια με γυαλιά και γένια και σκασμένοι που τόση ώρα άκουγαν τους μονολόγους-μας, άρχιζαν, δίκαια κάποτε, να μονολογούν κι εκείνοι. Γινόταν, συνήθως μια χάβρα των Ιουδαίων.

Όταν έφτασε η βραδιά Χατζή, μια Τρίτη βράδυ γύρω στο Φλεβάρη του '77, εφτάμιση με οχτώ παρά βρήθηκα Ξενοφώντος έξω από την γκαλερί, όπου ένα πλήθος, νέοι οι περισσότεροι, πολιορκούσαν τις πόρτες. «Μα γιατί δεν προχωράν;» ρώτησα ένα φίλο. «Γιατί δεν υπάρχει χώρος», μου αποκρίθηκε, «η αίθουσα γέμισε, στις σκάλες κρέμονται σαν σταφύλια». Θα ήταν πάνω από 500 άτομα που σ' αυτά σε λίγο θα προστέθηκαν άλλα 300 περίπου. Αριθμοί, από πρώτη όψη καθόλου εντυπωσιακοί, μα που για τη βαλκάνεια λογοτεχνία-μας μοιάζουν αστρικοί. «Ελα μαζί-μου», μου είπε ο ίδιος φίλος και παίρνοντάς-με απ' το χέρι στριμωχτήκαμε στο διάδρομο, ωστόσο φτάνοντας στο πρώτο πάτωμα, εισχωρήσαμε από μια πλάγια πόρτα σε μια δεύτερη σκαλίτσα κρυφή που έβγαζε στο δεύτερο πάτωμα. Εκεί στοιβαχτήκαμε άλλοι μισοκαθιστοί σε καναπέδες και καρέκλες, κι άλλοι ξαπλωμένοι στο πάτωμα. Όλοι δεν βλέπαμε τον Χατζή, αλλά οι πάντες άκουγαν τη φωνή-του. Ήταν εκεί ο Σινόπουλος, η Καίη Τσιτσέλη, οι Αναγνωστάκηδες, ο Κοτζιάς, ο Ιωάννου, ο Γιάννης Κοντός και πολλοί άλλοι. Υπήρχε μια τεταμένη ατμόσφαιρα αναμονής και προσδοκίας. Ήταν η πρώτη επίσημη, κατά κάποιο τρόπο, εμφάνιση του Χατζή μετά την εξορία, κι οι περισσότεροι, ιδίως οι νεότεροι, θα τον έβλεπαν για πρώτη φορά. Στις οκτώ και κάτι, η Μαντώ Αραβαντινού παρουσίασε τον Χατζή κάνοντας μια σύντομη εισήγηση στο έργο-του. Αμέσως μετά, ο Χατζής άρχισε να διαβάζει.

Θυμάμαι, διάβασε πρώτα από τη «Φωτιά». Η φωνή-του ήταν αυστηρή και με κάποια ρητορική που είχαν οι παλιότερες γενιές. Σαν τους παλιούς καλούς ηθοποιούς που θαυμάζουμε μα διαπιστώνουμε κάτι παρωχημένο στον τρόπο που μιλούν και παίζούν. Κανένα ισοπέδωμα, καμιά υποχώρηση στην προφορική απόδοση των χειμένων. Διάβαζε αργά κι δυνατά, διάβαζε επικά. Μετά τη «Φωτιά» έπιασε τους «Ανυπεράσπιστους» για να προχωρήσει ευθύς αμέσως στην τόσο αγαπημένη σε όλους «Μικρή-μας πόλη». Διάβασε τον «Σαμπεθαί Καμπιλή» και τον «Ντίτεκτιβ» και προχωρούσε. «Δεν θέλω να σας κουράσω», μας έλεγε, «αλλά νομίζω πρέπει να σας διαβάσω κι αυτό, να δείτε τι έκανα εδώ», και εξηγούσε τι είχε προσπαθήσει και τι είχε καταφέρει.

Η αίθουσα κατάμεστη, οι σκάλες φίσκα, μια ζέστη που δεν ήταν μόνο από την πολυκοσμία, άπλωνε τις φτερούγες-της κι αγχάλιαζε το ανθρώπινο τοπίο που είχε έρθει να τον ακούσει. Ήταν μια βραδιά όπως ίσως την είχε ονειρευτεί πέρα εκεί στις πεδιάδες της Ανατολικής Ευρώπης, με τα ελληνικά βουνά που αντιλαλούσαν κάποιον αγό μάχης, την πόλη με τη λίμνη και τα συνάφια-της. Η Μαργαρίτα Πεردιάρη, ο κύριος Καθηγητής και η διαθήκη-του γέμιζαν τους χώρους, κυλούσαν τις σκάλες, περνούσαν πάνω από τους μακρυμάλληδες νεαρούς κι έφταναν ως κάτω στην Ξενοφώντος.

«Δεν θα σας κουράσω», έλεγε ο Χατζής, «θα σας διαβάσω ακόμα αυτό», και διάβαζε από το «Διπλό Βιβλίο». Είχε τη δίψα όλων όσων είχε

5^η γιορτή του Βιβλίου

ΑΛΣΟΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ

14-25 ΙΟΥΛΙΟΥ

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗ

PENGUIN · PELICAN · PAN · PICADOR · ABACUS · PALADIN · GROVE · DENT · FONTANA
CORGI · CORONET · NEW ENGLISH LIBRARY · SPHERE · EVERYMAN · ARROW

English Books

For an excellent range of quality fiction paperbacks, plus an ever-expanding selection of titles in the fields of social sciences, literature, women's studies and fiction, philosophy, religions of the East, health, mysticism, arts, science fiction and fantasy, occult, guides and maps, etc. etc.

For very low prices

For special orders (if you want your books cheap and quick)

For second-hand books (English, French, some German and Danish)

Compendium 33 Nikis St.
Plaka Tel. 3226931

AN EXPERIENCE YOU SHOULDN'T MISS

**august
sales**

Έκπτωση 20-70%
στά ελληνικά βιβλία!

London bookshop prices
for English paperbacks!

And don't forget to find out
about the mail-order book clubs

OXFORD UNIVERSITY PRESS · CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS · MCGRAW-HILL · VINTAGE · DUTTON
ROUTLEDGE AND KEGAN PAUL · WRITERS AND READERS · MERLIN · VERSO · NEW LEFT BOOKS

GRANADA · FABER AND FABER · ALLEN AND UNWIN · QUARTET · METHUEN
THAMES AND HUDSON · PHAIDON · HARROULT BRACE JOVANOVICH · HARVESTER

THORNS · AQUARIAN PRESS · WEISER · CELESTIAL ARTS · RIDER AND/OR PRESS · PLUTO · FUTURA
WOMEN'S PRESS · VIRAGO · DOVER · PRINCETON U.P. · HAMLIN · ACE · TEACH YOURSELF BOOKS

στερηθεί. Λειτουργούσε όπως όταν γράφει κανείς, οπότε η ώρα παύει να έχει σημασία, σημασία αποκτούν μόνο οι λέξεις, άπληστες στο να τοποθετηθούν πάνω στο χαρτί, αδιαλλαστες προκειμένου να βρουν τη σωστή θέση. Αυτή η «τέλεια δολοπλοκία», όπως ο ίδιος κάποτε, σε μια συνέντευξη, όρισε τη συγγραφική-του τέχνη.

Μια αίσθηση κούρασης είχε ήδη αρχίσει να βαρύνει σε μερικούς από μας του συναφιού, επ' ουδενί λόγω πάντως, πάνω στους νεολαίους. Αυτοί είχαν υπομονή, είχαν και όρεξη, και τον άκουγαν με πελώρια αυτιά. Ο Χατζής διάβαζε απτόητος και ακούνητος στην καρέκλα-του κάτω από κάποιον άσχετο πίνακα ημιαφηρημένης τέχνης, μέσα στο γκριζό κοστούμι-του και με το καπέλο-του που το είχε τοποθετήσει σε μια διπλανή καρέκλα. Πότε-πότε, σήκωνε τα διαπεραστικά μάτια-του κοιτώντας αγαθά γύρω-του όλους εμάς. «Απόψε», ήταν σα να μας έλεγε, «σας έχω επιτέλους μαζί-μου, δεν γλυτώνουμε ούτε εσείς ούτε εγώ». Αυτό το πείσμα που έδειχνε, δεν θα μπορούσε να το έχει κερδίσει πουθενά αλλού, παρεκτός στους κοινούς αγώνες που τον είχαν σημαδέψει, αυτόν γιό ενός αστού Γιαννιώτη που άφησε την τοπική εφημερίδα-του για να γράφει διηγήματα, τη βολή-του για ν' ανέβει στο βουνό, και που τελικά είχε προτιμήσει την εξορία σε μια Ευρωπαϊκή πρωτεύουσα από την πολυτέλεια της επαρχιώτικης Αθήνας. Να τι ενδεχομένως σημαίνει η έννοια στράτευση, κι αναπόφευχτα μου πέρασε από το μυαλό ότι πολλοί από μας τους νεότερους, χωρίς άλλες ουλές εκτός από κείνες που μας άφησε η Δικτατορία, δεν είμασταν παρά πρόσκοποι της λογοτεχνίας. Κι ολόένα ο Χατζής διάβαζε με την καμπανιστή φωνή-του, με τον παραδοσιακό, λίγο δασκαλιστικό από πρώτη όψη τρόπο, μα που ήξερε να κάνει τα επίθετα να μπαίνουν στη σωστή-τους θέση και με την κατάλληλη απόχρωση, και με το ρυθμό, κυρίως το ρυθμό που μόνο ένας συγγραφέας ξέρει να δίνει στα κείμενά-του και που το θέμα και η επεξεργασία-του, είναι αξεδιάλυτα δεμένα μ' αυτόν.

Εκείνες τις λίγες εκ των υστέρων στιγμές όπως φαντάζουν τώρα σε προοπτική, μα που τότε θα πρέπει να βάστηξαν κάπου τρεις με τρειςμιση ώρες, πρόσωπο και έργο, συγγραφέας και βιβλία, είχαν επιτέλους ενωθεί και ήταν σαν το πλήρωμα του χρόνου να είχε έρθει, κι η εμφύλια διαμάχη που είχε γεννήσει τις περισσότερες από τις σελίδες αυτές, να είχε, επιτέλους, κοπάσει. Έρρεε ένας γαλήνιος ποταμός καλωσύνης και πάνω-του έλαμπε — για να χρησιμοποιήσω μια δική-του φράση — «ένα νησί που τό'φτιαξε ο ίδιος, τό 'στησε αυτός στη μέση της θάλασσας, με τίποτα πάνω, τον εαυτό-του μονάχα — κατάγυμνο. Και πήγαινε — γενναίος, δικαιομένας, ανένδοτος».

Η φράση είναι από τη «Νήσο Άνυδρο».

Μετά την ανάγνωση, αναπόφευχτα, άρχισαν οι ερωτήσεις. Ερωτήσεις στην αρχή διείλες, έπειτα ολόένα πιο τολμηρές και που δεν άφηναν στον συγγραφέα περιθώρια ησυχίας. Θυμάμαι, σε μια στιγμή, έναν ξέμαλλο χλωμό νέο που σηκώθηκε να ρωτήσει, «τι ενδεχομένως σημασία ή τι συγκεκριμένο μήνυμα μπορεί ένας συγγραφέας να περάσει μέσα από το έργο-του».

Ο Χατζής έμεινε μια στιγμή ακίνητος. Τα μάτια-του ζωηρά λαμποκοπούσαν με νοημοσύνη. «Ένας συγγραφέας», εξήγησε, «κινείται από μια προδιάθεση, υπάρχουν αναμφισβήτητα ορισμένα μηνύματα που περνούν μέσα στο έργο-του, βέβαια αυτό γίνεται και χωρίς να το θέλει αλλά και επειδή το θέλει». Το κοινό σκόπωσε, ήταν φανερό πως πίσω από την ερώτηση κρυβόταν κάποια πολιτική σκοπιμότητα.

«Για παράδειγμα», συνέχισε ο Χατζής, «υπάρχει στον Σαμπεθαί Καμπιλή» μια φράση που αφορά τον προστατευμένο-του, τον Γιοσήφ. «Με σίγουρο χέρι ο Σαμπεθαί Καμπιλής ξερίζωσε τ' άγριο φυτό. Δεν ήταν και

δύσκολο. Ο Γιοσήφ διώχτηκε σε λίγο από το σχολείο της «Αλλιάς Φρανσαιζ». Και λίγο παρακάτω: «Ο Σαμπεθαί Καμπιλής αναρωτήθηκε τότε μην είχε μαζί ξερίζώσει και την καρδιά τη δική-του». «Η φράση αυτή», είπε ο Χατζής «που από πρώτη όψη δεν δείχνει τίποτα προς τα έξω, ωστόσο για μένα έχει κάποια σημασία». «Τι;» «Ποιά;» ρωτούσαν από κάτω εκατοντάδες μάτια. «Δείχνει το ξεκομμα από το σταλινισμό», συμπλήρωσε. Δεν ξέρω αν ήταν έτσι ακριβώς τα λόγια-του, πάντως αυτό ήταν το νόημα. Κι ήταν η ομολογία αυτή τόσο ξεκάθαρη, που έκανε το νεαρό να σωπάσει.

Η ώρα προχωρούσε. Αμαρτία εξομολογημένη, μαζί κι η κούραση. Μετά τον Γιώργο Ιωάννου που έφυγε διακριτικά, γλίστρισα κι εγώ από την αόρατη σκάλα που προνοητικά είχε εφεύρει για την γκαλερί-του ο Μπαχαριάν, βρέθηκα στην πλατεία Συντάγματος μες στο πολύβουο πλήθος. Έμειναν όμως οι άλλοι. Νέοι οι περισσότεροι, διαμαρτυρόμενοι για τις κάποιες ατέλειες της μικροφωνικής, που παρενέβαινε με παράσιτα, σαν εκείνος που την είχε τοποθετήσει να θέλσει, για μια στερνή φορά, να σαμποτάρει τον εξόριστο συγγραφέα.

Δεν θυμάμαι πια πότε ξανα συνάντησα τον Χατζή. Θα πρέπει να διασταυρωθήκαμε αρκετές φορές, κι οπωσδήποτε τηλεφωνήκαμε ευχαριστώντας ο ένας τον άλλον για τα βιβλία-μας που είχαμε ανταλλάξει. Εκείνος μου είχε στείλει δύο από τα τελευταία-του, το «Διπλό Βιβλίο» και τις «Σπουδές». Στο μεταξύ, είχε ξαναπαντρευτεί κι είχε αποκτήσει μια κόρη. «Πρέπει να έρθεις να με δεις», μου δήλωσε ένα βράδυ απ' το τηλέφωνο, «έχω τώρα μια μικρή Αφροδιτούλα», και τον ένωθα απ' την άλλη άκρη να λαμποκοπά όλος χαρά. Σαν το θεό Δία, φαντάστηκα, που αφού γέννησε από το κεφάλι τη θεά Αθηνά, είχε τώρα φτιάξει από πηλό μια νεογέννητη Αφροδίτη.

Δεν τον ξανάδα. Τον καιρό που είχε πια μπει στο νοσοκομείο, είχα κι εγώ στο νοσοκομείο τον πατέρα-μου, κι όταν εκείνος πέθανε, σιγοπέθαινε κι ο Χατζής. Τό 'χω σαν τύψη, γι' αυτό ένωσα στενάχωρα — κι όχι μόνο γι' αυτό — όταν μου ζητήθηκε να μιλήσω στην κηδεία σαν κάποια μεγάλη τιμή και οφειλή απέναντί-του στην οποία μόλις κι ανταποκρινόμουν. Και τι να έλεγα; Ήταν σα να τον είχα καθισμένο δίπλα-μου στη φοιτητική «Ίριδα» με τα περίεργα αιχμηρά μάτια-του, να μου λέει: «εγώ δεν έχω τίποτα να πω, να μιλήσω». Γι' αυτό και το μόνο που μπόρεσα εκείνη την ημέρα ήταν να παραθέσω δυο τρεις αποσπασματικές μαρτυρίες, λίγο-πολύ τις ίδιες που πιο εκτεταμένα αφηγούμαι εδώ, και που στο βάθος θέλουν να υποκαταστήσουν αυτό που πραγματικά μου έλειψε: να γνωριστώ καλά μαζί-του.

Έτσι, εκείνο το ζεστό Ιουλιάντικο απόγευμα του '81, που τόσο θα του άρεσε να είχε κάνει τον περιπάτο-του κι αυτός, ξεπροβόδισα τον Χατζή στον ίδιο χώρο — το Α' Νεκροταφείο — που πριν από ενάμιση χρόνο είχαμε αποχαιρετήσει και τον Τσίρκα. Ο περισσότερος κόσμος έλειπε σε καλοκαιρινές διακοπές, αλλά και πάλι η εκκλησία κι ο γύρω χώρος ήταν γεμάτος. Σεχώριζε μέσα στο πλήθος, ένα κεφάλι μπόνι ο Θεοδωράκης, κι ήταν, βέβαια, παρόντες άνθρωποι απ' τον ολόδικό-του χώρο: από ποιητές ο Αναγνωστάκης, κι από πεζογράφους ο Φραγκιάς.

Σ' αυτές τις κηδείες της οικογένειας των ανθρώπων που γράφουν, περισσότερο ίσως από παντού, νιώθω συχνά μια απόλυτη συνενοχή με τους ομότεχνούς-μου. Θαρρείς κι ο νεκρός να είναι μια αφορμή μόνο να συγκεντρωθούμε, παραμερίζοντας τα οποιαδήποτε μικροσυνέροντα που μας χωρίζουν, σαν μια υπόδειξη ότι αν όλων τα γράφτα δεν παίρνουν τον ίδιο δρόμο, σίγουρα οι σάρκες όλων κατατίθενται εδώ — στις κρύες πλάκες.

Σχολώνοντας από το νεκροταφείο, το ίδιο απόγευμα, με πήρε ο Ταχτής με το αυτοκίνητό-του, καθίσαμε στη βεράντα του σπιτιού-του και πίνοντας χυμό από σταφύλια μέيناμε συζητώντας ως αργά. Θυμάμαι, το φλέγον θέμα ήταν οι επικείμενες εκλογές του Νοεμβρίου του '81 κι η αναμέτρηση της Δεξιάς με τις νέες δυνάμεις του τόπου. «Σου ορκίζομαι», μου είπε σε μια στιγμή ο Ταχτής με την υπερβολή που τόν χαρακτήριζε, «αν κάνουν που ξαναβγαίνουν αυτοί, εγώ θα σηκωθώ να φύγω απ' αυτόν τον τόπο!» Καθώς βράδιαζε ο λόφος του Λυκαβηττού έσπινε να μωβίζει, και κάποια νέα παιδιά σφύζοντας από νιάτα, με τις αθλητικές στολές και τα λαστιχένια άσπρα-τους παπούτσια έκαναν τζόκιγκ. Δίπλα-τους, σε αντίθετη φορά, στον ίδιο περιφερειακό δρόμο του Λυκαβηττού, ένας ηλικιωμένος κύριος κρατώντας στο χέρι το καπέλο-του, έκανε το βραδυνό-του περίπατο.

Εξόμνηση

ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΗ

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

Ιστορικό των «ναρκωτικών»

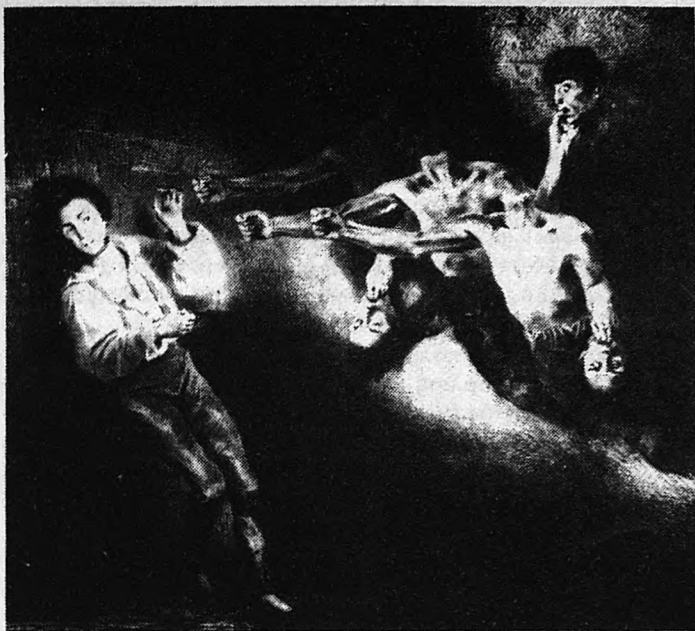
του Μ. Γ. Στριγγάρη

Η χρήση ευφραντικών, διεγερτικών, μεθυστικών, ναρκωτικών ουσιών δεν ήταν και δεν είναι υπόθεση ατόμων, ούτε το βασικό πρόβλημα είναι, ποιά από τις πάμπολλες αυτές ουσίες και γιατί έχει τη μεγαλύτερη ή μικρότερη διάδοση, ούτε ποιά είναι περισσότερο ή λιγότερο βλαβερή στην ψυχοσωματική υγεία των ανθρώπων. Η χρήση-τους συμπλέκεται άμεσα κυρίως με πλατιά κοινωνικά ζητήματα, εθνικά, πολιτιστικά, ηθικά, θρησκευτικά, οικονομικά, πολιτικά, νομικά, κρατικά, στρατιωτικά. Έτσι εξηγείται, ότι οι ουσίες αυτού του είδους έχουν ιστορία, μια ιστορία, που χάνεται στα βάθη των αιώνων.

Οι χαρακτηριστικές-τους ιδιότητες βρίσκονται όχι τόσο στον τρόπο, με τον οποίο επιδρούν στον άνθρωπο, όσο στη μοιραία σχέση-τους με τη ζωή και την ιδιομορφία των λαών. Είναι συνυφασμένες με τα ήθη και τα έθιμά-τους, βρίσκονται στους μύθους και τις παραδόσεις-τους, ταυτίζονται με πόλεις και περιοχές, γίνονται σύμβολο πίστης και λατρείας. Όμως οι ουσίες αυτές δε συμμετέχουν μόνο παθητικά στη ζωή της κοινότητας, αλλά προκαλούν αντιδράσεις και δημιουργούν καινούριες συνήθειες και κανόνες ομαδικής συμπεριφοράς. Ωστό-σο ανέκαθεν αντιμετωπιζόνταν από τους ανθρώπους διχασμένα και αντιφατικά. Έχουν ισχυρούς προστάτες και φανατικούς διώκτες, η χρήση-τους επιτρέπεται και απαγορεύεται, υποστηρίζεται φιλοσοφικά και περιφρονείται κοινωνικά, γίνεται ανομολόγητα και κρυφά ή συνοδεύεται με τελετές και ιεροτελεστίες, υμνολογείται και αφορίζεται.

Πρωτόγονοι τραγλοδύτες και κυνηγοί ανακάλυψαν κάποτε τυχαία και ξεχώρισαν ορισμένα φυτά, που η λήψη-τους προκαλούσε παράξενες μεταβολές στους ίδιους ή τις έβλεπαν στους άλλους. Αυτοί, που ήξεραν την προέλευση και τον τρόπο παραγωγής των ουσιών από τα φυτά, έκρυβαν τη «γνώση»-τους σαν «μυστικό όπλο», που τους παρείχε δύναμη και εξουσία πάνω στην κοινότητα. Κι αυτή η κρυφή «γνώση» έμενε στην οικογένεια από γενιά σε γενιά ή μεταδινόταν σε λίγους διαλεχτούς μυημένους κάτω από αυστηρή σφραγίδα σιωπής: αυτοί ήταν οι μύστες, μάγοι, γιατροί, ιερείς, βασιλιάδες, κάποτε όλα αυτά συγκεντρωμένα σε ένα πρόσωπο. Στην κοινότητα οι κάτοχοι του μυστικού παράσταναν τις ουσίες αυτές μέσα σε μια υπερφυσική αίγλη και τη «γνώση»-τους σαν θεοφώτιση. Ο Θεός όριζε τους «απαγορευμένους καρπούς», που η γεύση-τους είχε για συνέπεια το θάνατο. Γι' αυτό καλός ήταν ο Θεός, που απαγόρευε τη «γνώση» και κακός ο δαίμονας, που πρόδινε το μυστικό-της στους ανθρώπους. Παρόμοιο ήταν το ξεκίνημα της ιστορίας στις περισσότερες από αυτές τις ουσίες. Για μερικές το μυστικό-τους χάθηκε για πάντα. Τέτοιο ήταν και το «Σόμα», που πριν χιλιάδες χρόνια έπιναν οι ινδουιστές ιερείς και ένιωθαν να μετουσιώνονται και να ταυτίζονται με το άπειρο και τη θεότητα, μυστικό έμενε το «Νηπενθές» του Ομήρου, που έφερε από την Αίγυπτο η Πολυδάμνα στην ωραία Ελένη για να παρηγορήσει το Μενέλαο και τους φίλους-του για το χαμό του Οδυσσέα.

Όταν η γνώση έγινε με το πέρασμα των καιρών κοινό κτήμα και μαθεύτηκε η προέλευση και ο τρόπος παραγωγής των ουσιών αυτών, τότε ο κακός δαίμονας μεταβλήθηκε σε καλή θεότητα. Η «Κόλα» — καρπός τεράστιου δέντρου —, που τη λένε και «σουδανέζικο καφέ» και τη μασάνε σε μεγάλες περιοχές της Κεντρικής Αφρικής, ήταν κατά την παράδοση το φυτό της προτίμησης του Δημιουργού: όταν αυτός μια μέρα ήρθε στη γη

μασώντας Κόλα, για να δει τι κάνουν οι άνθρωποι, ξέχασε ένα κομμάτι από τον καρπό. Ένας άνθρωπος το άρπαξε και το έβαλε στο στόμα-του, μα ο Δημιουργός γύρισε να το πάρει, τον είδε, τον έπιασε από το λαιμό και τον ανάγκασε να το βγάλει πριν το καταπιεί: από τότε προβάλλει το «καρύδι» στο λαιμό των ανδρών.

Η «Κόκα», που τα φύλλα-της μασούσαν οι λαοί του Περού, της Χιλής, της Βολιβίας και μέχρι τη Βραζιλία και την Αργεντινή αιώνες πριν την ανακάλυψη της Αμερικής, ήταν δώρο στους ανθρώπους από τα παιδιά του Θεού Ήλιου «για να χωρταίνουν οι πεινασμένοι και εξαντλημένοι και να ξεχνούν τα βάσανά-τους οι δυστυχισμένοι». Τα φύλλα της Κόκας ήταν το έμβλημα των βασιλιάδων και τη βασίλισσα τη λέγανε «Μαμά Κούκα»: ακόμα και στα είδωλα το ένα μάγουλο ήταν φουσκωμένο σαν από μεγάλη μπουκιά. Σ' όλες τις γιορτές και ιεροτελεστίες ήταν απαραίτητο το μάσιμα των φύλλων της Κόκας. Στην εποχή των Ίνκα η καλλιέργειά-της ήταν υπόθεση του κράτους. Οι ιεραπόδοτολοι, που πέτυχαν να εξαφανίσουν τον πολιτισμό των Ίνκα, δεν κατόρθωσαν να τους κόψουν αυτή τη συνήθεια, παρ' όλες τις προσπάθειες, που έκαναν από τα μέσα του 16ου αιώνα. Μέχρι σήμερα Ινδιάνοι στις Άνδεις, που πρεσβεύουν μια θρησκεία παράξενη, ένα μείγμα από ειδωλολατρικά και χριστιανικά στοιχεία, εκτελούν τη θυσία στο μυστήριο της κοινωνίας με φύλλα της Κόκα.

Το «Πεϋότε» ή «Μεσκάλ» είναι ένα κάκτος, που η χρήση-του ήταν ήδη διαδομένη στις φυλές της Κεντρικής Αμερικής, πολύ πριν ανακαλύψουν οι Ισπανοί το Μεξικό, όπου ο μεγάλος πολιτισμός των Αζτέκων δεν είχε ζηλέψει τίποτα από τον Παλιό Κόσμο. Μπορεί οι χριστιανοί κατακτητές να τον ξεριζώσαν και να τον εξαφάνισαν τελείως, δεν μπόρεσαν όμως να σταματήσουν τη χρήση του Πεϋότε, που αντίθετα απλώθηκε σαν επιδημία, ιδίως μετά το 1890, στους Ινδιάνους της Β. Αμερικής και μέχρι τον Καναδά. Έμειναν σ' αυτούς και οι μύθοι για την προέλευση του κάκτου: όταν οι εχθροί κυνηγούσαν τον εθνάρχη-τους και άρπαζαν το θησαυρό-του, οι Θεοί μετέβαλαν το θησαυρό σε Πεϋότε και του τον χάρισαν για να αποκτήσει δυνάμεις και να αντέχει στην πείνα και στη δίψα. Άλλος μύθος λέει, ότι ο κάκτος δημιουργήθηκε από τα ίχνη, που άφησε ο ελαφόμορφος «Θεός του Πρωινού Άστρου». Γι' αυτό το λόγο το Πεϋότε είναι η ενσάρκωση του Θεού με υπερφυσικές ιδιότη-

τες. Οι άνθρωποι το σέβονται, μα και το φοβούνται μαζί σαν θεία ουσία, σαν μεσολάβηση με τους Θεούς, αλλά και σαν «διαβολόριζα». Ήταν αναπόσπαστο μέρος της θρησκείας και της λατρείας, το μάζεμά-του γινόταν με καθορισμένο τελετουργικό τυπικό και οι ιεροτελεστίες γινόντουσαν σε ομαδικές συγκεντρώσεις, με άφθονη χρήση πεύδote, με χορούς και τραγούδια. Πίστευαν, ότι έδινε μαντικές και προφητικές ικανότητες, υγεία, θάρρος και δύναμη, ότι τα παράξενα φαινόμενα της μέθης ήταν δαιμονική επενέργεια και ότι ήταν φάρμακο για όλες τις αρρώστιες. Στους εκχριστιανισμένους ινδιάνους το πεύδote συμβολίζει τη σάρκα του Χριστού και έχει αντικαταστήσει τον οίνο στη θεία κοινωνία. Μάλιστα στα 1911 χτίστηκε στην Οκλοχάμα μια εκκλησία του Πεύδote για τη σωτηρία της ψυχής.

Το Όπιο, ο οπός της «υπνοφόρου μήκωνος», ήταν γνωστό στους λαούς του παλιού κόσμου τουλάχιστον 3.000 χρόνια π.Χ. Πιθανή πατρίδα του φυτού είναι η Μ. Ασία, όμως από μεγάλο αριθμό αρχαιολογικών ευρημάτων διαπιστώνεται η ύπαρξή-του στην Αίγυπτο των Φαραώ, καθώς και σ' ολόκληρη την Ελλάδα, νησιώτικη και ηπειρωτική της μινωικής και μυκηναϊκής εποχής. Πήλινα αγγεία, στολίδια γυναικών κ.ά. είχαν την απεικόνιση ή το σχήμα της «μήκωνος», ειδώλια και αγάλματα τη φορούσαν διάδημα ή την κρατούσαν στο χέρι. Κοντά στην Κόρινθο υπήρχε μια πόλη, που την έλεγαν Μηκώνη για τη μεγάλη καλλιέργεια της παπαρούνας αυτού του είδους, την οποία είχε μάθει στους κατοίκους-της, όπως λέει ο μύθος, αυτή η ίδια η θεά - μητέρα Δημήτηρ. Αρχικά φαίνεται, ότι η χρήση και η διάθεση του οπίου βρίσκονταν στα χέρια των ιερέων και δεν έχουμε πληροφορίες για ευρύτερη κατανάλωση στον πληθυσμό. Ωστόσο πολλοί αρχαίοι συγγραφείς, ποιητές και σοφοί, έλληνες και ρωμαίοι, αναφέρουν το όπιο. Ο Όμηρος λέει στην Ιλιάδα:

*Κι ως γέρνει δίπλα το κεφάλι-της στον κήπο η παπαρούνα
που την εβάρυνε η ανοιξιιάτικη δροσιά για κι ο καρπός-της...*
(Μετ. Καζαντζάκη-Κακριδίη)

Πολλοί θέλουν να πουν, πως και το «Νηπενθές» της Οδύσειας ήταν όπιο· γιατί όμως να το συγκαλύψει ο Όμηρος φτιάχνοντας αυτό το όνομα, αφού ήταν τότε γνωστό και μάλιστα να εξαιρεί, ότι τὸ φεραν από την Αίγυπτο;

Η διάδοση της «υπνοφόρου» παπαρούνας στους παλιούς χρόνους φτάνει δυτικά ως τις ελβετικές λίμνες, όπου σε καλυβόσπιτα σε πασσάλους βρέθηκαν κεφαλές και σπόροι-της. Εκεί όμως που η εξάπλωση της χρήσης πήρε μεγάλες διαστάσεις, ήταν προς τα ανατολικά, στην Περσία, τις Ινδίες και την Κίνα γύρω στα 1.500 π.Χ., όπου και εδραιώθηκε στους κατοπινούς αιώνες ως τη νεότερη εποχή.

Το Χασίς — η ουσία με τα εκατοντάδες ονόματα σ' όλο τον κόσμο — παράγεται από την κάνναβη, που λέγεται ινδική, γιατί φαίνεται, ότι ήταν αρχικά ντόπιο φυτό στις χαμηλότερες ορεινές περιοχές της Κεντρικής Ασίας. Οι παλιότερες πηγές για τη χρήση του χασίς βρίσκονται στις Βέδες και στη Ζεντ-Αβέστα, τις ιερές γραφές των Ινδών και στην κινέζικη βοτανολογία του 15ου αι. π.Χ. Οι Κινέζοι το ονόμαζαν «Μα-γιο», οι Ινδοί «μπάνγι» οι Ασσύριοι «Κουνουμπού» ή «Κνάμπου», που σημαίνει «καπνός» και πιθανώς ο Ηρόδοτος ελληνοποίησε την ονομασία σε «κάνναβις» που έμεινε σαν επιστημονικός όρος για το φυτό και την παράγωγή-του ουσία. «Χασίς» είναι αραβική λέξη, σημαίνει «ξερόχορτο» και χρησιμοποιήθηκε τον 9ο αι. μ.Χ. Έτσι γίνθηκε διάκριση από το Όπιο, γιατί και οι δυο ουσίες λέγονταν «αφίονι» (παραφθορά από το Όπιο), αν και το μπέρδεμα συνεχίστηκε ως τώρα στη Μέση Ανατολή και σε μας.

Στις Ινδίες υπήρχαν πολλές μυθικές εκδοχές για την προέλευση του χασίς, όλες όμως σχετιζόνταν με τους μεγάλους Θεούς. Ένας από αυτούς, ο τετράχειρος Βισνού, συμβούλεψε Θε-

ούς και δαίμονες να περιστρέψουν ένα βουνό μέσα σε θάλασσα από γάλα για να δημιουργηθεί το αθάνατο νερό. Ο ίδιος μεταμορφώθηκε σε τεράστια χελώνα και πάνω στη ράχη-της έγινε η περιστροφή του βουνού. Έτσι όμως ξεριζώθηκαν οι τριχες από τη ράχη της χελώνας και η θάλασσα τις έφερε στις όχθες, όπου ριζώσαν και δημιουργήθηκαν τα φυτά. Ανάμεσά-τους το καννάβι, που είναι «πηγή ευτυχίας» και «δημιουργός του γέλιου». Το μυστικό του φυτού είχαν αρχικά τα «ουράνια πνεύματα», που το μετέδωσαν σε μια από τις γυναίκες του βασιλιά των Θεών Ίντρα. Αυτός απόκτησε αχόρταγη δίψα για το φυτό, που του έδινε τις τεράστιες δυνάμεις να κάνει τα μεγάλα ανδραγαθήματα στους αγώνες-του ενάντια στους δαίμονες, τους εχθρούς των ανθρώπων. Η «ζωοδότρα» ουσία ταυτίστηκε με τον Ίντρα και πρόσφερε το σώμα-της θυσία για να καταπολεμηθεί ο θάνατος και για να αποκτήσουν οι άνθρωποι την αθανασία.

Το Χασίς διαδόθηκε από τους προϊστορικούς χρόνους σε τεράστιες περιοχές, από τις Ινδίες στη Μέση Ανατολή, στην Αίγυπτο και σ' ολόκληρη σχεδόν την Αφρική για να φτάσει από εκεί στην Κεντρική και Νότια Αμερική με τους μαύρους σκλάβους. Στην Ελλάδα δεν υπάρχουν στοιχεία για χρήση στον πληθυσμό από την αρχαιότητα· ο Ηρόδοτος περιγράφει την ομαδική χρήση-του από τους Σκύθες και κατά όμοιο τρόπο από τους Μασσαγέτες σαν κάτι το αξιοπερίεργο. Έτσι είναι βέβαιο, ότι ποτέ δεν υπήρξε παραδοσιακή απολαυστική ουσία και παρ' όλο που γινόταν μέχρι το 1925 σε τεράστιες εκτάσεις η καλλιέργεια της ινδικής κάνναβης για παραγωγή χασίς, αυτό έμεινε για τους ντόπιους τελείως ξένο.

Στις Ινδίες και αλλού το χασίς δε χρησίμευε μόνο για απόλαυση· συμμετείχε σ' όλες τις εκδηλώσεις της κοινωνικής και οικογενειακής ζωής, ήταν το φάρμακο-πανάκεια, το έδιναν στις χήρες, που ακολουθούσαν στην πυρά το νεκρό σύζυγο και στα θύματα για τις ανθρωποθυσίες, που έτσι βάδιζαν αυθόρμητα στο σφαγείο. Πιστοί, μαστουρωμένοι με χασίς σε θρησκευτική έκσταση έπεφταν μπρος στα πόδια των ιερών ελεφάντων, που έφεραν το ομοίωμα του Θεού και συνθλίβονταν από αυτούς· μόνο το 1806 υπολογίστηκαν σε είκοσι χιλιάδες, όσοι πέθαναν μ' αυτό το τρόπο. Μεγάλη ήταν ήδη η χρήση του χασίς και στις αραβικές χώρες, όταν ο Μωάμεθ απαγόρευσε στους οπαδούς-του μόνο το κρασί. Θρυλικοί έμειναν στην ιστορία οι φανατικοί «ασσασίνοι» — δηλ. χασικλίδες —, τα τσιράκια του ισμαηλίτη ηγέτη Χασάν γύρω στα 1050 μ.Χ. και το όνομά-τους σημαίνει πάντα στις ευρωπαϊκές γλώσσες τους δολοφόνους. Αντικειμενικά επιστημονικά στοιχεία για τη γενική, παραδοσιακή χρήση του χασίς στους λαούς των Ινδιών και σωστή κριτική εκτίμηση και τοποθέτηση περιέχει η έκθεση της Βρετανικής Αποστολής το 1894, καθώς και τη διακρίση ανάμεσα σ' αυτή και στην περιπτωσιακή χρόνια κατάχρηση.

Ο Οίνος και η καλλιέργεια της αμπέλου είναι το δώρο του Διόνυσου για να «ευφραίνει καρδίας ανθρώπων». Άπειροι ύμνοι γράφτηκαν για το κρασί, από τον Ανακρέοντα μέχρι το Βάρναλη. Η χρήση-του σε οικογενειακές και ομαδικές, γιορταστικές ή καταναγκτικές συγκεντρώσεις, σε δημόσιες τελετουργίες, ο καθαγιασμός-του από τον Χριστιανισμό, η επίδρασή-του, αρνητική και θετική, στον ελληνο-ρωμαϊκό πολιτισμό, οι προβληματισμοί της κατάχρησής-του, ο ρόλος-του στην εμπορική και οικονομική δραστηριότητα και γενικά η ιστορία-του είναι πράγματα αρκετά γνωστά. Είναι η παραδοσιακή ουσία του «Δυτικού Κόσμου» και στη δική-του επεκτατική δράση οφείλει την εξάπλωσή-της σε άλλες περιοχές. Είναι η μοναδική ουσία από όλες τις άλλες αυτού του είδους, που η παραγωγή, διακίνηση και χρήση είναι τελείως ελεύθερες — με μία εξαίρεση, την ποτοαπαγόρευση στις ΗΠΑ.

Η ιστορία όλων αυτών των ουσιών, νομίζω, ότι μπορεί να χωριστεί σε δύο περιόδους:

Πρώτη περίοδος είναι η «φυσική» παραδοσιακή ανάπτυξη της χρήσης σε ορισμένους πληθυσμούς και η παράλληλη συνέχισή-της μέχρι σήμερα, όπως τη σκιαγράφησα παραπάνω.

Δεύτερη περίοδος είναι η «τεχνητή» μετατροπή, παραγωγή και επεκτατική διάδοση σε διαφορετικούς πληθυσμούς παλιών και νέων «τοξικών» ουσιών. Αυτή η δεύτερη περίοδος θα μπορούσε να χρονολογηθεί από τις αρχές της δεύτερης χιλιετίας με την ανακάλυψη από τους Άραβες της απόσταξης του Αλκοόλ, που η χρήση-του διαδόθηκε στην Ευρώπη και πήρε γρήγορα καταστροφικές διαστάσεις. Άγνωστες ουσίες περιορισμένες ως τότε χρήσης απλώνονται σ' όλη την οικουμένη με μορφή επιδημίας, ο καφές, το τσάι, ο «ταμπάκος» ή «καπνός». Από τον περασμένο αιώνα ιδίως ο ρυθμός της δραστηριότητας στον τομέα αυτόν επιταχύνεται. Γίνονται συστηματικές αναζητήσεις και έρευνες για την ανακάλυψη των δραστικών συστατικών στις ουσίες αυτές. Από την κόκα παράγεται η κοκαΐνη, από το «μεσκάλλ» γίνεται συνθετική παραγωγή της μεσκαλίνης, από το όπιο βγάζουν με χημική επεξεργασία μια σειρά από τα λεγόμενα «οπιάτα», ανάμεσά-τους τη μορφίνη και την ηρωίνη. Ο αιθέρας αποκτάει τέτοια κατανάλωση, που η μυρουδιά-του γίνεται αισθητή πριν φτάσει κανείς σε μια πόλη ή σ' ένα χωριό. «Τυχαιά» χαρακτηρίζεται η ανακάλυψη του LSD στα εργαστήρια μεγάλου φαρμακευτικού οίκου το 1943 και δεν αργεί η διακίνηση και κατανάλωσή-του. Άγνωστος παραμένει ο δημιουργός του χασισέλεου.

Καινούριες μορφές παίρνει το εμπόριο των ουσιών αυτών και γίνεται σε τεράστιες ποσότητες. Η Αγγλία, για την «ελευθερία του εμπορίου» και την ανεμπόδιστη εισαγωγή του οπίου στην Κίνα κάνει τον περασμένο αιώνα τους «πολέμους του οπίου» και πετυχαίνει. Φορτία χιλιάδων τόνων αλκοολικών ποτών μεταφέρονται σ' όλα τα μέρη του κόσμου. Μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο οι Ιάπωνες χτίζουν στη Μαντζουρία εργοστάσια ηρωίνης για να αντικαταστήσουν στην Κίνα την οπιομανία. Τον ίδιο καιρό ανοίγουν οι αποθήκες των στρατιών και τα αποθέματα μορφίνης και ηρωίνης περνούν στην αγορά, μάλιστα οι ουσίες αυτές δίνονται σαν «πολεμικές αποζημιώσεις»(!) και έχουν φυσικά τον ίδιο προορισμό. Στρατιωτικά επιτελεία χρηματοδοτούν με μεγάλα ποσά τις έρευνες για ανακάλυψη πιο δραστικών ουσιών, που να παραλύουν ολόκληρους πληθυσμούς. Έτσι ξαναγυρίζει το παλιό «μυστικό όπλο», τώρα διαφορετικό και πιο φοβερό, όπως όλα τα σύγχρονα όπλα.

Ωστόσο οι «απαγορεύσεις» δεν έπαψαν να υπάρχουν. Στα 1795 ο Σάχης της Περσίας επέβαλε την ποινή του θανάτου σ' όποιον μεθούσε με χασίς και την ίδια ποινή ο μακρινός διάδοχός-του, ο τελευταίος Σάχης και μέγας λαθρέμπορος... στους λαθρεμπόρους. Η ποινή του θανάτου είχε επιβληθεί και σε χώρες της Ευρώπης για το απλό κάπνισμα και άλλες αυστηρές ποινές στη Γερμανία σε κείνους, που κάπνιζαν στο δρόμο. Ένας στρατηγός του Ναπολέοντα στην Αίγυπτο έκοβε τις μύτες και τα δάκτυλα όποιου κάπνιζε χασίς και έχτιζε τις πόρτες και τα παράθυρα των τεκέδων, από φόβο μην απλωθεί η χρήση στους στρατιώτες-του.

Πολλοί καμώνονται, πως δεν ξέρουν τι γίνεται τις τελευταίες δεκαετίες με το τεράστιο κύμα ναρκωτικών, που πλημμύρισε τις ΗΠΑ και ξεχύθηκε έπειτα στην Ευρώπη. Προσπαθούν να ξεχωρίσουν τα «μαλακά» από τα «σκληρά» ναρκωτικά και ρίχνουν τις ευθύνες... στους καταναλωτές και ιδίως στη νεολαία. Για να το αποδείξουν, κάνουν βαρυστόχαστες ψυχολογικές αναλύσεις σκορπώντας πανικό. Ένα φανταχτερό περιοδικό μεγάλου φαρμακευτικού οίκου βρήκε τις αιτίες: «σίγουρα ωθούν στη φυγή προς τους τεχνητούς παραδείσους το άγχος, η μοναξιά, οι έγνοιες. Συμβάλλει σ' αυτά η πλήξη από την αφθονία των αγαθών και ο κορεσμός της υπερπροσφοράς-τους — κι ακόμα η απελπισία της αδυναμίας να κυριαρχηθεί το όλο και πιο πολύπλοκο σήμερα και αύριο...»

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Κεντρική διάθεση: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
Τηλ. 729.237 - 732.819

Η ΑΛΛΗ ΕΠΙΤΑΞΙΑ

ΣΥΛΛΟΓΗ
ΜΕ ΤΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΕΣ
ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ
ΙΩΑΝΝΟΥ
ΑΠΟ ΤΟ 74 ΩΣ ΤΟ 81

ΚΕΡΑΜΙΚΑ

αντικείμενο

Δημητρίου Γούναρη 30 Θεσσαλονίκη

σταχυ

Ξάνθου 7 Κολωνάκι

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

ΖΩΡΑΦΕ ΠΛΗΡΗΣ 17, 9336 37 20

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΠΙΛΟΓΗ
ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΕΣ ΤΙΜΕΣ

ΠΑΡΗΣ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ ΟΑΡΝ
ΤΩΝ ΑΝΤΙΣΕΒΣ/ΑΣΤΗ-
ΚΡΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
"Ελεύθερος Τύπος"

ΣΚΩΤΙΑ: σημειώσεις πάνω στην ιστορία ενός λαού

του Βασίλη Δρουκόπουλου

Σε μια χρονιά που η νεο-ιμπεριαλιστική περιπέτεια στο νότιο Ατλαντικό, η γέννηση του νέου διάδοχου του θρόνου και η συνεχιζόμενη διακυβέρνηση μιας Βρετανίας — που από καιρό έχει πάψει να είναι Μεγάλη — από τη «σιδηρά» κυρία, το να γράφει κανείς για τη Σκωτία — το 1/3 περίπου της έκτασης του Ηνωμένου Βασιλείου αλλά μόνο το 9% του πληθυσμού — μπορεί να θεωρηθεί εκκεντρικότητα και παραδοξολογία ή, γιατί όχι, στρουθοκαμηλισμός.

Στην ιστορία όμως των λαών, που ποτέ δεν κάνει βήμα σημειωτών, οι επιφανειακά ξεχασμένες υποθέσεις δεν είναι παρά προσωρινές ανάπαυλες όπου ζυμώνονται τα μελλοντικά, πιο γοργά κι' εντυπωσιακά επεισόδια.

Α. Α. Τρ γαϊδουράγκαθο, σύμβολο της Σκωτίας.

Από τα πρώτα χρόνια ως τη δεύτερη ένωση

Οι πρώτοι, όπως πιστεύεται, άνθρωποι της λίθινης εποχής πρέπει να έφτασαν στη Βόρεια Βρετανία, τη χώρα που ονομάζουμε σήμερα Σκωτία, από τις Βαλτικές ακτές γύρω στην 3η π.Χ. χιλιετηρίδα. Από το 1800 π.Χ., και για πολλούς αιώνες μετά, νέα φύλα που ήξεραν να χρησιμοποιούν το χαλκό, εγκαθίστανται στη Σκωτία. Αργότερα, τον 10ο π.Χ. αιώνα εμφανίζονται άνθρωποι που μιλούσαν μία κελτική γλώσσα με προέλευση την περιοχή ανάμεσα στον Ρήνο και στον Δούναβη. Τέλος τον 4ο π.Χ. αιώνα ένας άλλος κελτικός λαός, οι Πίκτοι — που ακολουθούσαν το σύστημα της μητρικής γραμμής — φθάνουν, μάλλον από την Ιρλανδία, στη Δ. Σκωτία.

Η πρώτη γραπτή μαρτυρία για τη Σκωτία βρίσκεται στο έργο ενός ξένου, του Ρωμαίου ιστορικού Τάκιτου που είχε νυμφευθεί την κόρη του στρατηγού Αγκρίκολα, εισβολέα της Σκωτίας (Καληδονίας, όπως την αποκαλούσαν οι Ρωμαίοι) το 81 μ.Χ. Οι Ρωμαίοι έμειναν στη Σκωτία τρισήμισι αιώνες περίπου, αλλά ποτέ δεν μπόρεσαν να την κατακτήσουν ολόκληρη και να εμπεδώσουν την τάξη και τους νόμους-τους.

Στα μέσα του 3ου μ.Χ. αιώνα, ένας άλλος λαός κελτικής και αυτός καταγωγής, οι Σκώτοι — που δίνουν και το όνομά-τους αργότερα στη χώρα — περνούν από την Ιρλανδία και συγκρούονται αρχικά με τους Πίκτες, παρόλο που ύστερα από έναν αιώνα συμμαχούν μαζί-τους και από κοινού με τους Σάξωνες χτυπούν τους Ρωμαίους, που αναγκάζονται ν' αποσυρθούν στα τέλη του 4ου μ.Χ. αιώνα.

THE COUNTIES AND MAIN TOWNS OF SCOTLAND

Ο εκχριστιανισμός των κατοίκων της Σκωτίας διαρκεί περί τους τέσσερις αιώνες (400 - 800 μ.Χ.). Προς το τέλος του 8ου αιώνα οι Βίκιγκς καταλαμβάνουν τα νησιά στα βόρεια και βορειανατολικά της Σκωτίας, Όρκνεϊ και Σέτλαντ, και τις ακραίες παραθαλάσσιες περιοχές επωφελοόμενοι από την αναγεννημένη εχθρότητα μεταξύ Πικτών και Σκώτων.

Με τον Σκώτο βασιλιά Kenneth McAlpin που νικάει τους Πίκτες το 841 μ.Χ., η χώρα — που τώρα αρχίζει ν' αποκαλείται Σκωτία — αποκτάει τον πρώτο κοινό ηγεμόνα. Οι διάδοχοι βασιλείς, δημιουργώντας διασυνδέσεις με τους Βίκιγκς και τους Νορμανδούς, διοικούν για αιώνες. Οι απειλητικές όμως διαθέσεις των Άγγλων, που οφείλονταν σε οικονομικούς και πολιτικούς λόγους και αποσκοπούσαν στην προσάρτηση της Σκωτίας στο τέλος του 13ου και τις αρχές του 14ου αιώνα, οδηγούν στη μάχη του Bannockburn (1314), όπου οι Άγγλοι ηττώνται.

Η Σκωτία στις αρχές του 16ου αιώνα, ήταν μία χώρα βασικά φεουδαρχική και με χαμηλή εθνική πνευματική ζωή λιγοστά αναπτυγμένη σε αντίθεση με την Αγγλία, όπου η ζωή της πόλης είχε αρχίσει να δημιουργεί μεσαία στρώματα και οι περιορισμοί που είχε επιβάλει η φεουδαρχία είχαν αρχίσει να υποχωρούν με τις οικονομικές αλλαγές του 14ου αιώνα, ιδιαίτερα μετά τις εξεγέρσεις των χωρικών¹. Αξίζει να παραθέσουμε με περισσότερες λεπτομέρειες πληροφορίες για πρόσωπα και γεγονότα που έπαιζαν αποφασιστικό ρόλο στη διπλή ένωση (βασιλείων και κοινοβουλίων) των δύο χωρών.

Η Μαργαρίτα Τυδώρ, κόρη του Ερρίκου 7ου της Αγγλίας,

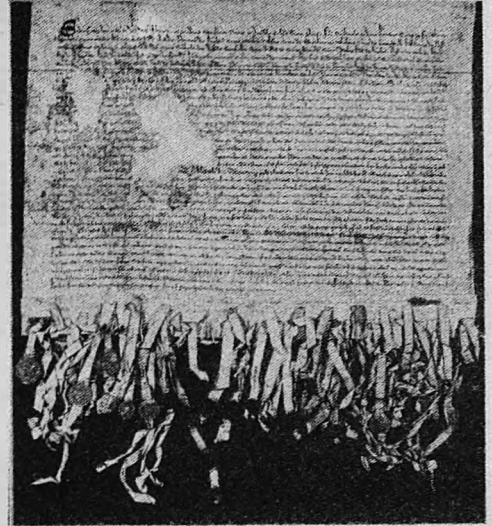
παντρεύεται τον βασιλιά Ιάκωβο 4ο της Σκωτίας (1503). Ο γιος-του Ιάκωβος 5ος απορρίπτει την ιδέα του θείου-του Ερρίκου 8ου να νυμφευθεί την κόρη-του και βλέπει τους Άγγλους να ερειπώνουν τις νότιες περιοχές της χώρας-του (1544). Ο Εδουάρδος 6ος της Αγγλίας πεθαίνει χωρίς διαδόχους και με αδερφές που κατά τη γνώμη της καθολικής εκκλησίας ήταν νόθες. Έτσι η κόρη του Ιάκωβου 5ου, η Μαρία Στούαρτ, είναι διάδοχος και του Αγγλικού θρόνου στο οποίο όμως ανεβαίνει η Ελισάβετ, κόρη του Ερρίκου 8ου και της Άννας Μπόλευν, που ασπάζεται τον προτεσταντισμό. Η Μαρία Στούαρτ παντρεύεται το διάδοχο και κατοπινό βασιλιά της Γαλλίας Φραγκίσκο 2ο που όμως πεθαίνει το 1560. Ύστερα από λίγους μήνες, η Μαρία Στούαρτ μετά από απουσία 13 χρόνων περίπου, επιστρέφει στη Σκωτία όπου είχε μια επικρατήσεϊ επίσημα ο προτεσταντισμός. Μετά από δολοφονίες, φυλακίσεις, και συνωμοσίες ανάμεσα σε καθολικούς και διαμαρτυρόμενους και μέλη της αριστοκρατίας και της βασιλικής αυλής, η Μαρία Στούαρτ καταφεύγει (1568) στην ξαδέλφη-της, την Ελισάβετ της Αγγλίας απ' την οποία ζητάει άσυλο και προστασία. Ωστόσο η τελευταία δίνει την άδεια — αν όχι την εντολή — για την εκτέλεση της Μαρίας Στούαρτ (1587). Η Ελισάβετ πεθαίνει το 1603 χωρίς ν' αφήσει απογόνους, με αποτέλεσμα ο Ιάκωβος 6ος της Σκωτίας, γιος της Μαρίας Στούαρτ, να ονομάζεται και Ιάκωβος 1ος της Αγγλίας. Αυτός δήλωνε περήφανα ότι μπορούσε να διοικεί τη Σκωτία με την πένα-του από το Λονδίνο ενώ οι πρόγονοί-του, που είχαν την έδρα-τους στο Εδιμβούργο, δεν μπορούσαν ούτε με τα σπαθιά-τους. Φτάνουμε έτσι στην πρώτη ένωση κάτω από το ίδιο στέμμα των δύο βασιλείων που ωστόσο διατηρούν ξεχωριστά κοινοβούλια.

Η πρώτη απόπειρα για πλήρη ένωση των δύο χωρών γίνεται το 1652 όταν ο Κρόμβελ διατάσσει την αποστολή τριάντα Σκώτων μελών του κοινοβουλίου, στο κοινοβούλιο της «κοινοπολιτείας Αγγλίας Σκωτίας και Ιρλανδίας» του Ουεστμίνστερ. Πώς έβλεπαν μία τέτοια ένωση οι Σκωτσέζοι; Όπως χαρακτηριστικά είχε ειπωθεί: «Η ενσωμάτωση της Σκωτίας στην Αγγλία αντιστοιχεί με τον τρόπο που ένα μικρό πουλί ενσωματώνεται στο γεράκι που το έχει καταπιεί» (Glover, σ. 178).

Στις αρχές του 18ου αιώνα οι Άγγλοι βρέθηκαν για άλλη μια φορά σε πόλεμο με τους Γάλλους και φοβήθηκαν μήπως οι Σκώτοι, παλιοί σύμμαχοι των Γάλλων, παραχωρήσουν σ' αυτούς τα λιμάνια-τους. Φοβήθηκαν επίσης ότι η ανεξέλεγκτη οικονομική ανάπτυξη μιας ανεξάρτητης Σκωτίας απειλούσε την αποκλειστική εκμετάλλευση των ξένων αγορών και ναυτικών οδών. Από την άλλη μεριά, οι Σκώτοι αντιμετώπιζαν οικονομικό αποκλεισμό από την αγγλική αγορά. Η πλήρης ένωση των δύο χωρών φάνηκε σαν η μόνη λύση και τελικά πραγματοποιήθηκε το 1707. Στην πλειοψηφία-του ο Σκωτικός λαός ήταν αντίθετος στην ένωση, η αριστοκρατία όμως, οι μεγαλοβιομηχανοί, οι εμπορευόμενοι με την Αγγλία και η εκκλησία τάχθηκαν υπέρ. Όπως ειπώθηκε: «Η ένωση ήταν μία εξαιρετικά ορθολογική επιλογή, ίσως η μοναδική περίπτωση που μία αστική τάξη αποποιείται συνειδητά την ανεξαρτησία-της για να μπορέσει να επιζήσει σαν αστική τάξη» (Dickson, σ. 87) (Κάποιοι

«Η προκήρυξη του Aibroath (1520)». Αυτό το λαϊκό κείμενο υπογράφουν από τους Σκώτους ευγενείς, που θεωρείται η προκήρυξη της Σκωτικής ανεξαρτησίας, στάλθηκε στον Πάπα Ιωάννη 22ο ζητώντας-του ν' αναγνωρίσει σαν βασιλιά των Σκώτων τον Robert the Bruce. Ανάμεσα στ' άλλα αναφέρεται:

«Για όσο καιρό εκατό άντρες είναι ζωντανοί, δεν θα υποκύψουμε στους Άγγλους κάτω από οποιεσδήποτε συνθήκες. Δε μαχόμαστε για δόξα ούτε για πλούτη, ούτε για τιμές, αλλά μόνο για την ελευθερία για την οποία κανένας σωστός άνθρωπος δεν θα στερήσει να χάσει παρά μόνο με τη ζωή-του».

μπαινει στον πειρασμό να σκεφτεί ανάλογα για την είσοδο της Βρετανίας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες — Kiernan, 1981, σ. 29). Reculer pour mieux sauter. Με τη συγχώνευση των δύο κοινοβουλίων η λιγοπληθέστερη (πληθυσμός 1 προς 5), η φτωχότερη (πλούτος 1 προς 38) και ασθενέστερη καπιταλιστικά Σκωτία χάνει την πολιτική-της αυτονομία διατηρώντας ωστόσο ένα αρκετά ανεξάρτητο νομικό, εκπαιδευτικό και θρησκευτικό σύστημα, την «κοινωνία των πολιτών» του Γκράμσι. Από το 1707 και ως τις μέρες-μας η αγγλική πλειοψηφία στο Ουεστμίνστερ αποφασίζει για τις πιο σημαντικές σκωτικές υποθέσεις.

Την ένωση του 1707 ακολούθησαν δύο αποτυχημένες αλλά κι άτυχες απόπειρες (1715 και 1745) του καθολικού διαδόχου των Στούαρτ, Κάρολου Εδουάρδου, να αναρριχηθεί στο βρετανικό θρόνο που είχε στο μεταξύ περιέλθει στη δυναστεία του Ανόβερου². Με τη μάχη του Culloden (1746), την τελευταία μάχη σε βρετανικό έδαφος, κρίνεται οριστικά η τύχη της Σκωτίας³. Η τελική απειλή από τα φεουδαρχικά κατάλοιπα της Σκωτίας στο αναπτυσσόμενο καπιταλιστικό σύστημα της Αγγλίας εξαφανίζεται και η Σκωτία μπαίνει αμετάκλητα στην τροχιά της αγγλικής παντοκρατορίας.

Η Σκωτία της βρετανικής αυτοκρατορίας: Τα πρώτα εκατό χρόνια

Με ταχτοποιημένο πιά το πολιτικό ζήτημα η οσμωτική θεωρία της οικονομικής ανάπτυξης — σύμφωνα με την οποία αν μία χώρα ενωθεί με μία άλλη που αναπτύσσεται γοργά τότε και αυτή θα βρεθεί στο δρόμο της προόδου — είχε γίνει η ιδεολογία της ανερχόμενης αστικής τάξης στη Σκωτία⁴. Η ανάπτυξη αυτή δεν μπορούσε παρά να πάρει καπιταλιστική μορφή.

Η ένωση του 1707 βοήθησε πράγματι τον καπιταλισμό να εμπεδωθεί και ν' αναπτυχθεί στη Σκωτία. Ο καπιταλισμός όμως

σης ότι η δυναστεία του Ανόβερου είναι η σημερινή βασιλική δυναστεία της Βρετανίας που το 1917, για λόγους πολιτικής σκοπιμότητας, άλλαξε το όνομα στο πιο αγγλοπρεπές Ουίνδσορ.

3. Οι εξεγέρσεις αυτές δεν είχαν παν-σκωτικό χαρακτήρα ενάντια στην «αγγλική τυραννία». Αντίθετα, πρέπει να νοηθούν σαν ένας εμφύλιος πόλεμος, με τη βαρύνουσα συμμετοχή των Άγγλων, ανάμεσα σε δύο κόσμοις. Τον έναν που έδνε, καθολικό και παραδοσιακό, της απόλυτης μοναρχίας και τον άλλο που αναδυόταν μαζί με τον ανερχόμενο καπιταλισμό.

4. Ός το τελευταίο τέταρτο του 18ου αιώνα το επίπεδο ζωής της πλειοψηφίας των Σκώτων δεν είχε βελτιωθεί αισθητά.

1. Η διαδικασία για τη νομική αποφεουδαρχοποίηση της Σκωτίας άρχισε το 15ο αιώνα και συνεχίστηκε το 16ο. Τα χαρακτηριστικά-της ήταν τα απόλυτα περιουσιακά δικαιώματα βασισμένα σε ρωμαϊκούς νόμους και η ιδιοκτησία γης με δυνατότητα εμπορευματοποίησής-της και δημιουργίας καπιταλιστών γαιοκτημόνων. Ας σημειωθεί ότι η ίδρυση του Πανεπιστημίου της Γλασκώβης το 1451 απόβλεπε στην εκπαίδευση νομικών και είχε οργανωθεί στα πρότυπα του Πανεπιστημίου της Μπολόνια, κέντρου διδασκαλίας του ρωμαϊκού δικαίου.

2. Το 1745 ο στρατός του Κάρολου Εδουάρδου, με άνδρες κυρίως από τις ορεινές βορειοδυτικές περιοχές είχε φθάσει στην καρδιά της Αγγλίας και σε απόσταση 120 μιλίων από το Λονδίνο. Ας σημειωθεί επί-

Η μάχη του Culloden (1746). Πίνακας του David Morier. Φυλακισμένοι Σκωτσέζοι πολεμιστές χρησίμεψαν για μοντέλο του ζωγράφου.

δεν πρέπει να θεωρηθεί σαν ένα προϊόν που εισχώρησε απότομα από την πιο προχωρημένη Αγγλία και που επιβλήθηκε de haut en bas στους ανέτοιμους γηγενείς. Το εμπορικό κεφάλαιο (όχι όμως το βιομηχανικό όπως στην Αγγλία) είχε ήδη αρχίσει ν' αναπτύσσεται και οι παράγοντες που συντελούσαν στην αναπαραγωγή της φεουδαρχικής βάσης της νότιας Σκωτίας είχαν καταστραφεί από τα μισά του 17ου αιώνα.

Ωστόσο, μόνον κατά το δεύτερο μισό του 18ου αιώνα οι νέες μέθοδοι (περισσότερο οργανωτικές παρά τεχνικές) αρχίζουν να εφαρμόζονται σε μία γεωργία που ως τότε, με κανονικές σοδειές, μόλις και κάλυπτε τις ανάγκες διατροφής του πληθυσμού. Ακόμα, ήταν πιο εύκολο στους Σκώτους γαιοκτήμονες απ' ότι στους Άγγλους να διώχνουν τους ακτήμονες εκμισθωτές, γιατί αυτοί δεν προστατεύονταν ούτε από το νόμο ούτε α-

πό έθιμο και, μόλις έληγε η προφορική συμφωνία-τους — συνήθως για ένα ή δύο χρόνια — μπορούσαν να εκδιωχτούν χωρίς πολλές διατυπώσεις. Αυτό μαζί με την αύξηση του πληθυσμού και την κινητικότητα-του, άρχισε να δημιουργεί, ιδίως μετά το 1780, ένα σημαντικό αριθμό ακτημόνων που μετατρέπονταν σε προλετάριους της υπαίθρου και των πόλεων και που γύρω στα 1820 αποτελούσαν την πλειοψηφία των Σκώτων. Η πρόοδος όμως κι όχι μόνο στη γεωργία, σταματούσε στα όρια των ορεινών δυτικών και βορειοδυτικών περιοχών, τις Άνω Χώρες (Highlands), άντρα του καθολικισμού, της Κελτικής γλώσσας και των Στούαρτ σε μια αγγλόφωνη, διαμαρτυρούμενη Σκωτία υποταγμένη σε ξένο βασίλειο. Σιγά - σιγά, οι Άνω Χώρες μετατρέπονταν σε μια εσωτερική αποικία των Κάτω Χωρών (Lowlands), σε μια υπο-οικονομία που δεν είχε άλλη παραγωγή εκτός από μερικές πρώτες ύλες και άφθονο και φτηνό εργατικό δυναμικό. Οι «εκκαθαρίσεις» (clearances), στο τέλος του 18ου αιώνα και τις αρχές του 19ου, φάνηκε να ήταν το τελευταίο χτύπημα που δεχόταν η περιοχή.

Με γη που ούτε πλούσιες σοδειές μπορούσε να δώσει, αλλά ούτε να συντηρήσει και κτηνοτροφία μεγάλων ζώων οι γαιοκτήμονες άρχισαν να βλέπουν ότι μόνον με τα πρόβατα θα ήταν δυνατό ν' αυξήσουν το εισόδημά-τους. Ο καπιταλισμός είχε ανάγκη από μαλλί και κρέας. Στην αρχή, ο πιο εύκολος τρόπος της εκδίωξης των ακτημόνων καλλιεργητών ήταν η αύξηση στα νοίκια. Αργότερα, αυτό το διαδέχτηκαν οι απειλές και η βία με αποκορύφωμα τις εκκαθαρίσεις της ακρότατης βορειοδυτικής επαρχίας, του Sutherland, ιδιαίτερα μεταξύ 1810 και 1820 όταν 15.000 άτομα αντικαταστάθηκαν από 131.000 πρόβατα⁵.

Η πιο πετυχημένη συσσώρευση εμπορικού κεφαλαίου στη Σκωτία του 18ου αιώνα ήταν το καπνεμπόριο της Γλασκώβης. Αυτό όφειλε την ανάπτυξη-του στους τεχνητούς περιορισμούς που επέβαλε το Παλιό Αγγλικό Αποικιακό Σύστημα σύμφωνα

Η Μαρία Στούαρτ σε πένθος για τον πεθερό-της Ερρίκο Β' της Γαλλίας (1559).

5. Βλέπε και τις πληροφορίες για το κοινωνικό σύστημα της Άνω Σκωτίας που δίνει ο Ένγκελς στο κεφάλαιο «Το γένος στους Κέλτες και τους Γερμανούς» στην «Καταγωγή της Οικογένειας, της Ατομικής Ιδιοκτησίας και του Κράτους.»

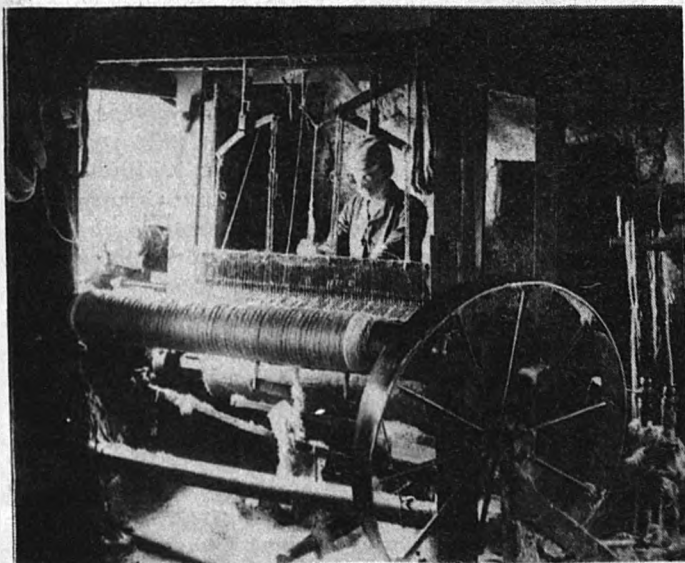
6. Ο Μαρξ μας δίνει αρκετές λεπτομέρειες για το κοινωνικό σύστημα

των Άνω Χωρών και για τις εκκαθαρίσεις σε πολλά άρθρα-του καθώς και στην ανάλυση της πρωταρχικής συσσώρευσης στο Κεφάλαιο. Το άρθρο-του με την εκτενέστερη παρουσίαση είναι το «Elections — Financial Clouds — The Duchess of Sutherland and Slavery» που δημοσιεύτηκε στη New York Daily Tribune στις 8.2.1853.

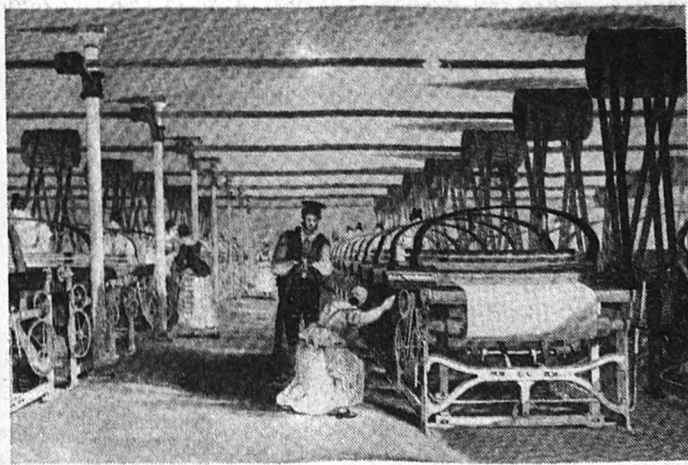
με το οποίο ορισμένα αποικιακά προϊόντα δεν μπορούσαν να εξαχθούν σε άλλες αγορές παρά μόνον αν είχαν πρώτα φτάσει σε λιμάνια της μητρόπολης. Και η Γλασκώβη έτυχε να βρίσκεται πιο κοντά κατά μερικές εκατοντάδες μίλια στις ακτές του Νέου Κόσμου (Maryland και Virginia) απ' ό,τι το Μπρίστολ ή το Λίβερπουλ (που εξάλλου ειδικευόταν στο πιο κερδοφόρο εμπόριο σκλάβων)⁷. Το εμπόριο όμως κράτησε για πενήντα μόνο χρόνια μέσα στον 18ο αιώνα ως τον Αμερικανικό πόλεμο της ανεξαρτησίας του 1776.

Αναλογικά, όπως και σ' άλλες χώρες η βιομηχανική επανάσταση στη Σκωτία ήρθε με την υφαντουργία. Τα υφαντά από λινάρι ήταν από τα πρώτα σημαντικά μη γεωργικά προϊόντα της Σκωτίας. Αυτά δεν χρειάζονταν μεγάλες πάγιες επενδύσεις και η παραγωγή-τους ήταν κατασπαρμένη σ' όλη την ύπαιθρο. Με την εκμηχάνιση της παραγωγής των βαμβακερών προϊόντων προς το τέλος του 18ου αιώνα, ο κλάδος των λινών μειώνεται ιδιαίτερα ενώ τα μάλλινα προϊόντα, στις περιοχές της νοτιότατης Σκωτίας και στο Aberdeen, άντεξαν περισσότερο. Τα βαμβακερά προϊόντα παρουσίασαν την πιο θεαματική άνοδο στα τελευταία είκοσι χρόνια του 18ου αιώνα στη Σκωτία. Εργοστάσια βαμβακουργίας, χειροκίνητα αρχικά εμφανίζονται ιδιαίτερα γύρω από τη Γλασκώβη. Για πρώτη φορά σημαντικός αριθμός εργατών, που κατοικεί σε ειδικά χτισμένες πολυκατοικίες, δουλεύει κάτω από την ίδια στέγη. Τις χειροκίνητες μηχανές — που αργούν να εκλείψουν, γύρω στα 1840, λόγω

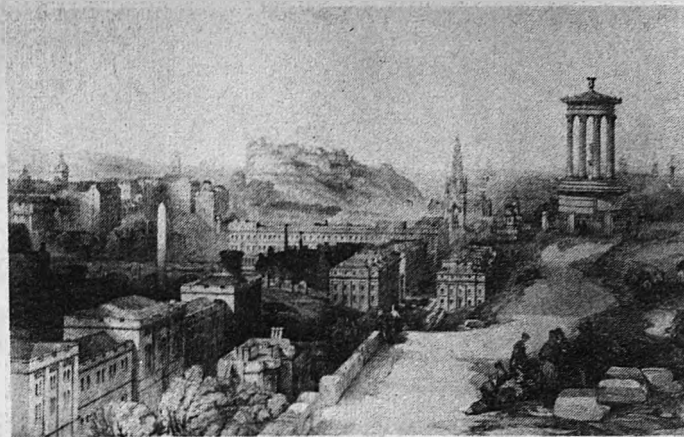
Χειροκίνητος αργαλειός, γύρω στα 1880

Εργοστάσιο υφαντουργίας — από τις πρώτες εφαρμογές ατμοκίνησης.

7. Η διαδρομή από τα βόρεια της Ιρλανδίας ήταν όχι μόνο συντομότερη αλλά και πιο ασφαλής σε μία εποχή συνεχών πολέμων.

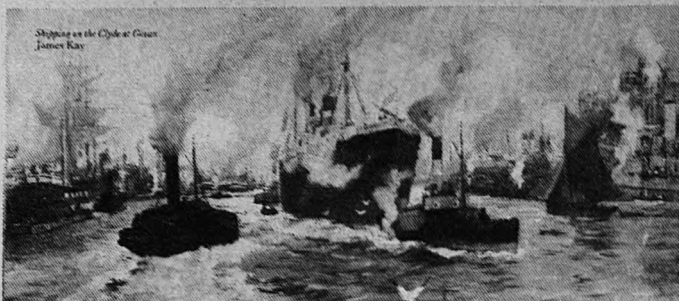

Άποψη του Εδιμβούργου από το λόφο Calton. Δεξιά, απομimesη του μνημείου του Λυσικράτη αφιερωμένο στη μνήμη του φιλόσοφου D. Stewart (1753-1828). Στο βάθος διακρίνεται το κάστρο με κτίσματα του 14ου αιώνα.

της υπερπροσφοράς φτηνής εργατικής δύναμης — τις διαδέχονται εκείνες που κινούνται από τη δύναμη του νερού και η απερίοριστη ύπαρξη του τελευταίου στη Σκωτία καθυστερεί τη γενίκευση της ατμοκίνησης (ο πατέρας της ατμομηχανής ήταν ο Σκώτος James Watt) που συντελείται πια μετά το τέλος των ναπολεοντειών πολέμων. Το 1825, ο κλάδος της βαμβακουργίας απασχολούσε περισσότερους εργάτες απ' όλους μαζί τους άλλους βιομηχανικούς κλάδους. Η εκμηχάνιση είχε στο μεταξύ καταστήσει δυνατή την απασχόληση γυναικείου κι ανήλικου εργατικού δυναμικού. Τέλος, σε σχέση με τα υφαντουργικά προϊόντα αναπτύσσεται και η χημική βιομηχανία.

Δεν ήταν όμως μόνον τα υφαντουργικά προϊόντα που χαρακτήρισαν τη βιομηχανική ανάπτυξη της Σκωτίας. Το κάρβουνο ήταν γνωστό από τη μεσαιωνική εποχή και το 1618 ένας Άγγλος ταξιδιώτης έλεγε έκπληκτος για ένα ανθρακωρυχείο της Σκωτίας: «Σε διάστημα 28 χρόνων έχουν σκάψει κάτω από τη θάλασσα πάνω απ' ένα αγγλικό μίλι έτσι ώστε όταν οι εργάτες δουλεύουν εκεί κάτω, εκατό από τα μεγαλύτερα καράβια της Βρετανίας μπορεί να πλέουν πάνω από τα κεφάλια-τους» (Glover, σ. 254). Από το 1606 κι ως τα τέλη του 18ου αιώνα οι ανθρακωρύχοι ήσαν στην πραγματικότητα σκλάβοι του ιδιοκτήτη του ορυχείου, γιατί δεν μπορούσαν ν' αλλάξουν δουλειά και μεταβιβάζονταν στο νέο ιδιοκτήτη σε περίπτωση που το ορυχείο άλλαζε χέρια. Οι ιδιοκτήτες είχαν ελπίσει ότι με την κατάργηση της δουλειάς θα έκαναν το επάγγελμα πιο ελκυστικό και έτσι θα μπορούσαν ν' αντιμετωπίσουν την έλλειψη εργατικού δυναμικού. Διαψεύστηκαν όμως οι ελπίδες-τους όταν το μέτρο αυτό είχε ακριβώς το αντίθετο αποτέλεσμα, μια και τώρα πολλοί εργάτες, ελεύθεροι πιά, εγκατέλειπαν τα ορυχεία. Κι αυτή η έλλειψη συνεχίστηκε ως το τέλος των ναπολεοντειών πολέμων. Η ανάπτυξη της βιομηχανίας σ' όλη τη Βρετανία έδωσε μεγάλη ώθηση στην παραγωγή κάρβουνου στη Σκωτία, ιδιαίτερα μετά το 1830.

Η βιομηχανία χαρτιού και η τυπογραφία εγκαθίστανται στο Εδιμβούργο, η σιδηρουργία στα δυτικά και τα ναυπηγεία σε όλη σχεδόν την παραλιακή Σκωτία. Από τις αρχές του 19ου αιώνα, και ιδιαίτερα μετά το 1815 που εκδηλώνεται μία υπερπροσφορά εργατικών χεριών, οι πολωτικές ταξικές διακρίσεις, η οικονομική ανασφάλεια και η εκμετάλλευση της αυξανόμενης εργατικής τάξης στις πόλεις δημιουργούσαν κινδύνους για τις υπάρχουσες πολιτικές και οικονομικές δομές. Η απειλή βέβαια δεν ήταν ποτέ εξαιρετικά σοβαρή, αλλά προκάλεσε πολλές φορές κρίση στο μηχανισμό της ταξικής εξουσίας. Η δράση της εργατικής τάξης, σε απάντησή στην οικονομική και πολιτική καταπίεση, ταλαντευόταν ανάμεσα σε στενό επαγγελματικό συνδικαλισμό και σε πραγματική ταξική συνείδηση και αλληλεγγύη, σε χλιαρές εκκλήσεις στις αρχές

«Το 1870 η παραγωγή των ναυπηγείων του Clydeside έφτανε το 2/3 της συνολικής καθέλκυσης ατμοπλοίων στη Βρετανία». Πλοία στον ποταμό Clyde κοντά στο Govan — Πίνακας του James Kay.

για επανόρθωση αδικιών και σε ταραχές και εξεγέρσεις, σε πολιτικό ριζοσπαστισμό και σε καταφυγή στη θρησκομανία. Σε γενικές γραμμές όμως, ο σκωτικός ριζοσπαστισμός, οργανωτικά αλλά και σε δράση, υστερούσε του αγγλικού και ιδιαίτερα στους εργάτες της γης.

Το 1755 ο πληθυσμός υπολογιζόταν σε 1.300.000 κατοίκους και σε λιγότερο από έναν αιώνα (1841) είχε διπλασιαστεί, παρόλη τη μετανάστευση που οφείλονταν είτε στη φτώχεια, είτε στις ανάγκες της βρετανικής αυτοκρατορίας για επάνδρωση της αποικιακής διοίκησης και γραφειοκρατίας. La carriere Ανθρακωρυχείο γύρω στο 1842. Τα παιδιά υποβοηθούν τη γυναίκα που τραβά το καρότσι.

ouverte aux talents⁸. Η μακρά περίοδος της βασιλείας της Βικτωρίας, της πιο αστής απ' όλους τους μονάρχες, μόλις είχε αρχίσει. Η Βρετανία γινόταν το εργοτάξιο του κόσμου.

Τα ώριμα χρόνια ως τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο

Η βικτωριανή Σκωτία δεμένη στο άρμα της βρετανικής αυτοκρατορίας δεν μπορούσε παρά να παρακολουθήσει, αλλά και να επηρεαστεί, από τις εξελίξεις-της. Δεν πρέπει όμως να νομιστεί ότι αναπτυσσόταν «κατ' εικόνα και ομοίωσιν» της μεγαλύτερης συνεταίρου της. Όπως θα φανεί πιο κάτω, η Σκωτία κράτησε πολλές από τις ιδιαιτερότητες-της σε μια πορεία «development by invitation» για να μεταχειριστούμε την πετυχημένη έκφραση του Wallerstein.

Η γεωργία εκμηχανιζόταν γοργά, η κτηνοτροφία άνθιζε, η γαλακτοκομία αναπτυσσόταν έντονα με την πύκνωση των συγκοινωνιών μεταξύ πόλεων και υπαίθρου. Ήταν ωστόσο η ανάπτυξη των μεταφορικών μέσων μεταξύ μητρόπολης και ξένων αγορών που έκανε το σύστημα του Ελεύθερου Εμπορίου, γύρω στα 1870, να φτάσει στο αποκορύφωμά-του, με αποτέλεσμα η σκωτσέζικη γεωργία και κτηνοτροφία ν' αντιμετωπίσει μία βαθιά και μακρά περίοδο κρίσης. Το 1911 μόνον το 5% του πληθυσμού εργαζόταν στη γεωργία. Μεγάλες εκτάσεις γης των Κάτω Χωρών μετατράπηκαν σε βοσκές προβάτων κι έτσι, όπως και παλιότερα, η οικονομία των Άνω Χωρών ήταν πάλι η χαμένη. Ταραχές ξέσπασαν στις Άνω Χώρες στις αρχές της δεκαετίας του '80 με τις γυναίκες συχνά στην πρωτοπορία. Τελικά, η νομοθεσία του 1886, αξιόλογο έργο αστικής πολιτικής φρονιμάδας, δίνει στους εκμισθωτές της γης ασφάλεια νομής, κάλυψη των εξόδων για έγχειες βελτιώσεις κι επιβάλλει ελέγχους στα μισθώματα.

8. Από τους πολλούς Σκώτους που ακολούθησαν το διπλωματικό στάδιο ο πιο γνωστός-μας, χωρίς αμφιβολία, είναι ο 7ος κόμης του Elgin που «εξαλάφρωσε» τον Παρθενώνα το 1800.

Από το 1840 η Βρετανία, και πιο πολύ η Αγγλία, είχε καταληφθεί από τη μανία του σιδηροδρόμου. Η Γλασκώβη, πριν από το 1914, είχε αναδειχτεί στο μεγαλύτερο κέντρο κατασκευής ατμομηχανών σ' όλη την Ευρώπη και στο μεγαλύτερο κέντρο εξαγωγής ατμομηχανών στον κόσμο. Η μεταλλουργία και η σιδηροβιομηχανία, εγκαταστημένες στην περιοχή ανάμεσα στα δύο ποτάμια, Clyde (στα δυτικά) και Forth (στ' ανατολικά) — στον άξονα Γλασκώβης - Εδιμβούργου — πετύχαιναν εντυπωσιακούς ρυθμούς ανάπτυξης. Το μεγαλύτερο μέρος των προϊόντων της σιδηρουργίας — που για δέκα χρόνια περίπου

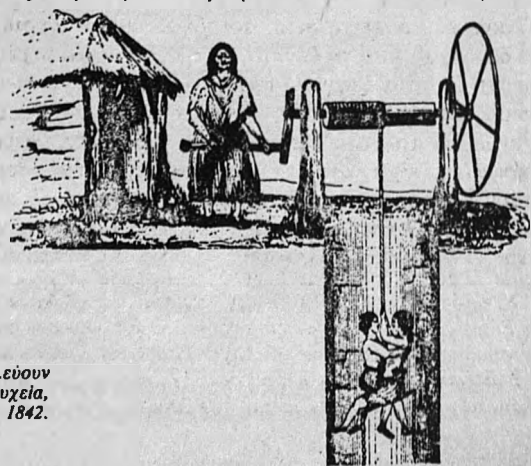

Το λιμάνι της Γλασκώβης στη δεκαετία του 1880.

και ως το 1840 ήταν η πιο τεχνολογικά προοδευμένη σ' όλη τη Βρετανία — εξαγόταν στην Αγγλία αλλά και στο εξωτερικό (π.χ. αμερικανικοί σιδηρόδρομοι). Τα ναυπηγεία του Clydeside είχαν εξελιχτεί στο μεγαλύτερο ναυπηγικό κέντρο της Βρετανίας και το 1870 η παραγωγή-τους έφτανε τα 2/3 της συνολικής καθέλκυσης ατμοπλοίων στη Βρετανία. Και όταν στο τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα ο χάλυβας αντικαθιστά τον σίδηρο, του οποίου τα φτηνά ντόπια κοιτάσματα είχαν σχεδόν εξαντληθεί, ένας νέος βιομηχανικός κλάδος αναπτύσσεται στη Σκωτία.

Με την κήρυξη του αμερικανικού εμφύλιου πολέμου το 1861 η βαμβακουργία αρχίζει να παρακμάζει. Αλλά ο ίδιος πόλεμος ήταν η αιτία που το Dundee φθάνει σε πρωτόγνωρα επίπεδα οικονομικής ευμάρειας. Τα εργοστάσια προϊόντων γιούτας δούλευαν ασταμάτητα.

Οι ξένοι άρχιζαν να επενδύουν σε νέους βιομηχανικούς κλάδους (π.χ. το εργοστάσιο δυναμίτιδας του Nobel, αμερικανικά εργοστάσια καουτσούκ και ραπτομηχανών) και οι Σκώτοι άρχισαν να επενδύουν και να δίνουν δάνεια σε άλλες χώρες σε βαθμό που κατά κεφαλή ξεπερνούσαν το αντίστοιχο αγγλικό δείκτη για όλη την περίοδο 1870-1900. Αυτό συνέβαινε όχι βέβαια επειδή η φτώχεια της εργατιάς είχε εξαλειφτεί ή δεν υπήρχε άλλη ανάγκη για επενδύσεις, αλλά απλούστατα επειδή οι επενδύσεις στο εξωτερικό, ιδιαίτερα μέσω των σκωτικών τράστ

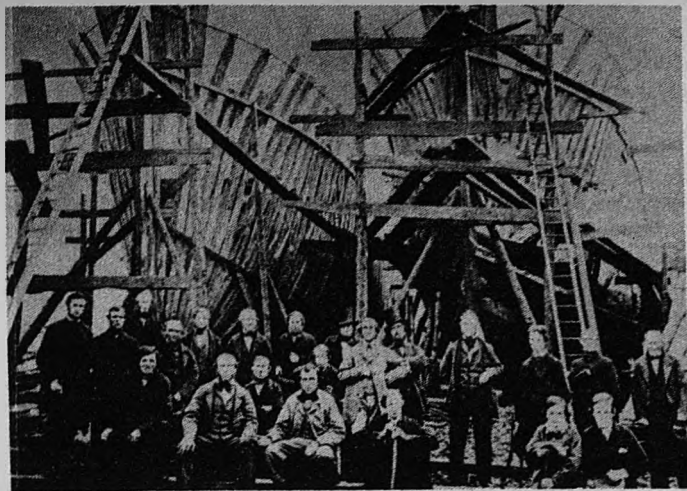
Παιδιά που δουλεύουν στα ανθρακωρυχεία, γύρω στα 1842.

επενδύσεων και χωρίς να χρειάζεται η μεσολάβηση του Λονδίνου, έδωσαν στο σκωτσέζικο κεφάλαιο τη δυνατότητα να πλησιάζει στη μεγιστοποίηση του κέρδους-του.

Το εταιρικό σύστημα στη Σκωτία, όπως εξάλλου και σε όλη τη Βρετανία, παρ' όλη την ανάπτυξη της βιομηχανίας εξακολουθούσε να διακρίνεται από τη δομή των μικρών οικογενειακών επιχειρήσεων, εκτός από τους κλάδους των σιδηροδρόμων, του πετρελαίου και της ηλεκτρικής ενέργειας. Πιο ειδικά και σε αντίθεση με ό,τι συνέβαινε στη Γερμανία και ΗΠΑ οι συγχωνεύσεις έπαιρναν τη μορφή μιας holding company μ' ελάχιστη αναδιοργάνωση στον τεχνικό και χρηματοοικονομικό τομέα. Ας σημειωθεί ότι παρόλο που το τραπεζικό σύστημα ήταν πολύ αναπτυγμένο, η ένωση του τραπεζικού με το βιομηχανικό κεφάλαιο καθυστέρησε αρκετά. Το ίδιο καθυστερημένη ήταν και η διείσδυση του αγγλικού κεφαλαίου. Η αυτονομία της σκωτικής οικονομίας πριν από τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν σημαντική. Το αγγλικό κεφάλαιο άρχισε αργότερα να ελέγχει τους σπουδαιότερους οικονομικούς κλάδους της Σκωτίας.

Μία σύγκριση του επιπέδου ζωής ανάμεσα στις χώρες της Βρετανίας το 19ο αιώνα έδειχνε ότι η Σκωτία ελάχιστα υπολείπονταν της Αγγλίας αλλά ξεκάθαρα προηγείτο της Ουαλλίας και Ιρλανδίας⁹. Αλλά αν αυτό ήταν σωστό για το κατά κεφαλήν εισόδημα, άλλοι δείκτες φανερώνουν ότι η θνησιμότητα ήταν μικρότερη στη Σκωτία μόνον ως το 1870' από τότε η Σκωτία, και ιδιαίτερα η Γλασκώβη, κέρδιζαν τα πρωτεία της μεγαλύτερης θνησιμότητας σε όλη τη Βρετανία. Επίσης, το 1911 σχεδόν ο μισός πληθυσμός της Σκωτίας στεγαζόταν σε κατοικίες του ενός ή δύο δωματίων, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για την Αγγλία ήταν μόνον 8%. Όλο το 19ο αιώνα δε χτίστηκαν κατοικίες με χρήματα από το δημόσιο ταμείο.

Οι προσπάθειες για τη σύσταση εργατικών ενώσεων άρχισαν στις πρώτες δεκαετίες του 19ου αιώνα, παρόλο που στην αρχή δεν είχαν νομική αναγνώριση. Μετά τη συνέλευση των υφαντουργών το 1834 στη Γλασκώβη που ζητούσαν την καθιέρωση κατωτάτων μισθών χωρίς τελικά να το πετύχουν, οι οικοδόμοι, οι ανθρακωρύχοι, οι σιδηροδρομικοί και οι εργάτες της βαριάς βιομηχανίας οργανώνονται και δραστηριοποιούνται, τις περισσότερες φορές, σε τοπικές ενώσεις ως τα 1870 περίπου. Αλλά ως τα τέλη σχεδόν του 19ου αιώνα η οργανωμένη εργατιά δεν φάνηκε να αποτελεί πραγματική απειλή για τη δυναμική καπιταλιστική οικονομία του φιλελεύθερου κατεστημένου της Σκωτίας και της θριαμβεύουσας αστικής μπουρζουαζίας που είχε το μονοπώλιο των μέσων επικοινωνίας, από τον άμβωνα ως τον Τύπο. Όπως επιγραμματικά αναφέρει η Glover (σ.333) που κάθε άλλο παρά διακρίνεται για τις προοδευτικές ιδέες-της: «Είχαν πίσω-τους το κεφάλαιο ενώ οι απεργοί δεν το είχαν» είχαν τον νόμο και τους δικαστές στο πλευρό-τους ενώ οι απεργοί δεν τα είχαν' μπορούσαν να σπάσουν τις απεργίες φέρνοντας ακόμα πιο πολλούς Ιρλανδούς εργάτες ενώ οι απεργοί δεν είχαν ένα τέτοιο όπλο». Όσο για τους πένητες και το λούμπεν προλεταριάτο, αυτοί ζούσαν σε τέτοια αθλιότητα, που δεν είχαν καν τη δύναμη να σκεφτούν τα περί Χαρτισμού, που στη Σκωτία ήταν πιο ήπιος απ' ό,τι το αντίστοιχο αγγλικό κίνημα. Στην αδυναμία της εργατικής τάξης είχε συντελέσει το γεγονός ότι πολυάριθμα μέλη-της, και ιδιαίτερα τα πιο καλοπληρωμένα, είχαν αποδεχτεί τις βασικές αρχές του φιλελευθερισμού τις οποίες προπαγάνδιζε η βιομηχανική αστική τάξη, που, στα μέσα της βικτωριανής εποχής, είχε αναδειχτεί σε ηγεμονικό κομμάτι της άρχουσας τάξης. Και όταν ακόμα δέχο-

Ναυπηγείο κλίππερ στο Aberdeen γύρω στο 1870.

νταν το αναπόφευχτο της σύγκρουσης στον τόπο εργασίας, έτειναν να συμμορφώνονται στα κελεύσματα της αστικής τάξης, αν όχι και στη συνεργασία μαζί-της, για τα γενικότερα κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα. Και αυτό γιατί οι ελπίδες και οι προσδοκίες-τους είχαν άρρηκτα συνδεθεί με τις τύχες της κυριαρχίας του βρετανικού κεφαλαίου στην παγκόσμια οικονομία. Άλλοι λόγοι που συνέτειναν στην αναμικτή παρουσία του εργατικού κινήματος ήταν πρώτα το γεγονός ότι οι περισσότερες εργατικές ενώσεις είχαν συσταθεί από ειδικευμένους εργάτες που έθεταν τα συντεχνιακά συμφέροντά-τους πριν απ' εκείνα της τάξης-τους στο σύνολό-της. Δεύτερο, οι σκωτικές εργατικές ενώσεις είχαν αρχίσει ν' απορροφούνται από τις πιο «υπεύθυνες» αγγλικές¹⁰. Τρίτο, η οικονομική κρίση του τελευταίου τετάρτου του 19ου αιώνα είχε χτυπήσει τις εργατικές ενώσεις, που έχασαν χιλιάδες μέλη και πολλούς πόρους, και πιο πολύ στο διάστημα 1875 - 1885. Τέταρτο, το γεγονός ότι οι εργατικές ενώσεις δεν είχαν ακόμα ανθρωθεί και παρ' ότι κάλυπταν μικρό χώρο είχαν πολύ μικρό συντονισμό. Μετά το 1890 στρέφονται προς μία πιο ανοιχτή πολιτική δράση. Και ακολουθούν οι απεργίες (1908 - 1912), πανβρετανικές ή αποκλειστικά σκωτικές, των ναυτεργατών, φορτοεκφορτωτών, σιδηροδρομικών, ανθρακωρύχων, κι εργατών στα ναυπηγεία. Οι περισσότερες οργανώθηκαν από επιτροπές απλών μελών αντίθετα προς τις οδηγίες από τις επίσημες εργατικές ενώσεις.

Το δικαίωμα ψήφου στους άνδρες εργάτες δίνεται με δόσεις το 1867 και το 1884¹¹. Ένας Σκώτος, ο Keir Hardie, πρωτοστατεί στη δημιουργία του Εργατικού Κόμματος στη δεκαετία του '80 και εκλέγεται από τους πρώτους βουλευτές-του. Το μονοπώλιο της εξουσίας από τους Τόρνδες και τους Φιλελεύθερους φάνηκε να ξεφτίζει. Μικροαστικά στρώματα αρχίζουν να ρίχνουν την ιδέα της «αυτοδιοίκησης» (Home Rule). Το 1885 ιδρύεται Υπουργείο για τις Σκωτικές υποθέσεις με έδρα το Λονδίνο που μόνον το 1939 μεταφέρεται στο Εδιμβούργο. Και σε απάντηση των σχετικά δειλών προτάσεων για την αναβίωση του σκωτικού κοινοβουλίου ύστερα από δύο περίπου αιώνες, το 1894 δημιουργείται ειδική επιτροπή υπεύθυνη για τη συζήτηση των σκωτικών υποθέσεων στη Βουλή.

Το 1911 ο πληθυσμός είχε φτάσει τους 4.800.000 κατοίκους, η καθαρή μετανάστευση μεταξύ 1900 και 1920 είχε φτάσει το 50% της φυσικής αύξησης του πληθυσμού και ο πόλεμος του 1914 έδινε στη Σκωτία την ψευδαίσθηση ότι η οικονομία θα πήγαινε καλά για αρκετό καιρό ακόμα.

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ: Το Β' μέρος

9. Ώς τη δεκαετία του '70, τα μεροκάματα των ειδικευμένων εργατών στη Σκωτία είχαν σχεδόν εξισωθεί με τα αγγλικά και τα μεροκάματα στη ναυπηγική βιομηχανία του Clydeside ήταν ψηλότερα.

10. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι αρκετά αργότερα, το 1924, το 40% των μελών των εργατικών ενώσεων στη Σκωτία ανήκαν σε συνδικάτα με

έδρα-τους τη Σκωτία. Το 1947 το ποσοστό είχε πέσει στο 15%.

11. Το δικαίωμα ψήφου στα μεσαία στρώματα είχε δοθεί από το 1832. Είναι ενδιαφέρον να σημειώσουμε ότι το 1821 σ' έναν πληθυσμό 2.000.000 μόνον 3.000 Σκώτοι είχαν το δικαίωμα ψήφου' λιγότεροι και από τους Λονδρέζους της συνοικίας του Westminster!

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Το είδος της ενημέρωσης

Η αντικειμενικότητα στη συνολική παρουσίαση μιας είδησης και στο σχολιασμό-της είναι μια έννοια σε τελευταία ανάλυση, σχετική. Υπάρχουν όμως ορισμένες σταθερές με απόλυτο χαρακτήρα οι οποίες αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για σωστή και πλήρη ενημέρωση των αναγνώστων μιας εφημερίδας.

Η περίπτωση του διαγραφέντος βουλευτή κ. Γ. Πέτσου και η αντιμετώπιση των δηλώσεών-του από τον Αθηναϊκό Τύπο είναι ενδεικτικά φαινομένων και καταστάσεων του Τύπου. Έχουν δε να κάνουν με την συνολική αντιμετώπιση παρόμοιων προβλημάτων, το ύψος, το ήθος, την πολιτική στάση — συμπολιτευόμενη ή αντιπολιτευόμενη — αλλά και τον κυκλοφοριακό ανταγωνισμό των εφημερίδων. Η ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ παρουσίασε το γεγονός. Και έπραξε σωστά. Με τρόπο όμως που απευθυνόταν περισσότερο στον αναγνώστη-αγοράστη παρά στον αναγνώστη-πολίτη. Δηλαδή με τρόπο κύρια εμπορικό και στόχο να πείσει ότι είναι η καλά πληροφορημένη περί ΠΑΣΟΚ και κυβέρνησης. Τα ΝΕΑ, στο αντίστοιχο ρεπορτάζ, έδωσαν την εντύπωση ότι μπορεί να μην έγιναν οι δηλώσεις Πέτσου ή και να έγιναν μπορεί να μην αποδόθηκαν σωστά. Το ΕΘΝΟΣ δεν ανέφερε λέξη. Υποθέτουμε ότι ή δεν πληροφορήθηκε τίποτε — πράγμα κάπως απίθανο — ή θώρησε το γεγονός ασύμφορο για το έθνος και εσιώπησε.

Ο αντιπολιτευόμενος δεξιός Τύπος τώρα. Στη ΒΡΑΔΥΝΗ έγινε το κύριο θέμα, αποδεικτικό μόνο όμως για την πολιτική που υπηρετεί. Το πώς εννοεί δηλαδή την αντιπολίτευση στην προκειμένη περίπτωση, μέσα από τους κανόνες του κοινοβουλευτισμού, είναι ενδεικτικό. Οι υπόλοιπες δεν το ανέφεραν. Πριν όμως, έγραφαν αρκετά.

Αυτή η «πολλαπλότητα» της παρουσίασης του θέματος δείχνει μήπως πλουραλισμό; Αποτελεί στοιχείο δημοκρατικής διαπαιδαγώγησης; Αμφιβάλλουμε. Αποτελεί, ο ιδιαίτερος τρόπος παρουσίας από κάθε εφημερίδα, μήπως, στοιχείο σεβασμού στην ενημέρωση και την πληροφόρηση; Άσκηση κριτικής; Δεν μας πείθουν γι' αυτό, ούτε οι πρωτοσέλιδοι τίτλοι στις μισές εφημερίδες, ούτε η ανυπαρξία της είδησης στις υπόλοιπες μισές.

Πώς τη μία μέρα ένα γεγονός ασημαντό που δεν αξίζει ούτε την καταγραφή, μετατρέπεται την επόμενη σε σημαντικό γίνεται το κύριο θέμα; Ποιά είναι τα κριτήρια; Και αν το θέμα είναι τόσο σημαντικό για συμπολιτευόμενο Τύπο (ΕΘΝΟΣ: «δούρειος ίππος», ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ «ανταρσία Πέτσου»), αντιπολιτευόμενο (ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ «μέγα ηθικό θέμα»), αλλά και την κυβέρνηση και το ΠΑΣΟΚ (διαγραφή Πέτσου) πώς στα ΝΕΑ και το ΒΗΜΑ καταχωρείται, απλά και μόνο, η κυβερνητική ανακοίνωση;

Α.Σ.Τ.Ε.Ρ.: Στον αστερισμό του χαφιεδισμού

Οκτώ μήνες μετά την κυβερνητική αλλαγή, στην Ανωτέρα Σχολή Τουριστικών Επαγγελμάτων Ρόδου (ΑΣΤΕΡ) εξακολουθεί να επικρατεί ένα καθεστώς χυδαίου έως γελοίου χαφιεδισμού, που συνδυάζεται με ένα κλίμα αυταρχισμού απέναντι στους καθηγητές και τους σπουδαστές. Έτσι αυτή την στιγμή έχουμε στα χέρια-μας ένα «πλούσιο υλικό» από εμπιστευτικό χαρακτήρα πρόσφατες αναφορές, τόσο του Διευθυντή της ΑΣΤΕΡ κ. Δ. Καραχοντζίδη, όσο και ενός «συνεργείου» που κινείται γύρω απ' αυτόν, και που προσπαθούν να περιγράψουν στη Γενική Διεύθυνση των Σχολών (Δραγατσάνου 4, Αθήνα) κινητοποιήσεις και ενέργειες των συλλόγων καθηγητών και των σπουδαστών. (Αξίζει να σημειωθεί ότι όπως λέγεται οι περισσότεροι καθηγητές και σπουδαστές στον σύλλογο προσκυνεί στο... ΠΑΣΟΚ). Οι αναφορές αυτές όχι μόνο γίνονται α-

ποδεκτές από τον Γενικό Διευθυντή των Σχολών κ. Σακελλαρίδη, απόστρατο συνταγματάρχη που διορίστηκε στη θέση αυτή από τη χούντα το 1967 και παραμένει πάντοτε πανίσχυρος στη θέση-του, αλλά και χαρακτηρίζονται εμπιστευτικές και διαβιβάζονται στο Διοικητικό Συμβούλιο των Σχολών που διορίστηκε από τη σημερινή Κυβέρνηση. Το ερώτημα λοιπόν είναι πώς αυτό το Δ.Σ. ανέχεται αστυνομικού χαρακτήρα ενέργειες, που θυμίζουν κάθε έννοια δημοκρατικής νομιμότητας από τις παραπάνω Σχολές.

Οι ενδιαφερόμενοι πάντως καθηγητές και σπουδαστές υπογραμμίζουν ότι οι συνθήκες μέσα στη Σχολή είναι αφόρητα φασιστικές (π.χ. απαγορεύεται να μιλούν τα κορίτσια στα αγόρια!) και η ζωή-τους εκεί είναι μια ατελείωτη αλυσίδα ανακρίσεων, τιμωριών, δεσμεύσεων, απαγορεύ-

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

● Διεθνές θεατρικό φεστιβάλ «Γυναίκα Έκφραση», οργανώνεται από τη Θεατρική Συντεχνία και θα πραγματοποιηθεί στο θέατρο «ΑΒΕΡΩΦ» από τις 2 Αυγούστου μέχρι τις 8 Σεπτεμβρίου. Στο φεστιβάλ παίρνουν μέρος πρωτοποριακά θεατρικά συγκροτήματα από πολλές χώρες και τα θέατρα που θα παρουσιάσουν αφορούν τη γυναίκα. Πολλοί από τους θιάσους αυτούς αποτελούνται αποκλειστικά από γυναίκες, όπως το ιταλικό «Teatro di Roma», το γερμανικό θέατρο «Θέσπις», ή το ισπανικό «Adria Gual», άλλα έχουν επικεφαλής γυναίκες, όπως το αργεντινικό μουσικό συγκρότημα «Musicantes» και τέλος, άλλα είναι μεικτά αλλά το θέμα-τους αφορά τη γυναίκα, όπως ο αγγλικός θιάσος Rat ο νορβηγικός «Saltkompagniet» κ.ά. Στο φεστιβάλ συμμετέχουν και δυο Ελληνίδες σκηνοθέτιδες η Μαρία Κλωνάρη και η Κατερίνα Θωμαδάκη. Μεταξύ των παραστάσεων θα γίνουν προβολές πρωτοποριακού κινηματογράφου από γυναίκες σκηνοθέτιδες.

Το φεστιβάλ πραγματοποιείται χάρη στην οικονομική συμπαράσταση του Υπουργείου Πολιτισμού, του ΕΟΤ και άλλων οργανισμών και αποτελεί θετική συμβολή στους αγώνες των γυναικών για ισότητα και απελευθέρωση.

● Το τρίτο Συνέδριο Βιβλίου θα συγκληθεί από τις 1 έως 4

Δεκεμβρίου 1982 στο Ζάππειο Μέγαρο με απόφαση του Δ.Σ. της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Εκδοτών-Βιβλιοπωλών. Ανάμεσα στα θέματα που θα συζητηθούν στο συνέδριο είναι: η ιστορική διαδρομή της πορείας του ελληνικού βιβλίου, τα προβλήματα των δημιουργών και των φορέων-του, η τεχνική του βιβλίου, η διακίνησή-του, τα προβλήματα ειδικών κατηγοριών βιβλίου κτλ. Το Συνέδριο θα γίνει με τη συμπράσταση του Υπουργείου Πολιτισμού και Επιστημών.

● «Χνάρια» είναι ο τίτλος περιοδικού που εκδίδει ο πολιτιστικός σύλλογος Εράτυνας στην Κοζάνη. Η ύλη-του ενδιαφέρουσα, με έρευνες για τα τοπικά προβλήματα, την ιστορία του τόπου, το πολιτιστικό πρόσωπο του τόπου. Παλιά φωτογραφία (1930) που αναδημοσιεύουμε είναι από το παστάλιασμα του καπνού στην αϊθουσα του παλιού Παρθενωγαγείου.

Η διεύθυνση του περιοδικού: «Χνάρια», Γιάννης Τσιόμνης, Εράτυνα Κοζάνης.

σεων, όπου βέβαια η μάθηση είναι στοιχείο άγνωστο.

Γέλια μέχρι δακρύων αλλά και αφόρητη πίκρα προκαλεί η αγνώωση των χαφιεδικών κειμένων αναφορών, που θα είχαν ίσως ενδιαφέρον για όποιον θα αρεσκόταν να αναλύσει το χαρακτήρα των ατόμων που τα συντάσσουν, ορμώμενα από λόγους ιδεολογικούς ή και βιοποριστικούς. Τα λοιπόν ένα τέτοιο κείμενο της 23.3.1982, με αναλλοίωτη την ορθογραφία:

Κύριε Διευθυντά,

Σήμερα κατά την υπηρέσι- μου και περί της ώρας 19.15' ήρθε ένα άμαξ του Κου σίμου και σταμάτησε πίσω από τα δέντρα όχι κοντά στον χώρο που συνήθως παρκάρουμε όλοι τα αυτοκίνητά-μας μέσα ήταν ο Κος Σίμος και μερικοί άλλοι σπουδαστές.

Από το άμαξι κατέβηκε ο σπουδαστής Γεωργούλας και

τρέχοντας ανέβηκε στα γραφεία του συλλόγου-τους. Πήρε κάτι χαρτιά και τρέχοντας πάλι μπήκε στο αυτοκίνητο και φύγανε.

(Το κείμενο υπογράφεται από τον θυρωρό των σχολών...)

Ο παραπάνω «επαγγελματίας» ίσως είναι αρχάριος, γιατί όπως θα παρατηρήσουν οι αναγνώστες, δεν αναφέρει ούτε ποιοί ήταν οι άλλοι σπουδαστές, ούτε τι χρώματος ήταν τα ρούχα των επωνύμων συνοματών, πράγμα απαράδεκτο για ένα «καθώς πρέπει» χαφιέ.

Πέρα από το γελοίο της ιστορίας το Διοικητικό Συμβούλιο των Σχολών, το διορισμένο από το ΠΑΣΟΚ, χρεώνεται με ένα ερώτημα: πώς ανέχεται, πέντε τουλάχιστον μήνες μετά την ανάληψη των καθηκόντων-του, να συμβαίνουν τέτοιου βάρους και αντικειμένου γεγονότα;

Σταθής Χαϊκάλης

● Το Γ' Ανοιχτό Σχολείο γίνεται φέτος στο Δίλοφο Ζαγορίου από τις 1 μέχρι τις 7 Αυγούστου. Θα περιλαμβάνει θέματα για τη συντήρηση έργων τέχνης, την παράδοση του βιβλίου και την ανάπτυξη αναγνωστικών κέντρων, θέματα επιστημονικής έρευνας, ημέρες αφιερωμένες στο χωριό Ελάτη και Κάτω Πεδινά κ.ά. Δηλώσεις συμμετοχής μέχρι τις 15 Ιουλίου ενώ για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να απευθύνεστε στα τηλέφωνα: 0651-32.686 και 0651-22.656

● Ένα νέο περιοδικό με τίτλο **ΛΑΒΥΡΙΝΘΟΣ**, θα κυκλοφορεί την πρώτη Πέμπτη κάθε μήνα με το σλόγκαν «ζωντανάειτε την ώρα-σας... μην τη σκοτώνεται». Με πολλές σελίδες με σταυρόλεξα, γελοιογραφίες, ακροστιχίδες, με διηγήματα, με ειδικές σελίδες για τους συλλέκτες, τους φίλους του μπριτζ και τους φίλους του σκακιού, ο «Λαβύρινθος» είναι ένα πρωτότυπο στην κατηγορία του περιοδικού, που εκτός από την ψυχαγωγία και τη συντροφιά στον αναγνώστη στο πρώτο-του τεύχος διακρίναμε και μια σειρά θέματα έξυπνα... δύσκολα και ζωντανά.

● **Νεότεροι Κύπριοι ποιητές 1960-1982.** Το ΠΑΠΟΚ και η Λέσχη Γραμμάτων και Τεχνών Β. Ελλάδας αφιέρωσαν σ' αυτούς τη φετινή Β' Πανελλήνια Ποιητική Συνάντηση που πραγματοποιήθηκε στις αρχές Ιουνίου. Το κοινό της Θεσσαλονίκης είχε την ευκαιρία να γνωρίσει και να ακούσει τους δεκαπέντε επιλεγμένους Κύπριους ποιητές αυτής της περιόδου: Θεοδόσης Νικολάου, Θεοκλής Κουγιάλης, Φοίβος Σταυρίδης, Κώστας Βασιλείου, Πίτσα Γαλάζη, Έλλη Παιονίδου, Κυριάκος Χαλαραμπίδης, Ντίνα Κατσούρη, Μιχάλης Πασιαρδής, Πολύβιος Νικολάου, Άνθος Λυκαύτης, Γιώργος Μολέσκης, Νίκη Μαραγκού, Λεύκιος Ζαφειρίου, Νίκος Ορφανίδης. Μια πλούσια ποιητική παράδοση που οδήγησε σε μία σύγχρονη ποιητική δημιουργία ελάχιστα γνωστή στο Ελλαδικό κοινό. Οι εισηγήσεις έγιναν από τον Γιώργο Κεχαγιόγλου και μετά από τις αναγνώσεις πραγματοποιήθηκε συζήτηση των ποιητών με το κοινό.

● Κυκλοφόρησε ο νέος τόμος, έκτος της γενικής σειράς «**Η Ελληνική Ποίηση**» που εκδίδει ο οίκος «Σοκόλη» και επιμελείται ο Αλέκος Αργυρίου. Ο προηγούμενος τόμος παρουσίαζε τους νεότερους

ποιητές του μεσοπολέμου δηλαδή τους πρώτους Έλληνες, όπως σημειώνει στον πρόλογό-του ο Α. Αργυρίου «οι όποιοι έσπασαν την παράδοση της προκαθορισμένης συμμετρικής εκφοράς του ποιητικού λόγου και έγραψαν τα ποιήματά-τους σε ελεύθερο στίχο, ακολουθώντας τα νέα ρεύματα, που είχαν αναπτυχθεί στον ευρωπαϊκό χώρο, και ενσωματώνοντάς-τα στα ελληνικά δεδομένα».

Ο νέος τόμος, παρουσιασμένος με τα ίδια κριτήρια, παρουσιάζει τους ποιητές της επόμενης γενιάς. Όλη η σειρά έχει εκδοθεί με επιμέλεια και αποτελεί ουσιαστική συμβολή στη μελέτη των γραμμάτων-μας.

● Το τεύχος αρ. 33/34 του περιοδικού **Δευκαλίων**, είναι αφιερωμένο στους Ελεάτες. Περιέχει όλα τα αποσπάσματα των Παρμενίδη, Ζήνωνα, Μέλισσου — στο αρχαίο πρωτότυπο και σε νεοελληνική μετάφραση του Ε. Ν. Ρούσου —, καθώς και κείμενα των Ξενοφάνη, Ηράκλειτου και Γοργία που είναι αναγκαία για την κατανόηση της Ελεατικής Φιλοσοφίας. Δημοσιεύονται επίσης εργασίες των Ε. Ν. Ρούσου, Α. Φ. Δ. Μουρελάτου, J. Frère, Αλ. Νεχαμά και Ο. Testudo πάνω στην Ελεατική Φιλοσοφία. Το τεύχος ολοκληρώνεται με αναλυτική βιβλιογραφία για τους Ελεάτες.

ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΘΛΗΣΟΡΑΣΗ

Είναι η Ελλάδα θεοκρατική χώρα;

● Από τον φίλο Α. Ε. Μαργαρίτη πήραμε το σύντομο σημείωμα που, *οπωσδήποτε* οι παρατηρήσεις-του, πρέπει να ενδιαφέρουν την ΕΡΤ:

Ότι η Ορθοδοξία συνέβαλε αποφασιστικά στη διατήρηση του ελληνικού έθνους εις τα πλαίσια της Οθωμανικής αυτοκρατορίας επί τριακόσια περίπου χρόνια, είναι μια άποψη που έχει γίνει κοινός τόπος. Δεν μεταβάλλει την ουσία της απόψεως αυτής, το γεγονός ότι ένας πολύ μικρός αριθμός ιεραρχών δεν συνειδητοποίησε την ανάγκη να βγει το έθνος-μας από τα πλαίσια αυτά, και ακόμη λιγότερο να πάρει τα όπλα κατά του κυρίαρχου.

Αυτό εξηγεί γιατί το πρώτο σύνταγμα των επαναστατημένων Ελλήνων, το «Προσωρινόν Πολίτευμα της Ελλάδος» (1822), από την πρώτη παράγραφό-του αναφέρει ότι «επικρατούσα θρησκεία... είναι η της Ανατολικής Ορθοδόξου» και «ανέχεται όμως... πάσαν άλλην». Η ουσία της διατυπώσεως αυτής παρέμεινε σε όλα τα επόμενα συντάγματα μέχρι σήμερα. Μόνο που η «ανοχή» προς τις άλλες θρησκείες προβιβάσθηκε σε «ελευθερία», με τον περιορισμό αυτές οι άλλες θρησκείες να είναι «γνωστές».

Υπήρχε και ένας πιο ειδικός λόγος για τη συγκαταβατική «ανοχή» κατά την περίοδο της Εθνεγερσίας. Στον επαναστατημένο ελληνικό χώρο οι Καθολικοί, κάτω από την άμεση επίδραση της παπικής Εκκλησίας, εχθρικής προς την Ορθοδοξία από την εποχή του σχίσματος του 1054, δεν ευνόησε την Ελληνική Επανάσταση. Οι κάτοικοι των λεγομένων «καθολικών» νησιών των Κυκλάδων, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, ετήρησαν μια στάση αδιαφορίας και καιροσκοπισμού. Οι Ισραηλίτες, στους οποίους η Οθωμανική αυτοκρατορία είχε προσφέρει άσυλο, ύστερα από τους φοβερούς διωγμούς του ΙΕ' και ΙΣΤ' αιώνα, που είχαν υποστεί από την Ιερά Εξέταση, προ πάντων στην Ισπανία, ήταν φυσικό να είναι πιστοί υψίκοοι του τουρκικού καθεστώτος, και η στάση-τους να είναι εχθρική προς κάθε κίνηση που θα το ανέτρεπε.

Με τις διεθνείς διαφοροποιήσεις, που ακολούθησαν τις επόμενες δεκαετίες, σε συνδυασμό με την τελική διαμόρφωση του ελληνικού κράτους, αυτές οι ιστορικές καταστάσεις σαρώθηκαν. Όσοι ζουν στη χώρα-μας είναι αδιακρίτως πολίτες με τις ίδιες υποχρεώσεις και με τα ίδια δικαιώματα. Στον τελευταίο πό-

λεμο, όλοι πλήρωσαν βαρύτατα το φόρο του αίματος για την Ελλάδα, ανεξάρτητα από την αριθμητική-τους αναλογία.

Τώρα, εάν τέτοιες διατάξεις των συνταγμάτων-μας συμβιβάζονται με τις ραγδαίες εξελίξεις της εποχής-μας, και εάν είναι πια καιρός να χωρισθεί η Εκκλησία από το κράτος, αυτό ανήκει στους συνταγματολόγους να το κρίνουν.

Όμως, το να ακούγεται κάθε πρωί, στις 5.50, μετά τον Εθνικό Ύμνο, το «Πάτερ ημών...» με σχετική ψαλμωδία, από το κανάλι της ΕΡΤ (το τώως «Εθνικόν Πρόγραμμα»), είναι κάτι το απαράδεκτο!

Αυτό καθιερώθηκε μετά το 1961, όταν διευθυντής της ραδιοφωνίας ήταν ο δημοσιογράφος και συγγραφέας Κωστής Μπασιτιάς, δραστήριος μεν και με διοικητικές ικανότητες άνθρωπος, αλλά που λίγο απείχε από τη θρησκοληψία. Έκτοτε έχει καταδικασθεί η χώρα-μας να εμφανίζεται διεθνώς από τον κύριο πομπό-της ως *θεοκρατική*, σαν το Βατικανό, σαν το Ιράν. Και κανείς έως τώρα δεν σκέφθηκε ή δεν τόλμησε να καταργήσει την αναχρονιστική αυτή εκπομπή!

Είναι καιρός πλέον να γίνει και αυτή η αλλαγή. Για την ικανοποίηση των θρησκευτικών αναγκών όλων των πολιτών, θα έπρεπε να προγραμματισθούν, σύμφωνα με την αριθμητική-τους αναλογία, σε τακτές ώρες, εβδομαδιαίες εκπομπές από το Β' πρόγραμμα, που να απευθύνονται στους Ορθόδοξους, στους Καθολικούς, στους Διαμαρτυρούμενους, στους Ισραηλίτες, στους Μουσουλμάνους, σε όλες τις «γνωστές» θρησκείες, σύμφωνα με τη διατύπωση του συντάγματος. Όσοι δεν ανήκουν σε καμιά — απόλυτο δικαίωμά-τους —, απλούστατα τις ώρες εκείνες δεν θα ανοίγουν το ραδιόφωνό-τους. Ας χρησιμεύσουν ως υπόδειγμα οι εκπομπές της Γαλλίας και άλλων χωρών. Δεν είναι πολλός καιρός, που, συμπλωματικά, παρακολουθήσαμε στο Παρίσι από την τηλεόραση τελετουργίες διαφόρων δογμάτων και θρησκειών.

Ο πρωινός χαιρετισμός της ΕΡΤ με τον Εθνικό Ύμνο απευθύνεται σε όλους τους Έλληνες. Είναι πλέον «εκτός τόπου και χρόνου», αμέσως κατόπιν, να ακολουθεί μια μονομερής θρησκευτική εκδήλωση, που αναφέρεται σε μέρος του ελληνικού πληθυσμού, έστω και αν αυτό αντιπροσωπεύει την πλειονότητα.

Α. Ε. Μαργαρίτης

Με την Εγγυημένη Επιταγή της Εμπορικής Τράπεζας

**πληρώνετε στή στιγμή
τούς πάντες καί τὰ πάντα
καί τὰ λεφτά σας πιάνουν...τόκο!**

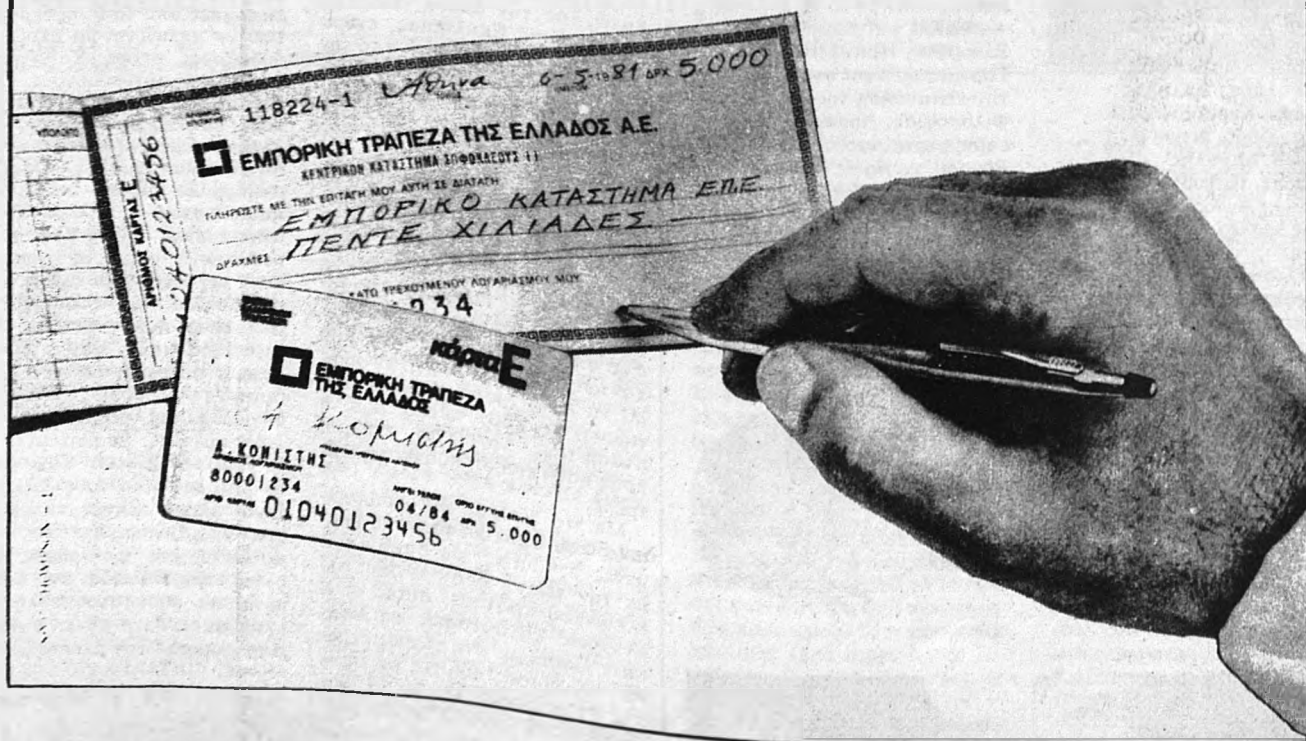
Τώρα η ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ εφαρμόζει στην Ελλάδα τον θεσμό της 'Εγγυημένης' Επιταγής. Είναι «χρήματα» με τα οποία πληρώνετε ή αγοράζετε ό,τιδήποτε, χωρίς να τα έχετε επάνω σας. Κι' επί πλέον, τα λεφτά σας πιάνουν... τόκο!

Ανοίξτε σήμερα ένα Τρεχούμενο Λογαριασμό 'Εγγυημένων' Επιταγών σ' οποιοδήποτε Κατάστημα της ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ και θα πάρετε ένα καρνέ επιταγών και την ΚΑΡΤΑ Ε. Με αυτήν η ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ εγγυάται κάθε επιταγή σας στην οποία αναγράφεται ποσό μέχρι 5.000 δραχμές. Έτσι γίνεται δεκτή παντού! Κι' απ' τη στιγμή που θα καταθέσετε τα χρήματα για ν' ανοιχτεί ο λογαριασμός, αρχίζει να μετράει γιά σας ο τόκος!

Μόνο η 'Εγγυημένη' Επιταγή σας προσφέρει ευκολία, σιγουριά, τόκο, πρόσθετο κύρος στις συναλλαγές σας και αυξημένη αγοραστική δυνατότητα, κάθε στιγμή. Θά τό διαπιστώσετε και οι ίδιοι.

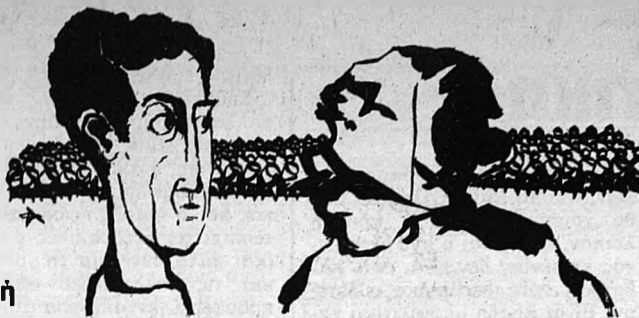
**άλλη μία εξυπηρέτηση
από την**

**ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Η Αθέατη Όψη του Β.Β. King ή η ανατροπή της «τάξης» (με αφορμή και μέσα) στη βροχή

του Χρ. Κυριαζή

Πολλοί ήταν εκείνοι που διάλεξαν να παραστούν ευ-τακτα στο θέαμα της συναυλίας του νέγρου «μπλουζίστα»: ημέρες πριν, φρόντισαν να εξασφαλίσουν μια θέση στο θέατρο του Λυκαβητού, γνωρίζοντας ότι υπάρχει κάποιο άλλο κοινό (ή μήπως δεν είναι «κοινό»;) που είναι συνεχώς κινούμενο και ιδιοποιείται πολλές φορές έμπρακτα τον ορισμένο, διατεταγμένο και θέσμιο χώρο των εκει παραστάσεων' τούτο το ενδεχόμενο, οι «κόσμιοι» το αναλαμβάνουν υπεύθυνα και προετοιμάζονται — χωρίς να αυτοδικούν — ιδιαίτερα σε μια τέτοια συναυλία, όπως της Παρασκευής 9ης Ιουλίου, όπου η φανταστική παράσταση περί «ροκ» που χαρακτηρίζει τους όψιμους ενδαιτυντές στο είδος νέους ενεργοποιεί, ανενδοίαστα στις συνειδήσεις τους, συμπεριφορές που θυμίζουν κάτι ανάμεσα σε πρώτη γενιά «μπήτνικ» και σε (κατά μίμηση πάντα) χούλιγκανς. Γιατί, ως προς τι ο «φτιαγμένος» ιδεολογικός του είδους μπορεί να βιώσει μια τέτοια συναυλία σαν πορεία (αν είναι) προς την έκσταση, τη στιγμή που υβρίζει τους συνδαιτυμένους και καταστρέφει τα άψυχα αντικείμενα και το χώρο επενδύοντας την όλη κίνηση, λόγο και χειρονομία-τους σε παραφθαρμένη κριτική — ή μήπως «σνομπισμός»; Σε μια τέτοια συναυλία, λοιπόν, κυριαρχεί εδώ, στην Ελλάδα μια κατ' εξοχήν φετιχιστική (στην αφετηρία-της) υλική ή συμβολική επιθετικότητα (κάνεις δεν λιποθυμά, δεν ψυχώνεται, κανείς δεν κάνει έρωτα, όπως άλλου, ας πούμε, αλλά διοχετεύει τον ψυχισμό-του σε επίθεση ή βία).

Αυτή είναι η μία πλευρά της συναυλίας του Β.Β. King που μας ενδιαφέρει εδώ από μια συγκεκριμένη σκοπιά. Είναι, ας πούμε, η αθέσμιτη, η εκτός τειχών πλευρά που, όμως και θεσμοποιείται και εισέρχεται στα τείχη ευκαιρίας δοθήσης, αρμοδιών, πάσης φύσεως, βοηθούντων και καιρού επιτρέποντος. Ακριβώς η δεύτερη πλευρά της συναυλίας ήταν οι αρμόδιοι οργανωτές, υπεύθυνοι, κτλ. και ο... καιρός.

Στην αρχή αυτού του σημειώματος γράψαμε ότι ορισμένοι φρόντισαν να εξασφαλίσουν μια θέση, ημέρες πριν τη συναυλία. Συγκριτικά όμως στην κατηγορία αυτή, αφού, ως φαίνεται, ο τομέας δημοσίων σχέσεων του Φεστιβάλ Αθηνών καρκινωβατεί, είναι βραχυκυκλωμένος, ή έχει έλλειψη γνώσης του αντικειμέ-

νου-του, έτσι που μόνιμα και συστηματικά είμαστε απόντες από τις όποιες εκδηλώσεις. Ήταν απώσασή-μας, ωστόσο, βγαλμένη από το βίωμα κάποιων άλλων εσποχών της μπλουζ να βρεθούμε στο χώρο του θεάτρου. Όμως, κάποια στιγμή έβρεξε. Και η βροχή ανέτρεψε τη θεσμοθετημένη τάξη του χώρου: καθένας καθόταν εκεί όπου θεωρούσε ότι ήταν προτιμότερα — παρά πολλοί χωρίς τίτλο εισόδου... πονηροί ή «κοινωνικοί επικριτές»; — για μια κατά το δυνατόν αρτιότερη συμβίωση του μελλούμενου θεαματος. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να βρεθούμε με εισιτήριο και χωρίς θέση, ή καλύτερα να απωλέσουμε το δικαίωμα χρήσης αυτών που είχαμε εξασφαλίσει (οι υπογραμμισμοί σημαίνουν ότι όλα αυτά τα αντιλαμβανόμαστε σύμφωνα με τον κώδικα του αστικού δικαίου, νόμιμα και αξιόπρεπα). Τυπικά, λοιπόν, αυτό στοιχειοθετεί διάρρηξη της διατεταγμένης σχέσης-μας με το χώρο των δρώμενων και δίνει δικαιώματα ουκ ολίγα, από αστικά έως και ποινικά (μήνυση, κλπ.). Προτιμήσαμε βέβαια (...) να αποτηνθούμε στον υπεύθυνο των εκδηλώσεων. Κατορθώσαμε να βρούμε, τελικά, τον κ. Σπύρου και του θέσαμε το πρόβλημα. Ο κ. Σπύρου μας απήντησε ότι δεν μπορεί να κάνει τίποτε και εμείς σκεφτήκαμε την αυτοδικία, έναντι πάντων εννοείται. Όμως, υπήρχε η αστυνομία, οπλισμένη μάλιστα, η οποία μπορεί να μη φρόντιζε, ως τουριστική, για τη διατεταγμένη κατανομή του κοινού (δίδοι, όπως μας είπε ο κ. Σπύρου, ο επικεφαλής της δύναμης των αστυνομικών «είχε σηκώσει τα χέρια» μετά τη βροχή), αλλά παρ' όλα αυτά έσπευδε να αποκαταστήσει την οριοθετική «γραμμή» πίσω από την εξέδρα, στο χώρο γύρω από το θέατρο, κάθε φορά που αυτοί οι οποίοι είχαν μείνει εκτός ήθελαν να κάνουν εισβολή για να συναντήσουν τους «εντός», πρώην «εκτός». Και δικαιολογημένη η επιθυμία, και βάσιμη, και θεμιτή. Γιατί, όπως είπαμε στον κ. Σπύρου, η συναυλία ήταν μπλουζ του Β.Β. King εν Ελλάδα και όχι Ριγκολέτο, αυτοί δε που έβλεπαν κάποιους ομοίους-τους να κάθονται τώρα, δικαιολογημένα δεν μπορούσαν να έχουν αδιατάρακτη τη... συνειδήσή-τους περί δικαίου... Και ύστερα, αφού είχε πλέον ανατραπεί ο διατεταγμένος χώρος, ποιά διά-ταξη (τάξη) των θέσεων και του χώρου να σε-

bastούν και για ποιο λόγο; Και γιατί να μην απειληθούν επεισόδια, αφού δεν υπήρχε αιτιώδης συνάφεια ανάμεσα στο λειτούργημα της τουριστικής αστυνομίας και στο συγκεκριμένο έργο-της εκείνη την Παρασκευή. Όσο για τους ταξι-θέτες, ομολογουμένως δε θα θέλαμε να βρισκόμαστε στη θέση-τους: Λίγοι και κύριοι καθώς ήταν, προσπαθούσαν, στο τέλος, να διασώσουν, αβοήθητοι, τη σωματική-τους ακεραιότητα από τους εισβολείς.

Ανάμεσα, λοιπόν, στον θριαμβεύοντα τυχάρπαστο ωφελιμισμό των νεοελλήνων (εδώ, «ροκάδων») — διανθισμένο με ολίγη δόση «ροκ» και «αν-αρχίας» — και στη βροχή που ανέτρεψε τάξη και ταξινομούντες, αφήνοντας την αστυνομία να λειτουργήσει, αν παραστεί ανάγκη, σε δύναμη καταστολής στους τυχαία απομεινάντες εκτός, ανάμεσα λοιπόν, σε «αυτά» τα δύο υπήρχε ένας χώρος: πίσω από την εξέδρα, με αθέατη την όψη του Β.Β. King, μπροστά από την αστυνομική αλυσίδα που συμπιέζε τις γραμμές των «εκτός» Από εκεί νοιώσαμε τους ήχους του νέγρου «μπλουζίστα», έχοντας δίπλα-μας ένα συνάδελφο, διευθυντή κρατικού ιδρύματος, ο οποίος συνάντησε κάποιες δυσκολίες στην είσοδο όταν, κατόπιν εορτής, ελέγχανε τους εισερχόμενους και ο εκεί υπάλληλος του επέτρεψε την είσοδο με ένα ύφος συγκατάβασης (!), αμηχανίας και απορίας. (Μετά, βέβαια, ανόηξαν τις πόρτες και μήκανε όλοι μέσα, αλλά αυτό είναι άλλη ιστορία, βαδίζει στην ίδια λογική με το χάος κατόπιν βροχής).

Πιστεύουμε ότι η συμπεριφορά ανάμεσα στο κοινό «το μετά-τη βροχή» και τους υπεύθυνους έχει κάποιο κοινό τόπο αναφοράς και μια κοινή συνισταμένη. Θα βρείτε και το ένα και το άλλο όταν παρακολουθήσετε μια παρόμοια εκδήλωση στο Λυκαβητό, πίσω από την εξέδρα, με βροχή (ή ίσως και χωρίς).

Υ.Γ. Αυτό το σημείωμα δεν είναι πρόταση διαμαρτυρίας «αδικημένου θεατού» δεν έχει καμιά σχέση με την ποιότητα του θεάματος και δεν αφορά παρά ορισμένες πλευρές από την παραγωγή μιας συναυλίας, έτσι όπως ιδώθηκαν από τη σκοπιά του θεατή πίσω από την εξέδρα. Η χρήση που τυχόν θα του γίνει, θα πρέπει να σεβαστεί τη διάταξη παρουσίασης-του και να μην είναι επιλεκτική. Ο νοών νοεΐτω.

ΔΑΚΤΥΛΟΓΡΑΦΩ
Πανεπιστημιακές και
άλλες εργασίες.
Υπεύθυνη δουλειά,
πείρα.
Επιμέλεια εκδόσεων.
ΛΙΤΣΑ ΠΛΑΚΙΑ
τηλ. 921.362
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΠΕΤΡΟΣ ΠΑΡΑΒΑΝΤΖΑΣ

ΑΠΟΔΡΑΣΗ

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Πρωτότυπο μυθιστόρημα που με εξαιρετική δύναμη και ευαισθησία αποκαλύπτει το ψυχικό τοπίο, την ηθική ιδιοτυπία και τα πνευματικά αδιέξοδα της νέας (μεταπολεμικής) μεσοασίας τάξης στην Ελλάδα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΒΟΣ
Αναζαγόρα 1, Αθήνα 112
Τηλ: 52.46.241

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

Ιδιαίτερα μαθήματα
καθώς και σε ομάδες
τριών μαθητών
από πεπειραμένο καθηγητή
τηλ. 72.26.107

Άπουλhiος

ο χρυσός γάιδaros
ή οι μεταμορφώσεις

νεφέλη

**Η Ιωάννα Νικολαΐδου
γράφει για το βιβλίο της
Κατερίνας Πλασσάρ, «Η τελευταία Ιθάκη»,
Εκδόσεις Φιλιλπότη,
Αθήνα 1981.**

Συνήθως, η κριτική ενός λογοτεχνικού κειμένου αρχίζει με μια σύντομη περιγραφή του περιεχομένου. Ο παραδοσιακός κριτικός (γιατί συνήθως είναι ο κριτικός και όχι η κριτικός) χρησιμοποιεί τις λογοτεχνικές του ικανότητες για να μεταφέρει ή καλύτερα να μας μεταφράσει αυτά που έχει ήδη πει ο/η συγγραφέας. Κι αυτά, συνήθως, με μια μεγάλη δόση φιλαρέσκειας και κάποια κρυφή επιθυμία να επληρώσει τις δικές του λογοτεχνικές φιλοδοξίες.

Στη συνέχεια σπεύδει να επικροτήσει τα «θετικά» ή να επιπλήξει τα «αρνητικά» — πάντα βέβαια σύμφωνα με ορισμένα προκαθορισμένα κριτήρια που, όμως, σπάνια αναγνωρίζονται ως καθοριστικά και πανσιότερα ακόμα παρατίθενται με σαφήνεια μέσα στο ίδιο το κριτικό κείμενο. Τέλος, θεωρώντας την αξιολόγηση αυτοσκοπό της κριτικής, τοποθετεί το έργο σε μια ιεραρχία και, επικαλούμενος την ειδικότητα του κριτικού, προσδίδει στα κριτήρια του κύρος, αντικειμενικότητα και καθολικότητα. Όταν η κριτική αναφέρεται σε γυναίκα συγγραφέα, η αξιολόγηση μετατίθεται συνήθως σε μια άλλη κλίμακα βάσει της οποίας γίνεται (συνειδητά ή ασυνειδητά) η ιεράρχηση της «λογοτεχνίας της γυναίκας» της οποίας τα χαρακτηριστικά έχει ο ίδιος ορίσει και τις δυνατότητές της οριοθετήσει.

Είναι συνεπακόλουθο των τάσεων αυτών, η παραδοσιακή κριτική να αγνοεί, τόσο στη θεωρία όσο και στην πράξη της, την ιδιαιτερότητα του αναγνωστικού κοινού, την έντονη και ενεργό συμμετοχή του ως καθοριστικό παράγοντα στο κύκλωμα παραγωγής και κατανάλωσης του έργου. Στη θέση του τοποθετεί έναν ιδανικό (ιδεατό) αναγνώστη που δεν είναι παρά το αντικαθρέφτισμα του ίδιου του κριτικού: δηλαδή αστός / διανοούμενος / πρωτεύουσας / αρσενικός. Κι όμως, ο κριτικός αυτός θα απορρίψει ή θα εγκρίνει και θα αξιολογήσει και για μια λογαριασμό της οποιασδήποτε, για παράδειγμα, μικρούπαλλήλου ή εργάτριας / επαγγελματίας / γυναίκας!

Επιπλέον, η έκθεση ορισμένων απόψεων γύρω από ένα λογοτεχνικό κείμενο δε γίνεται ποτέ με τρόπο αυθόρμητο και εντελώς αυτόνομο. Μεσολαβεί πάντα ένα στάδιο επιλογής και οργάνωσης. Ο / η κριτικός διαλέγει τα θέματα που θα θέξει, τον τρόπο που θα τα συζητήσει, την έμφαση που θα

δώσει σε μερικά εις βάρος άλλων, ακόμα και τη γλώσσα που θα χρησιμοποιήσει. Η κριτική λοιπόν, όπως και η ανάγνωση ενός κειμένου, δεν είναι ούτε παθητική, ούτε ιδεολογικά ουδέτερη. Είναι πράξη με πολιτικό χαρακτήρα και στηρίζεται πάντα σε ορισμένες επιλογές που σχετίζονται, έμμεσα ή άμεσα, με δύο καθοριστικούς παράγοντες: την ταξική θέση και το φύλο του / της αναγνώστριας / κριτικού.

ΕΟΚ / Ελλάδα, γυναίκα / άντρας, επαρχία / πρωτεύουσα. Οι αντιθετικές αυτές δυνάμεις, οι κάποτε οργανικές και συχνότερα αντίφατικές τους σχέσεις και, ο τρόπος που λειτουργούν μέσα σε ορισμένα από τα διλήμματα της «Τελευταίας Ιθάκης» της Κατερίνας Πλασσάρ, είναι το αντικείμενο της ανάγνωσης που ακολουθεί.

Το πρώτο διήγημα, με τίτλο «Αίτηση για την ένταξη στην ΕΟΚ», ανοίγει τη συλλογή με μια αντιπαράθεση τόσο μορφική όσο και θεματική. Στο πρώτο μέρος περιγράφεται μια περίοδος ενός σχεδόν αιώνα. Οι χρονικές ελλείψεις — «Με τον καιρό το σπίτι γέμισε νόφες κι εγγόνια», «έτσι τους βρήκε, καλοστεκούμενους, το τέλος του αιώνα», — δίνουν την αίσθηση του χρόνου που κυλάει γοργά, με μεγάλες δρασκελιές και που ορίζεται από την αναπαράγωγή και τα αποτελέσματά της παραγωγικής εργασίας του ανθρώπου. Μέσα από την ιστορία του κεντρικού προσώπου συμπεραίνουμε την ιστορία ενός λαού στο ξεκίνημά του, στην προσπάθειά του να ριζώσει, να βρει τη ταυτότητά του και να δημιουργήσει η εικόνα μιας Ελλάδας του παρελθόντος που συγκρούεται βίαια με μια άπονη της σύγχρονης πραγματικότητας στο δεύτερο μέρος του ίδιου διηγήματος. Η σύγκρουση αυτή εκφράζεται με το ξαφνικό σπάσιμο της πρότασης «σαν τα που» «λια άγρια...» και το πέρασμα από τον ένα αφηγηματικό τρόπο (παραδοσιακό) στον άλλο (νεωτερικιστικό). Σ' αυτό το δεύτερο μέρος του διηγήματος ο χρόνος παίρνει διαφορετική έννοια και μορφή. Παρατηρούμε ότι δεν σημαδεύεται από καμία παραγωγική πράξη: ο νεαρός ξυπνάει, λούζεται και ξανακοιμάται.

Με τις μεταφορές του, τις εικόνες του, τη σύνταξη, το ύφος, την οργάνωση και την αντιπαράθεση του πρώτου με το δεύτερο μέρος, το διήγημα κατορθώνει να δώσει τη στασιμότητα και την αδράνεια, την αποξένωση από ανθρώπους και πράγματα, τον κατακερματισμό και την άγνοια ενδοσκόπηση — με μια λέξη την απαλλοτρίωση που χαρακτηρίζει τις «αναπτυγμένες» χώρες της

δυτικής Ευρώπης.

Συμπτωματικός αυτής της απαλλοτρίωσης που αφαιρεί τη δυνατότητα κάθε ανθρώπινης επικοινωνίας, ακόμα και της καθαρά αισθησιακής, είναι και ο τρόπος που ο νεαρός ήρωας αντιμετωπίζει τις σεξουαλικές σχέσεις (και κατά συνέπεια τη γυναίκα) και τις εκλογικές: «Εκείνος προσφέρει γενναιοδωρα στήθη σε όλους και το κρεβάτι του σε όλους, δεν έχει αντίρρηση για καμία και για κανένα, το γαμήσι έμεινε ο μόνος τρόπος κοσμικής συναναστροφής στις μέρες μας — ας αρχίσουμε έτσι, για φίλιες και έρωτες βλέπουμε ύστερα». Κι όμως, αυτές ακριβώς είναι οι χώρες που προσφέρονται ως πρότυπα «προόδου» και «ανάπτυξης» στις λιγότερο αναπτυγμένες ή, όπως αποκαλούνται, «υπανάπτυκτες» χώρες. Μ' αυτό τον τρόπο το διήγημα υπονομεύει την κοινώς αποδεκτή και ενισχυμένη από το status quo εξιδανικευμένη εικόνα του δυτικού καπιταλισμού σα φορέα προόδου. Αναταράσσει τα νερά της και σιωπηρά θέτει το ερώτημα: Που πάμε; Για ποια Ιθάκη έχουμε βάλει πλώρη;

«Ανάπτυξη» λοιπόν δεν είναι μόνο θέμα οικονομικής προόδου. Είναι επίσης, και κυρίως, θέμα κοινωνικών σχέσεων. Αυτό ακριβώς εννοεί και ο Έγκελς όταν λέει κάπου σε μια από τις μελέτες του ότι, ο βαθμός καταπίεσης της γυναίκας σε μια κοινωνία είναι ο πιο αξιόπιστος δείκτης του κοινωνικού επιπέδου ανάπτυξης της κοινωνίας αυτής. Ας δούμε όμως πως ενσωματώνεται και «δουλεύεται» η ιδέα αυτή, στο διήγημα «Έξω από τα Τείχη».

Χωρισμένο σε δύο άνισα μέρη, το διήγημα αρχίζει με την αναδρομική αφήγηση, της ιστορίας του σύγχρονου αλλά επώδυνου γάμου, μιας νέας γυναίκας (εργατικής ή μικροαστικής προέλευσης) σε μια άλλη (πρωτεύουσιάν). Μέσα από τον ευθ και άμεσο λόγο της, διαγράφεται ανάγλυφα (χωρίς η ίδια να το συνειδητοποιεί) ο ρόλος που παίζουν οι θεσμοί του γάμου και της οικογένειας στη ζωή και ψυχολογική διαμόρφωση της γυναίκας. Η οικογένεια έχει την ευθύνη όχι μόνο της συντήρησης, αλλά και της προστασίας των νεαρών μελών της. Σε μια κοινωνία όμως — όπως η δική μας — που θεωρεί και αντιμετωπίζει τη γυναίκα σε σεξουαλικό αντικείμενο, η «προστασία» αυτή έχει για το κορίτσι διαφορετικό και πολύ συγκεκριμένο και σαφή χαρακτήρα: να την προετοιμάσει για το μελλοντικό της ρόλο σε σύζυγο και μητέρα (ένα ρόλο που θεωρεί αυτοσκοπό για τη γυναίκα ύπαρξη) και να την προετοιμάσει για την ώρα που θα περάσει από την εξουσία του πατέρα στην εξουσία του συζύγου. Αυτή η διεργασία (με όλες τις ιερωτελεστίες του προξενίου, του αρραβωνιάσματος,

του γάμου κτλ. που συνεπάγονται), δεν είναι παρά η μορφή μιας εμπορευματικής ανταλλαγής μεταξύ πατέρα και μέλλοντος συζύγου με αντικείμενο τη σεξουαλικότητα της γυναίκας, που για να διατηρήσει την αγοραστική της αξία μέχρι τη στιγμή της ανταλλαγής, πρέπει να παραμείνει άσιπλη και «αγνή» — δηλαδή σε άρτια εμπορεύσιμη κατάσταση. Όταν λοιπόν ο Γαβρίλης κακομεταχειρίζεται βάνουσα τη νεαρή γυναίκα-του χωρίς καν να προσφέρει ένα μινιμουμ οικογενειακής ζωής, παραβιάζει τους όρους της ανταλλαγής και ενδεχομένως προκαλεί τη βίαιη αντίδραση του πατέρα που απαιτεί την επιστροφή της ιδιοκτησίας του. Οι δύο άντρες κυλούν στο πάτωμα, παλεύοντας να υπερασπιστούν ο καθένας τα δικά του εξουσιαστικά δικαιώματα. Κι έτσι η νεαρή γυναίκα επιστρέφει σε μια αυστηρότερη αστυνόμευση από προηγουμένως, σε μια καταδυνάστευση της προσωπικότητάς της και πλήρη καταπάτηση κάθε δικαιώματος αυτονομίας.

Δε νομίζω ότι το διήγημα αμφισβητεί τη γνησιότητα της πατρικής αγάπης ή τη σημασία της οικογενειακής αλληλεγγύης. Καταγγέλει όμως τον καταπιεστικό για τη γυναίκα τρόπο που αυτά εκφράζονται και ασκούνται — έναν τρόπο που, όπως επίσης δείχνει το διήγημα, βρίσκειται σε απόλυτη συμφωνία με τις καπιταλιστικές και πατριαρχικές σχέσεις που εμποτίζουν την προσωπική-μας ζωή.

Το δεύτερο μέρος του ίδιου διηγήματος φέρνει στην επιφάνεια μια άλλη πραγματικότητα που, παρά όλη τη φαινομενική της αντίθεση ως προς την πρώτη, δεν είναι παρά η άλλη όψη του ίδιου νομοίσματος. Η «απελευθερωμένη», «εξελιγμένη» νεαρή Τζένη, κυκλωμένη από τα αόρατα τείχη της συνοικίας του Κόλωνακιού, ζει τη ζωή της σε πλήρη άγνοια του τι γίνεται έξω απ' αυτά, ή κι αν ξέρει, διαλέγει να το αγνοήσει. Όπως βουλιάζει στο πίσω κάθισμα του ταξί γελώντας, έτσι βουλιάζει και σε μια εκλογική της δικής της ύπαρξης που αλλοιώνει και συγκάλυπτει τα κενά και τις αντιφάσεις της.

Οι τυχαίες και επιφανειακές σεξουαλικές σχέσεις που συνειδητά και σκόπιμα προσπαθεί να οδηγήσει σε ακρότητες, δεν προσφέρουν κανένα διέξοδο από τα τείχη που την κυκλώνουν.

Αν, λοιπόν, ένα από τα βασικότερα αιτήματα του γυναικείου κινήματος είναι και η σεξουαλική απελευθέρωση της γυναίκας — το δικαίωμα της αυτόνομης σεξουαλικότητας, το ερώτημα που θέτει το διήγημα είναι αυτό: τι είδους σεξουαλική απελευθέρωση ζητάμε και τι ριζικές κοινωνικές αλλαγές προϋποθέτει; Σε ποια πρότυπα ξένα πάμε να στηριχτούμε; Για ποιά «Ιθάκη»

ταξιδεύουμε;

Αντιπαράθεση αντιθέτων βρίσκουμε και στο διήγημα με τίτλο «Γουμμενσλίμπ» όπου δύο λόγοι, ο ένας ενός νεαρού υδραυλικού και ο άλλος μιας νεαρής επαρχιώτισσας, δίνουν τη σκοπιά και αντίληψη της πραγματικότητας του καθενός. Επιπλέον, με έμμεσο και πολύ έντεχνο τρόπο, το διήγημα φέρνει στην επιφάνεια τη λειτουργία της γλώσσας ως ιδεολογικού φορέα, δηλαδή την ενεργό συμμετοχή της γλώσσας όχι μόνο στο αντικαθρέφτισμα της πραγματικότητας, αλλά και στην ιδεολογική-της οικοδόμηση. «Όχι που το λέω, αλλά η θεία-μου είναι λεβέντισσα. Πηνταπεντάρα γεροντοκόρη και «τό 'χει λίγο στη ναφθαλίνη» που λέει ο μπάρμπα-μου ο Λάκης, εμένα αυτές που τό 'χουνε στη ναφθαλίνη, δεν ξέρω γιατί, μου μυρίζουν σπιντικό χαλβά, τι άλλο θα κάνουνε στο σπίτι-τους που κάθονται, σκέφτομαι, χαλβά θα φτιάχνουν». Μ' αυτή την κοινώς αποδεκτή και πλατιά διαδεδομένη παραδοσιακή εικόνα της «γεροντοκόρης» σε σεξουαλικά στερημένες, κακομοιριασμένες και αδρανείς — με μια λέξη άχρηστης για την κοινωνία γυναικάς, αρχίζει την αφήγησή-του ο νεαρός υδραυλικός ο Σωτηράκης. Στη συνέχεια όμως και μέσα από την ίδια-του την αφήγηση ανακαλύπτουμε την πραγματική και πολύ διαφορετική ταυτότητα της «γεροντοκόρης» θείας: οδοιπορτογιάφρας το επάγγελμα και συγγαφείας στον ελεύθερο χρόνο-της, επαγγελματικά αποκαταστημένη και πετυχημένη, οικονομικά ανεξάρτητη με εξίσου ανεξάρτητη προσωπική ζωή και πολύπλευρη προσωπικότητα, η «περίεργη» αυτή θεία έχει αυτοδίκαιως διαλέξει την αγαμία ως μια έγκυρη, συνειδητή προσωπική επιλογή.

Πώς λοιπόν ο Σωτηράκης να συμψηφίσει αυτές τις αλληλοσυγκρουόμενες πραγματικότητες; Η γλώσσα που έχει στη διάθεσή-του, ο στερεότυπη έννοια της «γεροντοκόρης» που του προσφέρει, ενισχύει την αντίφαση και την αίσθηση απειλής που του δημιουργεί η παρουσία αυτής της παράξενης θείας. Η «λύση» που νομίζει ότι δίνει σ' αυτό το πρόβλημα είναι πέρα ως πέρα ιδεολογική: «Πού να καταλάβει τι είναι να πατάς τέρμα το γκάτσι και να βγαίνει η εξάτμιση!... εγώ όταν είμαι πάνω στη μηχανή τότε αισθάνομαι άντρας! — άντε να καταλάβει τώρα η θεία Πιπίτσα τι πάει να πει...» Με τον τρόπο αυτό ο Σωτηράκης εκλογικεύει την αντίφαση: όντας γριά και επιπλέον «ιδιότροπη γεροντοκόρη», η θεία απλούστατα δεν «καταλαβαίνει» τη σημερινή νεολαία' ο δυνητικός κίνδυνος που η ζωή και οι ιδέες-της συμβολίζουν, εξουδετερώνεται. Στο δεύτερο μέρος του διηγήματος, ο Σωτηράκης γίνεται ο ίδιος αντι-

κείμενο αφήγησης ενώ ο λόγος περνάει στη νεαρή επαρχιώτισσα' ένας λόγος φορτισμένος από ιδεολογίες και αντιλήψεις «κοινής λογικής» («Βέβαια άντρας είναι, δε λέω, και κάνει το κέφι-του») που αποτελούν τόσο για τις γυναίκες, όσο και για τους άντρες, το κοινό ρεπερτόριο της κυρίαρχης ιδεολογίας γύρω από το τι σημαίνει άντρας, τι σημαίνει γυναίκα, ποια είναι τα αποδεχτά σχήματα συμπεριφοράς που αντιστοιχούν στον προκαθορισμένο ρόλο του κάθε φύλου.

Διαβάζοντας ως εδώ, θα μπορούσε κανείς να συμπεράνει ότι η συλλογή δίνει μια αρνητική (και καταθλιπτική) εικόνα της γυναικείας ψυχολογίας: η γυναίκα θύμα της καταπίεσής-της, παθητική, παραδομένη στη «μοίρα»-της. Όμως καμιά κυρίαρχη ιδεολογία (καπιταλιστική και πατριαρχική στην κοινωνία-μας) δεν έχει τη δυνατότητα να επιβάλλεται απόλυτα στα υποκείμενά-της. Πάντα δημιουργεί αντιφάσεις που με τη σειρά-τους δημιουργούν ρωγμές και ανοίγματα, χώρους όπου αντιστασιακά κινήματα βρίσκουν τη δυνατότητα να διαμορφωθούν. Ένα τέτοιο ανοίγμα, ένας τέτοιος χώρος που η συλλογή προβάλλει έμμεσα αλλά σαφώς, είναι και ο γυναικείος λόγος.

Στο δεύτερο μέρος λοιπόν, η νεαρή επαρχιώτισσα εξιστορεί, απ' τη δική-της σκοπιά, τις περιπέτειες του Σωτηράκη στο Δεβνί. Ενώ, όμως, μαντεύουμε τη συνεσταλμένη κι επιφυλακτική εξωτερική συμπεριφορά που έχει μάθει να επιστρατεύεται προς όφελος της «σεμνότητας» και της «θληκυότητας» που «οι όροι του παιχνιδιού» απαιτούν, ο εσωτερικός-της λόγος είναι ευθύς, σταρτός και κριτικός. Μέσα-του υποβράζει η επιθυμία να διεκδικήσει την ύπαρξή-της σαν άτομο (έτσι κι αν αυτό γίνεται ασυνείδητα). Παρ' όλες τις πομπώδεις και φωνακλάδικες ρεκλάμες περί «ανδρισμού» και «παλικαρισμού», ο Σωτηράκης φεύγει από το Δεβνί σα βρεμένο γιατί, έχοντας εισπράξει μια γερή δόση ξύλου για μια κλοπή που δε διέπραξε και χωρίς να ξέρει ότι η νεαρή επαρχιώτισσα, κατακρατώντας το λόγο-της, χρησιμοποιώντας την απουσία-του σαν όπλο (το μόνο που έχει στη διάθεσή-της) διεκδικεί και επιβάλλει την ύπαρξή-της σαν άτομο.

Όπως αναφέραμε και πιο πάνω, η γλώσσα δεν αντικαθρεφτίζει τόσο όσο οικοδομεί και οργανώνει την πραγματικότητα, προσφέρει όρους και ορισμούς που προσδιορίζουν τα όρια της σκέψης-μας και της σκοπιότητάς-μας. Τα βιώματα, τα αισθήματα και οι ιδέες-μας, σα γυναίκες, για να εκφραστούν δεν αρκεί μόνο η επιθυμία ή η φραστική ικανότητα να τα εκφράσουμε. Πρέπει να έχουμε στη διάθεσή-μας και το κατάλληλο λεξιλόγιο, τις κατάλ-

ληπτες γλωσσικές κατηγορίες που να έχουν τη δυνατότητα να «στεγάσουν» την ιδιαιτερότητα των δικών-μας εμπειριών και να αμφισβητήσουν ή να υπονομεύσουν αυτές που αναπαράγουν στο χώρο του ιδεολογικού ποικιλομοήματος τον εξευτελισμό και την καταπίεσή-μας.

Ας δούμε λοιπόν πώς, στο επόμενο διήγημα, ο λόγος της συνειδητοποιημένης, πια, γυναίκας γίνεται όργανο και μέσο επιβολής της ύπαρξής-της σαν άτομο με ενδιαφέροντα και προσωπικότητα. Στο διήγημα αυτό, με τίτλο «Το Μεγάλο Κρεβάτι», ένας νεαρός διανοούμενος έχει ν' αντιμετωπίσει την άρνηση της γυναίκας που φλερτάρει να υποταχτεί στους όρους συμπεριφοράς που ζητάει να της επιβάλει. Καταρχήν, δημιουργεί μια εικόνα της γυναίκας αυτής που δεν είναι παρά η προέκταση των δικών-του ανεκπλήρωτων επιθυμιών, μια εικόνα που ανήκει στο πρότυπο γυναίκα-μυστήριο / αιθέριο πλάσμα / παρθένα / παναγία. Το μυστήριο που την περιβάλλει ερεθίζει τη φαντασία-του σε βαθμό σεξουαλικής έξαρσης. Η σεξουαλική έξαρση πηγάζει από την επιθυμία-του να εξερευνήσει το «ανεξερευνήτο» που την περιβάλλει, να το κάνει κτήμα-του, να υποτάξει, να δαμάσει, να εξουδετερώσει τον κίνδυνο και την απειλή που γεννά κάθε παρεκτροπή από τα καθιερωμένα πρότυπα.

Όταν όμως ο νεαρός ήρωας του διηγήματος βρίσκει τον εαυτό-του αντιμέτωπο με μια πραγματική γυναίκα που αρνείται να υποταχτεί στους όρους του ενός ή του άλλου πρότυπου, που παίρνει την πρωτοβουλία του λόγου και διεκδικεί το δικαίωμα της άρνησής και της αμφισβήτησής του ανδρικού κατεστημένου, νιώθει απειλημένος και ανασφαλής' φεύγει τρέχοντας. Πώς να συμπληρώσει μια πραγματικότητα άγνωστη γι' αυτόν μέχρι τώρα και επιπλέον απειλητική για την ανδρική-του υπόσταση όντας εγκλωβισμένος σε μια μονοδιάστατη, αφαιρετική και υποβιβαστική αντίληψη για τη γυναίκα; Η «λύση» που νομίζει ότι βρίσκει — η τιμωρία — είναι χαρακτηριστική του φύλου και της τάξης που έχει συνθηθεί να νομοθετεί και να δικάζει.

Αλλά φυσικά ο γυναικείος λόγος, ο προσωπικός και ο γραπτός, που στις μέρες-μας παλεύει ν' ακουστεί, δεν είναι κανένα νεογέννητο φαινόμενο' υπάρχει από τότε που η πατριαρχία και ο καπιταλισμός εγκαθιδρύονται στην εξουσία, εκτοπίζοντας και αποσιωπώντας το μισό πληθυσμό της γής. Μόνο στις μέρες-μας όμως, με τις καλύτερες συνθήκες ζωής και ορισμένα στοιχειώδη δικαιώματα που έχει κερδίσει, η γυναίκα είναι σε θέση να διεκδικήσει και να εκπληρώσει τις ριζικές κοινωνικές αλλαγές

Μ. ΚΟΥΝΤΕΡΑ

ΤΟ ΑΣΤΕΙΟ

MILAN KUNDERA

«Πρόκειται για ένα από τα μεγαλύτερα μυθιστορήματα του αιώνα-μας. Θα βρει ο αναγνώστης στο βιβλίο αυτό το κλειδί για ό,τι ο ιστορικός δεν ξέρει ή αποσιωπά».

L. ARAGON

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΒΟΣ

Αναξαγόρα 1, Αθήνα 112
Τηλ: 52.46.241

που είναι απαραίτητη προϋπόθεση τόσο για τη δική-της απελευθέρωση, όσο και για την ουσιαστική πρόοδο του κοινωνικού συνόλου.

Βρισκόμαστε ακόμα στην αφετηρία. Μια αφετηρία όμως που όπως μας λέει το τελευταίο διήγημα της συλλογής («Αφετηρία») δεν είναι δυνατό να οριστεί από κανένα ξένο πρότυπο, γιατί έχει τις ρίζες-της βαθιά μέσα στην ιστορία αυτού του τόπου και συγκεκριμένα στην ιστορία της διπλής καταπίεσης της γυναίκας. «Είμαι μια γλάστρα με ρίζες φυτών που μεγάλωσαν κι απειλούν τα τοιχώματα» λέει η νεαρή φοιτήτρια που κομμάτι - κομμάτι προσπαθεί να συνθέσει την ιστορία της ηλικιωμένης. Κι αν αυτό, όπως λέει η ίδια «μοιάζει σα δύσκολη γέννα» είναι γιατί είναι πράγματι μια γέννα: μια γυναίκα φέρνει στον κόσμο την εμπειρία της ζωής και μιας άλλης γυναικάς όλων των γυναικών που έζησαν και πάλεψαν στην αφάνεια και στη σιγή. Στ' όνομά-τους διεκδικεί το δικαίωμα του λόγου ενώ συγχρόνως χαράσσει το δικό-της κοινωνικό δρόμο.

Με τον ίδιο τρόπο όπως και η ηρώδα-της, η Κατερίνα Πλασασαρά αγωνίζεται για να κερδίσει το δικαίωμα του λόγου' να δώσει φωνή στη διπλή καταπίεση της γυναίκας' να καταγγείλει τους θεσμούς και τις κοινωνικές δομές που διαιωίζουν την καταπίεσή-της' και να απαιτήσει η φωνή αυτή ν' ακουστεί.

Το σκηνοθετικό έργο του Νίκου Χαραλάμπους

Μια «θέση» — «αθέτηση»

του Γιώργου Βέλτσου

● Ο σκηνοθέτης Νίκος Χαραλάμπους, αθέτησε πάλι τους συμβατικούς σκηνοθετικούς κανόνες. Και με μια ευμεγέθη, αχρονική παράσταση των Τρωάδων του Ευριπίδη, κατάργησε το Βασίλειο του σημαϊνόμενου νοήματος, ζητώντας και παίρνοντας αντ' αυτού ένα *ά-λογο-σημαϊνόν*. Έναν Πήγασο, με τον οποίο η παράσταση και μαζί-της οι θεατές, πετούν οριστικά προς την πρώτη, απερίσταλη, προλογική *Εικόνα*, χώρο ή «χώρα», του *πολλαπλού*, όπου μόνο εκεί θεμελιώνεται το συμβάλλειν όλων των υποτιθέμενων λογικά *αντι-θέτων*. Μόνον δηλαδή στην *Εικόνο-παράσταση* επιτρέπεται και ευδοκίμει η *συμβολή διαφορετικών* τύπων θεάτρου όπως π.χ. η *τραγωδία* και το *ιαπωνικό θέατρο Νο*.

Και είναι φυσικό. Γιατι στην *Εικόνα παράσταση*, τίποτα δεν υπάρχει ως *καθοριστικότητα* και όλα επιτρέπονται παντού, εφόσον το νόημα δεν επιβάλλεται από κάποιο υπερβατικό σημαϊνόμενο — τον συγγραφέα ή τον Θεό — αλλά από την ίδια την ανυπότακτη και ασεβή εικόνιση, πρόταγμα υλοποιημένο του Χαραλάμπους, αλλά και δικό-μας.

Ο Χαραλάμπους έτσι, με μια *μη-σκηνοθεσία* που παραπέμπει επιστημολογικά θεωρημένη στο «κατά της μεθόδου» του Paul Feyerabend, δεν αντέταξε απλώς μια αντίθετη πρόταση στη λογοκεντρική — γερμανίζουσα, νεοελληνική σκηνοθετική αντίληψη που ευλογούν γηραιοί κριτικοί, αλλά προχώρησε σε μιαν *άλλη* οργάνωση της παράστασής-του που προϋποθέτει έναν *απανθρωπισμό*.

Δηλαδή, μια *συνάντηση του σώματος με το σώμα, χωρίς τη μεσολάβηση του λογικού - ουμανιστικού ανθρώπινου προσώπου, φορέα νοήματος αλλά και φορέα εξουσίας*.

Η ανούσια *φωνή*, στα όρια της κραυγής ή της ωρυγής και όχι τα περιούσια πρόσωπα, το ζωομορφικό και όχι το ανθρώπινο και ανθρωποκεντρικό, οδηγούν στην προπολιτισμική αιμομικτική *τελετή - παράσταση*. Κι αυτό ακριβώς ανέδειξε ο Χαραλάμπους ως «γίγνεσθαι - ζωάδες», μέσα από την «πολυειδία φωνών» που πέτυχε το ζητούμενο: την «ηχητική» ως προς τον ψευδο-ουμανιστικό έλλογο, τρόπο εκφοράς, «παρωδία».

● Εξ άλλου πώς αλλιώς εισάγεται η *απανθρωποποίηση* παρά μ' έναν *αποκεφαλισμό* — *ακρωτι-*

ριασμού του έναρθου - αρθρωμένου.

«*Βλέπουμε τα πράγματα με το κεφάλι ενός ανθρώπου και δεν μπορούμε να το κόνουμε. Η ερώτηση όμως είναι να πούμε τι θα έμενε αν κόβαμε αυτό το κεφάλι*»

(Φ. Νίτσε)

Ένας αποκεφαλισμός λοιπόν, που αν δεν γίνει, το πρόβλημα του ουμανισμού θα παραπέμψει πάντοτε στον λογοκεντρισμό, την αφαίρεση, την οντο-θεολογία και τη μεταφυσική: την τελειωτήρια βία.

Η «ΘΕΣΗ» — «ΑΘΕΤΗΣΗ»

● Εξηγούμαι όμως περισσότερα.

Η «θέση» — «αθέτηση» του Νίκου Χαραλάμπους και στις τρεις τραγωδίες που ευτύχησα να δω από το Θεατρικό Οργανισμό Κύπρου και το Εθνικό, τους ηθοποιούς και τους μόνιμους συνεργάτες-του τον Κ. Κολώτα, τον Γ. Ζιάκα και τον Μ. Χριστοδουλίδη, δεν είναι παρά προτροπή για να πέσει «το κεφάλι του βασιλεία» (Φουκώ).

● «Θέση» — «αθέτηση» *πολιτική*, με το *πρώτο* νόημα του όρου. Ένα νόημα *φόνου*. Ας το πω: *πατροκτονία*. Πατέρας, είναι βέβαια εδώ ο Λόγος (λόγος του Πατρός) στο ευσταθές, χρονολογημένο και άηκτο ανάκτορό-του (ή την μετωνυμία των «ανακτόρων»-του, από το Εθνικό της Αγίου Κωνσταντίνου μέχρι και τον ίδιο τον Θ.Ο.Κ.)

Η «θέση» — «αθέτηση» του σκηνοθέτη είναι λοιπόν — ή γίνεται — *διασπορά* που κατά τα ειωθότα, οφείλει να συνδέει το σεβασμό κείμενο της τραγωδίας με τα γεωμετρημένα δρώμενα ή με ευνόητες θεατρικές καταστάσεις.

Αναφέρομαι ενδεικτικά στην παραδομένη λειτουργία του Χορού, στην πανοπτική-του θέση στην ορχήστρα ως δημοσίου βλέμματος. Για τον Χαραλάμπους, αντίθετα ο Χορός κατακερματίζεται, φεύγει, παρακάμπτει τους θεαματικούς άξονες, άλλοτε εισέρχεται τελετουργικά ακυρώνοντας την θεατρική οικονομία της εισόδου, άλλοτε εμφανίζει από τους κόλπους-του, σάρξ εκ της σαρκός-και θεότητες όπως την Αθηνά και τον Ποσειδώνα στις Τρωάδες άλλοτε ντύνει τον βασιλέα, στους Επτά επί Θήβας. Ο Χορός στον Χαραλάμπους *μονίμως καταφθάνει από ένα απέραντο εκτός δράματος και εκτός χρόνου*.

Αυτή η σκηνοθετική φιλοδοξία

ασφαλώς δεν είναι προσωπικός ναρκισσισμός αλλά *δια-στροφή*, δηλαδή παρέκκλιση από την κληρονομημένη ομοιομορφία της θεατρικής οντολογίας.

«ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΒΕΒΑΙΟΤΗΤΕΣ»

● Ο Χαραλάμπους προσβάλλοντας τις τρεις βασανιστικές *βεβαιότητες* που στηρίζουν την αναπαράσταση ως *αντιγραφή* και όχι ως *αναβίωση*, χτυπώντας δηλαδή στην καρδιά-τους:

την *Αιτία*, σαν το αναγκαίο *πρώτερο*

τον *Χρόνο*, σαν εξέλιξη γραμμική

το *Υποκείμενο*, σαν προσωποπαγή πηγή νοήματος και ψυχισμού, αποδιοργανώνει την *κατεστημένη* θεατρική οργάνωση και γίνεται *ακατανόητος* για όσους το βλέμμα είναι διαλεκτική σχέση θεατή-θεώμενου, άρα: κυρίου-σκλάβου. *Σχέση*, και όχι βέβαια *καταστροφή* και των δυο. Δηλαδή *κάψιμο*.

Καίγεται το βλέμμα στην παράσταση - αναβίωση γιατί είναι «παράσταση από ένα τίποτα παράστασης» και όχι από κάτι τι. Καίγεται, επαναλαμβάνω, σαν *αναιμία*, αντιοικονομική *καταστροφή* του πολυτιμότερου. Σαν *θυσία*. Θυσία του Άλλου, δηλαδή *λύτρωση*.

«ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΝΟΗΜΑΤΟΣ»

● Είναι ή όχι το ζητούμενο κάθε στρατηγικής που ζητά να αποδομήσει τον Λόγο υπέρ της *Εικόνας*, (UrBild) η θέση ενισχύει — δηλαδή η σκηνοθεσία — ενός *τίποτα* αντί του *νοήματος*;

Φυσικά, για να βιώσουμε — όχι να αντιληφθούμε — την σημασία της πρώτης, *Εικόνας* ως *αυτο-νόησης* και *αυτο-σημαντικής* παράστασης, δεν μπορούμε παρά να προσβλέψουμε στην ίδια την *Εικόνα*. Αν αναζητήσουμε

νόημα έξω από αυτήν, ακόμη και στον «Λόγο» του Ευριπίδη που υποτίθεται ότι ο Χαραλάμπους «προδίδει», αν δηλαδή δεν κατανοήσουμε ότι η θεατρική παράσταση δεν μπορεί να διαμορφωθεί παρά μέσα στην *Εικόνα* και από την *Εικόνα*, τότε παίζομαστε από τον *Λόγο*, το σημαϊνόμενο και τον υποβόλεα συγγραφέα, ακόμη κι όταν εμφανιζόμαστε να τον παρακάμπτουμε με τεχνάσματα λογικά.

Γι' αυτό υποστηρίζω πως ο Χαραλάμπους σκέφτεται και αποφασιίζει μια *μη-σκηνοθεσία*, έτσι ώστε την στιγμή που τίθεται σαν σκηνοθέτης να αίρεται *πολλαχώς*. (Τι ρίσκο, η Ανδρομάχη στη σπαραξικάρδια σκηνή της τύχης του Αστυάνακτα) να μην τον αγίζει καν. *Και* τι σημαντικό η Ελένη να εμφανίζεται χωρίς πρόσωπο, σωστή ευριπίδεια «νεφέλη», ή «πουκάμισο αδειανό».

● Από αυτή την άποψη ο Χαραλάμπους όπως και ο φιλόσοφος που στοχάζεται και μαρτυρά — ή τρελένεται — για το άνοιγμα της *δυτικής* τελειωμένης μεταφυσικής κλειστότητας, δηλαδή του *αδιέξοδου πολιτισμού-μας*, από αυτή λοιπόν την άποψη ο Χαραλάμπους είναι ένας *σκηνοθέτης - αγύρτης*.

Όλοι, όλοι-μας, που δεχόμαστε πως εν αρχή ήν η *Εικόνα* και όχι ο *Λόγος*, όλοι όσοι προτάσσουμε το ομοίωμα αντί του πράγματος, το σημαϊνόν αντί του σημαϊνόμενου, από τον Αρτώ έως τον Μπέκετ και από τον Μπόρχες ως τον Χειμωνά που θεωρούν την πράξη της γραφής και συνεπώς την *αναπαράσταση*, ως «ανθόρμητη λειτουργία αισθητηριακή», υπολογίζουμε πολύ — *ας* κάναμε κι αλλιώς — στην άλλη ντισεική πρόταση: «*Για μας τα Ομοιώματα. Ας είμαστε οι αγύρτες και οι εξωραϊστές της ανθρωπότητας*».

Βιβλιο-παρουσίαση

ΝΑΘΑΝΙΕΛ ΜΠΡΑΝΤΕΝ
Ρομαντική Αγάπη
Μετ: Θεόδωρος Παραδέλλης
Εκδ: Aquarius, 1981

Ο Ναθάνιελ Μπράντεν, ψυχολόγος και ψυχοθεραπευτής στο Λος Άντζελες, περιγράφει το ιδεώδες της «Ρομαντικής Αγάπης» την οποία ορίζει σαν «ένα παράφορο πνευματικό - συναισθηματικό - σεξουαλικό δεσμό μεταξύ ενός άνδρα και μιας γυναίκας, που διέπεται από αμοιβαίο σεβασμό προς την προσωπική αξία του καθενός».

Ύστερα από μια κοινωνικο-ιστορική επισκόπηση της διαδικασίας που οδήγησε τον Δυτικό Κόσμο σ' αυτήν την αντίληψη για την αγάπη, στρέφεται στην ψυχολογική ανάλυση, «από τη σκοπιά του αχρονικού παρόντος, από τη σκοπιά της ανθρώπινης φύσης». Τέλος εξετάζει τα θέματα «τι είναι αγάπη» και «γιατί γεννιέται» καθώς και «γιατί η αγάπη άλλοτε ακμάζει κι άλλοτε πεθαίνει».

ΡΟΖΕ ΜΙΛΛΙΕΣ

Ημερολόγιο και μαρτυρίες του πολέμου και της κατοχής
Εκδ: Θεμέλιο, 1982

Ο συγγραφέας, μ' αυτό το βιβλίο, καταθέτει τη δική-του προσωπική μαρτυρία για τα δύσκολα χρόνια που έζησε στην υποδουλωμένη Αθήνα όπου ζούσε νεαρός, τότε, καθηγητής και από το 1941 βοηθός διευθυντής του Γαλλικού Ινστιτούτου της Αθή-

νας. Δίπλα στη μαχητική συντροφιά του Τατιάνα Γκρίτση-Μιλλιέζ ζει τις μικρές και μεγάλες στιγμές του πολέμου και της αντίστασης και δίνει με ζωντάνια την οπτική ενός Γάλλου πατριώτη απέναντι στον αντιφασιστικό αγώνα του ελληνικού λαού.

ΜΑΡΙ ΚΑΡΝΤΙΝΑΛ
Πίσω στις ρίζες-μου
Μετ: Τατιάνα Γκρίτση-Μιλλιέζ
Εκδ: Κέδρος, 1982

Το μυθιστόρημα αυτό είναι ένα προσωπικό αφήγημα της Μαρί Καρντινάλ, Γαλλίδα από οικογένεια αποίκων της Αλγερίας, που ύστερα από χρόνια αποφασίζει να ξαναγυρίσει στα πατρικά χωμάτα. Βιώματα, παιδικές και νεανικές μνήμες, η αγάπη για τη γη και τους ανθρώπους η στέρηση της πατρίδας, η αντίφαση της αποικιοκρατικής ατμόσφαιρας και της παιδικής ευαισθησίας, η γνωριμία με τη σημερινή πραγματικότητα τέλος, περιγράφονται με την άμεση και διεισδυτική ματιά της Καρντινάλ και τη ζωντανή και εύστοχη μετάφραση της Τατιάνας Γκρίτση-Μιλλιέζ.

ΑΓΝΗΣ ΣΩΤΗΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ-ΣΧΟΙΝΑ

«Επιλογή»
Αθήνα, 1981

Λιτότητα εκφραστικών μέσων, ποιητική μετάπλαση ενός αναγνωρίσιμου, καθημερινού λέξ-λόγου, απόπειρα εξοικονόμησης μιας περιγραφικής, εικονιστικής γλώσσας: σημεία όλα μιας ποιήσης που από το πρώτο-της δείγμα («Μια γυναίκα μονάχη», 1963) μέχρι το τελευταίο, την «Επιλογή» έχουν επιλεγεί από την ποιήτρια για να σαρκώσουν μια θεματική που κινείται σε δύο, βασικά, άξονες: στην αίσθηση του «υπαρξιακού κενού» μέσα από την τραυματική βίωση του χρόνου και το α-πλήρωτο των κατακλυσμικών επιθυμιών, και σ' έναν «άμετρο», εγωκεντρικό, αψι-

μύθιαστο, «ασεληγή» κάποιες φορές ερωτισμό — όπως γράφει και ο Τάσος Λειβαδίτης, για το πρώτο-της βιβλίο, «η ποίησή-μας απέκτησε κι ένα θηλυκό Καβάφη». Κοντά σ' αυτά, η ανάκληση στη μνήμη τόπων («Ιωνία») και προσώπων αλλιώτικα ερωμένων («Μάνα», «Στον πατέρα-μου», «Στην αδελφή-μου Τότα»), έρχεται να ολοκληρώσει τους κόσμους και τις παραστάσεις ενός ώριμου λυρισμού της νοσταλγίας, μιας αίσθησης ανεπανάληπτης και ανεπίστρεπτης γαλήνης και αρμονίας.

Κ. ΚΑΣΙΜΑΤΗ, Γ. ΚΟΥΜΑΝΤΟΣ, Γ. ΚΡΑΒΑΡΙΤΟΥ, Γ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, Α. Κ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΥ, Β. ΦΙΛΙΑΣ, Ζ. ΧΡΟΝΑΚΗ

Ο άκελος της Ισότητας
Εκδ: Οδυσσεύς, 1982

Συλλογή επτά άρθρων πάνω στο θέμα της ισότητας ανδρών και γυναικών στη σημερινή Ελλάδα. Οι 4 από τους 7 συγγραφείς προσεγγίζουν το θέμα από νομική σκοπιά και αναφέρονται στα σχέδια τροποποίησης του Αστικού Κώδικα (Γ. Κουμάντος), στην ερμηνεία των συνταγματικών διατάξεων που ρυθμίζουν την ισονομία ανδρών και γυναικών (Γ. Παπαδημητρίου), στην κοινωνική πολιτική που αποτελεί τη βάση για την υλοποίηση της αρχής της ισότητας (Γ. Κραβαρίτου - Μανιτάκη) και στην ιδεολογική λειτουργία του οικογενειακού δικαίου (Α. Παπαχρίστου). Από διαφορετική κοινωνιολογική σκοπιά προσεγγίζουν το θέμα ο Β. Φίλιας (σε μια γενική επισκόπηση για τη «θέση της γυναίκας σήμερα») και ο Κ. Κασιμάτης (σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν τη συμμετοχή της γυναίκας στην αγορά εργασίας και την επαγγελματική-της θέση). Το βιβλίο κλείνει με τις σκέψεις της Ζ. Χρονάκη - Παπαμίχου (αυτοοριζείται ως «φεμινίστρια που μετέχει ενεργά στο γυναικείο κίνημα του τόπου-μας σήμερα») πάνω στο θέμα «οι γυναίκες σήμερα».

Τα άρθρα είναι σχετικά σύντο-

μα αλλά — τα περισσότερα — παρουσιάζουν ενδιαφέρον γιατί προσφέρουν μια συστηματική διαπραγμάτευση του θέματος που εξετάζουν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΡΜΕΝΙΔΗΣ
Ιδεολογία, τεχνική και οικονομικές διακυμάνσεις στην παραγωγή του βιομηχανικού αντικειμένου
Το κάθισμα στη δεκαετία του 1920
Διδακτορική διατριβή — Αριστοτέλειο Παν/μιο Θεσσαλονίκης, 1981

Η μελέτη εξειδικεύεται στο μοντέρνο κάθισμα-ξεκινά από τις αρχές του 19ου αιώνα και εξετάζει τις περιόδους 1795-1873 και 1873 — Α' παγκόσμιο πόλεμο για να καταλήξει στη διεξοδική αναφορά στους όρους και σχέσεις παραγόντων των σχεδιαστών του μοντέρνου καθίσματος στη δεκαετία του 1920, οπότε εμφανίζεται και η μαζική αγορά. Ο συγγραφέας κάνει διαδοχικές αναφορές σε δύο επίπεδα: στο ιστορικοκοινωνικό επίπεδο ιδεολογικών τάσεων και καλλιτεχνικών ρευμάτων και στο επίπεδο της ειδικότερης μορφολογικής αναζήτησης ορισμένων προσώπων, και προσπαθεί να διασυνδέσει τα δύο επίπεδα, έτσι ώστε τα στυλ, οι μόδες, τα κινήματα, να μπορούν να ερμηνευτούν με βάση το γενικό ιδεολογικό περιεχόμενό-τους.

ΕΡΡΙΚΟΣ ΧΑΪΝΕ

Οι εξόριστοι Θεοί
Μετ: Δ. Ολυμπίου
Εκδ: Κάλβος, Αθήνα 1982

Ο Ε. Χάινε, από τους μεγαλύτερους λυρικούς ποιητές της Γερμανίας και ένας από τους πιο γνωστούς σατιρικούς όλων των αιώνων. Το έργο-του, όπως και ο ίδιος όσο ζούσε, γνώρισε το διωγμό των ανελεύθερων καθεστώτων, με πιο χτυπητή την περίπτωση της ναζιστικής Γερμανίας. Το βιβλίο «οι εξόριστοι θεοί» είναι χαρακτηριστικό του Χάινε. Ανάμεσα στα άλλα γνωστά πεζά που έγραψε ξεχωρίζουν οι «Ταξιδιωτικές εικόνες», «περί της Γερμανίας», «Η ρομαντική σχολή», «Το ταξίδι στο Χάρτς» και τα «Απομνημονεύματα».

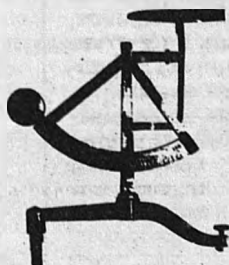
- Φωτοστοιχειοθετήσεις
- Λιθογραφικές αναπαραγωγές
- Τυπογραφική επιμέλεια

Ευσυνειδητή δουλειά
και επαγγελματική
επάρκεια

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Δεινοκράτους 131, Αθήνα (τ.τ. 601)

τηλ. 72.29.237 - 72.32.713 - 72.32.819

Προς τους φίλους συνδρομητές

Επειδή πολλοί συνδρομητές του περιοδικού-μας καθυστερούν την ανανέωση της συνδρομής-τους τους παρακαλούμε να τακτοποιηθούν ταμειακά εμβάζοντας το ισόποσο της αξίας-της.

ΤΟ «ΑΝΤΙ»

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Θ. ΤΣΑΤΣΟΣ

Συνταγματικό Δίκαιο

Εκδ: Α. Σάκκουλα, Αθήνα 1982

Πρόκειται για τη δεύτερη έκδοση των «εισηγήσεων Συνταγματικού Δικαίου» του καθηγητή Δ. Τσάτσου. Η πρώτη μεταβολή στη δεύτερη έκδοση αφορά την προσαρμογή του γλωσσικού τύπου των κειμένων στη γραμματική του Μ. Τριανταφυλλίδη. Ο συγγραφέας, ο οποίος είχε την ευθύνη της Γενικής εισήγησης εκ μέρους ολόκληρης της Αντιπολίτευσης στη Συντακτική Συμβλή του 1974-75, με το έργο αυτό απευθύνεται στο μελετητή του ισχύοντος Συνταγματικού Δικαίου αλλά και στον πρακτικό: στο δικαστή, στο διοικητικό λειτουργό, στο νομοθέτη, στον πρακτικό πολίτη. Όπως σημειώνει και ο ίδιος στον πρόλογο, «δεν υποχρεώνει», το έργο, «σε συμφωνία», δε θέλει να υποτάσσει τη σκέψη στους ορισμούς που χρησιμοποιεί. Η χρήση, του έργου, έχει νόημα μόνο ως έναυσμα για έρευνα και σκέψη, ως αφετηρία σπουδής, όχι βέβαια ως ολοκλήρωση». Είναι μια χρήσιμη, κατατοπιστική και κριτική εργασία όχι μόνο για τους φοιτητές των Νομικών Σχολών και τους δικηγόρους, δικαστές κλπ. αλλά για τον κάθε αναγνώστη που ενδιαφέρεται για την πορεία, και την παρακολούθηση της δημόσιας ζωής και των πολιτικών εξελίξεων γενικότερα.

ΜΑΝ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ

Τα οικογενειακά-μας ονόματα
Προλεγόμενα, επεξεργασία κειμένων, σχόλια Ε. Σ. Στάθης
Αριστοτ. Πανεπ. Θεσσαλονίκης
Θεσσαλονίκη 1982

Το Ινστιτούτο Νοελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κυκλοφόρησε αυτόν τον τόμο του Μανώλη Τριανταφυλλίδη που θα μπορούσε να θεωρηθεί ο τελευταίος (έναντος) τόμος των «Απάντων»-του. Στον πρόλογό-του ο επιμελητής του τόμου εξηγεί τα σχετικά με την ε-

περγασία του κειμένου, με τα προβλήματα-του και με το σκοπό της έκδοσης. Στο κύριο σώμα του βιβλίου ο Τριανταφυλλίδης ερευνά τα οικογενειακά-μας ονόματα ανάλογα με την προέλευσή τους, δηλαδή τα πατρωνυμικά ή μητρωνυμικά, τα εθνικά, τα επαγγελματικά, τα παρατσούκλια, ακόμα και τα ξενικά ονόματα. Σημαντικό επίσης είναι το μέρος όπου εξετάζεται συστηματικά η μορφή των οικογενειακών, δηλ. η παραγωγή και η σύνθεσή-τους, η γλωσσολογική τους, ο εξαρχαϊσμός, ή ο εξελληνισμός-τους. Στο βιβλίο περιέχονται ακόμη επιλεγόμενα του Τριανταφυλλίδη, σχόλια του επεξεργαστή και πλούσιο ευρετήριο ονομάτων.

ΤΖΑΚ ΛΟΝΤΟΝ

Μάρτιν Ήντεν

Εκδ: Αντ. Λιβάνης «Νέα Σύνορα»
Αθήνα, 1982

Το μυθιστόρημα του Τζακ Λόντον, «Μάρτιν Ήντεν» ανήκει στη σειρά η Παγκόσμια Λογοτεχνία του εκδοτικού οίκου «Νέα Σύνορα». Ο Λόντον δημιούργησε έναν ήρωα που αποτελεί μια υψηλή ποιητική έκφραση της κρίσης του νεότερου αστικού πολιτισμού. Όπως σημειώνει χαρακτηριστικά στον πρόλογό-του ο Α. Φιλίππας: «Στον Τ. Λόντον ανήκει η τιμή ότι δημιούργησε τον πρώτο σύγχρονο υπαρκτικό ήρωα. Του ανήκει ακόμα η τιμή ότι αντίθετα με τους άλλους συγγραφείς, οι οποίοι θα εκφράσουν με δύναμη και πρωτοτυπία το ακατανόητο της ύπαρξης, όχι μόνο δεν θα αδιαφορήσει για τις αιτίες που διαμόρφωσαν αυτήν την κατάσταση, αλλά θα τις αναλύσει και θα πολεμήσει την πραγματικότητα που τις δημιουργεί». Την μετάφραση έκανε η Αγγελική Φιλίππας.

GREGORY CORSO

Ποιήματα

Μετ: Κ. Γιαννουλόπουλος και
Φώτης Αθέρως.

Εκδ: Νεφέλη, 1982

Τα ποιήματα του Corso που παρουσιάζονται σ' αυτό το βιβλίο είναι μια επιλογή από συλλογές που πρωτοδημοσιεύθηκαν το 1958, το 1960 και το 1962. Ο Corso δεν εξέδωσε τα ποιήματά-του παρά κοντά στο τέλος της δεκαετίας του '50 και αφού είχε γνωρίσει τον Α. Ginsberg. Χαρακτηριστικό αυτό που σημειώνει ο μεταφραστής Κ. Γιαννουλόπουλος στην εισαγωγή του βιβλίου, για τη θεατ ποιηση του Corso: «ο μη-σπειμένος κόσμος, να μην μπορεί παρά να περπατάς στην άκρη λίγο πριν την πτώση, πράγμα που κομματιάσει την ομιλία (γιατί υστερεί αυτής) και αποδίδει τη γνώση σαν παραδοξότητα σαν τη καθεμία μετα-γραφή του κόσμου».

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΑΠΕΡΓΗΣ

Τρία Πρόσωπα

Ε. Ροΐδης, Κ. Π. Καβάφης, Κ. Βάρναλης

Εκδ: Ιωλκός, Αθήνα 1980

Ο συγγραφέας επιχειρεί εισαγωγή στην εποχή και το έργο του Ε. Ροΐδη, Κ. Π. Καβάφη και Κ. Βάρναλη. Καταγράφει τα βασικά έργα των παραγόμενων και περιγράφει σύντομα την εποχή-τους δίνοντας τη δική-του εκδοχή για τα γενικότερα κοινωνικο-πολιτικά φαινόμενα της καθεμιάς.

Κ. ΚΙΝΙΑ - Σ. ΣΤΑΥΡΟΥ

«Μεταφορά τεχνολογίας και ανάπτυξη»

Βερολίνο 1982

Πρόκειται για συλλογή κειμένων από ειδικούς των προβλημάτων που δημιουργεί η εξαρτημένη ανάπτυξη των χωρών της περιφέρειας του καπιταλισμού. Φιλοδοξούν να αποτελέσουν ένα ερέθισμα θεωρητικού και πρακτικού χαρακτήρα για σχετικούς προβληματισμούς. Τα περισσότερα κείμενα εκκινούν από μια μαρξιστική σκοπιά.

Η συλλογή κειμένων έχει ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την Ελλάδα που η τεχνολογική εξάρτη-

ση από το εξωτερικό σε όλους τους τομείς της οικονομίας είναι σχεδόν πλήρης.

Η αναζήτηση των προϋποθέσεων που θα διευκολύνουν την επιτόπια παραγωγή «προσαρμοσμένης τεχνολογίας» είναι βέβαια ένα ερώτημα που περιμένει την απάντησή-του.

ΑΝΑΣΤΟΣ ΠΑΠΑΠΕΤΡΟΣ

Χίλιους μήνες...

Εκδ: «Διάλογος», Αθήνα 1978

Συλλογή με διηγήματα. Ο συγγραφέας έχει γράψει επίσης και το μυθιστόρημα «καταδικασμένοι σε θάνατο» και το θεατρικό «οι προσκυνημένοι». Στον τόμο αυτό περιέχονται οκτώ διηγήματα. Γραμμένα με ιδιαίτερο, προσωπικό ύφος κρατούν το ενδιαφέρον του αναγνώστη μέχρι το τέλος και σε πολλά διακρίνονται εμπειρίες και βιώματα του συγγραφέα. Παλιότερα κυκλοφόρησε και άλλη συλλογή διηγημάτων με τίτλο «οι εμπόλεμοι».

ΕΡΣΗ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ

Η φάρσα

Εκδ: Κέδρος, Αθήνα 1982

Είναι το δεύτερο μυθιστόρημα της νεαρής συγγραφέως και ποιήτριας, Έρσης Σωτηροπούλου.

Η φάρσα εξελίσσεται σε πολλά επίπεδα. Σε μια πρώτη ματιά η υπόθεση φαίνεται απλή. Δύο φίλες κλεισμένες σ' ένα διαμέρισμα κάνουν τηλεφωνικές φάρσες. Εδώ φάρσα είναι, τα λεκτικά παιχνίδια, οι κοροϊδίες και τα αστεία που αποτελούν το συγκριμένο περιεχόμενο των τηλεφωνημάτων. Σιγά - σιγά και μέσα από μια συνεχή διάψευση η φιλία των δύο γυναικών, οι παιδικές αναμνήσεις, η ίδια η ζωή-τους, φανερώνονται σαν μέρος μιας γενικευμένης φάρσας. Η απάτη προσδιορίζει το σύνολο του κοινωνικού χώρου, γίνεται σίγμα, εθνικό χαρακτηριστικό. Σε τελική ανάλυση φάρσα είναι αυτό το μυθιστόρημα, η καθαυτή περιπέτεια της γραφής. Φάρσα είναι η λογοτεχνία.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

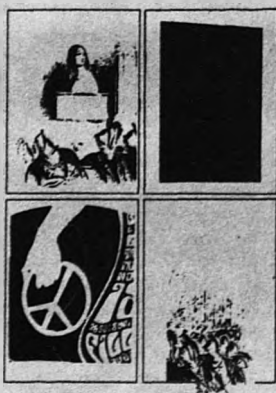
Στο έργο αυτό ο Edwin Berry Burgum, σπουδαίος στοχαστής του αιώνα-μας, διεισδύει, αναλύει και κρίνει το έργο και την προσωπικότητα των πιο σημαντικών Ευρωπαίων συγγραφέων: Προυστ, Τζόνς, Κάφκα, Μαν, Γούλφ και Ντάρρελ. Με τολμηρή και πρωτότυπη σκέψη θέτει σε αμφισβήτηση η και απορρίπτει καθιερωμένες απόψεις, καταδεικνύει επίσης τους βαθύτερους κοινωνικούς καθορισμούς της τέχνης και εμπλουτίζει την κριτική της τέχνης με την ψυχανάλυση.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΩΡΙΑ

Ζ. Πηγής 17, τηλ. 36.24.187

ΘΕΩΡΙΑ
δημήτρια
αισθητικής
και
σημειωτικής

EDWIN BERRY BURGUM
ΜΥΘΟΣΤΟΡΗΜΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ
Ευρωπαϊκή Λογοτεχνία
Προυστ, Τζόνς, Κάφκα, κ.α.

• Από το πλήθος των γραμμάτων που πήραμε, δημοσιεύουμε σήμερα πάλι συνοπτικά, θέματα και προβλήματα που θίγουν οι αναγνώστες-μας.

Πολλά από τα γράμματα είναι εκτεταμένα και αρκετά δεν είναι τώρα πια επίκαιρα. Αυτό μας αναγκάζει τελικά, να επιστημονούμε τα χαρακτηριστικά σημεία των θέσεων και απόψεων που αναφέρονται στις επιστολές.

**ΠΑΣΟΚ
ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΕΡΑ**

• Ο Θεοφάνης Βώκος σχετικά με την ύλη του τεύχους 203, σχολιάζει το θέμα των μεγάλων μετατοπίσεων ψηφοφόρων από εκλογές σε εκλογές και τη θέση του ΑΝΤΙ στο θέμα του Μητροπολίτου Κεφαλληνίας. Να ποιές είναι οι παρατηρήσεις-του στο πρώτο θέμα:

Κατά την γνώμη-μου, δίνει πολλή αισιοδοξία το γεγονός ότι γίνονται μεγάλες μετατοπίσεις ψηφοφόρων από εκλογές σε εκλογές. Τούτο σημαίνει ότι ένα μεγάλο ποσοστό ψηφοφόρων (στις τελευταίες εκλογές 23%) είναι κομματικώς αδέσμευτο και δίνει κάθε φορά την ψήφου-του στο κόμμα που κατά την γνώμη-του συγκεντρώνει τις περισσότερες πιθανότητες να κυβερνήσει για το γενικό καλό. Στις τελευταίες εκλογές οι ψηφοφόροι του 23% που έδωσαν την πλειοψηφία στο ΠΑΣΟΚ προέρχονταν, αναμφισβήτητα σχεδόν στην ολότητά-τους, από το Κέντρο και την ΝΔ και έλαβαν αφορμή για την αποσκήπτσή-τους 1) Από τις δηλώσεις υπουργών της ΝΔ — που ανήκαν μάλιστα στο Κέντρο — ότι ο ελληνικός λαός δεν είναι ώριμος για καινοτομίες. 2) Από τις καταγγελίες περί δωροδοκιών της Διοικήσεως που έμειναν ατιμώρητες. 3) Από την διαπίστωση ότι η ΝΔ ήταν κυβέρνηση μιας παρατάξεως και όχι όλων των Ελλήνων, όπως πολύ έξυπνα διεκήρυξε, ότι θα είναι το ΠΑΣΟΚ (Τώρα, το ότι το ΠΑΣΟΚ δίνει την εντύπωση ότι παρά τις εξαγγελίες-του, ετοιμάζει κομματικό κράτος, τούτο σημαίνει ότι αν πραγματοποιηθεί τελικά κάτι τέτοιο, αυτό θα ήταν μια ίδια αφορμή για την αφαίρεση στις επόμενες εκλογές αυτού του 23% από το κόμμα του κ. Παπανδρέου). Το γιατί αυτοί οι προοδευτικοί της συντηρήσεως που όπως είπαμε ανήκαν σχεδόν όλοι στην Κεντροδεξιά, δεν ενίσχυσαν το ΚΟΔΗΣΟ, του οποίου το πρόγραμμα περιελάμβανε τις ίδιες καινοτομίες, εξηγείται από την μετεκλογική στάση του κ. Πεσμαζόγλου, ο οποίος αντί να α-

ποκολληθεί από την θέση της ΝΔ που ζητούσε ισόκυρο πολιτικό και θρησκευτικό γάμο και να εμμένει στην επικράτηση του πολιτικού γάμου, ευθυγραμμίστηκε στο τέλος με την ΝΔ και εξήγησε ισόκυρία. Δεν χρειαζόταν άλλη απόδειξη τα 23% υπέρ της ορθότητας της γνώμης-τους και της διαίσθησής-τους, ότι το ΚΟΔΗΣΟ είναι η ουρά της ΝΔ θα πείτε: Το γεγονός ότι το ΠΑΣΟΚ εδέχθηκε την ισόκυρία δεν αποδεικνύει την ορθότητα της στάσεως του ΚΟΔΗΣΟ; Κατ' εμέ, όχι. Διότι όπως καλά γνωρίζετε, το ΠΑΣΟΚ επέσθεκε από παράγοντες έξω από την παράταξη-του για να λάβει αυτή την απόφαση, με τους οποίους σε ενάντια περίπτωση έπρεπε να έλθει σε αναπόφευκτη σύγκρουση, ενώ, για τον κ. Πεσμαζόγλου δεν ήταν αυτό το τέτοιο θέμα αφού δεν ήταν κυβέρνηση και, έπρεπε να αποδείξει στους οπαδούς-του και γενικώς στους ψηφοφόρους των προσεχών εκλογών, ότι αυτός παραμένει σταθερός προοδευτικός πολιτικός, διατεθειμένος να εφαρμόσει όλες τις καινοτομίες που δεν ετόλμησε ή δεν μπόρεσε ή για οποιοδήποτε άλλο λόγο δεν καθιέρωσε το ΠΑΣΟΚ.

• Ο Βασ. Ανδρέου φοιτητής από την Πάτρα γράφει για την κριτική που ασκεί το ΚΚΕ στην κυβέρνηση. Να ποιές είναι οι απόψεις-του μεταξύ άλλων:

Ο εργαζόμενος λαός βλέπει και κρίνει:

— Την αναγνώριση της Εθνικής Αντιστάσεως
— Την καθιέρωση της ψήφου στα 18'

— Την κατάργηση του παλιού και την δημιουργία νέου επαναστατικού θεσμικού πλαισίου στις εργατικές σχέσεις (αντι-330)

— Το επαναστατικό θεσμικό πλαίσιο για την λειτουργία της δημόσιας διοικήσεως

— Την πολιτική παροχών της κυβέρνησης όπως εκφράζεται με την καθιέρωση της Αυτόματης Τιμαριθμικής Αναπροσαρμογής, τις αυξήσεις στους μισθούς και τα μεροκάματα, τον νέο τρόπο Φορολογίας

— Την περήφανη στάση στα εθνικά θέματα όπως φαίνεται μέσα από συγκεκριμένες ενέργειες, τόσο στις διάφορες συνόδους του ΝΑΤΟ όσο και στην απάντηση στις τούρκικες προκλήσεις και στην αντιμετώπιση των Νατοϊκών ασκήσεων

— Την μάχη και την επιτυχία της κυβέρνησης στην ΕΟΚ για τις τιμές των αγροτικών προϊόντων.

Ο λαός έχει κάνει την επιλογή-του το έδειξε στις 18 του Οκτώβρη, το δείχνει κάθε μέρα συμπα-

ρατασόμενος με την σοσιαλιστική κυβέρνηση στον κοινό αγώνα ενάντια στην ολιγαρχία και τον πολιτικό εκφραστή-της την ΝΔ.

Απομένει να κάνετε κι εσείς την δική-σας. Γιατί τα πράγματα τώρα τελευταία δεν είναι και τόσο καθαρά. Από τη μια έχετε αυτοαναγορευτεί στους μοναδικούς και γνήσιους εκφραστές της εργατικής τάξης και από την άλλη υποβάλλοντας συντεχνιακά αιτήματα συμμαχείτε με τους κάθε είδους εργατοπατέρες, αναθεωρητές, «ανεξάρτητους» κλπ. πάνω στον κοινό άξονα του αντικυβερνητισμού και υποκινείτε καθαρά πολιτικές απεργίες που έχουν σαν στόχο την ανατροπή της εισοδηματικής πολιτικής της κυβέρνησης και κατά συνέπεια της ίδιας της κυβέρνησης.

Ξακαθαρίστε λοιπόν τη στάση-σας για το δικό-σας κυρίως το καλό, μιας και ο λαός με την ετυμολογία-του σας έχει βάσει στο περιθώριο των πολιτικών εξελίξεων.

Προς το παρόν αυτά
Ανδρέου Βασίλης

• Πήραμε ακόμη γράμματα από τον Γ. Κατσιούνη με περιεχόμενο σύγχρονα προβλήματα που δεν αντιμετωπίζονται από την Αριστερά. Από την Ελένη Δασκαλούδη έμπορο για το ΚΚΕ εσ. Από τον Αλέκο Κομνηνό από τη Στιμάγκα Κορινθίας στο οποίο καταγγέλλονται οι γιορτές μίσους μ' αφορμή «εκδήλωση» της ΕΝΕΚ που έγινε στο χωριό. Από τον Γιώργο Λεβαδωτή μέλος του Δ.Σ. του Συνδικάτου Εργατοϋπαλλήλων Κλωστοϋφαντουργιών Βόρειας Ελλάδας στο οποίο καταγγέλει «αντιδημοκρατικές μεθοδεύσεις στελεχών της ΕΣΑΚ-Σ» στο εργατικό κέντρο Θεσσαλονίκης σχετικά με «τη μορφή των κινητοποιήσεων των εργαζομένων για το εργατικό νομοσχέδιο». Από τον Α. Βοχάλτη από την Κορινθία ο οποίος γράφει για την αλλαγή. Μεταξύ άλλων και τις απόψεις-του για τα προβλήματα των αγροτών - παραγωγών βερύκοκων που είναι οι ε-ξής:

Οι αγρότες, το στήριγμα του ΠΑΣΟΚ άρχισαν να δυσφορούν δεν βλέπουν να στηρίζεται το εισόδημά-του, δεν βάζουν καλές τιμές ασφαλείας στα προϊόντα-τους, ούτε τιμή κόστους. Μάλιστα στα βερύκοκα δεν έβαλε καμιά τιμή ασφαλείας για να οργάνει η εκμετάλλευση των εξαγωγών και των βιομηχάνων κομπόστας σε βάρος των παραγωγών. Και μάλιστα, πράγμα πρωτοφανές επιβάλλει στους παραγωγούς να κάνουν την διαλογή σε τρεις ποιότητες στα βερύκοκά-τους στα χωράφια-τους, πράγμα αδύνατο, για να ελαφρώσει τους εξαγωγείς από την διαλογή που γινότανε και πρέπει να γίνεται στη συσκευασία. Όλοι οι παραγωγοί

Κορινθίας είναι αγανακτισμένοι με την καταπληκτική αυτή απόφαση του Υπουργείου Γεωργίας, και θα κατέβουν σε συλλαλητήριο διαμαρτυρίας, απαιτώντας κατάργηση αυτών των μέτρων και τιμή ασφαλείας στα βερύκοκα που να αφήνει και λίγο κέρδος στους παραγωγούς.

• Τέλος ένα ακόμη γράμμα του Δ. Παπακωνσταντή, με τις απόψεις-του για το ΠΑΣΟΚ και την αλλαγή:

Αγαπητό «ΑΝΤΙ»,

Είσαι η τελευταία-μου ευκαιρία να να δημοσιευτούν αυτές οι απόψεις-μου. Μερικές αδέσμευτες εφημερίδες εκώφευσαν. Ψήφισα ΠΑΣΟΚ και έλπιζα σε αυτό: Το ψήφισα γιατί έλεγε έξω οι βάσεις του θανάτου, έξω από το ΝΑΤΟ και έξω από την ΕΟΚ. Δυστυχώς όμως εγκαταλείφθηκαν αυτές οι θέσεις. Το ΠΑΣΟΚ ψάχνει να βρει ειδικές ρυθμίσεις για τα ανωτέρω. Μου θυμίζει τις πόρνες που παζαρεύουν το κορμί-τους. Έμαθα βέβαια ότι οι βιομηχανοί δεν είναι προνομιούχα τάξη!...

Ίσως φταίει ο «τρίτος δρόμος» που στηρίζεται στην ιδιωτική πρωτοβουλία (sic). Θα ήθελα να μάθω, όταν μια κυβέρνηση δεν τηρεί τις προεκλογικές διακηρύξεις-της, τι πρέπει να κάνει ο ανώνυμος λαός που την ψήφισε και κοροιδιεύεται με «εφικτό» «οράματα» και ευχολόγια.

Το «εδώ και τώρα» το έλεγε το ΠΑΣΟΚ ναι ή όχι; Σχετικά με την απεργία στις τράπεζες και τις συγκοινωνίες η αντιδραση της κυβέρνησης μου θυμισε Πολωνία... «Φταίει οι συνδικαλιστές»! Είχε δικιο ο Μπρέχτ «Αν δεν αλλάξει η κυβέρνηση, αλλάζουμε τον λαό...».

Ευχαριστώ

Δ. Παπακωνσταντής

• Ο Φίλιππος Πουλμένος με αφορμή τη δημοσίευση άρθρων του Τ. Δήμου στο ΑΝΤΙ (τχ. 196 και 200) στην επιστολή-του απευθυνόμενος στο ΑΝΤΙ γράφει μεταξύ άλλων:

Αν το ΑΝΤΙ ήθελε να καταδείξει τις πιθανές ζυμώσεις και-συγκρούσεις μέσα στο ΚΚΕ, ύστερα από το φιάσκο του 17% και το πολωνικό, θα ήταν προτιμότερο να ζητήσει τη γνώμη ενός από τα χιλιάδες μέλη που διαγραφτήκαν ή αποχώρησαν απ' τις Κόβες — θα ήταν πιο ειλικρινής η μαρτυρία-του. Ο κ. Τ. Δ. έχει χάσει την αξιοπιστία-του, — κι αλήθεια να λείε τώρα δεν μπορεί να πείσει κανέναν — τι έκανε επί 4 χρόνια που ήταν στα μέσα και στα έξω; Τώρα θυμήθηκε τον «Παρακομματικό Μηχανισμό» ή μήπως δημιουργήθηκε επί των ημερών-του;

Νομίζω πως πρέπει να γίνει αυτοκριτική, όχι βέβαια από τον κ. Τ.Δ. αλλά από το ΑΝΤΙ, σχετικά

ΦΩΝΗΤΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

D. Solomou

Στο πεδίο της γλώσσας η ορθογραφία είναι το προπύργιο του κοινωνικού συντηρητισμού.

Marcel Cohen

Να απλουστεύσουμε στα έσχατα δυνατά όρια.

Κώστας Βάρναλης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΒΟΣ
Αναξαγόρα 1, Αθήνα 112
Τηλ: 52.46.241

Ουίλλιαμ Μπάροους

ΑΠΟΛΥΜΑΝΤΗΣ

**ΠΑΡΕΥΘΕΡΟΤΗΤΑ
ΤΥΠΟΣ**

Ζωοδ. Πηγής 17
τηλ. 36.39.980

ΜΑΡΤΥΡΙΑ

Η ζωή γίνεται ανεκτή μόνο
Νιμίρι Σοσιακόβιτς

ΣΟΛΟΜΟΝ ΒΟΛΚΩΦ

Νεφέλη

Έκδοσις ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομυχάλη 9, Αθήνα
τηλ. 3607744

μ' αυτό το ολισθήμα — ελαφρύ βεβαιώς».

● Ο Θουκιδίδης Ταβασόπουλος γράφει για την κρίση της Αριστεράς. Η κρίση εμφανίζεται από τα πρώτα χρόνια της συγκρότησής της και συνίσταται κύρια στην ανικανότητά της να κινητοποιήσει τις μάζες πάνω σε μια αντικαπιταλιστική βάση, τονίζει ανάμεσα σε άλλα στη μακροσκελή επιστολή του.

● Ο Γρηγόρης Γιαννέλος σε εκτεταμένο άρθρο-επιστολή, γράφει τις απόψεις του για τα πολωνικά και τις εξελίξεις στην Αριστερά.

● Ο Κώστας Αυγερινός διαμαρτύρεται για την απόφαση της Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών να σταματήσει από τις 5 Φεβρουαρίου τις λογοτεχνικές βραδιές στα πλαίσια των εκδηλώσεων «Αυγέριος Κύκλος», κι ενώ είχαν προγραμματισθεί και αναγγελθεί παρουσιάσεις ποιητών και μέχρι τις 25 Ιουνίου 1982.

● Από το Σύλλογο Σπουδαστριών της Σχολής Μαιών «Βιργινία Σκυλίτση» μας γράφουν για τα προβλήματα της σχολής-τους. Εκτός από την μόρφωση και την επιστημονική κατάρτιση που είναι υποτυπώδης τονίζουν χαρακτηριστικά στο γράμμα-τους για τις συνθήκες που επικρατούν στη σχολή τα εξής:

Από την πρώτη μέρα που θα μπορούμε στην Σχολή μας τονίζουν ότι αυτά τα 4 χρόνια είμαστε στρατιώτες και πρέπει να ξεχάσουμε τον έξω κόσμο, τα προβλήματά-μας, την οικογένειά-μας και ότι μητέρα-μας είναι η Διευθύνουσα και οι προϊστάμενες και ότιδήποτε πρόβλημα έχουμε μπορούν να μας το λύσουν και πρέπει να το αναφέρουμε. Φυσικά αυτό κολλάει αλλού. Στην πλήρη περιφρούρηση και την δημιουργία καρφίων

Γίνεται έλεγχος της αλληλογραφίας, τα γράμματα παραδίδονται στην Γραμματεία του Μαιευτηρίου και από κει στην Διευθύνουσα όπου γίνεται έλεγχος και από κει πάνε στις σπουδάστριες...

● Ο Θ. Αναγνώπουλος από το Λάνθι Ηλείας με αφορμή το άρθρο του Α. Αποστολίδη στο ΑΝΤΙ τχ. 199 για το συνδικαλιστικό κίνημα τονίζει:

Αγαπητό «ΑΝΤΙ»,

Το πρόβλημα δεν είναι να καλύπτουμε την πραγματικότητα. Δεν είναι να την εξωραϊζουμε, να την ωραιοποιούμε. Όποιοι εφαρμόζουν τέτοια ταχτική σίγουρα προσφέρουν αρνητικό ρόλο στη πορεία για το σοσιαλισμό.

Και καταλήγει το γράμμα-του, με την άποψη:

Τώρα που είναι νωρίς χρειάζε-

ται συνειδητοποίηση, επαγρύπνηση και δυνάμωμα του μαζικού λαϊκού κινήματος για να αποφευχθεί η εκσυγχρονιστική για τα μονοπώλια λύση.

Αναγνώπουλος Θ.

● Η Κόλλια Μαρία και η Κασιόκη Ελευθερία σε γράμμα - καταγγελία, αναφέρονται στη στάση της διεύθυνσης της Εταιρείας «Π.Ν. ΓΕΡΟΛΥΜΑΤΟΣ» που τις απέλυσε εμποδίζοντας έτσι την προσπάθεια για το στήσιμο σωματείου.

● Στο ίδιο θέμα αναφέρεται και η καταγγελία της Τοπικής Οργάνωσης ΠΑΣΟΚ Βαρνάβα Αττικής.

● Ο Α. Σεφερλής επανέρχεται για το δρόμο της Αράχθας διαμαρτυρόμενος επίσης για τον τρόπο που καταχωρήθηκαν στις στήλες του «Διαλόγου» προηγούμενες επιστολές-του.

ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΓΙΑ ΤΑ ΑΕΙ

● Από τον καθηγητή της Οικοδομικής στο ΕΜΠ, αρχιτέκτονα Αλέκο Ζάννα, πήραμε την ακόλουθη επιστολή:

Αγαπητέ κ. Διευθυντά,

Μονολογώντας πάνω στο Νόμο Πλαίσιο (Αντί, τχ. 207) η Κυρία (ή δεσποινίς) Φραγκουδάκη δεν ενδιαφέρθηκε να αποδείξει πόσο καλά κατέχει το πρόβλημα της κατάντιας της ανώτατης εκπαίδευσης στη χώρα-μας, όπως οι τόσοι άλλοι «γνώστες» που τώρα τελευταία κάνουν αμέσως τη διάγνωση της ρίζας του κακού που θα αντιμετωπιστεί τάχατες ριζικά κι αποτελεσματικά με κάποιον νέο Νόμο.

Έτσι έπεισε μερικούς από μας που τη ζούμε από κοντά την κατάσταση των ΑΕΙ, πως ξέρει το πόσο πολύπλοκο είναι το θέμα για όσους όπως αυτή, θελήσουν να το εξετάσουν χωρίς προκαταλήψεις. Μήπως για να φανεί πως η διάγνωση δεν είναι απλή και πως τα φάρμακα που προτείνονται δεν εξασφαλίζουν σίγουρα τη θεραπεία, μήπως θά 'πρεπε να θυμηθούμε πως η υποβάθμιση των σπουδών στα πανεπιστήμια δεν είναι φαινόμενο αποκλειστικά ελληνικό και πως έχει αναστατάσει κι άλλες χώρες, λιγότερο ή περισσότερο γειτονικές-μας, με παράδοση κι οργάνωση παιδείας πολύ πιο παλιά και στέρεη απ' τη δική-μας;

Δε θά 'πρεπε να δούμε μήπως σε μερικές περιπτώσεις ορισμένη γνώση που έχει ήδη παραχθεί αξίζει να εισαχθεί και είναι περιττό να την παράγουμε απ' την αρχή, αν πρόκειται μάλιστα η παραγωγή αυτή της γνώσης να βασιστεί στη μέθοδο του: σφάλμα και κρίση (trial and error) και να κοστίζει κόστος βαρύτατο;

Βέβαια έχουμε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά-μας γνωρίσματα και προβλήματα. Πόσα απ'

αυτά διορθώνονται με νόμους;

Η κ. Φραγκουδάκη ανάμεσα στ' άλλα αναφέρει τη δικαιολογημένη «δυσπιστία» των σπουδαστών. Θα συμπληρώνα τη δικαιολογημένη αλλά και την καλλιεργημένη δυσπιστία. Και αν θελήσουμε αυτό και μόνο το φαινόμενο να το εξετάσουμε θα γίνουμε ακόμα πιο απαισιόδοξοι για την αποτελεσματικότητα των νόμων που θα μας αναδομήσουν.

Όσον καιρό βαστούσε το ανελεύθερο και τυραννικό καθεστώς της χούντας, οι σπουδαστές είχαν αναπτύξει ελεύθερη κρίση, κι αγνή διαίσθηση που τους καθοδηγούσε με σιγουριά. Στη σημερινή δημοκρατική Ελλάδα μοιάζουν δεσμευμένοι κι ανελυβήτοι στις επιλογές-τους. Οι προτιμήσεις-τους, τα πάθη και τα μίση-τους είναι συχνά προκατασκευασμένα. Η δυσπιστία-τους καλλιεργείται εδώ και χρόνια συστηματικά κι από τα κόμματα κι απ' τα μέσα ενημέρωσης. Στην καλλιέργεια αυτή έχουν συχνά ζήλο υπερβάλλοντα και πρόσωπα που, όπως λέει ο Θεόγγιν, αλλάζουν χρώμα ανάλογα με την κατάσταση όπως το χταπόδι. Πότε γαλάζια, άλλοτε κόκκινα, τώρα πράσινα προσπαθούν και μένουν κολλημένα με τις βεντούζες και τα πλοκάμια-τους στην οποιαδήποτε εξουσία.

Πώς θα μπορέσουμε λοιπόν με το νέο νόμο να λύσουμε μαζί, διδάσκοντες και διδασκόμενοι, όλα-μας τ' άλλα τα προβλήματα χωρίς εμπιστοσύνη; Κινδυνεύω όμως με τα πολλά-μου λόγια να κάνω διάλογο με το Μονόλογο για το νόμο πλαίσιο, ενώ η πρόθεσή-μου ήταν να πω πως εκτίμησα ένα κείμενο πάνω στα προβλήματα της ανώτατης παιδείας και πως βρήκα μια διάθεση αντικειμενικότητας που έχει γίνει σπάνια τώρα τελευταία. Εγώ ο Αλέξανδρος Ζάννας που επί πολλά χρόνια ήμουνα προοδευτικό, δημοκρατικό, αντιστασιακό με αναμφισβήτητη επιστημονική αξία και κατάρτιση μέλος της ΕΔΠ του Πολυτεχνείου, και στις 12 και 40' κάποιας ημέρας του '75 μεταβλήθηκα σε αντιδραστικό, καταπιεστικό, εξαρτημένο απ' τα μονοπώλια κατεστημένο, απαρχαιωμένο, φεουδάρχη της Έδρας-μου Καθηγητή.

Αλέξανδρος Ζάννας

ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

● Για τις μεταγραφές από πανεπιστήμια του εξωτερικού στην Ελλάδα γράφουν φοιτητές, αλλά και υπογράφουν αντιστοιχεί φοιτητικοί φορείς. Η μεγάλη έκταση των επιστολών δεν μας επιτρέπει να τις δημοσιεύσουμε ολόκληρες.

● Η πρώτη προέρχεται από το Σύλλογο Ελλήνων Σπουδαστών Πάντοβας «Δ. ΓΛΗΝΟΣ». Οι

πρωτάσεις-τους απευθύνονται στο
Υπουργείο Παιδείας.

Αγαπητό ANTI,

...Κατανοώντας τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η σημερινή κυβέρνηση, προτείνουμε για την επιστροφή και τη συνέχιση των σπουδών στη χώρα-μας όλων των ενδιαφερόμενων δημοκρατών, λύση δίκαιη και δημοκρατική όσο και ρεαλιστική.

1. Μεταγραφές στα αντίστοιχα ελληνικά ΑΕΙ, των φοιτητών εξωτερικού, σε ποσοστό 20% επί του συνόλου των εγγεγραμμένων στο πρώτο έτος σπουδών του ακαδημαϊκού έτους 81-82, στα ελληνικά ΑΕΙ. Ανεξαρτήτως σχολής και για κάθε έτος σπουδών. Οι κενές θέσεις που προκύπτουν από περιορισμένο αριθμό αιτήσεων σε μερικές σχολές, συμπληρώνονται και κατανέμονται ισόμετρα στις σχολές που υπάρχουν με άλλος αριθμός αιτήσεων. Το ίδιο ισχύει και στο εσωτερικό κάθε σχολής, όταν υπάρξουν κενές θέσεις σε κάποιο έτος (σε ποσοστό 20% πάντα) και πληθώρα αιτήσεων σε άλλο έτος.

2. Οι μεταγραφές να γίνουν σ' όλα τα έτη σπουδών, εκτός του πρώτου* απαραίτητα ο ενδιαφερόμενος για μεταγραφή να έχει «περάσει» τα μαθήματα του πρώτου έτους σπουδών που στην Ιταλία καθορίζονται από το Piano di studio (σχέδιο σπουδών) των αντίστοιχων σχολών.

3. Οι μεταγραφέντες να 'χουν δικαίωμα μεταφοράς μαθημάτων στο επόμενο έτος σπουδών, τόσο, όσον ορίζει η νομοθεσία για τους φοιτητές των ελληνικών ΑΕΙ.

4. Να κατοχυρωθούν τα μαθήματα που έχουν «περάσει» οι μεταγραφέντες στα ΑΕΙ του εξωτερικού, με αντίστοιχα ή παρόμοια μαθήματα που υπάρχουν στα ελληνικά τμήματα και σχολές.

5. Οι μεταγραφές να γίνουν χωρίς εξετάσεις αλλά να ισχύουν, για τη συμπλήρωση του προτεινόμενου ποσοστού, τα παρακάτω κριτήρια.

α) Η κοινωνική κατάσταση του φοιτητή. Αναφερόμαστε στους ορφανούς και στους παντρεμένους που έχουν τουλάχιστον ένα παιδί.

β) Η οικονομική κατάσταση της οικογένειας του ενδιαφερόμενου. Λαμβάνεται υπόψη η βεβαίωση της εφορίας αλλά όχι καθοριστικά.

γ) Τα πολιτικά κριτήρια. Ενοούμε τα μέλη των δημοκρατικών συλλόγων και γενικά όλους τους δημοκράτες* αποκλείονται οι φασίστες οι χουντικοί και οι χαφιέδες των προξενείων, όπως προκύπτει απ' τα στοιχεία και τις καταγγελίες που υπάρχουν στους τοπικούς συλλόγους.

δ) Αποτελεί κριτήριο για μεταγραφή το έτος σπουδών. Προηγούνται οι αιτήσεις των fuori corso (εκτός έτους σπουδών) για την Ιταλία και ακολουθούν οι εγ-

γεγραμμένοι στο 6ο έτος κατά συνέπεια στο 5ο, 4ο, 3ο, 2ο και αφού έχουν «περάσει» όλα τα μαθήματα μέχρι το τέλος του ακαδημαϊκού έτους.

ε) Αιτήσεις για λόγους υγείας, διαπιστωμένοι από τους τοπικούς συλλόγους, σε συνεργασία με γιατρούς που υποδεικνύονται απ' αυτούς, γίνονται δεκτές αλλά έξω απ' τα πλαίσια του ποσοστού μεταγραφομένων.

Ο έλεγχος των παραπάνω κριτηρίων περνάει οπωσδήποτε μέσα απ' τους συλλόγους και εγκρίνονται από τις Γενικές Συνελεύσεις.

Θεωρούμε απαραίτητη τη δέσμευση της κυβέρνησης για την μέση σε τρία χρόνια ολοκληρωτική μεταφορά όλων των φοιτητών εξωτερικού, στα ελληνικά ΑΕΙ.

Συμπληρωματικές διευκρινίσεις:

Θεωρούμε το σύστημα των εξετάσεων που ισχύει μέχρι τώρα, αντιδημοκρατικό και εξαντλητικό για τους ενδιαφερόμενους για μεταγραφή (...).

Με τούτη την πρόταση αποφεύγουμε την ταλαιπωρία για χιλιάδες φοιτητές η οποία μεταφράζεται σε οικονομικά, ηθικά και σπουδαστικά ωφέλη, αφού οι ενδιαφερόμενοι θα ξέρουν από τον τόπο που φοιτούν, εάν μεταγράφονται κι έτσι «μετακομίζουν» μόνο οι επιλεγμένοι με τα καθολικά κριτήρια που παραπάνω αναφέρουμε.

Η πρόταση είναι δεσμευτική για τους φοιτητές της πόλης-μας, ο δε σεβασμός και η πραγματοποίησή-της, από το μέρος-μας, δείχνουν ωριμότητα και πολιτική υπευθυνότητα.

Τούτο το κείμενο και η πρόταση, μελετήθηκε από επιτροπή, προτάθηκε και εγκρίθηκε στη γενική συνέλευση του συλλόγου-μας, στις 3-5-82.

● Για το ίδιο θέμα γράφει ο φοιτητής της Ιατρικής Τ. Γεωργακόπουλος. Μεταξύ άλλων τονίζει:

Αγαπητό Αντι,

... Η ενέργεια της ελληνικής κυβέρνησης, να μειώσει τη βάση σε 27 μονάδες και να πάρει «μερικούς» ακόμα απ' αυτούς που 'δωσαν τούτη τη χρονιά εξετάσεις βάζει όλους-μας σε μεγάλη ανησυχία, για την άνιση αυτή μεταχείριση και τη σκοπιμότητά-της. Κι αυτό, ενώ μας λένε πως τα ελληνικά ΑΕΙ έχουνε πρόβλημα απορρόφησης και όσων περνάνε κανονικά τις εξετάσεις. Τι λοιπόν έσπρωξε την κυβέρνηση σ' αυτή την «χειρονομία»; Σε μια χειρονομία που άφησε μόνο 280 άτομα έξω από τα Ελληνικά ΑΕΙ.

Αλλά, κι απ' την άλλη μεριά, το ζήτημα των μεταγραφών γενικά έχει μείνει στάσιμο. Τουλάχιστο από πλευράς Υπουργείου Παιδείας.

Γιατί στην Ιταλία η ΠΑΣΠ πρότεινε να ισχύσουν «κοινωνικά κριτήρια» (εδώ βρωμάει, που

λένε) χωρίς να ξέρει κανείς τις διαθέσεις του Υπουργείου Παιδείας. Στο συνέδριο της ΕΦΕΕ, δεν ήταν δυνατό να συζητηθεί κάτι σοβαρά. Μα ούτε και στο συνέδριο της ΟΕΦΣΙ έγινε κάποια σοβαρή συζήτηση. Αλλά, υπάρχει και το ζήτημα των φοιτητών από τις «Σοσιαλιστικές χώρες» (Ρουμανία, Βουλγαρία, Γιουγκοσλαβία κτλ.). Εκεί υπάρχει τελείως διαφορετική δομή στα πανεπιστήμια. Άλλο σύστημα, άλλες συνθήκες. Με τι κριτήρια θα εκτιμηθούν αυτοί οι συνάδελφοι;

Κανείς δεν ξέρει ακόμα τι «μέλλει γενέσθαι». Ο καιρός περνάει. Αρχίζει περίοδος εξετάσεων. Οι φοιτητές θ' απορροφηθούν από τα διαβάσματα, τους διαγωνισμούς. Μπορεί, τώρα να έρθει κάποια φαινίδα στους υπεύθυνους. Ποιά όμως; Τι διακανονισμοί και μαγειρέματα θα γίνουν; Γιατί το Υπουργείο δεν δημοσιοποιεί τις προτάσεις-τους; Ξαν σε όνειρο βλέπουμε την πράσινη Αλλαγή. «Ακόμα τούτη την άνοιξη ραγιάδες, ραγιάδες...»

Αν θέλουμε να είμαστε δίκαιοι. Αν θέλει το Υπουργείο νά 'ναι τίμιο και καθαρό απέναντι στους φοιτητές, να πάρει όσους απόμειναν απ' τις φετινές εξετάσεις, και να ξεκαθαρίσει τη θέση-του, για τη μελλοντική διαδικασία. Διαφορετικά θα μας αναγκάσει ν' αναφωνούμε, όπως ο ψάλτης το τροπάριο:

«Μυστήριο ξένον
ορώ, και παράδοξο...».

Όμως καθόλου παράδοξο!...

Ευχαριστώ

Τάκης Γεωργακόπουλος

● Μία ακόμη επιστολή από το Σύλλογο Ελλήνων Φοιτητών της Φιλαδέλφειας, από τις ΗΠΑ, για την παραπαιδεία, τις διαφημίσεις για σπουδές στο εξωτερικό και τα πτυχία στα «σπουδαιότερα Πανεπιστήμια του κόσμου». Να τι καταγγέλλουν για ένα από αυτά:

Κύριε Διευθυντά,

Είναι γνωστό πόσο μεγάλο είναι ο αριθμός αυτών που θησαυρίζουν από την παραπαιδεία (παντός είδους φροντιστήρια, σχολές, κτλ.). Φαίνεται όμως πως γίνεται μεγαλύτερος.

Καθημερινά τον τελευταίο χρόνο δημοσιεύονται στις εφημερίδες διαφημίσεις για σπουδές στο εξωτερικό. Διαφημίζονται γραφεία και σχολές στην Ελλάδα που εξασφαλίζουν εισαγωγή, φοίτηση και πτυχία στα «σπουδαιότερα Πανεπιστήμια του κόσμου»!

Ένα απ' αυτά είναι το Embry-Riddle. Τι είναι όμως το Embry-Riddle; Είναι κολλέγιο, αποκλειστικά και μόνο, με τμήματα περί την αεροναυτική! Παραπλανητικά στις διαφημίσεις αναφέρεται: Μπορείτε να διαλέξετε Management, Business Administration, Computers, Pilots, Avionics... ενώ καμία από τις παρα-

Προς τους φίλους του «ANTI»

Σχετικά με τη βιβλιοδεσία των τευχών
του περιοδικού-μας,
σας πληροφορούμε ότι:

● Τα παραδιδόμενα για βιβλιοδεσία τεύχη θα πρέπει να αντιστοιχούν προς τους ζητούμενους τόμους, δηλαδή ο αναγνώστης-μας που θέλει να ανταλλάξει τα τεύχη-του με τον Α' τόμο π.χ., θα πρέπει να μας φέρει τα τεύχη από 1-9.

Για τον Β' τόμο τεύχη από	10-22
Γ'	23-35
Δ'	36-48
Ε'	49-61
ΣΤ'	62-74
Ζ'	75-89
Η'	90-102
Θ'	103-115
Ι'	116-128
ΙΑ'	129-141
ΙΒ'	142-154
ΙΓ'	155-167
ΙΔ'	168-180
ΙΕ'	181-195

● Εξυπακούεται ότι τα τεύχη που θα μας παραδίδονται θα πρέπει να είναι σε πολύ καλή κατάσταση (χωρίς γραψίματα, σχισίματα, κτλ.), όπως άψογοι είναι οι παραδιδόμενοι τόμοι. Θεωρήσαμε απαραίτητη αυτή την ενημέρωση των αναγνωστών-μας, ελπίζοντας στην κατανόηση και την αγάπη-τους για το «ANTI», γιατί ήδη αντιμετωπίζουμε πρόβλημα επάρκειας των παλιών τευχών και, ιδιαίτερα, εκείνων που αφορούν τους τόμους Α' μέχρι και Ζ'.

- ΤΙΜΗ ΚΑΘΕ ΤΟΜΟΥ: 600 δρχ.
- Ζ' και ΙΕ' ΤΟΜΟΣ 650 δρχ.
- ΤΙΜΗ ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑΣ: (με παράδοση των αντίστοιχων τευχών): 300 δρχ.
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 60 δρχ.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

η θεωρία της αργοσχολής ταξής

THORSTEIN VEBLEN

Κλασικό κι επίκαιρο έργο που μαστιγώνει την κενότητα της καπιταλιστικής φιλοσοφίας και την απανθρωπιά των κάθε λογής εξουσιαστών.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΒΟΣ

Αναξαγόρα 1, Αθήνα 112
τηλ.: 52.46.241

Ολτσμομπιλ

Ιστορίες του άριστερου είδους.
Μυθιστορήματα, Σάν φιλμ, Μυθιστορήματα.
Μ' άγκυράς:
Στη κουζίνα καθισμένος ο Στάλιν.
Ζούνε τότε σ' αυτά τ' ατίτια.
Ρίχνω-Ρυτιδισμένους Μίνο-Κρυσοσανακί
ΤΟΤΣΜ.
Μυθιστορήματα, Σάν φιλμ, Μυθιστορήματα.
1908-1981

Ζωοδ. Πηγής 17
τηλ. 36.39.980

πάνω κατηγορίες δεν διδάσκεται ξεχωριστά από τις σπουδές για την αεροναυτική. Ποιοί διδάσκουν αυτά τα μαθήματα; Είναι χαρακτηριστικό ότι υπάρχουν ελάχιστα καθηγητές με διδακτορικό δίπλωμα (PHD), ενώ οι υπόλοιποι είναι απόστρατοι αξιωματικοί, πιλότοι, διευθυντές επιχειρήσεων κτλ. Όσο για τα πτυχία. Το ίδιο το ενημερωτικό φυλλάδιο του Πανεπιστημίου λέει πως ζητάει για κάθε φοιτητή την έγκριση του διπλώματός-του από την Επιτροπή αναγνώρισης πτυχίων Μηχανικής και Τεχνολογίας, κάτι που δεν γίνεται βέβαια για κανένα από τα έγκυρα Πανεπιστήμια της Αμερικής. Τέλος, για να μην υπάρχει αμφιβολία για τον χαρακτήρα του εν λόγω κολλέγιου ας δούμε που στεγάζεται: 1) στο Daytona Beach Campus στη Φλόριντα, 2 χιλιόμετρα από το τοπικό αεροδρόμιο, 2) στο Prescott Campus στη Φλόριντα στο τοπικό αεροδρόμιο, και... 3) στο International Campus που βρίσκεται σε αμερικανικές στρατιωτικές βάσεις στις ΗΠΑ και την Ευρώπη!!!

ΓΛΩΣΣΙΚΑ

● Από τον Γιάννη Καλιόρη πήραμε το γράμμα που ακολουθεί σχετικά με τον πρόλογο του περιοδικού που συνόδευε το άρθρο-τον στο τχ. 208:

Αγαπητό «Αντί»,

Στο τεύχος-σου 208 (11 Ιουνίου) δημοσιεύεται το μελέτημά-μου «Γλώσσα και λαϊκισμός», το οποίο εισάγει με σχολιό-σου που υποστηρίζει ότι επαναφέρω το ζήτημα «σ' ένα ιδεολογικό πλαίσιο που έχει πια εκπέσει».

Αυτό με άφησε ελαφρώς εμβρόντητο διότι το εγχείρημά-μου (και από χρόνια) είναι εντελώς το αντίθετο: και σ' αυτό-μου το κείμενο και σε άλλες εργασίες-μου διαπιστώνω ότι στο όλο ζήτημα επιβιώνουν (και στα τελευταία μάλιστα χρόνια αναβιώνουν έντονα) «πλαίσια ιδεολογικά» παρελθούσης χρήσεως, που και τη γλώσσα έβλαψαν πολύ και γενικότερη ζημιά προξένησαν, και ότι θα πρέπει επιτέλους να βρούμε κάποτε απ' αυτά ώστε να πάψει συν τοις άλλοις, και η μοναδική στον κόσμο αθλιότητα να χαρακτηρίζεται προδοτικός όποιος λέει «επίδρασης» και αντιδραστικός όποιος λέει «επιδράσεως».

Ευχαριστώ
Γιάννης Καλιόρης

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΕΡΑ

● Με αφορμή άρθρο του Χρ. Παπαγεωργίου στο ΑΝΤΙ (τχ. 208) ο Θ. Γεωργιάδης φοιτητής στην επιστολή-του αναφέρεται στην τεχνολογία και τη στάση της Αριστεράς στο πρόβλημα:

Κύριε Διευθυντά,
Η δημοσίευση στο «ΑΝΤΙ» του άρθρου του Χρ. Παπαγεωργίου «Τεχνολογία και Ανάπτυξη —

προς τη μεταβιομηχανική εποχή» με έκανε να ανατρέξω τόσο στο άρθρο του Στ. Χαϊκάλη που αναφέρεται, όσο και στα πρακτικά του Συνεδρίου του ΤΕΕ που θίγεται. Έτσι, μου γεννήθηκε ένα ερώτημα: έπρεπε να γραφεί η — λίγο γκρινιάρικη έστω — κριτική του Στ. Χαϊκάλη για να θυμηθεί ο Χρ. Παπαγεωργίου και μαζί με αυτόν η ομάδα του ΤΕΕ, ότι η τεχνολογία δεν είναι η πανάκεια αλλά ένα εργαλείο, που αν δεν το χρησιμοποιήσεις σωστά μπορεί και να κοπεί; Ή είναι ψέματα ότι τα περισσότερα σημερινά δεινά της ανθρωπότητας προέρχονται από την αλόγιστη χρήση της τεχνολογίας;

Μήπως τελικά η ανεπιφύλακτη λατρεία των λεγόμενων «προσδευτικών δυνάμεων» προς την πρόοδο τις κάνει να αγνοούν νομικά τι συντείνει σε μια ανθρωπινότερη κοινωνία και τί όχι;

Τέλος απευθύνω ένα «εύγε» στο «ΑΝΤΙ» γιατί βάζοντας τέτοια θέματα μπήγει το μαχαίρι σε νέα προβλήματα, που η επίσημη Αριστερά τα αγνοεί αφιερώνοντας σελίδες ολόκληρες του Τύπου-της σε περελθοντολογίες και ζητήματα ανούσια. Και κάτι ευχάριστο: ο διάλογος για την άλλη ανάπτυξη ήταν άσπογος, έστω και αν το άρθρο του Στ. Χαϊκάλη ήταν λίγο γκρινιάρικο και το άρθρο του Χρ. Παπαγεωργίου απέφυγε να αντιμετωπίσει ορισμένες σοβαρές πτυχές του προβλήματος.

Θανάσης Γεωργιάδης
Φοιτητής Φυσικού τμήματος

● Με το θέμα της μετάδοσης του Μουντιάλ από την τηλεόραση, ασχολείται ο αναγνώστης-μας κ. Αλεξόπουλος. Ιδού πως επιχειρηματολογεί υπέρ της άποψής-του:

Αγαπητοί φίλοι του ΑΝΤΙ,
Ήταν απαραίτητο η ελληνική τηλεόραση να μεταδώσει τις ποδοσφαιρικές συναντήσεις και φέτος;

Είναι αλήθεια ότι το άθλημα αυτό έχει πολλούς θαυμαστές στη χώρα-μας, θαυμάστριες όμως απ' όσο γνωρίζω δεν έχει, κι αν έχει θα είναι ελάχιστες.

Σας τα γράφω αυτά για να αποκρούσω απ' την αρχή το επιχείρημα των αδαών: «Μα το θέλει η πλειοψηφία του λαού».

Ελπίζω ότι θα συμφωνήσετε πως, οι ποδοσφαιρόφιλοι διακρίνονται για την χοντροπετσιάτους και την έλλειψη ευαισθησίας. Αν θέλετε μπορούμε να τους βαφτίσουμε, με πολύ επιείκεια, κάφρους.

Γεννιέται το ερώτημα: Η νέα διοίκηση της τηλεόρασης έχει σκοπό να εκπολιτίσει τους κάφρους ή να τους εξαγριώσει περισσότερο;

Με φιλικούς χαιρετισμούς
Α.Κ. Αλεξόπουλος

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
Αθήνα 601
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

● Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 601

● Υπεύθυνος τυπογραφείου:
Ιωάννης Δημητρόπουλος
Σπαρτάκου 9, Καλλιθέα

● Καλλιτεχνική επιμέλεια:
ΝΕΝΗ ΡΑΪΣ

● Μοντάζ:
ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ ΣΠΑΝΟΣ

● Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ

● Φωτοτυπογραφείο:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ 72.29.237

● Αναπαραγωγή φίλμ:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ 72.29.237

● Εκτύπωση:
«ΕΚΔΟΤΙΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ»
Ν. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ» Α.Ε.
Πειραιώς 52, Μοσχάτο
Τηλ. 48.12.558 - 48.22.779

● Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα-του.
● Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαρ. 500 δρχ. - Ετήσια 1.000
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ: 3.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: απλή δολ. 18
" αεροπ. δολ. 20
ετήσια: απλή δολ. 36
" αεροπ. δολ. 40
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία:
εξάμηνη: απλή δολ. 18
" αεροπ. δολ. 27
ετήσια: απλή δολ. 36
" αεροπ. δολ. 53
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: απλή δολ. 18
" αεροπ. δολ. 35
ετήσια: απλή δολ. 36
" αεροπ. δολ. 70

● Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 601

● ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 40
● ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 60

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

● για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Στα γραφεία του «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60, τηλ. 7232.713
● για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Βιβλιοπωλείο
Μ. Κοτζιά και Σια Ο.Ε.
Ταίριακη 78, τηλ. 279.720
Θεσσαλονίκη

ΑΘΗΝΑ
ΛΟΝΔΙΝΟ
ΠΑΡΙΣΙ
ΛΥΩΝ
ΜΑΔΡΙΤΗ
ΜΙΛΑΝΟ
ΖΥΡΙΧΗ
ΓΕΝΕΥΗ
ΡΩΜΗ
ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ
ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ
ΝΤΥΣΣΕΛΝΤΟΡΦ
ΤΙΡΑΝΑ
ΦΡΑΝΚΦΟΥΡΤΗ
ΣΤΟΥΤΓΑΡΔΗ
ΒΙΕΝΝΗ
ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ
ΤΡΙΠΟΛΗ
ΚΑΙΡΟ
ΛΕΥΚΩΣΙΑ
ΤΕΛ ΑΒΙΒ
ΝΑΪΡΟΜΠΙ
ΓΙΟΧΑΝΝΕΣΜΠΟΥΡΓΚ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ
ΤΖΕΝΤΑ
ΝΤΑΧΡΑΝ
ΝΤΟΥΜΠΑΪ
ΚΟΥΒΕΪΤ
ΑΜΠΟΥ ΝΤΑΜΠΙ

Έχετε 28+1 λόγους νά ταξιδέψετε μέ τήν 'Ολυμπιακή στό έξωτερικό

Ή 'Ολυμπιακή 'Αεροπορία πετάει σέ 28 διεθνείς προορισμούς. Καί μαζί της, αισθάνεσθε σάν στό σπίτι σας, γιατί ή έλληνική φιλοξενία σάς συνοδεύει παντού.

Έπί πλέον, οί περισσότερες πτήσεις της 'Ολυμπιακής, γίνονται χωρίς ενδιάμεσους σταθμούς. Για παράδειγμα, ή 'Ολυμπιακή πετάει κατευθείαν γιά Νέα 'Υόρκη. Έτσι φθάνετε γρήγορα καί ξεκούραστα, μέ τά πιο σύγχρονα αεροσκάφη.

Ταξιδεύοντας στό έξωτερικό, γιά δουλειές ή διακοπές, ό καθένας από τούς 28 προορισμούς μας, είναι ένας λόγος γιά νά πετάξετε μέ τήν 'Ολυμπιακή 'Αεροπορία. 'Αλλά υπάρχει πάντα άκόμα ένας λόγος: ή εύχαρίστηση από τό ταξίδι σας.

Γιά περισσότερες πληροφορίες άποταθείτε σέ μάς ή στόν πράκτορά σας

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

Σιμόν ντέ Μπωβουάρ

*Ἡ δύναμη
τῶν
Πραγμάτων*

Ὁ τρίτος τόμος
ἀπὸ τὰ περίφημα ἡμερολόγια
τῆς Σιμόν ντέ Μπωβουάρ

Ἡ δύναμη τῶν πραγμάτων εἶναι ἡ εἰλικρινής ἐξιστόρηση τῆς ζωῆς τῆς Σιμόν ντέ Μπωβουάρ μετὰ τὸν Ζάν-Πῶλ Σάρτρ ἀπὸ τὸ 1945 καὶ μετὰ, τὰ χρόνια μετὰ τὰ μεγαλύτερα φιλολογικὰ ἐπιτεύγματα, *Τὸ δεύτερο φύλο* καὶ *Οἱ Μανδάρινοι*. Ὁ Ζενέ, ὁ Λεντίσα, ὁ Μοράβια, ὁ Τζιακομέττι, ὁ Καϊσλερ, ὁ Ἀρόν καὶ ἄλλες κορυφαῖες προσωπικότητες καὶ οἱ ιδέες του παρουσιάζονται ἀπὸ τίς σελίδες τοῦ τρίτου αὐτοῦ τόμου τῶν ἡμερολογίων τῆς Σιμόν ντέ Μπωβουάρ. Ἡ Μπωβουάρ θὰ τολμήσει ἀκόμα ν' ἀποκαλύψει τίς αἰτίες καὶ τὴν ἑκταση τῆς περίφημης διαμάχης τοῦ Ζάν-Πῶλ Σάρτρ μετὰ τὸν Καμύ. Ὁ ψυχρὸς πόλεμος, τὸ Βιετνάμ, τὸ Σουέζ, ἡ Κούβα, ὁ ἀγώνας τῶν Ἀλγερινῶν καὶ τόσα ἄλλα γεγονότα πού σφράγισαν τὴν ἐποχὴ μας, ὅλα θὰ τὰ δεῖ καὶ θὰ τὰ κρίνει ἡ Μπωβουάρ μετὰ πνεῦμα βαθύ καὶ ἀνεξάρτητο. Πάνω ἀπ' ὅλα θὰ μιλήσει μετὰ συγκινητικὴ εἰλικρίνεια καὶ μοναδικὴ ἐνόραση γιὰ τὰ πιὸ ἐνδόμυχα προβλήματα τῆς καὶ γιὰ τίς σκέψεις τῆς· γιὰ τὴ δύσκολη ἀλλὰ καὶ τόσο καταπληκτικὴ μέση ἡλικία, γιὰ τὸ δεσμό τῆς μετὰ τὸ Νέλσον Ἀλγκρέν, γιὰ τὴν ἀντισυμβατικὴ σχέση τῆς μετὰ τὸ Ζάν-Πῶλ Σάρτρ («ἡ μόνη ἀναμφίβολη ἐπιτυχία στὴ ζωὴ μου»)· γιὰ τὴ ζωὴ, τὸ θάνατο, τὸν ἑαυτὸ τῆς καὶ τοὺς φίλους τῆς.

Τὰ ἡμερολόγια τῆς Σιμόν ντέ Μπωβουάρ χωρίζονται σὲ τέσσερις αὐτοτελεῖς τόμους. Μετὰ χρονολογικὴ σειρὰ εἶναι:

Οἱ ἀναμνήσεις μιᾶς καθωσπρέπει κόρης

Ἡ δύναμη τῆς ζωῆς

Ἡ δύναμη τῶν πραγμάτων

Ὅσα εἶπαμε κι ὅσα κάναμε

Εκδόσεις Γλάρος